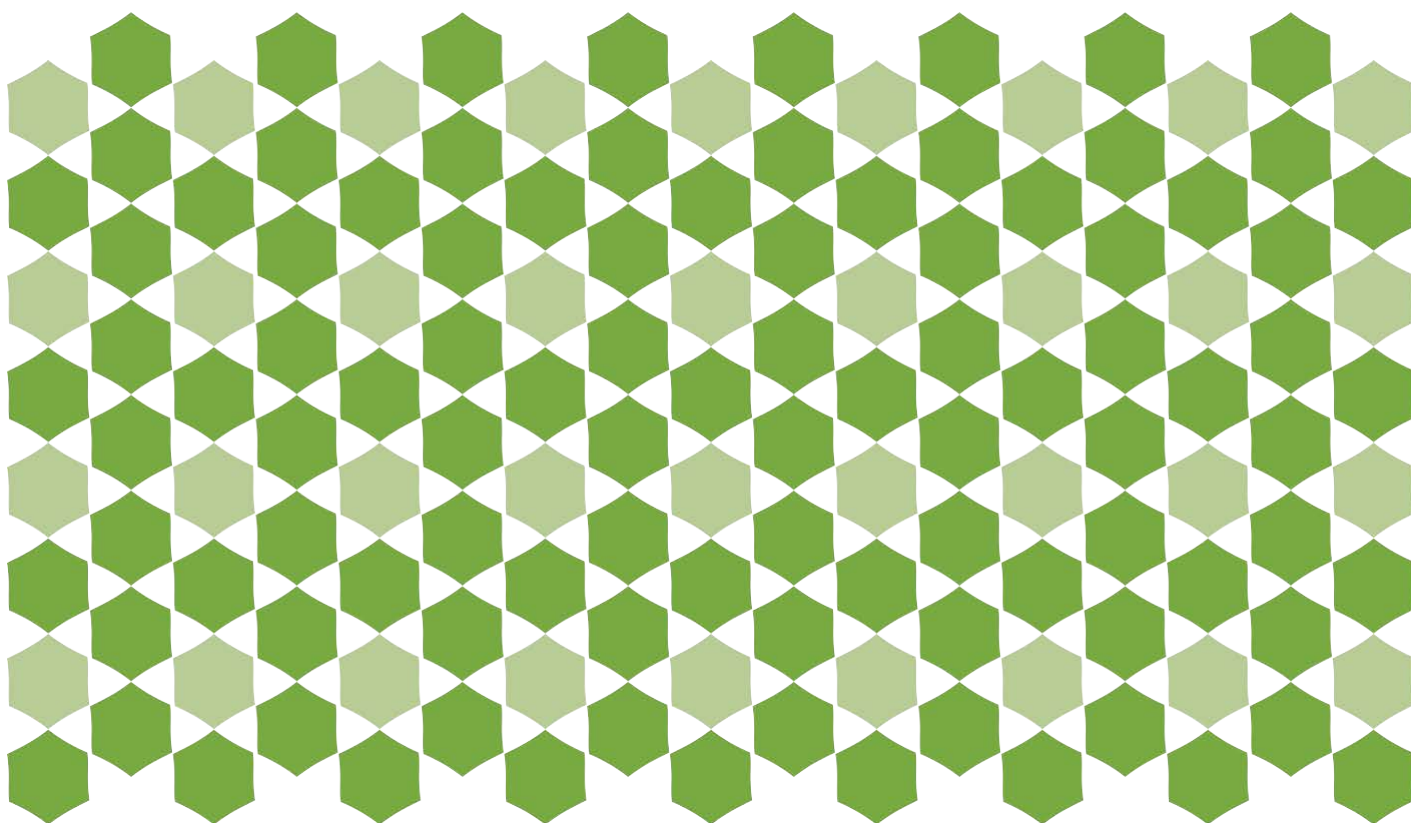

Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling

En tematisk utvärdering, del 2

Rapport 2017:12

Universitets och högskolors arbete med att främja en hållbar utveckling
En tematisk utvärdering, del 2

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2017

Författare: Yvonne Fors, Henrik Holmquist, Per Helldahl, Anna Lundh, Thomas Öst
Grafisk form: Consid Communication

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Bedömargruppens yttranden om lärosätena	5
Beckmans Designhögskola	7
Blekinge tekniska högskola	10
Chalmers tekniska högskola	13
Ericastiftelsen	16
Ersta Sköndal Bräcke högskola	18
Försvarshögskolan	21
Gammelkroppa skogsskola	24
Gymnastik- och idrottshögskolan.....	26
Göteborgs universitet	29
Handelshögskolan i Stockholm	33
Högskolan Dalarna	36
Högskolan i Borås	39
Högskolan i Gävle	42
Högskolan i Halmstad.....	46
Högskolan i Skövde.....	49
Högskolan Kristianstad	52
Högskolan Väst.....	55
Johannelunds teologiska högskola.....	59
Karlstads universitet.....	62
Karolinska institutet	65
Konstfack	68
Kungl. Konsthögskolan.....	72
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.....	74
Kungl. Tekniska högskolan	75
Linköpings universitet.....	79
Linnéuniversitetet.....	82
Luleå tekniska universitet	85
Lunds universitet.....	87
Malmö högskola	90
Mittuniversitetet	93
Mälardalens högskola	96
Newmaninstitutet.....	99
Röda Korsets Högskola	101
Skandinavians Akademi för Psykoterapiutveckling	104
Sophiahemmet Högskola	105
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	108
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	112
Stockholms konstnärliga högskola	116
Stockholms universitet	120
Svenska Institutet för Kognitiv Psykoterapi.....	124
Sveriges lantbruksuniversitet.....	126
Södertörns högskola	129
Teologiska Högskolan, Stockholm.....	131
Umeå universitet	133
Uppsala universitet	136
Örebro Teologiska Högskola.....	139
Örebro universitet	141

Bedömargruppens yttranden om lärosätena

Beckmans Designhögskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Självvärderingen vittnar om en dedikerad process som initierades 2008 på uppdrag av dåvarande rektor för att integrera ett arbete kring hållbar utveckling i verksamheten. Processen är beskriven med självinsikt och visar på ett metodiskt men samtidigt innovativt arbete som under 2012 utmynnade i inrättandet av ett kvalitetsforum, vilket sedan dess är årligen återkommande. Utifrån detta initiativ bildades arbetsgrupper som vidare riktade arbetet för hållbar utveckling mot fyra fält, varav utbildningen utgjorde ett eget fält. De övriga tre fälten har också de betydelse för utbildningen och handlar om arbetsmiljö, personal och student, respektive högskolan som förändringsagent i samhället, och de fyra fälten bör därför ses som ett integrerat arbete där utbildningen påverkas och påverkas av lärosätets hela miljö och förhållningsätt till hållbar utveckling. I det övergripande visions- och strategiarbetet har Beckmans Designhögskola även vinnlagt sig om att skapa en specifik hållbarhetsprofil som också blir högskolans eget bidrag till diskursen om hållbar utveckling, där kopplingen till designerns agens också är central.

Ett lärosätesövergripande kvalitetsprogram för hållbarhet antogs 2013 och ska revideras kontinuerligt. Vart och ett av de tre utbildningsprogrammen har dessutom ett eget kvalitetsprogram, där hållbar utveckling utgör en del av visionerna för programmen och en del av lärandemålen. Lärandemål följs upp på programnivå i olika fora för personal genom visionsmöten, studiedagar, ämnesutvecklingsmöten, och för studenter i utvecklingssamtal en till två gånger per termin samt i kursutvärderingar. De tas sedan slutligen till kvalitetsrådet inför eventuella förändringar.

I självvärderingen betonas också vikten av att göra arbetet för hållbar utveckling hållbart i sig, d.v.s. helt enkelt möjligt att genomföra inom arbetstid, med tillgängliga resurser, inom lednings- och organisationsformen samt inom kapaciteten av att skapa en gemensam förståelse av begreppet. En intern hållbarhetsrapport från 2014 vittnar om insikter beträffande hur detta arbete kan gå till. I den framhålls betydelsen av att ledarskapet för processen bör delas av flera; att strukturerna för arbetet är tydliga samt att det ske inom ramen för befintliga tjänster; att det finns tydlighet i beslut rörande förändring; att alla involverade inklusive de som är mot förändring bemöts med empati; att en omedelbar koppling till handling åstadkoms samt att möjliggöra studentsamverkan möjliggörs. Den i självvärderingen beskrivna verksamheten på lärosätesövergripande nivå framstår som framåtriktad, innovativ och insiktsfull. Lärosätet uttrycker i självvärderingen en medvetenhet om svårigheterna förknippade med att bygga upp ett institutionaliserat arbete för hållbar utveckling med en lärarkår som till stor del har deltidstjänster, men dessa svårigheter tacklas på ett bra sätt. Trots att självvärderingen visar på svårigheterna med att bygga upp ett institutionaliserat arbete för hållbar utveckling med en lärarkår som till stor del har deltidstjänster, så framstår den beskrivna verksamheten på lärosätesövergripande nivå som framåtriktad, innovativ och insiktsfull.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Vid nyrekrytering beaktas enligt självvärderingen kompetens om hållbar utveckling. Ett antal exempel på anställningar sedan 2008, av så väl ledningspersonal som undervisande personal, stärker intrycket av att sådan kompetens också har säkerhetsställts vid nyrekryteringar. Som exempel kan nämnas rekryteringen av en lektor i hållbar design.

De två inledande hållbarhetsveckorna, vid starten av hållbarhetsstrategin 2009, innehöll ett tvärvetenskapligt segment av relevant forskning och riktade sig till såväl studenter som lärare. Som en fortsättning på detta initiativ inleds numera varje läsår med en hållbarhetsvecka för alla nyantagna studenter och dessutom ger inbjudna gästföreläsare öppna föreläsningar en gång per månad. Här exemplifieras i självvärderingen med kända namn från design-diskursen kring hållbar utveckling. Eftersom utbytet mellan

lärare och student är tätt i en småskalig undervisningsmiljö, blir den undervisning som kommer studenterna till godo i form av projekt, samarbeten och gästföreläsningar också en del av den undervisande personalens kompetensutveckling.

Biblioteket bedriver ett medvetet stöttande av hållbar utveckling i utbildningen med att kontinuerligt uppdatera och införskaffa aktuell kurslitteratur, vilket också finns formulerat som uppdrag i det lärosätesövergripande kvalitetssäkringsdokumentet. Detta är generellt en viktig del att lyfta in i en kompetensutvecklande verksamhet, vilket lärosätet också betonar i självvärderingen.

Kompetensutveckling av all personal nämns även som rekommendation i den interna hållbarhetsrapporten från 2014 och utgör en del av kvalitetssäkringsarbetet. De olika avdelningarnas enhetsansvariga har ansvar för att i samarbete med lektorerna ta fram förslag till kompetensutveckling för undervisande personal. Utöver gästföreläsningar och bibliotekets arbete, ges dock i självvärderingen inte några exempel på sådana kompetensutvecklande åtgärder. Även om lärosätet erbjuder gästföreläsningar av hög klass, så bör ansvariga också reflektera över hur man systematiskt möjliggör kompetensutveckling och uppföljning av den undervisande personalens kompetens om hållbar utveckling i undervisningen.

Studenternas inflytande på verksamheten betonas i självvärderingen. Studenterna deltar i kvalitetsarbetet och närvarar i utveckling av kurser inom särskilda arbetsgrupper. Särskilda studentinitiativ kring frågor relaterade till hållbar utveckling är också framlyfta, såsom t.ex. att leda insamlingar och att verka för att lokalerna används på ett mer hållbart och effektivt vis. Som alltid är det dock svårt att institutionalisera initiativ som bärs av eldsjälur eller av engagerade årskurser. Det motsatta gäller förvisso också, dvs. att intresset för hållbar utveckling kan vara svalt i vissa studentgrupper. Lärosätet är här medvetet om att det behöver stärka formerna för att dels skapa incitament för studentsamverkan och dels tillvarata effekter av denna. Ett utvecklingsarbete finns således att göra här.

Samverkan med arbetslivet är, att döma av självvärderingen, kärna i mycket av lärosätets verksamhet, dels genom de anställdas egen deltidsnärvaro i arbetsliv och forskning utanför lärosätet, och dels genom de många olika producenter och aktörer med vilka Beckmans Designhögskola kontinuerligt skapar projekt och samarbeten. Här finner man också en rad intressanta samarbeten gällande hållbar utveckling med olika aktörer, alltifrån HM och Svenskt tenn till Beijerinstitutet och Situation Stockholm. Det har varit av vikt för lärosätet att säkerställa att samarbetsparterna utgår från ett hållbarhetsperspektiv i sin verksamhet, men lika betydelsefull är att verka transformativt för hållbar utveckling i kontakten med sådana intressenter som inte har ett eget fokus på hållbar utveckling. Det är i situationer av detta slag som designern finner en stor del av sin agens, och som designerns roll för hållbar utveckling blir betydelsefull.

Även interdisciplinär samverkan är metodiskt genomförd vid lärosätet, via kurser eller kursmoment med hållbarhetsteman. Studenterna uppmanas även att söka sig utanför lärosätet för ämnesöverskridande samarbeten inom ramen för sina examensarbeten.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Inom den utveckling som skett vid lärosätet sedan 2008 har hållbar utveckling kommit att integreras i samtliga utbildningar som övergripande lärandemål gällande kunskap och förståelse; färdighet och förmåga; samt värderingsförmåga och förhållningsätt. Grundläggande för verksamheten är ett "möjlighetsfokus", med ett perspektiv på designern som positiv förändringsagent för en hållbar framtid, och att formulera lärandemål om designerns roll och etiska ansvar. Med detta synsätt som bakgrund skapas pedagogiska rum och lärandesituationer där såväl sakfrågor som reflekterande perspektiv om designrollen blir kontextualiserade. Med de övergripande bedömningskriterierna närmar sig varje årskurs frågor av relevans för hållbar utveckling med en tilltagande grad av komplexitet. Under årskurs ett reflekteras kring hållbarhet utifrån ett produkt- och processperspektiv, under årskurs två ligger fokus på relationen mellan miljömässig, ekonomisk, etisk

och kulturell hållbarhet, och under årskurs tre fokuseras på designerns roll i komplexa förändringsprocesser. Som exempel på lärandemål kan nämnas "visa förmåga att kritiskt reflektera över den egna och andras förhållningssätt till design/kommunikation, utifrån perspektivet hållbar utveckling, och diskutera alternativa förhållningssätt och roller för designer och kommunikatörer". Vidare har varje kurs sina mer specifika lärandemål som också de inbegriper hållbar utveckling.

Inom en praktikbaserad verksamhet blir även miljön och de material som hanteras i undervisningen viktiga för utbildningen. Här har också ett stort arbete gjorts i att ersätta resursslösande processer med mer effektiva sådana, och med att ersätta giftiga ämnen med giftfria.

Kurser följs upp skriftligt och i muntliga samtal med studenterna samt i olika fastställda fora. Ytterst är det kvalitetsrådet som ansvarar för åtgärder för kursernas eventuella utveckling efter input från utbildningsnämnderna och från samrådsmöten med elever och lärare. Utvärdering av kurser gällande hållbar utveckling är ett fortlöpande utvecklingsarbete.

Lärosätet har examensrätt på kandidatnivå och således ingen egen forskarutbildning. Kontakt med aktuell forskning inom hållbar utveckling sker genom undervisningsprojekt, t.ex. i samverkan med Beijerinstitutet och Mistra Future Fashion, eller via inbjudna gästforskare. Några av de undervisande lektorerna bedriver också egen forskning kring hållbar utveckling ur ett brett perspektiv, vilket kommer utbildningarna till godo.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Beckmans Designhögskola beskriver i självvärderingen en framsynt process från 2008 till idag, initierad med bl.a. en särskild satsning på en rekrytering av en lektor i hållbar design. Hållbar utveckling har sedan kommit att integreras i visionsarbetet, i högskolans profil, i samtliga utbildningsprogram och i förhållande till skolans miljö och arbetsklimat. Grunden för hela processen är ett "möjlighetsfokus", med ett perspektiv på designern som en positiv samhällsförändrare. Designutbildningen flätas på ett innovativt sätt samman med hållbarhetsdiskursen, och man placerar designern som subjekt i en aktiv roll för hållbar utveckling. Arbetet med hållbar utveckling i utbildningen har förankrats i ett systematiskt kvalitetsarbete, där årliga kvalitetsforum ligger till grund för en kontinuerlig revidering av kvalitetsprogrammet.

I den interna hållbarhetsrapporten från 2014 finns som nämnts ett antal rekommendationer preciserade för lärosätets fortsatta arbete kring hållbar utveckling, gällande bl.a. tillgängliga resurser, lednings- och organisationsform, studentsamverkan och betydelsen av att arbetet sker inom ramen för befintliga tjänster. Det skulle kunna tilläggas att personalens kompetensutveckling vad gäller hållbar utveckling bör kunna följas upp på ett systematiskt vis. Högskolan har utifrån erfarenheter från den beskrivna utvecklingsprocessen själv stakat ut grunden för ett fortsatt arbete.

Beckmans Designhögskola har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Blekinge tekniska högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Blekinge tekniska högskola har lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning. Enligt lärosätets strategiska plan formuleras uppdraget att bidra till en hållbar samhällsutveckling genom högre utbildning, forskning och innovation. Detta konkretiseras mer specifikt för utbildning, att Blekinge tekniska högskola "ska inkludera (---) hållbarhet i målen för samtliga utbildningar, främja ett (---) hållbart samhällsperspektiv i utbildningen samt beakta hållbar utveckling som en del i målet att utveckla horisontella aspekter i utbildningarna."

I självvärderingen skriver högskolan att de lärosätesövergripande målen specificeras och konkretiseras i högskolans miljömål. De hänvisade miljömålen gäller dock för perioden fram till 2015 och det är oklart om målen fortfarande gäller. Ett utvecklingsområde för Blekinge tekniska högskola skulle därför kunna vara att upprätthålla ett uppdaterat miljöledningssystem inklusive aktuella miljömål.

Blekinge tekniska högskola fattade i februari 2017 beslut om ett kvalitetssystem för utbildning. I det ingår att högskolans utbildningsprogram ska följas upp årligen. Av dokumentet om kvalitetssystemet framgår att "Vidare sker uppföljning av följande aspekter och perspektiv i relation till aktuellt program: forskningsanknytning, samverkan (---), internationalisering, hållbar utveckling, jämställdhet och relevanta ämnesområden." Det finns därmed processer för uppföljning. Det framgår dock inte i förhållande till vilka mål uppföljningen ska ske. Det skulle därför kunna vara ett utvecklingsområde för Blekinge tekniska högskola att förtydliga vad uppföljningen relaterar till.

Som en del av kvalitetssystemet finns också utveckling av utbildningsprogrammen i en tvåårscykel, och utvecklingen ska bygga på uppföljningen. Både uppföljningen och utvecklingen gäller program på grundläggande och avancerad nivå. Det finns därmed ett utvecklingsbehov av att följa upp det lärosätesövergripande målet även på forskarutbildningsnivå.

Den sammantagna bedömningen är att Blekinge tekniska högskola har lärosätesövergripande mål och processer för uppföljning av hållbar utveckling. Det finns dock behov av att utveckla, specificera, konkretisera och uppdatera miljömålen och kvalitetssystemet så att det tydligare framgår vilka hållbarhetsmål högskolan arbetar mot. Högskolan behöver också utveckla system för forskarutbildningen. Blekinge tekniska högskola konstaterar också i självvärderingen att det är nödvändigt med en tydligare koppling mellan miljömålen och utbildningsverksamheten. Vidare konstaterar de att det finns ett behov av att operationalisera högskolans övergripande mål genom konkreta handlingsplaner och aktiviteter för uppföljning av utbildning.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

I självvärderingen beskriver Blekinge tekniska högskola hur några institutioner arbetar med kompetensutveckling, dock inte explicit hur lärosätet aktivt arbetar för att säkerställa kompetensen inom hållbar utveckling. Det är därför ett utvecklingsområde för lärosätet. Lärosätet skriver i sin självvärdering att ett utvecklingsområde skulle kunna vara att tydliggöra de kompetensutvecklingsstillfällena inom hållbar utveckling som sker på institutionerna, vilket bör komma all undervisande personal till godo.

Samverkan med studenter sker enligt självvärderingen i samband med att utbildningsprogram och kurser planeras och utvecklas. I möten med programansvariga diskuteras frågor relaterade till utbildningskvalitet och förbättringsåtgärder. Konkreta exempel på vad studentsamarbetet resulterat i framgår inte. De exempel som ges rör huvudsakligen samverkan inom ordinarie kursverksamhet utan tydlig koppling till lärosätets arbete med hållbar utveckling. Ett undantag är ett tidigare arbete med utformning av högskolans nya byggnader där projektarbeten från programmet för strategiskt ledarskap för hållbar utveckling spelade en roll. En mer

detaljerad beskrivning av det projektet hade välkomnats av bedömargruppen. Samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling är således ett utvecklingsområde för Blekinge tekniska högskola.

I självvärderingen ges exempel på samverkan med arbetslivet. Flera institutioner har forskningsprojekt kopplade till hållbar utveckling tillsammans med näringslivet, exempelvis Institutionen för strategisk hållbar utveckling. Det finns också samverkan genom studentprojekt och examensarbeten, exempelvis inom fysisk planering. Sedan 2013 drivs projektet Diagnos på distans tillsammans med flera företag för att stärka industrins möjligheter att utveckla system för diagnos på distans.

I självvärderingen ges flera exempel på interdisciplinärt arbete inom institutioner. Exempelvis bedrivs forskningen och undervisningen inom Institutionen för strategisk hållbar utveckling och Institutionen för fysisk planering interdisciplinärt. Bedömargruppen hade dock gärna sett fler exempel på interdisciplinär samverkan mellan institutioner, samt även några exempel på hur man centralt vid lärosätet arbetar för att främja interdisciplinär samverkan.

I självvärderingen konstateras att det finns utvecklingsmöjligheter genom att kunskap och kompetens inom Institutionen för strategisk hållbar utveckling skulle kunna användas bredare inom lärosätet. Det kunde vara ett sätt att främja både interdisciplinär och studentsamverkan. Genom att skapa mötesplatser för studentgrupper kunde studenternas engagemang tydligare tillvaratas i arbetet med lärosätets kompetensutveckling inom hållbar utveckling.

En samlad bedömning pekar mot att det finns utvecklingsmöjligheter inom lärosätet. Det finns exempel på samverkan särskilt med arbetslivet, men även interdisciplinärt och med studenter. Dock finns det utrymme att säkerställa kompetens, samt att utöka studentsamverkan och interdisciplinärt arbete inom frågor om hållbar utveckling. Blekinge tekniska högskola skulle med fördel kunna tillvarata och sprida den befintliga kunskap och kompetens som lärosätet beskriver i sin självvärdering.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

I självvärderingen nämner lärosätet flera exempel på utbildningar på olika nivåer som utformats och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. De exempel som ges gäller dock i första hand ingenjörsutbildningar, som inkluderar en obligatorisk kurs, men även program vid Institutionen för strategisk hållbar utveckling.

Enligt den process för uppföljning och utveckling av utbildningsprogram som utvecklats vid Blekinge tekniska högskola så ska hållbar utveckling ingå. Där klargörs hur systematisk uppföljning och utveckling ska ske och vilka funktioner såsom programansvariga, utbildningsledare eller prefekt, dekan och vicerector som ska delta. Exempelvis lyfts Institutionen för hälsa fram där det bedrivs ett systematiskt arbete med integrering av frågor kring hållbar utveckling genom bland annat programansvariga och utbildningsutvecklarens insatser.

I självvärderingen ges flera exempel på relevant forskning kopplad till hållbar utveckling som också används i undervisningen inom olika program.

Sammantaget har Blekinge tekniska högskola väl utvecklade processer med kurser och program där hållbar utveckling är integrerade, och även ett system för uppföljning och utveckling finns på plats.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande, resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Blekinge tekniska högskola har lärosätetsövergripande mål och processer för uppföljning och utveckling av dessa. I självvärderingen hänvisas också till exempel på program där hållbar utveckling har integrerats, liksom exempel på samverkan med arbetslivet.

Bedömargruppen ser att det finns behov att utveckla arbetet för kompetensutveckling kopplat till hållbar utveckling för samtlig undervisande personal, och likaså att utveckla processerna för student- och interdisciplinär samverkan.

Ett systematiskt arbete med att utveckla och följa upp integreringen av hållbar utveckling i utbildningen sker. Flera institutioner vid Blekinge tekniska högskola har forskningsprojekt kopplade till hållbar utveckling tillsammans med näringslivet. Den interna kunskap och kompetens kring hållbar utveckling inom forskning och utbildning som högskolan beskriver i sin självvärdering skulle dock kunna tillämpas mer omfattande. Ett annat utvecklingsområde anser bedömargruppen vara att säkerställa att de lärosätetsövergripande målen implementeras i alla utbildningsprogram, samt att uppdatera miljöledningssystemet och miljömålen.

Blekinge tekniska högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Chalmers tekniska högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Chalmers tekniska högskola har övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning. I lärosätets hållbarhetspolicy finns målet "Våra studerande ska ha tillgång till en (---) utbildning (---) som ger förutsättningar för att (---) medverka till en hållbar utveckling (---)". Detta mål konkretiseras sedan på olika sätt. En tydlig konkretisering är att det enligt lokala examenskrav ska ingå 7,5 högskolepoäng inom miljö och hållbar utveckling (MHU) i examen för civilingenjörer, arkitekter, högskoleingenjörer, sjöingenjörer och sjökaptener. I lärosätets hållbarhetsplan preciseras detta till att kravet gäller på grundnivå. För avancerad nivå finns målet att "ytterligare integrerade inslag inom MHU skall ingå (---) i programmen (---) på (---) avancerad nivå". På forskarnivå är det obligatoriskt med en kurs inom hållbar utveckling och etik på 3 högskolepoäng.

De obligatoriska kurskraven underlättar uppföljning av målet. Arbetet följs också upp dels i ordinarie processer och dels genom miljöledningssystemet. Att hållbar utveckling integreras i "Prioriterad verksamhetsutveckling" gör att frågan kan få samma tyngd som andra frågor. Bland de nyckeltal som nämns där finns dock inte hållbar utveckling i utbildningen med. Det följs å andra sidan upp i arbetet med hållbarhetsplanen, som är en del av miljöledningssystemet.

I och med att mål om hållbar utveckling är integrerade i lärandemål och lokala examensmål, så ingår också hållbar utveckling i det ordinarie kvalitetsarbetet. Kursutvärderingsprocessen inkluderar även kurser i miljö och hållbar utveckling som då följs upp. Även för kvalitetssäkring av program används webbenkäter med frågor kopplade till hållbar utveckling. Den kollegiala pedagogiska utvecklingen med särskild inriktning mot miljö och hållbar utveckling samt mot människa, teknik, samhälle ger också stöd för utveckling.

Sammanfattningsvis har Chalmers tekniska högskola övergripande mål som också konkretiseras genom kursobligatorierna. Kursobligatorierna gör det också lättare att identifiera kurser och därmed följa upp kurser och program. Webbenkäterna som ställer specifika frågor om hållbar utveckling kan också ses som ett gott exempel. Målsättningarna och kursobligatoriet gäller för de treåriga och femåriga utbildningarna samt forskarutbildning. För mastersprogrammen skulle dock målsättningen och uppföljningen kunna bli tydligare. Ett annat utvecklingsområde är att tydligare följa upp målsättningen om att studenter som kommer utifrån till Chalmers tekniska högskola och tar examen på mastersnivå får utbildning kring hållbar utveckling.

Att hållbar utveckling inkluderas i centrala styrdokument skapar goda förutsättningar för en integrering av hållbar utveckling i lärosätets utbildningar, samtidigt som miljöledningsarbetet ger en ytterligare fördjupning och försäkring.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Chalmers tekniska högskola har en omfattande forskning med koppling till hållbar utveckling, vilket skapar goda möjligheter att inkludera en forskningsbaserad kompetens i utbildningen. Det ger också möjligheter att sprida kunnskap mellan anställda genom seminarier och aktiviteter som exempelvis Chalmers hållbarhetsdag. Göteborgs miljövetenskapliga centrum är ett gott exempel på en arena för spridning av forskning kring hållbar utveckling, inom lärosätet, mellan lärosätet och Göteborgs universitet, samt med det omgivande samhället.

Chalmers tekniska högskola bedriver forskning inom lärande för hållbar utveckling och är aktiva inom internationella sammanhang. Det ger kunskap som också kan spridas vidare. De har ensamma, och tillsammans med Göteborgs universitet inom Göteborgs miljövetenskapliga centrum, olika plattformar för konferenser och seminarier med koppling till lärande för hållbar utveckling. Den kollegiala pedagogiska utvecklingen med speciellt ansvar för miljö och hållbar utveckling är också en resurs för kompetensutveckling inom lärande för hållbar utveckling. En kurs om hållbar utveckling på 3 högskolepoäng är obligatorisk för alla

doktorander. Det finns kurser inom högskolepedagogik, men här nämns inget specifikt om hållbar utveckling förutom att läraren kan välja att göra ett pedagogiskt projekt på temat. Integreringen av hållbar utveckling i de högskolepedagogiska kurserna skulle därför kunna vara ett utvecklingsområde.

Studenter deltar i olika typer av beslutande organ som berör utbildning och därmed hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet samverkar också med studenter i arbetet med hållbar utveckling, till exempel genom att stödja studentföreningar som arbetar med frågor kopplade till hållbar utveckling i utbildning, anlita studentambassadörer med uppdraget att öka studenters kunskaper om hållbar utveckling samt genom att ge möjligheter för projektarbeten och examensarbeten med koppling till hållbar utveckling på campus.

Lärosätet samverkar med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling i både forskning och utbildning. Arbetslivsrepresentanter finns representerade i olika beslutande organ. Exempel på specifika satsningar där lärosätet samverkar med arbetslivet i utbildning för hållbar utveckling är Miljöbron, en organisation som förmedlar kontakt mellan studenter och företag kopplat till projektarbeten, och Chalmers Challenge Lab, där olika aktörer möts för att driva projekt kring utmaningar kopplade till hållbar utveckling.

På Chalmers tekniska högskola finns olika arenor för interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Göteborgs miljövetenskapliga centrum är en sådan. Lärosätet har också ett lokalt examenskrav på att 7,5 högskolepoäng inom temat människa, teknik, samhälle – som har anknytning till framför allt de sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling – ska ingå i civilingenjörsexamen. Eftersom det kravet i de flesta fall uppfylls genom programöverskridande kurser ges också utrymme för intresserade studenter att läsa kurser kopplade till hållbar utveckling inom andra områden än deras eget program.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Chalmers tekniska högskola har utbildningar där hållbar utveckling har integrerats. De redovisar exempel på ingenjörsprogram, mastersprogram och doktorsprogram. Även om en tyngdpunkt ofta finns på miljöfrågor finns även ekonomiska och sociala aspekter med. Bland de exempel som nämns i självvärderingen finns civilingenjörsprogrammet i maskinteknik, där hållbar utveckling ingår dels i form av en specifik kurs med detta tema, men också integrerat i andra kurser under programmets två första år. Ett annat exempel är inom högskoleingenjörsprogrammen datateknik och elektroteknik där det ingår en obligatorisk kurs med syfte att "inspirera och stimulera studenter" att reflektera över hur de kan bidra till en hållbar samhällsutveckling.

Bland annat genom att det finns kursobligatorium så följs aspekterna kring hållbar utveckling upp inom ramen för existerande programuppföljningar. Även inom ramen för miljöledningssystemet följs frågorna kring hållbar utveckling upp. Den kollegiala pedagogiska utvecklaren bidrar också till uppföljning och utveckling.

Lärosätet har en omfattande forskning med koppling till hållbar utveckling och lyfter också in forskning för hållbar utveckling i utbildningen på olika nivåer. Enligt självvärderingen ingår forskning för hållbar utveckling på grundnivå och avancerad nivå framför allt i examensarbeten och i kurser på avancerad nivå i de fall där det finns en ämnesmässig koppling till hållbar utveckling, vilket självvärderingen erbjuder exempel på.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid Chalmers tekniska högskola finns lärosätets övergripande mål varav konkretiseringen i form av kravet på obligatoriska kurser inom hållbar utveckling bland annat innebär att det finns kurser i programmen, och att arbetet med hållbar utveckling lättare följs upp inom ordinarie processer. Det finns ett aktivt arbete med kompetensutveckling inom hållbar utveckling. Ett utvecklingsområde är dock integreringen av hållbar utveckling i kurser utöver de obligatoriska kurserna. Det gäller inte minst på masternivå. Ett annat utvecklingsområde är att lärosätet ser över uppföljningen av de krav som finns på utbildningen inom hållbar utveckling även på de studenter som kommer utifrån till Chalmers tekniska högskola. Hållbar utveckling är integrerat i centrala styrande dokument vilket leder till att frågorna finns med i centrala processer. Lärosätet har byggt upp processer kring samverkan och interdisciplinära samarbeten. Göteborgs miljövetenskapliga centrum har här spelat en viktig roll och utgör en plattform. Även miljöledningssystemet spelar en roll i lärosätets arbete för hållbar utveckling där det finns möjligheter till mer detaljerad uppföljning. Att webbenkäter görs där frågor relaterade till hållbar utveckling finns med ger också utrymme för uppföljning av kurser och program. De tydliga målsättningar som sedan en längre tid uttrycks från lärosätets ledning är betydelsefulla för det långsiktiga arbetet.

Chalmers tekniska högskola har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Ericastiftelsen

Aspektområde: Styrning och organisation

Enligt underlaget från Ericastiftelsen strävar utbildningen bland annat efter att förmedla kunskap, färdigheter och värderingsgrund så att studenterna ska kunna ge en god social omsorg till barn och unga. Studenterna ska enligt självvärderingen även få kunskap om hur de i sina framtida yrkesroller kan påverka samhället när det gäller miljö, välfärd och rättvisa. Begreppet hållbar utveckling förekommer dock inte i själva målformuleringen i självvärderingen eller explicit på stiftelsens hemsida. Det saknas således lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning.

I underlaget nämns att hållbar utveckling främjas genom att kursutvärderingarna innehåller en fråga kring utbildningens relevans. Det framgår inte om det finns en specifik fråga som rör hållbar utveckling eller om det är en allmän avslutande öppen fråga.

Kursutvärderingssystemet visar att en systematisk kvalitetsutvärdering finns, men det är svårt att utläsa om det också gäller hållbar utveckling i undervisningen

Sammantaget visar underlaget på att ett utvecklingsområde för Ericastiftelsen är skapa mål som även innefattar hållbar utveckling och att följa upp dessa.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Stiftelsen genomför högskolepedagogiska seminarier som, enligt självvärderingen, har direkt anknytning till hållbar utveckling. På vilka sätt seminarierna anknyter är däremot oklart. Det framgår inte om det är innehållsmässigt mot sociala, ekonomiska och miljöfrågor eller om det handlar om mer undersökande arbetssätt och kritiska förhållningssätt. Ericastiftelsen har en nära samverkan med evidensbaserad praktik, men ingen medverkan av externa föreläsare med koppling till hållbar utveckling nämns. Att koppla extern medverkan till hållbar utveckling är därför ett utvecklingsområde för Ericastiftelsen.

Studenter är representerade genom deltagande i beslutande och beredande organ enligt lag och förordning. Det ges dock inget konkret exempel på kurs, kursmoment eller liknande där samverkan med studenter sker vad avser hållbar utveckling. Självvärderingen beskriver en nära samverkan med arbetsliv, men inte i frågor om hållbar utveckling.

Ett antal kurser har omfattande inslag som till exempel berör etiskt bemötande, sociala aspekter kring olika livssituationer, migranter med traumatiska upplevelser. Dessa kurser berör således områden som har bäring på hållbar utveckling. Interdisciplinära inslag kan dock inte skönjas i dessa kurser och det finns inga seminarier eller interdisciplinära kurser eller program som samverkar i arbetet med hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis finns ett behov av att stärka den generella kompetensen om hållbar utveckling i utbildning på lärosätet. Det kan exempelvis ske genom ökad extern medverkan av experter eller genom närmare samverkan med studenter och arbetsliv kring dessa frågor.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det finns inget i underlaget som visar att lärosätet har utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. De exempel på kursinnehåll som nämns är specifikt inriktade mot etiska och sociala aspekter i det framtida yrkeslivet. Ekonomiska eller miljömässiga aspekter saknas i beskrivningarna av undervisningsinnehållet liksom mer undersökande arbetssätt eller kritiska förhållningssätt kopplat till hållbar utveckling.

Lärosätet är litet vilket av förklarliga skäl medför en liten organisation. I självvärderingen står att "Vi arbetar med att alla medarbetare ska..." beakta hållbar utveckling i kursplaner och undervisning. "Vi" syftar sannolikt på ledningen men ett kollektivt ansvar är inte att betrakta som ett systematiskt arbetssätt. Ett utvecklingsområde är därför att tydligare följa upp integreringen av hållbar utveckling i undervisningen. Av underlaget framkommer inte om det finns forskning som på något sätt är anknuten till hållbar utveckling, och inte heller om någon extern forskning används i utbildningen.

Sammanfattningsvis har samtliga bedömningsgrunder utvecklingsbehov. Hållbar utveckling med dess olika perspektiv är inte synligt i utbildningsutbudet. Ingen har direkt ansvar för att följa upp främjandet av hållbar utveckling. Den egna forskningen är alltid en prioritering av resurser men att använda sig av externa forskningsresultat som kan knyta aktuella utbildningar och kurser mer mot hållbar utveckling är troligen fullt möjligt. Målformuleringen behöver bli tydligare och möjlig att följa upp och utvärdera. Ett direkt och uttalat ledningsansvar för utveckling, uppföljning och utvärdering av hållbar utveckling inom utbildning och kurser bör utdelas och framgå av lokala policydokument.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sammanfattningsvis har samtliga aspektområden utvecklingsbehov. I utbildningsverksamheten finns moment som har bäring på hållbar utveckling. Ett tydligare ansvar hos ledningsfunktionen kring hållbar utveckling skulle stärka arbetet med att legitimera, implementera och systematiskt utvärdera hållbar utveckling i undervisningsinnehåll och arbetssätt. Den ansvariga ledningsfunktionen kan också arbeta med att stärka samverkan med studenterna som ofta är initiativrika i frågor om hållbar utveckling. Studenterna kan också vara delaktiga i en mer interdisciplinär samverkan mellan olika kurser. Det finns idag en samverkan mellan Ericastiftelsen, arbetslivet och studenterna då utbildningen är praktisknära och flera av studenterna arbetar parallellt med studierna. Att tydligare koppla denna samverkan till hållbar utveckling är ett utvecklingsområde.

Ericastiftelsens process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Ersta Sköndal Bräcke högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Ersta Sköndal Bräcke högskola har många utbildningar som ämnesmässigt anknyter tydligt till hållbar utveckling. Emellertid befinner sig arbetet med hållbar utveckling inom utbildning vid högskolan i ett inledande skede. Ambitionen är att hållbar utveckling ska integreras i det generella kvalitetsutvecklingsarbetet. En policy för miljö och hållbar utveckling finns, men den fokuserar på högskolans eget miljöarbete, till exempel avfallshantering och sopsortering, medan den inte innehåller några explicita mål kring hållbar utveckling inom utbildning. Det internationella rådet, likabehandlingsrådet liksom kvalitetsrådet driver frågor som berör arbetet med hållbar utveckling. Övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning ingår från och med 2017 i verksamhetsplanen, där institutionerna och enheterna med forskningsuppdrag uppdras att "ta fram åtgärder för att genom utbildningen på alla nivåer bidra med kunskap kring hållbar utveckling". Som en följd av detta ingår hållbar utveckling som en egen rubrik inom de aktivitetsplaner som upprättas på olika nivåer inom lärosätet och därigenom finns förutsättningar för en systematisk implementering, uppföljning och utveckling av arbetet med hållbar utveckling. Medan lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning alltså nyligen införts, kan dessa mål inte sägas vara fullt ut förankrade inom lärosätet, då arbetet med att bryta ner dem på delmål kopplade till aktiviteter inom respektive enhet just inletts. Någon uppföljning av målen har alltså heller inte hunnit ske.

Lärosätet har valt att utgå från några av målen i FN:s globala mål för hållbar utveckling i sin presentation och i de exempel man lyfter fram. Vad man dock har utelämnat är att målen "är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, sociala och miljömässiga", enligt Agenda 2030. Lärosätet har valt sju mål som samtliga behandlar social och ekonomisk utveckling, medan mål som på ett uttalat sätt berör hållbarheten i klimat och naturmiljö inte alls finns med. Därmed utelämnar man också en del av formuleringen kring hållbar utveckling i högskolelagen 1 kap 5 §: "Högskolorna skall i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa."

Att ta fram tydliga mål för hållbar utveckling inom utbildning identifieras som ett utvecklingsbehov i självvärderingen, vilket bedömargruppen instämmer i. Uppföljning och utveckling av arbetet med hållbar utveckling, som har påbörjats, behöver en tydligare struktur och ansvarsfördelning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet framhåller att undervisande personal har möjlighet att fortbilda sig på den del av sin tid som är avsatt för kompetensutveckling. Detta är i sig positivt, men otillräckligt för att säkerställa kompetens i frågor som rör specifikt hållbar utveckling. Ett etiskt förhållningssätt är centralt för pedagogiken och det lärande som eftersträvas, och det genomförs årligen seminarier med inriktning på etik. Det pedagogiska kollegiet som inrättats 2016 utgör en möjlig grund för en strukturerad utvecklingsprocess kring pedagogiska frågor, vilket även skulle kunna omfatta hållbar utveckling.

Vad gäller samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling, beskrivs i självvärderingen att studenter är representerade i beslutande och beredande organ. Studentkåren driver i viss utsträckning frågor med anknytning till hållbar utveckling, men detta avser främst de direkta miljöeffekterna av verksamheten såsom sopsortering. Det framgår inte tydligt i självvärderingen om högskolan samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Uppdragsutbildning utgör en väsentlig del av verksamheten, och här finns flera utbildningar med koppling till hållbar utveckling. Därigenom kan uppdragsutbildningarna utgöra en möjlig plattform för samverkan med arbetslivet, men det framgår inte om samverkan med avsnämarna omfattar hållbar utveckling som ett integrerat

begrepp. Vissa utbildningar har dock teman som anknyter till enskilda aspekter av hållbar utveckling. Den verksamhetsförlagda utbildningen är en annan möjlig, men inte fullt realiserad, arena för att i samverkan med arbetslivet utveckla arbetet för hållbar utveckling. Det framstår som en tillgång, även med avseende på frågor kring hållbar utveckling, att lärosätet har en tydlig och begränsad avnämargrupp, vilket underlättar interaktion med arbetslivet i olika utbildningsmoment och således ger en möjlighet att låta verkamma inom professionerna vara med och utforma innehållet i utbildningarna.

Lärosätet har interdisciplinära initiativ med tydlig relevans för hållbar utveckling, bland annat i form av det högskoleövergripande Forum för interkulturell utbildning och forskning. Dock saknas miljöperspektivet i de exempel som ges i självvärderingen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Givet ämnesområdena och de övergripande ambitionerna vid högskolan finns det goda förutsättningar för att låta hållbar utveckling utgöra en integrerad del av utbildningarna. Det är dock inte klart att så verkligen sker, men med en tydligare process för uppföljning och rapportering skulle ambitionerna lättare kunna förverkligas.

Det miljömässiga perspektivet på utbildningens innehåll är inte framskrivet i självvärderingen i och med det fokus som valts på andra aspekter av hållbar utveckling. I miljöpolicyen finns som tidigare nämnts ett fokus på de direkta miljöeffekterna av verksamheten, och det är även dessa miljöaspekter som studentkåren engagerar sig i, medan miljöfrågorna inte är synliga i självvärderingen vad gäller utbildningens innehåll. Vad gäller exempelvis sjuksköterskeprogrammet framgår inte om ekologiska aspekter ingår i utbildningen, till exempel områdena global hälsa och hur den påverkas av klimat- och naturmiljöförändringar, samt hur vårdens utformning påverkar miljö och klimat i globalt perspektiv. Det här är alltså ett möjligt utvecklingsområde. Motsvarande gäller utbildningen på forskarnivå i området Människan i välfärdssamhället, där det inte framgår om man också diskuterar konsekvenserna av välfärdssamhället för klimat och naturmiljö.

Utvärdering av aspekter kopplade till hållbar utveckling inom utbildning sker i den reguljära kursutvärderingen, men självvärderingen ger inga vidare detaljer kring eventuellt utvecklingsarbete gällande specifikt hållbar utveckling som följd av denna uppföljning. Självvärderingen anger också, vad gäller ett flertal utbildningar, att målen för hållbar utveckling behöver utvecklas och konkretiseras så att de åtgärder som planeras ska bli relevanta och verkningsfulla. Användandet av studentaktivt lärande, vilket enligt självvärderingen är en del av högskolans pedagogiska grundidé och ingår i dess pedagogiska plattform, anser bedömaregruppen är positivt. Det kan utgöra en tillgång i utvecklingen av arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Användningen av forskning för hållbar utveckling berörs i självvärderingen i begränsad utsträckning. Det framhålls en övergripande målsättning för högskolans forskning att ta fram ny kunskap kring tre övergripande teman som alla anges ha relevans för högskolans bidrag till att främja socialt hållbar utveckling, välfärd och rättvisa, samt en målsättning att fördjupa forskningsförankringen i utbildningsprogrammen utifrån kunskap genererad bland annat genom denna forskningsverksamhet. Bland de exempel som nämns finns dock ingen tydlig koppling till hållbar utveckling.

Det finns alltså exempel på att forskning som i bred mening kan anses ha koppling till den sociala dimensionen av hållbar utveckling används i utbildningen, men utifrån självvärderingen får även användningen av forskning för hållbar utveckling bedömas vara ett utvecklingsområde för lärosätet.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Arbetet med hållbar utveckling på lärosätetsnivå är i sin linda, även om övergripande ambitioner finns och ett mer systematiskt arbete har inletts. Lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning har nyligen införts, men kan inte sägas vara fullt ut förankrade inom lärosätet, då arbetet med att bryta ner målen på delmål kopplade till aktiviteter inom respektive enhet just har inletts, och någon uppföljning av målen inte har hunnit ske.

I själva ämnesområdena vid lärosätet finns en stor potential att anknyta till hållbar utveckling. En styrka är också samverkan med arbetslivet, och det framstår som en tillgång, även med avseende på frågor kring hållbar utveckling, att lärosätet har en tydligt avgränsad avnämargrupp. Det finns i och med detta en tydlig grund för att ta arbetet med hållbar utveckling till en högre nivå. För att uppnå en bättre balans inom arbetet med hållbar utveckling är det dock viktigt att miljöaspekten beaktas i utbildningarna, och inte bara i form av det arbete som bedrivs med avseende på direkta miljöeffekter av verksamheten. Bedömargruppen vill också lyfta fram vikten av att miljöaspekten behandlas integrerat med de övriga aspekterna, det vill säga den ekonomiska och sociala.

Ersta Sköndal Bräcke högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Försvårshögskolan

Aspektområde: Styrning och organisation

Försvårshögskolan skriver i sin självvärdering att den inte har prioriterat att centralt styra arbetet med att främja hållbar utveckling genom exempelvis en central policy, och anger som ett skäl för detta att högskolans verksamhet leder till att utbildningarna i sig syftar till en hållbar utveckling i högskolelagens betydelse. Högskolan skriver vidare att den utbildar och forskar inom området försvar, samhällsskydd och säkerhet och att frågor om hållbar utveckling därmed blir ett naturligt inslag i många utbildningar. Ett hållbart samhälle förutsätter, enligt självvärderingen, ett säkert samhälle, med robusta institutioner och förmåga att kunna hantera kriser.

Försvårshögskolan lyfter fram två områden där främjandeuppdraget om hållbar utveckling i utbildningen faller sig naturligt: FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet med stort fokus på genusfrågor och kvinnors och flickors utsatta situationer i kris, samt samhällsskydd och säkerhet. Inom just arbetet med FN-resolutionen finns lärosätetsövergripande mål som följs upp och revideras regelbundet. Så som Försvårshögskolan själv konstaterar i självvärderingen saknas lärosätetsövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildningen.

Något systematiskt utvecklings- och uppföljningssystem för hållbar utveckling i utbildningen har inte funnits vid Försvårshögskolan. Högskolan hänvisar till begränsade resurser. Processen har dock påbörjats genom en ny modell för kvalitetssäkring av utbildningen som håller på att införas. I den självvärdering som ingår i modellen ska samtliga utbildningar svara på en fråga om hur de säkerställer att utbildningen främjar en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. Bedömggruppen anser att detta är ett positivt initiativ.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

I Försvårshögskolans regelverk framgår att en examinator ska ha genomgått en högskolepedagogisk kurs och vara inplanerad att gå en andra kurs inom ett år. Den ena av dessa kurser innehåller sedan 2016 ett moment där deltagarna får koppla sina ämnes- och verksamhetsområden till begreppet hållbar utveckling. Lärandemålet lyder: att "skriftligt och muntligt kunna uttrycka kärnan i den egna pedagogiska grundsynen, bland annat ska hållbarhets- och jämställdhetsperspektiv beaktas." Momentet syftar enligt självvärderingen till integrering av hållbar utveckling i kursdeltagarnas ämnesområden. Högskolan bedöms göra en god ansats till att arbeta aktivt med att säkerställa den pedagogiska kompetensen i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen hos berörd personal, men behöver göra mer för att vidga vad som ingår i hållbar utveckling i utbildningen. Vidare har högskolan bjudit in föreläsare som berört FN-resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet eller nära angränsade teman, vilket bedömggruppen inte anser vara tillräckligt för att aktivt säkerställa den forskningsbaserade kompetensen i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen hos berörd personal.

Försvårshögskolan anger att den har ett välfungerande samarbete med studentkåren som följer de interna riktlinjerna för studentinflytandet. Självvärderingen innehåller inga exempel på att högskolan specifikt samverkar med studenterna för att utveckla hållbar utveckling i utbildningen.

Försvårshögskolan skriver att praktikplatserna inom kandidatprogrammet är en viktig del i högskolans samverkan med arbetslivet. Kursansvarig har kontinuerlig kontakt med och följer upp praktikplatserna. Enligt högskolan sker på arbetslivets och studenternas begäran ofta koppling till olika frågor inom hållbar utveckling i utbildningen.

Bland de exempel på interdisciplinär samverkan som högskolan ger finns en programkurs där FN:s globala mål för hållbar utveckling tas upp i samband med konflikthantering och våldsanvändning i internationella relationer samt att studenterna ska kunna diskutera samhällsrelaterade och etiska aspekter

på användning av militärmakt och betydelsen för det militära yrkesmonopolet. I ett annat exempel ska studenten relatera feministiska teorier om krig till traditionell krigsvetenskaplig forskning. Vid de militära programutbildningarna redovisas interdisciplinär samverkan mellan ämnen i tillämpningsövningar. Det kan gälla bestämmelser om personal-, miljö- och hälsoaspekter. I dessa tillämpningsövningar ingår även ett kretsloppstänkande för avfall och förbrukningsmaterial. Viss interdisciplinär samverkan kan därmed sägas förekomma i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Självvärderingen innehåller omfattande beskrivningar av hur vissa frågor inom hållbar utveckling hanteras i kurser. Flera exempel ges där FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet har integrerats i olika utbildningar. Inom denna fråga pågår arbetet med en ny lokal handlingsplan, som är en del av det svenska, nationella arbetet med att genomföra resolutionen. Högskolan menar att de lokala handlingsplanerna har varit viktiga i processen att integrera de berörda områdena i utbildningen. När den nya handlingsplanen tas fram kommer tidigare frågor och uppföljningar att beaktas, enligt högskolan.

Inom utbildning för samhällsskydd och säkerhet kan perspektivet hållbar utveckling handla om sådant som folkrätt samt aktörer, arenor och policyprocesser av betydelse för hållbar utveckling. Andra områden är maktstrukturer och maktmedel och deras roll för hållbar utveckling. Även de mänskliga rättigheterna, genusperspektiv och feministisk teori ingår i kurser. Enligt självvärderingen undervisas inte i någon högre utsträckning explicit om exempelvis klimatfrågor, men studenterna kan själva välja att, i t.ex. uppsatser, behandla frågor om hållbar utveckling.

Försvarshögskolan konstaterar att "Kopplingen mellan hållbar utveckling och det säkra samhället skulle kunna tydliggöras och den implicita kopplingen skulle kunna göras mer explicit. Detta skulle kunna bidra till en utveckling inom de olika ämnena och på olika nivåer". Självvärderingen innehåller ytterligare reflektioner om hur fler frågor som ingår i begreppet hållbar utveckling skulle kunna göras till en del av utbildningen. Det finns även ett resonemang om vad studenterna kan behöva för kunskaper om de ska verka för hållbar utveckling i sina framtida yrkesroller. Tillsammans skulle dessa reflektioner kunna bidra till att utveckla t.ex. flerdimensionella studieuppgifter, examinationsfrågor och examinationsmetoder inom området.

Självvärderingen redovisar flera exempel på lärandemål om hållbar utveckling, varav det i flertalet inte är tydligt hur de främjar hållbar utveckling. Detta kan vara ett utvecklingsområde för Försvarshögskolan, att göra det tydligare hur lärandemålen främjar hållbar utveckling i dess vidare betydelse, som uttrycks i högskolelagen. Vid Institutionen för säkerhet, strategi och ledarskap, där masterprogrammet Politik och krig ges, borde t.ex. klimatfrågan ingå explicit som en naturlig del i lärandemålen, mot bakgrund av att bl.a. NASA anser att klimatfrågan kan utgöra världens största säkerhetsrisk.

Självvärderingen beskriver inte tydligt att det finns institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integrering av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen, utöver det ordinarie kvalitetssäkringssystemet.

Det framkommer inte tydligt hur forskning om hållbar utveckling används i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Ledningen vid Försvarshögskolan har hitintills inte prioriterat frågor om hållbar utveckling enligt högskolelagens intentioner. Även inom de två prioriterade, och ur perspektivet hållbar utveckling smala, fokusområdena FN-resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet, samt samhällsskydd och säkerhet, har det i stort sett saknats ett aktivt och systematiskt angreppssätt. Det saknas lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen.

Den nya modellen för kvalitetssäkring av utbildningen, och frågan som ställs till samtliga utbildningar om hur de säkerställer att utbildningen bidrar till en hållbar utveckling, ger dock Försvarshögskolan goda möjligheter att utveckla sitt arbete. En förutsättning för att detta ska lyckas är att Forsknings- och utbildningsnämnden och andra nyckelaktörer har kunskap och kompetens att hantera svaren så att högskolelagens bredare beskrivning av hållbar utveckling kan integreras i utbildningen. Försvarshögskolan identifierar själv en utvecklingspotential för att bredda tolkningen av hållbar utveckling i sina utbildningar.

Den omarbetade högskolepedagogiska kursen som innehåller ett moment, vilket syftar till integrering av hållbar utveckling inom kursdeltagarnas ämnesområden, är en viktig byggsten i att öka kompetensen hos berörd personal och utveckla utbildningen, förutsatt att momentet innehåller högskolelagens flerdimensionella perspektiv på hållbar utveckling.

Försvarshögskolans process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Gammelkroppa skogsskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Gammelkroppa skogsskola bedriver en utbildning på högskolenivå till skogstekniker. Utbildningen sker relativt isolerat från andra lärosäten, men med en tydlig anknytning till branschen. Lärosätet beskriver i självvärderingen att utbildningen har nära koppling till de miljövetenskapliga perspektiven inom hållbar utveckling. Lärosätet anser att biodiversitet och miljöaspekter av ett hållbart skogsbruk är själva kärnverksamheten inom skogsteknikerutbildningen. Det finns dock inga tydliga målbeskrivningar för utbildningen om hållbar utveckling vad avser begreppets alla perspektiv: sociala och ekologiska och ekonomiska. I beskrivande delar om utbildningen till skogstekniker redogör lärosätet för produktivitet som en viktig del i utbildningen, samt om skogen som rekreationsyta. Detta kan tolkas som ekonomiska respektive sociala perspektiv på hållbar utveckling, vilket ger en god grund för lärosätet att formulera mer övergripande mål för att förverkliga hållbar utveckling i utbildningen. Likaså finns begrepp inom examensordningen för skogsteknikerprogrammet som tangerar de ekonomiska och sociala aspekterna av hållbar utveckling.

Ett utvecklingsområde för Gammelkroppa skogsskola är således att arbeta fram en tydlig målbeskrivning och definition av hållbar utveckling inom utbildningen, som inkluderar ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv på hållbar utveckling, och att förankra denna målbeskrivning inom lärosätet. Den förankrade målbeskrivningen utgör sedan grunden för att utveckla systematisk uppföljning av arbetet med hållbar utveckling.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Branschorganisationer utgör en viktig källa till kompetensutveckling för skolans tre undervisande lärare. Vad gäller hållbar utveckling bjuds representanter för branschorganisationer in för att dela med sig av sin förståelse av, och problematisera begreppet hållbar utveckling. De forskningsanknutna och vetenskapliga perspektiven framträder däremot inte som grund för kompetensutveckling, vilket därför är ett utvecklingsområde för Gammelkroppa skogsskola.

Studentsamverkan vid Gammelkroppa skogsskola sker i olika allmändidaktiska former, vilka beskrivs i självvärderingen. Inga beskrivningar av hur studenterna själva driver frågor om hållbar utveckling eller hur deras engagemang inom hållbar utveckling påverkar utbildningen anges. Däremot beskrivs en rad praktisknära kurser där studenter är aktiva inom hållbar utveckling. Självvärderingen vittnar om att studenterna ofta upplever möten med miljöorganisationer som svåra. Miljöorganisationerna har delvis andra perspektiv än skogsbranschens, vilka lärosätets utbildning tydligt präglas av. Det tycks därför finnas ett behov för studenterna att utveckla sitt kritiska tänkande genom att skapa förståelse för och förmåga att argumentera kring hållbar utveckling avseende skogsbruk.

Skogsbranschens inflytande på utbildningen är stort. Skogsnäringens diskurs, inklusive krav och normer, återspeglas i utbildningens innehåll. Vad gäller hållbar utveckling innebär det bland annat att studenterna läser om certifieringar och policytrender som relaterar till hållbar utveckling. Studenterna tar under utbildningen del av hur dessa appliceras i praktiken. Det vetenskapliga perspektivet verkar dock även här saknas, både i förberedelse till och i samband med de praktiska momentens genomförande. Självvärderingen beskriver att lärosätet ser att samverkan med andra lärosäten kan öka, vilket skulle kunna tillföra både ett vetenskapligt och ett interdisciplinärt sätt att arbeta med hållbar utveckling inom utbildningen.

Den starka branschtillhörigheten är en tillgång för utbildningens relevans och möjlighet att bidra till en hållbar utveckling inom skogsnäringen. Samtidigt verkar branschen ha en begränsande effekt vad gäller olika perspektiv på hållbar utveckling inom utbildning. Självvärderingen uttrycker branschens åsikter i termer av krav och tvång när det gäller hållbar utveckling i utbildningen. Ett vidgat perspektiv är möjligt

genom ökad interdisciplinär samverkan med andra ämnesdiscipliner, samt ett närmande till vetenskapliga texter och forskning. Studenters aktiva inflytande i utbildningen är att betrakta som en resurs i ett sådant utvecklingsarbete.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

I examensmålen för skogsteknikerprogrammet framgår att hållbar utveckling är en del av utbildningen. En färdighet inom programmet är att visa "förmåga att besluta om, genomföra och utvärdera relevanta åtgärder som rör skogsbrukets produktion, marknad, miljö och sociala värden". Studenterna vid lärosätet anges i självvärderingen arbeta med kritiska förhållningssätt där dessa värden ställs mot varandra. Det ges inga konkreta exempel på hur hållbar utveckling appliceras på utbildningens innehåll eller kurser, utan istället hänvisar lärosätet till att innehållet i skogsvårdslagen, miljöbalken och certifieringsstandarder berörs i undervisningen och i kurslitteraturen.

Det finns en studierektor med ansvar för uppföljning av målbeskrivningar vid lärosätet. Kursvärderingar sker på studentnivå där flertalet kurser inkluderar perspektiv på hållbar utveckling, främst ekologiska. Utöver studenternas värderingar, redovisas ingen systematisk värdering av hållbar utveckling i utbildningen, men den utpekade studierektorn rapporteras arbeta vetenskapligt med uppdatering av kurser och program. Det vetenskapliga innehållet i kurserna vid Gammelkroppa skogsskola är vagt, vilket lärosätet också uttrycker i självvärderingen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen vid Gammelkroppa skogsskola är idag uttalat och framgår främst genom att biodiversitet och miljöaspekter finns med i utbildningen. Detta arbete bör bli mer tillgängligt och uttalat. Målbeskrivningar som är förankrade och systematiskt följs upp är ett led i detta, liksom ett närmande till vetenskap och forskning.

Tydliga målbeskrivningar gör det möjligt att systematiskt utveckla de olika perspektiven på hållbar utveckling inom utbildningen. Det finns grundläggande goda förutsättningar för skolans personal och studenter att gemensamt närma sig ett mer vetenskapligt förhållningssätt, inte minst i relation till skogsnäringens krav och normer. Det finns ett visst engagemang förknippat med hållbar utveckling inom utbildningen, men en ökad kritisk förståelse kring begreppet skulle kunna vara till nytta. Ett kombinerat stöd av vetenskap, samverkan med andra lärosäten och studenters egna initiativ skulle kunna bidra till ett mer nyanserat förhållningssätt till branschens krav och tvång i arbetet för hållbar utveckling. Samverkan bör alltid innefatta tvåvägskommunikativ överföring av kunskap och erfarenheter. I detta fall skulle därför samverkan gynna både branschen och Gammelkroppa skogsskola, vilka vill bygga sin utbildning på ett kritiskt förhållningssätt till kunskap.

Gammelkroppa skogsskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Gymnastik- och idrottshögskolan

Aspektområde: Styrning och organisation

Gymnastik- och idrottshögskolan skriver i sin självvärdering att hållbar utveckling präglar utbildning, forskning och verksamhetsstöd, men också att begreppet är så vidsträckt att lärosätet ser ett behov att "precisera definitioner och problemskrivningar i det inre arbetet". I självvärderingen framkommer inga övergripande mål avseende arbetet med hållbar utveckling. Utbildningsplaner, kursplaner, policydokument och kvalitetsdokument har inslag av hållbar utveckling i olika delar, men först på programnivå. Inom några utbildningar har lärosätet kommit längre, såsom med delkurserna Hållbart ledarskap respektive Idrott, etik och socialt arbete. Specifikt samhällets utveckling lyfts fram på programnivå, likaså inom lärosätets forskningsstrategi. Gymnastik- och idrottshögskolan skriver att de i sitt kvalitetsarbete har de 17 hållbarhetsmålen som utgångspunkt när de följer upp mål om hållbar utveckling genom kurs- och programanalyser. Samtidigt anger lärosätet att de saknar explicita uttryck för hållbar utveckling i kursanalyserna.

I den övergripande inledningen av självvärderingen anser Gymnastik- och idrottshögskolan att begreppet hållbar utveckling är otydligt och därför svårt att arbeta mot på ett preciserat sätt. Lärosätet presenterar dock planer på att utveckla och definiera hållbar utveckling. Detta är således ett utvecklingsområde som skulle kunna leda till större tydlighet i vad som avser hållbar utveckling vid lärosätet och därmed också en möjlighet att följa upp och systematiskt utveckla detta perspektiv.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Begreppet hållbar används i självvärderingen för att beskriva t.ex. hållbar arbetsmiljö, hållbar kvalitet på utbildning, hållbar hälsa, osv. Denna vida förståelse av hållbarhet beskrivs utgöra utgångspunkt för säkerställandet av kompetens om hållbar utveckling hos lärosätets personal. Ett aktivt arbete och säkerställande av hållbar utveckling inom utbildning genom specifikt riktade satsningar eller resurser preciseras däremot inte i självvärderingen.

Gymnastik- och idrottshögskolan samverkar med studenter enligt gällande högskolelag och högskoleförordning genom t.ex. studentorganisationerna och vid utvärdering av kurser. Bedömargruppen fann dock i självvärderingen inga dylika samarbeten med specifik koppling till hållbar utveckling.

Lärosätet samverkar med arbetslivet genom öppna föreläsningar av olika slag, men utan att omnämna några specifika samarbeten eller föreläsningar kring hållbar utveckling. Lärosätet lyfter fram verksamhetsförlagd utbildning inom lärarutbildningen som ett positivt exempel på samverkan med arbetslivet. Handledare till studenterna bjuds in att samtala kring värden inom hållbar utveckling, såsom etnicitet, genus och miljö. Hållbart ledarskap, hållbart liv och hälsofrämjande aktiviteter är områden där arbetslivet och lärosätet samverkar. Dessa aktiviteter ger intryck av att främst vara inriktade på spridning av kunskap om lärosätets arbete till det omgivande samhället och mindre inriktade på att utveckla utbildningen vid det egna lärosätet.

Ämnet idrottsvetenskap som studeras av samtliga studenter vid Gymnastik- och idrottshögskolan uppges till sin karaktär vara ett ämne som belyses från humanistisk, social och naturvetenskaplig medicinsk utgångspunkt. Lärosätet menar att det lägger en grund för interdisciplinär samverkan inom utbildningen. Ett samarbete på grundnivå med Södertörns högskola inom Sport management-programmet nämns som "reflekterar social och kulturell hållbarhet" på liknande sätt som inom ämneslärarprogrammet i idrott och hälsa. Enligt självvärderingen behandlas i detta samarbete idrottens roll i samhället och normkritiska perspektiv.

Bedömningen utgår från en generell skriven självvärdering med få beskrivande exempel och något oklara motiveringar till aktiviteter eller verksamheter för hållbar utveckling inom utbildning. Inledningsvis beskriver

lärosätet sig sakna en tydlig definition av vad hållbar utveckling är. Begreppet hållbar utveckling används i självvärderingen för att beskriva såväl fysiska resurser som förväntade samhällsresultat av hållbar utveckling. Ett utvecklingsområde skulle därför kunna vara att fördjupa inslaget av hållbar utveckling inom specifikt den pedagogiska och forskningsmässiga kompetensförsörjningen. Bedömargruppen välkomnar även ett utökat samarbete med studenter och arbetsliv inom hållbar utveckling kopplat till utbildningen. En tydlig och inom lärosätet förankrad definition av hållbar utveckling med anknytning till utbildning skulle underlätta arbetet med att identifiera mer specifika och konkreta utvecklingsbehov inom dessa utvecklingsområden.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet har inslag i kurser och bedriver forskning och utbildning relaterat till hållbar utveckling, med kopplingar mellan idrottsvetenskap och FN:s barnkonvention. I hälsopedagogutbildningen finns kursmoment såsom Arbetsmedicin, hälsa och miljö. Hållbar utveckling som innehåll i kurser beskrivs med detaljrika framställningar som framhäver förståelsen för att begreppet kan vara av både social, ekonomisk, ekologisk och kulturell karaktär. I självvärderingen framgår dock inte vilka arbetssätt som tillämpas. Styrkedjan för att säkerställa kvalitet och systematisk utveckling i lärosätets verksamhet beskrivs med avseende på flera områden. I styrkedjan ingår bevakning av likabehandling, jämställdhet m.m., genom så kallade programråd.

Hållbar utveckling inom utbildningen följs upp på kursutvärderingsnivå, men inga övriga exempel på uppföljning anges i självvärderingen. Utifrån självvärderingen finns inslag av hållbar utveckling i kursutbudet, men ingen systematisk uppföljning av detta äger rum.

Ett avhandlingsarbete om friluftsliv lyfts fram. Friluftsliv utgör inom ämnet Idrott i svensk skola ett av tre prioriterade områden och är därför viktigt inom idrottsläroarbete. Forskningen tar upp lärande om plats, och riktar sig mot platsens kulturella, historiska och ekologiska förhållanden och används inom lärosätet på både grund-, avancerad och forskarnivå.

Kopplingen till forskning om hållbar utveckling vid lärosätet anser bedömargruppen vara vag, vilket därför också är att betrakta som ett utvecklingsområde.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätets avsaknad av en tydlig definition eller ansats att formulera vad hållbar utveckling är medför att självvärderingen blir generell och spänner över utbildning ur en mycket vid definition, som innefattar arbetsmiljö, fysisk utformning av lärosätet såväl som kursutbud. Då det samlade omdömet är att lärosätet har behov av utveckling gäller det främst arbetet med att aktualisera och definiera begreppet hållbar utveckling, inklusive en systematisk uppföljning av hur detta förankras i utbildningen. Att lyfta in forskningsbaserad kompetens är ytterligare ett utvecklingsområde, då lärosätet inte uppger sin egen forskning såsom stark inom området och inte heller säger sig använda externa resurser för att säkerställa utbildningens vetenskapliga anknytning till hållbar utveckling.

Gymnastik- och idrottshögskolan anger i sin självvärdering de 17 hållbarhetsmålen som en utgångspunkt och visar därmed att de kan göra en bedömning av vad som faller inom området hållbar utveckling. Hur dessa komplexa samhällsproblem kan mötas med kunskaper från Gymnastik- och idrottshögskolan är ett intressant utvecklingsarbete, som kan vara till stöd för lärosätet i arbetet med att identifiera sina ingångar till hållbar utveckling. Ett befintligt forum inom lärosätet där hållbar utveckling kan diskuteras och utvecklas skulle kunna vara det pågående arbetet med miljöpolicy. Det är dock viktigt att inte begränsa hållbar utveckling till något av de enskilda perspektiven ekologisk, social eller ekonomisk utveckling, utan att istället använda dessa sammanhang till att utveckla läroprocesser om vad hållbar utveckling är och kan bli, i systematiska och verksamhetsnära utbildningspraktiker.

Gymnastik- och idrottshögskolans process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Göteborgs universitet beskriver i självvärderingen väl hur arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen vuxit fram från 1993 och lärosätets undertecknande av *COPERNICUS University Charter for Sustainable Development*, att de tillsammans med Chalmers tekniska högskola bildat Göteborgs miljövetenskapliga centrum, till dagens system för miljöledning certifierat enligt ISO 14001, EMAS, samt ett system för hållbarhetsmärkning av kurser och program. Främjandet av hållbar utveckling har universitetsledningens stöd och verksamheten leds bland annat via den universitetsgemensamma utbildningsnämnden, vilken beskrivs närmare här nedan. Lärosätet har sedan 1999 formulerat miljömål för utbildningen som en del av sitt miljöledningssystem. I strategidokumentet Vision 2020, antaget av universitetsstyrelsen 2012, framgår tydligt att hållbarhetsperspektivet ska integreras i utbildningen vid lärosätet. Ledningssystemet har också formulerats tydligt, och av självvärderingen framgår tydligt vilka funktioner som har vilket ansvar för att verka för att andelen hållbarhetsmärkta kurser och program ska öka vid Göteborgs universitet. I självvärderingens beskrivning av hur lärosätet arbetar med hållbar utveckling inom utbildningen lyfts fram att ansvariga personer, längs vägen mot märkningssystemet och den digitala verktygslåda som utbildningsnämnden i samarbete med fakulteterna arbetat fram, också har reflekterat kring frågan om utbildning om respektive för hållbar utveckling. Hållbar utveckling definieras enligt Brundtland-definitionens tre dimensioner av densamma. Det som inledningsvis tycks ha varit ett särskilt fokus på miljö inom utbildningen och på verksamhetens direkta miljöpåverkan, är sedan 2006 betydligt breddat och omfattar även den ekonomiska och den sociala dimensionen. I självvärderingen konstateras, som en indikator på lärosätets progression vad gäller hållbar utveckling, att de gått från en målsättning om att integrera hållbar utveckling i utbildningen till att sträva efter att öka och kvalitetssäkra densamma.

Via miljöledningssystemet följs handlingsplanens mål, uppdrag och indikatorer upp årligen. Två gånger om året har universitetsledningen en genomgång av miljöledningsarbetets utveckling och framtida planerade satsningar. Samtliga fakulteter och stödverksamheter har som en del av samma system årliga interna och externa miljörevisioner. Eventuella brister åtgärdas och följs upp inom givna tidsramar. Dessutom gör utbildningsnämnden en gång per år en analys av lärosätets utbildningsutbud, bland annat med avseende på arbetet för hållbar utveckling. En hållbarhetsmärkning av kurser och program infördes till följd av 2006 års tillägg till högskoleförordningen. Märkningen baseras på en lista med tio kriterier som ska användas av program- och kursansvariga när hållbar utveckling integreras i utbildningen. Kriterierna beskrivs i självvärderingen som en operativ definition av begreppet hållbar utveckling. Det går även på fakultets- eller programnivå att utveckla mer detaljerade och verksamhetsspecifika kriterier. För märkning av kurs eller program krävs att samtliga tre delar av Brundtland-definitionen är uppfyllda. Kurser eller program som innehåller en eller två av definitionens tre dimensioner (social, ekonomisk eller ekologisk hållbarhet) når därmed inte märkning. Göteborgs miljövetenskapliga centrum utvärderar på årsbasis och på uppdrag av utbildningsnämnden hur märkningen fungerar. Lärosätet beskriver också i självvärderingen hur integrering av hållbar utveckling vid Göteborgs universitet under åren har diskuterats, analyserats och utvärderats i olika former och detta arbete finns bland annat redovisat i en rapport från 2009.

I självvärderingen lyfts lärarprogrammen fram eftersom dessa till skillnad från alla andra utbildningar vid Göteborgs universitet utgör "utbildningar som har högskoleförordningsreglering via examensmålen avseende hållbar utveckling." Lärarprogrammen involverar 30 olika institutioner. Detta arbete följs också upp på årsbasis.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Lärosätets beskrivning visar att de aktivt arbetar med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Utbildningsnämnden har i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen tagit fram en verktygslåda som stöd till fakulteter och institutioner. När nämnden gav fakulteterna uppdraget att integrera hållbar utveckling i utbildningen uppstod dialog kring behov av "kompetensutveckling, erfarenhetsutbyten och definition av hållbar utveckling samt vikten av att problematisera begreppets innebörd inom det egna ämnesområdet." Fakulteterna utvecklade planer för integrationen och verktygslådan anpassades till att bli fakultetsspecifik. Lärosätet beskriver till exempel hur Sahlgrenska akademien tog stöd av Göteborgs miljövetenskapliga centrum i utvecklingen av sin webbaserade verktygslåda. Idag har samtliga fakulteter webbaserade verktygslådor och anordnar workshops för lärare kring verktygslådan.

Göteborgs miljövetenskapliga centrum är ett miljövetenskapligt centrum med Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola som huvudmän. Det bildades redan 2000, dvs. fyra år innan miljöledningssystemet och certifieringen fanns på plats. Centrumet har som syfte att stödja forskning, utbildning och samverkan inom hållbar utveckling. Vidare erbjuder Göteborgs miljövetenskapliga centrum kompetensutveckling för lärare vid det egna lärosätet och vid Chalmers tekniska högskola. Till detta anslår de båda lärosätena centrala resurser och dessa har använts för att under 2016 "organisera och delta i informations- och diskussionsmöten om integrering av hållbar utveckling i utbildningen, verktygslådan och hållbarhetsmärkningen av kurser och program". Göteborgs universitet lyfter fram flera exempel på hur olika fakulteter stödjer lärarna i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen. Vid fakulteten Handelshögskolan ges t.ex. vetenskapliga seminarier om olika hållbarhetsfrågor i form av "kunskapsluncher". Humanistiska fakulteten har ett pedagogiskt forum där hållbar utveckling i utbildningen varit på programmet. Även vid andra fakulteter ordnas regelbundet workshops, seminarier och läsecirklar på temat.

Studenterna är, baserat på lärosätets beskrivning, involverade i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. De ordnar t.ex. tillsammans med Göteborgs miljövetenskapliga centrum en årlig hållbarhetsdag för båda lärosätena. Det finns en av universitetet inrättad studentledd samlingsplats för hållbar utveckling: Gothenburg Students for Sustainability Office. Universitetet har avsatt resurser motsvarande två studenter med 20 procent av heltid för att arbeta vid Gothenburg Students for Sustainability Office. I uppgifterna ingår att arbeta med utbildningsfrågor, upphandling, nätverkande, evenemang och kompetensutveckling. Gothenburg Students for Sustainability Office sammanträder en gång i månaden, med ett nätverk av studentgrupper intresserade av hållbar utveckling: Gothenburg Students for Sustainability Alliance, som är fakultetsöverskridande och arbetar bland annat med hållbarhetsdagen. I självvärderingen lyfter lärosätet flera fakultetsspecifika studentorganisationer med särskilt fokus på hållbarhetsfrågor. Bland dessa finns handelshögskolestudenternas Students for Sustainability, Sahlgrenska Academy Students for Sustainability och Global Students for Sustainability för studenter i globala studier. Studenterna är också representerade i det ordinarie arbetet med att utveckla kurser och program, då de är representerade i beredande och beslutande organ.

Arbetslivet och lärosätet samverkar i hållbarhetsfrågor och flera goda exempel lyfts i självvärderingen. Ett sådant är "Black Dot" där lärosätet tillsammans med Business Region Göteborg, Venture Cup samt innovationskontoren vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola arbetar med nya sociala och innovativa bolagsidéer. Ett annat exempel är Miljöbron, som är en ideell organisation vars mål är att skapa kontakter mellan lärosäten och näringslivet genom att förmedla konkreta studentprojekt, med hållbar utveckling som gemensam nämnare, vilka genomförs på uppdrag av arbetslivsrepresentanter. Två andra exempel är Handelshögskolans tre hållbarhetsdagar per år. De vänder sig till samtliga program vid fakulteten. Närvarar gör politiker, tjänstemän och aktörer från det civila samhället. Hållbarhetsdagarna ges årligen, en dag för varje årskurs, och upplägget representerar en progression. Första dagen koncentreras runt utmaningar med syfte att ge en bild av vilka sociala, ekonomiska och ekologiska utmaningar som vi står inför. Andra dagen har temat ansvar, konsumentmakt, etik och betydelsen av information. Den tredje dagen syftar till att hitta lösningar på de utmaningar som finns. Dagarna är obligatoriska för studenterna.

Lärosätet ger i självvärderingen flera exempel på hur interdisciplinär samverkan främjas. 2013 utlystes exempelvis medel för utveckling av utbildningar där några av kriterierna utgjordes av tvärvetenskapliga samarbeten och fokus på hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet visar på exempel på utbildningar som integrerat hållbar utveckling. Exempelen kommer från program och kurser som har, respektive inte har, den hållbarhetsmärkning som lärosätet implementerat. Bland de hållbarhetsmärkta programmen återfinns ekonomiprogrammet, kandidatprogrammet i globala studier och konstnärligt kandidatprogram. Bland de hållbarhetsmärkta kurserna finns bland annat Afrikastudier, Ett globalt perspektiv på förskola och tidiga åldrar i skolan – lärande för hållbar utveckling, och Hållbar utveckling i städer och regioner. Bland sådana kurser som har inslag av hållbar utveckling med avseende på några aspekter (vilka i det följande anges i parentes) – men inte samtliga som krävs för att bli hållbarhetsmärkta – finns till exempel Att bli fysiker (energi, miljö och hälsa) och Risk, makt och värderingar: kontroverser i ett vetenskapsbaserat samhälle (miljö, hälsa, risk, konflikt). I detta sammanhang nämns i självvärderingen också Handelshögskolans hållbarhetsdagar som ett exempel på hur hållbar utveckling integreras i utbildning.

Den systematiska utvecklingen och uppföljningen har vid lärosätet organiserats olika vid olika fakulteter och institutioner. Av självvärderingen och de exempel som där ges framgår att det finns ett sådant systematiskt arbete. Handelshögskolan lyfts fram och där är detta en strategisk fråga som hanteras av dess råd för hållbar utveckling. Rådet samarbetar i sin tur med institutioner som ingår i Handelshögskolan. Även andra fakulteter har ett systematiskt arbete för att följa upp programmets innehåll vad avser hållbar utveckling. Ett sådant exempel är Lärarutbildningsnämndens arbete och där sker uppföljning med avseende på hållbar utveckling och mänskliga rättigheter. Lärarutbildningarna förefaller ha kommit långt i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen. Hållbar utveckling beskrivs där som så integrerad i utbildningen att den ingår i det ordinarie kvalitetssystemet. Humanistiska fakulteten har avsatt resurser för en samordnare och administrativt stöd för grön humaniora och humanistisk miljöforskning. Naturvetenskapliga fakulteten har en projektledare som har i uppdrag att driva integrationen av hållbar utveckling i kurser och program. Sahlgrenska akademien har ett aktivt nätverk med motsvarande ambitioner och arbetet organiseras i seminarier och workshops. Likväl nämns i självvärderingen att det hos en del studenter finns önskemål om att inslagen av hållbar utveckling skulle kunna integreras närmare med det övriga ämnesinnehållet, i sådana utbildningsprogram där hållbar utveckling inte utgör huvudsakligt fokus. Likaså efterlyses från studenthåll ibland en mer utvecklad progression i lärandet för hållbar utveckling. Inte desto mindre finner bedömargruppen att Göteborgs universitet har kommit mycket långt i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen och att följa upp densamma, vilket de nämnda exemplen tydligt visar.

Självvärderingen innehåller flera exempel på utbildningar där forskning används i utbildningen. Här nämns två. I det nätverk som organiseras av Göteborgs miljövetenskapliga centrum ingår cirka 500 forskare och doktorander som också är engagerade inom utbildningen. Vid Humanistiska fakulteten finns forskarutbildningskurser med direkt koppling till forskargrupper runt grön humaniora. I självvärderingen framhålls också att alla lärosätets utbildningar vilar på vetenskaplig grund och att det därmed finns en naturlig koppling också till den forskning som relaterar till hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid Göteborgs universitet finns i centrala måldokument och i olika handlingsplaner mål för hållbar utveckling i utbildningen, vilka är väl etablerade och implementerade i verksamheten på alla nivåer. I självvärderingen beskrivs utförligt de stödverktyg som universitetet satsat på centralt – ”verktygslådeprojektet” som har drivits i sin fakultetsöverskridande form under 2014–2016 och systemet för hållbarhetsmärkning av kurser och program – som framgångsfaktorer i arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen. Uppföljning av måluppfyllelse med avseende på hållbar utveckling i utbildningen sker kontinuerligt bl.a. via systemet för hållbarhetsmärkning, vilket utgår från kriterier som alla i hög grad speglar det mångdimensionella begreppet hållbar utveckling. Dessutom är systemet för hållbarhetsmärkning i sig självt utsatt för regelbunden uppföljning av Göteborgs miljövetenskapliga centrum. Genom att hållbarhetsmärkning utförs av kurs- eller programansvarig personal vid lärosätets institutioner utifrån nämnda kriterier, kan målen för hållbar utveckling i utbildningen sägas vara mycket väl förankrade inom organisationen.

Lärosätet reflekterar i självvärderingen över att miljöledningssystemet stimulerat till aktiviteter inom hållbar utveckling. En annan drivfaktor som är av betydelse för lärosätets arbete för hållbar utveckling i utbildningen är att det finns samhällsliga och globala förväntningar om att bedriva detta arbete. Inte minst upplevs studenterna då de påbörjar sin utbildning ha bredare kunskaper relaterade till hållbar utveckling än vad studenter haft tidigare. I självvärderingen ger lärosätet uttryck för insikten att nivån och komplexiteten beträffande hållbar utveckling behöver höjas så att studenterna därmed erbjuds en tydlig progression i lärandet, för att hållbarhetsperspektivet ska upplevas relevant av dem. Just progressionen under utbildningens gång vad gäller lärandet för hållbar utveckling – liksom även dess integration i förhållande till utbildningarnas övriga innehåll – är ett utvecklingsområde som framskyntar i självvärderingen. Sammantaget framstår inte desto mindre såväl lärosätets system för uppföljning som dess arbete överlag för att integrera hållbar utveckling i utbildningen som mycket väl utvecklat. Många av de aktiviteter och initiativ som sker vid Göteborgs universitet skulle med fördel kunna lyftas fram som goda exempel i ett nationellt perspektiv.

Göteborgs universitet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Handelshögskolan i Stockholm

Aspektområde: Styrning och organisation

Handelshögskolan i Stockholm (Handelshögskolan) ger i sin självvärdering en informativ bakgrundsbeskrivning till arbetet med att införa hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet betonar i beskrivningen sin nära relation till näringslivet och studenternas inflytande över dess utvecklingsarbete. Vid lärosätet finns en nära koppling mellan forskning och utbildning som beskrivs som viktig för lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen och kompetensen hos lärarna. År 2013 antog Handelshögskolan "Principles for Responsible Management Education", PRME. Detta FN-initiativ – som är baserat på sex grundprinciper och riktar sig till världens handelshögskolor som vill utbilda ledare med kunskaper om hållbar utveckling och samhällsansvar – beskriver Handelshögskolan som vägledande för sitt arbete med hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet redovisar sin vision och mission. Det är baserat på dessa inte uppenbart att det finns lärosätetsövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning. Missionen har inte ändrats sedan den antogs 1909. I självvärderingen redogörs för styrelsen som beslutande organ för mål och strategier. Strategierna inkluderar mål i utbildningen för bland annat etiska överväganden och globala överväganden. Inom ramen för arbetet med Principles for Responsible Management Education (PRME) sattes 2015 ett antal lärosätetsövergripande mål som inkluderar lärarnas kompetens i hållbar utveckling och effektiva pedagogiska metoder samt studenternas förståelse för ansvarstagande och hållbar utveckling. Till målen är kopplat aktiviteter och delmål, t.ex. att integrera ansvarstagande och hållbar utveckling i alla utbildningsprogram inför programstarten 2016.

Genom sin ackreditering för EQUIS, ett kvalitetssystem för högre utbildning inom ekonomi, följer Handelshögskolan upp hållbar utveckling, etik och CSR (företags samhällsansvar) i sin verksamhet. Medlemskapet i PRME ger Handelshögskolan rutiner för kontinuerlig översyn och ett system för utveckling av sina utbildningsprogram avseende hållbar utveckling enligt de principer som omger medlemskapets villkor. Lärosätet beskriver i övrigt mer traditionella utvärderingar av sina kurser, dvs. kursutvärderingar, examina och generella kvalitetsaspekter, "overall quality". Lärosätet håller 2016 på att undersöka hur delmålet om ansvarstagande och hållbar utveckling i alla utbildningsprogram ska kunna rapporteras på ett systematiskt sätt.

Vid Handelshögskolan finns lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen på samtliga utbildningsnivåer, vilket framkommer framför allt i beskrivningen av lärosätets arbete med PRME. I rapporteringen av arbetet med PRME ingår regelbunden uppföljning av målen och en process för utveckling. Även i kvalitetssystemet EQUIS ingår delar med anknytning till hållbar utveckling som rör utbildningen. Självvärderingen beskriver en ambitiös satsning som inletts relativt nyligen, som har kommit en god bit på väg och som fortsätter att utvecklas.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Självvärderingen beskriver att Handelshögskolan säkerställer den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen dels genom lärarnas egen forskning och i samverkansaktiviteter, dels genom deltagande i konferenser och workshops inom ramen för medlemskapet i PRME. Lärarna förväntas vara kompetenta, involverade i aktuell forskning och bidra till samhället. Ett exempel på en organiserad aktivitet är en halvdagslång, obligatorisk, workshop som anordnades 2016 för programansvariga om lärosätets åtaganden inom PRME och de globala målen för hållbar utveckling (SDG). Inför workshopen lämnade deltagarna in en beskrivning av hur hållbar utveckling integrerats i de utbildningar de ansvarar för.

Lärosätet beskriver sig som ett lärosäte där forskningen står i centrum och utgör grunden för all utbildning. Bland den forskning och de forskningsmiljöer som beskrivs finns hållbar utvecklings-frågorna högt på agendan. Ett konkret exempel är när en utländsk forskare besökte lärosätet, arbetade med berörd personal och bl.a. höll ett öppet forskningsseminarium om sin forskning, som rör hållbar utveckling. På förfrågan från ledningen höll forskaren även två seminarier för studenter.

Självvärderingen beskriver ett nära samarbete med studenternas förening, SASSE. Lärosätet uppger att studenterna har börjat efterfråga såväl mer undervisning som en bättre integrering av etik, CSR och hållbar utveckling i kurserna och att det pågår en diskussion om detta med SASSE. Genom studentföreningens utbildningskommitté sker återkoppling på pedagogik, lärarnas kompetens och den digitala utvecklingen vid lärosätet. Studenterna arrangerar seminarier och föreläsningar samt organiserar projekt och skriver examensarbeten som berör hållbar utveckling. SASSE är involverad i U9, ett nätverk av svenska ekonomiföreningar och studentkårer, där frågor om hållbar utveckling i utbildningen har tagits upp.

Handelshögskolan har ett nära samarbete med näringslivet där det finns delar som handlar om hållbar utveckling, riktas till studenterna och rör utbildningen. Det sker genom t.ex. gästföreläsningar, studentprojekt, praktik, uppdragsutbildning, partnerskapsprogram och ett karriärcenter. Ett konkret exempel är att flera av lärarna samarbetar med chefer från näringslivet för att konstruera fallstudier, som handlar om gränssnittet mellan etik och hållbar utveckling och ett företags behov, och som används i utbildningen.

Den interdisciplinära samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen sker genom forskningscentret Misum som är finansierat av Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, MISTRA. Detta är i huvudsak ett forskningsprojekt med omfattande finansiella resurser som sträcker sig över fem år, men lärosätets ledning har även gett Misum ett koordinerande ansvar för hållbar utveckling i utbildning vid lärosätet. Den interdisciplinära samverkan i utbildning om hållbar utveckling fokuserar på temat globala utmaningar, och inom samhällsvetenskapliga vetenskaper. I självvärderingen nämns också att medlemmarna i "Global Challenges Advisory Board" gästföreläser inom ramen för hållbar utveckling i utbildning. Medlemmarna i rådet kommer från vetenskapliga områden utanför ekonomiområdet.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Handelshögskolan redovisar att den har utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Ett "Global Challenges track" finns i kandidatprogrammet i ekonomi, som är det största grundutbildningsprogrammet vid lärosätet. Detta är ett obligatoriskt inslag i utbildningen som infördes 2016. "Global Challenges Board" utgör styrgrupp för denna strimma genom utbildningen. Lärosätet beskriver att strimman innehåller fyra kurser som löper parallellt med de ordinarie kurserna över de två första åren på utbildningen, en kurs per termin. Studenterna presenteras för globala utmaningar, vilka risker de medför och lär sig också att möta dem. Det finns därmed en tydlig progression i upplägget. Det sista året på utbildningen erbjuds studenterna valbara kurser om globala utmaningar. Detta är i planeringsstadiet.

Upplägget på de obligatoriska kurserna kan mycket väl utgöra ett gott exempel som fler kan lära av. Var och en av kurserna har ett av fyra fokus: "Knowing", "Doing", "Being" och "Expressing". I dagsläget har den första kursen genomförts och den andra kursen pågår. Enligt lärosätet har studenterna hittills uttryckt att de gärna ser en starkare koppling mellan de obligatoriska kurserna i globala utmaningar och övriga kurser på programmet.

Studerande på forskarutbildningen har via PRME-nätverkets nordiska del möjlighet att gå en kurs i hållbar utveckling och CSR.

Lärosätet beskriver en struktur med rådgivande organ och program- och kursansvariga som visar på att det finns funktioner som har till uppgift att systematiskt följa upp och utveckla integration av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen i de obligatoriska kurserna på grundnivå och den valbara kursen på avancerad nivå. När det gäller övriga kurser på programmen finns ett delmål inom PRME om att integrera ansvarstagande och hållbar utveckling till programstarten 2016, men detta arbete tas inte tydligt upp i självvärderingen.

Lärarna vid Handelshögskolan är parallellt med sin lärarroll aktiva forskare och lärosätet menar att forskningen därmed integreras i studenternas lärande.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Handelshögskolan i Stockholm har relativt nyligt initierat en rad lovande förändringar med sikte på att de studenter som lämnar lärosätet ska ha med sig en medvetenhet om och insikter i globala utmaningar. Å ena sidan är initiativen relativt nya, å andra sidan finns en tydlig organisation och ett systematiskt arbetssätt för att genomföra detta. Det finns uppsatta lärosätessövergripande mål samt uppföljningssystem som är utvecklingsinriktade. Processerna som lett fram till införandet av de obligatoriska, parallella, kurserna och de valbara kurserna på avancerad nivå har haft yttersta ledningens stöd, skett med ett engagemang från studenterna och har utvecklats i samverkan med intressenter från andra vetenskapliga discipliner och näringsliv.

Tack vare omfattande externa medel, från The Global Challenge Foundation och Mistra, samt forskning relaterad till de globala utvecklingsmålen som redan är etablerade vid Handelshögskolan, finns mycket goda förutsättningar för att forskning om hållbar utveckling i olika dimensioner ska kunna bidra ännu mer till utbildningens innehåll.

Initiativen är relativt nya så det är svårt att säga något om deras ändamålsenlighet på sikt, men Handelshögskolan kan mycket väl lyftas fram som ett gott exempel på hur man kan arbeta med att integrera hållbar utveckling i utbildning på olika nivåer och på hur samverkan med arbetsliv och studenter kan organiseras på ett brett och förankrat engagemang i frågan. Lärosätets reflektioner kring utmaningar i genomförandet kan inspirera andra, som inte kommit lika långt.

Bedömargruppen ser positivt på att Handelshögskolan på senare år har börjat arbeta med uppdraget i utbildningsverksamheten. Högskolelagen har sedan 2006 innehållit en särskild uppgift till högskolor och universitet om att främja en hållbar utveckling – som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa – i sin verksamhet. Högskolor och universitet, som kunskapsbyggande och utbildande institutioner, har en mycket viktig roll att spela och ett ansvar för att bidra till en hållbar utveckling, som återspeglas i högskolelagen och som uppmärksammas bl.a. av FN.

Möjliga utvecklingsområden för Handelshögskolan är att tydliggöra ambitionerna om att bidra till en hållbar utveckling i lärosätets mission och att utveckla hur lärosätet aktivt säkerställer lärarnas pedagogiska kompetens. Vidare finns förutsättningar för att tydliggöra bedömningsprocesserna för i vilken utsträckning studenterna når lärandemålen för de obligatoriska kurserna om globala utmaningar och hur detta kan användas i de andra kurserna.

Handelshögskolan i Stockholm har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Högskolan Dalarna

Aspektområde: Styrning och organisation

I visionsdokument på lärosätetsnivå finns fyra strategiska inriktningar. Hållbarhet tas upp inom två av dessa under rubrikerna Bildning och I Dalarna i världen. Här finns skrivningar såsom: "Högskolan Dalarna ska utveckla interdisciplinära ansatser i forskning och utbildning för att kunna främja ett socialt, ekologiskt, och ekonomiskt hållbart samhälle". Inom miljöledningssystemets miljö- och hållbarhetsmål för Högskolan Dalarna 2016–19 finns särskilda mål för utbildning: "samtliga programstudenter ska under sin utbildning fortlöpande få reflektera över kopplingarna mellan sitt kommande yrkesliv och miljö- och hållbarhetsfrågor".

Vad avser uppföljning och utveckling gäller att: miljö- och hållbarhetsfrågor från 2016 "systematiskt (ska) inkluderas i nämnders och beredande organs kvalitetssäkring av kurs- och utbildningsplaner där det är tillämpligt".

Även nämnder som svarar för kvalitetssäkring anger hållbar utveckling i sina krav. Högskolan har en tydlig styrning i inrättandet av program och uppföljningar, men hållbar utveckling ingår ofta tillsammans med andra teman. Högskolan planerar att särskilja hållbar utveckling från andra teman i interna utvärderingar av utbildningen. På den operativa nivån, dvs. inom de tre akademierna, har "globala perspektiv och frågor om hållbar utveckling" funnits tidigare men i verksamhetsuppdraget (VU) till akademierna för 2017 nämns det dock inte. Lärosätet framhåller att en tydligare verksamhetsstyrning skulle kunna behövas.

För de regelbundna utvärderingarna av utbildningen som genomförs finns en punkt, "hållbar utveckling, mångfald och jämställdhet", där det ska anges "hur man inom utbildningen arbetar med hållbar utveckling". Här blandas alltså för närvarande hållbar utveckling med "mångfald, jämställdhet". Ett av kvalitetskraven för att inrätta ett nytt huvudområde är en redovisning av hur utbildningen bidrar till hållbar utveckling.

I den lärosätetsövergripande visionen och i övergripande miljö- och hållbarhetsmål finns sammanfattningsvis tydligt framskrivna mål för hållbar utveckling i utbildningen. Förankringen ner i organisationen via de tre akademierna är dock i behov av utveckling. Tidigare målformuleringar om hållbar utveckling i utbildningen togs bort inför 2017. Mål finns numer istället på programnivå för vissa program. Bedömargruppen delar lärosätets egna bedömning att detta är ett utvecklingsområde och att det finns behov av tydligare mål på samtliga nivåer för att stärka förankringen och att ordet hållbarhet används på ett mer genomtänkt sätt. Det är framförallt inom den organisatoriska styrningen av utbildningen genom Utbildnings och forskningsnämndens regelverk som styrning och uppföljning av hållbar utveckling i utbildning sker. Ett utvecklingsområde för högskolan är en ökad verksamhetsstyrning men också tydligare direktiv för t.ex. kursplaner.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätets främsta insats vad avser kompetensutveckling är den kurs på tre högskolepoäng inom hållbar utveckling, som lärare uppmanas att gå. Målet är att "minst en lärare i varje ämnesgrupp senast 2018" ska gå kursen. Enligt självvärderingen är dock intresset svalt. Forskningskompetens inom hållbar utveckling efterfrågas vid nyanställning inom "relevanta ämnen". Kompetensen har mätts med enkäter av anställda där 75 procent av de svaranden själva anser sig ha "god förståelse" vad avser begreppet hållbar utveckling. Det finns lärare inom hållbar utveckling på lektors- och professorsnivå, och då framförallt inom naturvetenskap och teknik.

Samverkan med studenter sker bland annat genom sedvanliga kursutvärderingar. Det förekommer också att studenter som arbetar med hållbarhetsprojekt inbjuds att presentera dessa i utbildningen. Någon mera systematisk samverkan med studenter gällande just hållbar utveckling i utbildningen finns inte presenterat,

men det finns goda exempel på hur studenter inom specifika utbildningar bidrar till ett sådant innehåll. Lärosätet beskriver detta område som utvecklingsbart.

Samverkan med arbetslivet inom hållbar utveckling sker främst i ämnen som vård, hälsa, idrott samt teknik, genom praktik och examensarbeten på arbetsplats, vilket även sker för examensarbeten i lärarutbildningen. Detta gäller främst i de utbildningar där hållbar utveckling tydligt finns uttryckt i kursplanerna. Högskoleingenjörer gör i de flesta fall examensarbeten på arbetsplatser och många av dessa arbeten är hållbarhetsinriktade. Det tycks alltså som att i den mån hållbarhetsaspekter finns med i det normala arbetslivssamarbetet så påverkar detta utbildningen. Något systematiskt arbete för att knyta an arbetslivets arbete med hållbar utveckling i företag eller offentlighet verksamhet till utbildningen finns inte exemplifierat.

Samverkan mellan discipliner är vanligt, främst genom att "lärare från olika ämnen deltar i kurserna". Även samläsning mellan olika områden i ingenjör- och teknikprogrammen och olika lärarsamarbeten anges.

Kompetensutvecklingen vad avser hållbar utveckling är ett utvecklingsområde då endast en aktivitet med lågt intresse anges. Det finns samverkan med studenter inom hållbar utveckling, åtminstone inom vissa ämnesområden. Men här finns möjligheter att utveckla detta mer då det finns aktiva och kunniga studenter inom hållbar utveckling. Det finns exempel på arbetslivssamverkan, vilket ses som viktigt för yrkesprogramsutbildningar. Interdisciplinär samverkan sägs vara en självklarhet då högskolan ser hållbar utveckling som varande tvärvetenskapligt till sin natur.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det finns exempel på hur utbildning för hållbar utveckling skett i nya pedagogiska former för respektive områden, såsom reflektion och seminarieform. Hållbar utveckling nämns explicit i kursplaner inom vård, hälsa, idrott, samt inom ingenjörsutbildningar, naturvetenskap, turism och geografi. Några ämnen arbetar fortlöpande med integrering och progression i hållbar utveckling i utbildning. I sjuksköterskeprogrammet finns teman som miljöeffekter av läkemedelshantering, och vårdarbetet i relation till miljöarbete för ett hållbart samhälle. I kursen Människa, hälsa och samhälle diskuteras förståelse för olika aspekter av hållbar utveckling. Ett utvecklingsområde är att även komplexa hållbarhetsfrågor bör behandlas i utbildningen, såsom hälsa i globalt perspektiv i relation till naturmiljö- och klimatförändringar och sociala villkor, eller hur material och metoder inom vården påverkar miljö, klimat och människors livsvillkor globalt. I programmet Energi – högskoleingenjör, som har examensmål för hållbar utveckling, ingår introduktion till hållbara energisystem samt kurser i solenergi, tekniska lösningar och klimat- och resursfrågor. Ett utvecklingsområde är att få in formuleringar om hållbar utveckling i kursplaner inom språk, samhällsvetenskap och matematik/statistik.

Lärosätet anger i självvärderingen att lärarna i en enkät uppfattar att uppföljningen är "ganska svag". Via nämndorganisationens kvalitetsuppföljning sker uppföljning på utbildningarna i en sexårscykel. Det har i interna granskningar dock lett till rekommendationer att förstärka eller beakta hållbarhetsfrågorna. Ett utvecklingsområde skulle därför kunna vara att följa upp just hållbar utveckling tidigare än efter sex år. Något som exempelvis skulle kunna fungera om utbildning ingår som betydande miljöaspekt i miljöledningssystemet, där lärosätet varje år bör visa på förbättring. Enligt självvärderingen finns inom flera utbildningar "genomtänkta planer för hur hållbar utveckling fortlöpande ska integreras". I självvärderingen ges även några exempel på hur interna granskningar har lett fram till rekommendationer att förstärka eller beakta hållbarhetsfrågor, exempelvis inom sociologi och nationalekonomi.

Vetenskaplig litteratur kring hållbar utveckling är vanligare än egen forskning. Dock finns egen forskning inom omvårdnad, energiteknik och turism. Turism är ett område där hållbar utveckling i utbildningen bl.a. handlar om transporter, globala fotavtryck och ekonomi och där forskning finns vid lärosätet och denna knyts till grundutbildningen och till examensarbeten.

Sammanfattningsvis finns exempel på utbildning där hållbar utveckling integrerats. Uppföljning av hållbar utveckling i utbildningen sker främst via nämnderna och ett utvecklingsområde är att stärka dessa uppföljningar. Egen forskning och vetenskaplig litteratur kring hållbar utveckling används i utbildningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Det finns lärosätess övergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen, men ett utvecklingsområde är att på den operativa nivån skriva fram mål tydligare. Den övergripande styrningen av hållbar utveckling i utbildningen sker främst vid inrättandet av nya områden och program och vid uppföljning av utbildningen. Ett utvecklingsområde är mer kontinuerlig uppföljning och utveckling både av hur högskolan i verksamheten använder begreppet hållbar utveckling och hur integreringen i kurser och program sker.

Bedömargruppen ser positivt på att lärosätet tydligt skriver fram att hållbar utveckling till sin natur är tvärvetenskapligt relaterat till stora samhällsutmaningar, interdisciplinaritet, samhälleligt ansvarstagande och omvärldsförändringar såsom klimatförändringar, social hållbarhet och naturresursproblematik. Högskolan poängterar vikten av att användningen av ordet "hållbarhet" är precis och genomtänkt.

Kompetensen avseende hållbar utveckling finns främst inom naturvetenskap och teknik, medan kompetensutvecklingen för övriga lärare varit frivillig och mötts av begränsat intresse. Här finns således ett område som behöver utvecklas. Samverkan med studenter inom utbildning för hållbar utveckling fungerar väl inom vissa utbildningar men kan utvecklas så att det blir mer systematiskt över hela högskolan.

Samverkan med arbetslivet sker via praktik och examensarbeten och i den mån hållbarhet då finns med så kommer det att påverka utbildningen. Något systematiskt arbete för att med arbetslivets hjälp öka inslagen av hållbar utveckling i utbildningen har inte angetts. Möjligheter att knyta arbetslivets eget hållbarhetsarbete till utbildningen skulle kunna utvecklas.

Interdisciplinär samverkan med lärarsamarbeten över ämnesgränserna inom hållbar utveckling förefaller väl utvecklad och kan säkert också överföras till ämnesområden som idag har mindre utvecklad försörjning av kunskap inom hållbar utveckling.

Lärosätet ger exempel på ett antal utbildningar där hållbar utveckling finns integrerat. Detta gäller också utbildningar som inte har hållbar utveckling i högskoleförordningens examensmål. Dock framgår det inte alltid tydligt om de viktiga krav på tvärvetenskaplighet som lärosätet inledningsvis ställt upp för hållbar utveckling är tillgodosedda.

Högskolan Dalarnas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Högskolan i Borås

Aspektområde: Styrning och organisation

Det finns vid Högskolan i Borås lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning. Målen utgår från högskolelagen och Brundtlandkommissionens definition av hållbar utveckling, samt omfattar såväl grundnivå som avancerad nivå och forskarnivå. De framstår i självvärderingen som väl förankrade inom lärosätet, inte minst genom högskolans officiella profilering mot hållbar utveckling. Lärosätets mål är att vara "den hållbara högskolan" och ett ledningsbeslut togs om detta hösten 2009. Lärosätet har ett kvalitetssäkringssystem som specifikt omfattar den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling i form av miljöledningssystemet ISO 14001. Sedan 2010 finns också mål och handlingsplaner som är specifikt utvecklade mot hållbar utveckling. Dessa lärosätesövergripande mål är som nämnts väl förankrade till lägre nivåer i organisationen. Exempelvis finns det resultatindikatorer gällande de mål avseende hållbar utveckling – vilka har koppling till FN:s hållbarhetsmål – som ska ingå i utbildningsplanerna för samtliga program, på alla utbildningsnivåer. Självvärderingen gör gällande att detta stärker progressionen och därmed kvaliteten i utbildningen.

Lärosätet följer upp och har haft ett utvecklat arbete för att integrera hållbar utveckling inom utbildning på ett systematiskt sätt i mer än sju års tid. Exempelvis genomfördes 2015 en större intern utvärdering av högskolans arbete för hållbar utveckling: Hållbar utveckling på Högskolan i Borås – en utvärdering (Lindh & Pahlsson, 2015). Den visade att den diplomering av kurser som bedrivs – i syfte att åstadkomma en bred men likvärdig ämnesrelaterad integration av hållbar utveckling inom respektive kurs – är en viktig kvalitetsdrivande faktor för integrationen av hållbar utveckling på kursnivå och inom hela lärosätet. Diplomering av nya kurser sker årligen och då självvärderingen skrevs var 27 kurser diplomerade. På forskarnivå finns indikatorer för att mäta integrationen av hållbar utveckling i inrapporterade forskningspublikationer. Ett centralt led i det kontinuerliga kvalitetsarbetet är att prorektor och rektors samordnare för hållbar utveckling för en regelbunden dialog med de tre akademiernas respektive samordnare för hållbar utveckling, samt med lärare och utbildningsansvariga kring integrationen av hållbar utveckling.

Sammantaget visar underlaget att båda bedömningsgrunderna är väl uppfyllda. Organisationen är väl anpassad och med en tydlig styrning mot ett internt systematiskt kvalitetsarbete. Lärosätets ledning betraktar hållbar utveckling som en del av kärnverksamheten och inte som en sidoverksamhet. Hållbar utveckling är en profilfråga vilken betraktas som viktig och som är under ständig utveckling. Härmed undviker lärosätet vad som kan kallas "integrationsparadoxen", vilken i det här fallet skulle innebära att hållbar utveckling blir så väl integrerad i verksamheten att många aktiviteter inte längre syns och därmed riskerar att tas för givna. Integrationen av hållbar utveckling i utbildningen är ett viktigt mål i sig, men samtidigt skulle en långt framskriden integration alltså kunna medföra att delar av verksamheten för hållbar utveckling inte genomlyses och utvärderas regelbundet. Självvärderingen ger uttryck för att det finns en insikt om denna eventuella problematik inom lärosätet, varför den inte förefaller utgöra ett långsiktigt hot mot det kontinuerliga kvalitetsarbetet.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Högskolans lärare och akademiernas samordnare för hållbar utveckling deltar regelbundet i nätverksträffar som t.ex. i nätverket HU2, Högre utbildning för hållbar utveckling, och SWEDESD (Swedish Education for Sustainable Development) samt den årliga interna forskningskonferensen RoS, Research on Sustainability. Exempel på högskolegemensamma utbildningsaktiviteter är en introduktion till alla nyanställda gällande högskolans hållbarhetsarbete och

en obligatorisk högskolepedagogisk grundkurs för alla lärare som innehåller moment kring lärande utifrån perspektivet hållbar utveckling. Självvärderingen visar på att egen kompetens finns i god utsträckning inom inte minst de professionsinriktade programmen och forskningen runt dem.

Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling. Studenter är delaktiga i olika nämnder och i samtliga råd. De är dessutom representerade i Strategigruppen för hållbar högskola, vilket innebär att de påverkar bedömningar och beslut runt strategiska utbildningsfrågor av relevans för hållbar utveckling. Studenter påverkar inriktningen också genom sina val av ämnen för t.ex. masteruppsatser och det pågår en hel del aktiviteter utanför ordinarie kursutbud, exempelvis seminarier som "Days of Knowledge" och klädbytdagar tillsammans med Borås stad. Även om sådana aktiviteter inte direkt har med utbildningen att göra kan de ändå bidra till uppkomsten av ett helhetstänkande kring dessa frågor. I självvärderingen lyfts att det finns en utvecklingspotential för utökad samverkan med studenterna.

Samverkan med arbetslivet sker genom att de professionsinriktade utbildningarna inom exempelvis textilområdet har en naturlig och nära koppling till arbetslivet. I första hand sker samverkan med arbetslivet genom olika professionsinriktade forskningsprojekt. Magister- och mastersprogram har således genom forskningsanknytningen en god samverkan med arbetslivet. Självvärderingen framhåller att en motsvarande samverkan på grundnivå sker inom lärarprogrammen och vårdutbildningarna. Denna professions- och forskningsrelaterade samverkan med aktörer i högskolans omvärld medför goda möjligheter till lärande för hållbar utveckling.

Interdisciplinär samverkan med avseende på hållbar utveckling beskrivs i självvärderingen i första hand med hänvisning till utbildningar på avancerad nivå. Magisterprogrammet i hållbart samhällsbyggande är ett sådant exempel. Några exempel på interdisciplinär samverkan från grundnivå nämns dock inte och här finns möjligen en utvecklingspotential. Likväl förefaller interdisciplinär samverkan att döma av självvärderingen vara högt prioriterad vid lärosätet, med tanke på exempelvis de högskolegemensamma konferenser och ämnesöverskridande hållbarhetsseminarier som regelbundet äger rum.

Sammanfattningsvis uppfylls samtliga bedömningsgrunder, men det finns utvecklingsmöjligheter bland annat när det gäller fördjupad samverkan med studenterna. Enligt högskolelagen räcker det inte med att de är representerade i olika råd och nämnder, utan de ska kunna vara aktivt delaktiga i beslut som rör deras arbetssituation mer generellt. Inte minst studenternas val av ämnen för magister- och masteruppsatser visar att det finns ett stort intresse för hållbar utveckling bland dem. Samverkan med arbetslivet liksom arbetet med interdisciplinär samverkan mellan program och kurser skulle kunna breddas genom att tydligare också omfatta olika grundutbildningar. Exempelen på samverkan är i självvärderingen företrädesvis hämtade från avancerad nivå, men det borde med tanke på diplomeringen av kurser även finnas sådana exempel också på grundnivå fastän de inte omnämns i självvärderingen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det ges i självvärderingen exempel från såväl grundnivå som avancerad nivå och forskarnivå på att hållbar utveckling integrerats både med avseende på innehåll och arbetssätt. Som exempel kan nämnas en inriktningsövergripande metodkurs inom civilekonomprogrammet, där en gruppuppgift i form av en planeringsrapport på temat hållbar utveckling ingår. Ett annat exempel är en kurs på avancerad nivå i estetisk teori – vilken ingår i Konstnärligt masterprogram i mode och textildesign – där lärandemålen bland annat handlar om förmåga att kunna problematisera kring konkurrerande perspektiv och målkonflikter, liksom om att kunna anlägga ett hållbarhetsperspektiv på den egna designpraktiken. Studentdelaktighet, förändrade arbetssätt och kritiskt tänkande nämns explicit i självvärderingen som viktiga inslag i de diplomerade kurserna.

Rektors samordnare för hållbar utveckling följer tillsammans med akademiernas samordnare för hållbar utveckling systematiskt upp de diplomerade kurserna. Uppföljningen ser enligt självvärderingen emellertid

olika ut på akademinivå. Vid en av akademierna har ansvaret för uppföljningen tydligt delegerats till programansvariga, medan ansvaret för uppföljning inom de två andra akademierna återfinns på ledningsnivå respektive på lärar- eller lärarlagsnivå. Här finns en utvecklingspotential när det gäller att stärka arbetet med att följa upp resultatindikatorerna med bäring på FN:s globala hållbarhetsmål i olika utbildningsplaner och -program.

Den praktikinräna forskning som är nära kopplad till hållbar utveckling förefaller användas på ett naturligt sätt i de professionsinriktade utbildningarna. Självvärderingen ger flera exempel på relevant forskning som används inom vård- och textilprogram, men däremot beskrivs inte någon forskning med anknytning till lärarprogrammen.

Kunskaperna om olika innebörder av hållbar utveckling framstår i självvärderingen som goda och kommer till uttryck i form av beskrivningar av hur både innehåll och arbetssätt med avseende på hållbar utveckling är väl förankrade i utbildningarna. Däremot finns ett visst utvecklingsbehov beträffande uppföljningen av integrering av hållbar utveckling inom akademierna, vilken skulle kunna vara mer systematisk. I sådana fall då uppföljningen förutsätter initiativ från enskilda lärare eller lärarlag, så borgar inte det upplägget för en kontinuitet och långsiktighet i systematiken. Forskningsanknytningen är generellt god, men skulle kunna utvecklas till att omfatta också lärarprogrammen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Beskrivningarna i självvärderingen av högskolans profil mot hållbar utveckling ger ett intryck av såväl initiativrikedom som kunnighet hos lärosätets ledning och personal. Det finns lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling som är väl förankrade inom organisationen och som följs upp på ett systematiskt sätt, bl.a. genom resultatindikatorer på programnivå. En kontinuerlig dialog mellan ledning och personal på kurs- och programnivå bidrar också till att lärandet för hållbar utveckling fortlöpande följs upp och utvecklas. Kompetensen hos personalen utvecklas på flera olika sätt genom konferenser, seminarier och ett öppet fokus på kursdiplomering. Detta ger sammantaget hållbar utveckling en legitimitet inom lärosätet.

Lärosätet har en väl utvecklad organisation för att från central nivå men samtidigt nära undervisningspraktiken kunna driva policyfrågor gällande hållbar utveckling i utbildningen, liksom även diplomeringen av kurser avseende hållbar utveckling. Likaså försiggår samverkan med såväl studenter som arbetsliv beträffande olika slags projekt med bäring på hållbar utveckling, samt ett aktivt deltagande av lärare i konferenser och nätverk kring hållbar utveckling. Det finns ett utvecklingsbehov när det gäller uppföljning av integreringen av hållbar utveckling i utbildningen på akademinivå (programnivå), på så vis att denna skulle kunna bli mer systematisk inom alla tre akademierna. Ett annat utvecklingsområde är studentsamverkan, vilken skulle kunna fördjupas så att den stora potential som ligger i studenternas engagemang för hållbar utveckling än bättre tas till vara. Med tanke på lärarprogrammen vore det även önskvärt om undervisningsforskningen kunde utvecklas ytterligare. Inte desto mindre återfinns vid lärosätet mycket fina exempel på hur hållbar utveckling både till innehåll och arbetssätt har integrerats i kurser och program. Bland annat därför utgör lärosätet ett gott exempel där arbetet med att främja hållbar utveckling inom högre utbildning har kommit mycket långt.

Högskolan i Borås har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Det finns vid Högskolan i Gävle lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning, vilka uttrycks i måldokumentet Plattform för Strategi 2020. Målen utgår från högskolelagen och i dokumentet Policy för miljö och hållbar utveckling tillkännages bl.a. att högskolan ska främja en hållbar livsmiljö för alla, ekologiskt, socialt och ekonomiskt, inom alla dess verksamhetsområden. De omfattar samtliga utbildningsnivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. För forskarnivå är målen otydligt beskrivna i självvärderingen, men de framkommer genom angivna länkar. Målen förefaller vara väl förankrade inom lärosätet och den uttalade profilen vad avser hållbar utveckling som ges uttryck för på bl.a. högskolans hemsidor antyder också det. De interna miljörevisionerna visar att personal numera talar om hållbar utveckling i stället för som tidigare om miljö, vilket visar att personalen tagit till sig begreppet. I rektors ledningsgrupp finns sedan 2011 en vice rektor för hållbar utveckling. Den nuvarande vice rektorn är även aktiv forskare inom hållbar utveckling i högre utbildning och publicerar sig internationellt. Lärosätet är sedan 2004 certifierat enligt kvalitetssäkringssystemet ISO 14001, vilket specifikt beaktar högskolans miljöledningssystem.

De lärosätesövergripande målen är förankrade inom lägre nivåer i organisationen och det finns till exempel ett klassificeringssystem för kurser där hållbar utveckling är en indikator som måste bedömas innan kursen kan antas formellt. Utbildningsledare ansvarar för integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Samtliga kurser klassas mot hållbar utveckling, vilket ombesörjs av de ämnes- och kursansvariga lärarna. I detta arbete bistår respektive miljösamordnare vid högskolans olika enheter. Detta antyder att lärosätet följer upp och har ett utvecklat arbete för systematisk integration av hållbar utveckling inom utbildning, ända ned till undervisningen och genomförandet. I självvärderingens avslutande reflektion nämns att initiativ för hållbar utveckling numera i allt högre grad kommer från personalen, från att det tidigare mer har varit fråga om toppstyrning.

Nyanställd personal får utbildning i hållbar utveckling och uppmanas efteråt att genomföra ett kunskapstest som finns på den gemensamma interna digitala plattformen. Denna utbildning uppdateras årligen och innehållet i den finns dokumenterat på hemsidan. Den forskning som bedrivs vid högskolan är inriktad mot bl.a. hållbar byggd miljö och hälsofrämjande arbetsliv.

Miljöledningsrapporter för ISO 14001 upprättas årligen och arbetet för hållbar utveckling diskuteras i samband med ledningens genomgång två gånger om året. I samband med dessa avrapporteringar efterfrågas uppgifter om kompetensförsörjning och utbildning av personalen vid alla enheter. Utvärderingar genom en personalenkät där frågor ställs om hur personalen arbetar med hållbar utveckling genomförs också, med fem års mellanrum. En sådan utfördes även inför denna självvärdering, med en svarsfrekvens på 53 procent. Lokala initiativ som t.ex. de inrättade hållbarhetsmålen för 2017–2020 vid Akademin för utbildning och ekonomi, visar också att ambitionerna avseende hållbar utveckling är fortsatt höga.

Sammanfattningsvis visar självvärderingen att det finns lärosätesövergripande mål och att uppföljning av dem sker. Organisationens är väl anpassad och med en tydlig styrning mot ett internt systematiskt hållbarhetsarbete, vilket visar sig bl.a. genom att en av de vice rektorernas funktion är fokuserad på hållbar utveckling. I vissa avseenden förefaller hållbar utveckling vara så väl integrerad i utbildningen, att hållbar utveckling kanske inte uppmärksammas av studenter i kursutvärderingar. Vad som kan kallas "integrationsparadoxen" innebär härvidlag att hållbar utveckling har integrerats i utbildningen i så hög utsträckning, att många aktiviteter relaterade till hållbar utveckling tas för givna. Ett utvecklingsområde skulle därför kunna vara att ytterligare förtydliga och betona för studenter vad lärosätet anser vara viktigt beträffande hållbar utveckling, dels i själva utbildningen på program- och kursnivå, samt dels i form av specifika frågor i efterföljande kursutvärderingar.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Lärosätet arbetar med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Egen kompetens finns i god utsträckning inom de professionsinriktade utbildningarna genom den forskning som bedrivs i anslutning till de olika utbildningsprogrammen. All nyanställd personal erbjuds en introduktionsutbildning om miljöledningssystemet, där hållbar utveckling är en viktig aspekt. Konferenser och seminarier – exempelvis en pågående om ekonomisk hållbarhet – indikerar att en kontinuerlig kompetensutveckling pågår.

Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling. Den viktigaste arenan är utbildningarna, där lärare samverkar med studenter. Studenterna är delaktiga i olika nämnder och beslutande råd. Samverkan med studenter nämns på två olika ställen i självvärderingen och beskrivs något olika, men fokus tycks ligga på aktiviteter utanför ordinarie kursutbud som t.ex. inspirationsdagar och andra slags projekt. Rådet för hållbar utveckling är ett viktigt forum för studentsamverkan, men det är i självvärderingen oklart hur befäst denna studentsamverkan är i praktiken. Förutom studenternas deltagande i olika beslutande organ, ger självvärderingen intryck av att studentaktiviteterna inom hållbar utveckling varierar mycket över tid och med tanke på det förefaller studentsamverkan i denna bemärkelse vara svagt organisatoriskt uppbyggd.

Samverkan med arbetsliv nämns i generella ordalag exempelvis i form av RucX, Regionalt utvecklingscentrum, men det är utifrån självvärderingens beskrivningar svårt att veta hur stark samverkan kring hållbar utveckling är med specifika aktörer. Centrum för logistik och innovativ produktion är en samverkansplats för examensarbeten och uppsatser, men kopplingen av dessa till hållbar utveckling är oklar. Det är tydligt att det finns flera kontaktytor gentemot arbetslivet där hållbar utveckling kan utgöra en del av informationsutbytet. Emellertid saknas i självvärderingen konkreta exempel på företag med vilka en tydlig samverkan sker. I programmens utbildningsråd är likvärdig personal från högskolan, företag och/eller andra organisationer utanför högskolan representerade.

Det interdisciplinära arbetet förefaller i första hand ske inom Rådet för hållbar utveckling men också i form av konferenser, seminarier och olika forsknings- och utvecklingsprojekt i samverkan med olika aktörer i högskolans omvärld. Det interdisciplinära arbetet inom Rådet för hållbar utveckling beskrivs emellertid inte i självvärderingen på ett tillräckligt tydligt sätt. Utbildningsprogrammet Folkhälsostategi för hållbar utveckling är ett bra exempel på interdisciplinär samverkan där både sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter finns omnämnda i utbildningsplanen.

Sammanfattningsvis föreligger en del oklarheter beträffande detta aspektområde. Samverkan med studenter och med arbetslivet tycks vara föremål för utvecklingsbehov. Samverkan med arbetslivet är i självvärderingen allmänt beskriven och innehåller inte någon konkret koppling till ett visst företag eller organisation utanför högskolan. Studentsamverkan förefaller ofta ske inom den ordinarie undervisningssituationen – vilket kan uppfattas som självklart – men vilken form denna samverkan har framkommer inte. Därutöver sker studentsamverkan i samband med gemensamma inspirationsdagar om hållbar utveckling, vilka i självvärderingen nämns i korthet och som tycks äga rum helt utanför ordinarie utbildningsutbud. Det finns således utvecklingsmöjligheter när det gäller att fördjupa samverkan med studenterna. Enligt högskolelagen räcker det inte med att de är representerade i olika råd och nämnder, utan studenterna ska också kunna vara aktivt delaktiga i en mer konkret mening. I självvärderingen finns inte några beskrivningar av hur samverkan med studenterna sker i utvecklings- eller planeringsfasen av kurser eller program. Studentsamverkan förefaller mestadels ske i beslutande organ och i form av kurs- och programutvärderingar. Samverkan med arbetslivet liksom arbetet med interdisciplinär samverkan mellan program och kurser kan breddas genom att på ett tydligare vis också omfatta fler olika slags grundutbildningar. De konkreta exempel som nämns i självvärderingen utgörs främst av examensarbeten och uppsatser. Ett utvecklingsområde är därför en djupare och tydligare samverkan med studenter och arbetsliv för hållbar utveckling inom den fortlöpande utbildningsverksamheten.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det ges i självvärderingen flera exempel från grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå på att hållbar utveckling integrerats både som innehåll och som arbetssätt. Som ett exempel kan nämnas kursen Livslopp och utsatthet, i vilken bl.a. begreppet resiliens omnämns i kursplanen och vilken enligt klassificeringssystemet också har inslag av hållbar utveckling. Vid Centrum för logistik och innovativ produktion ges, för att nämna ett annat exempel, en kurs där ett konstruktionsprojekt ska bedömas bl.a. med avseende på såväl effektiva materialflöden som material- och leverantörsväl utifrån ett hållbarhetsperspektiv. I självvärderingen uttrycks det uttalade målet att högskolans alla program ska utveckla studenters förmåga till kritiskt tänkande och handlingskompetens. Alla kurser bedöms också gentemot ett kriterium som handlar om integrationen av hållbar utveckling i innehåll och arbetssätt innan kursplanen formellt fastställs.

Vice rektor för hållbar utveckling arbetar tillsammans med miljösamordnaren på respektive enhet systematiskt med att följa upp frågor om integrering av hållbar utveckling i utbildningen. Rådet för hållbar utveckling följer upp miljöledningssystemet. Hållbarhetsmålen 2017–2020 är ett aktuellt utvecklingsinitiativ med höga ambitioner för hur kursplaner, examensprojekt och forskningsprojekt ska "hållbarhetsklassas" – ett arbete som leds av kurs- eller ämnesansvarig. Det är dock svårt att se hur resultat gällande lärande om hållbar utveckling uppnås i utbildningen, då exempelvis kursvärderingar överhuvudtaget inte omnämns i självvärderingen. I den övergripande reflektionen mot slutet av självvärderingen finns också skrivningar om att det har varit svårt att följa upp och utvärdera resultaten av arbetet för hållbar utveckling i studenters lärande.

Forskningen används i utbildningen genom att forskningsledare också undervisar. Det är svårt att utifrån självvärderingen avgöra i vilken omfattning detta sker, men i och med att också examensarbeten är kopplade till pågående forskningsprojekt används uppenbarligen forskning av relevans för hållbar utveckling i viss utsträckning i utbildningen.

Sammanfattningsvis uppfyller lärosätet merparten av vad som efterfrågas inom ramen för detta aspektområde. Emellertid saknar självvärderingen beskrivningar av institutioners eller programansvarigas uppföljning av integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Det finns dokument om implementering, men uppföljningen av lärande om hållbar utveckling inom undervisningen är oklar.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid Högskolan i Gävle finns lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen som förefaller vara förankrade inom organisationen och som följs upp genom den hållbarhetsklassning av kurser som inrättats. Vice rektor för hållbar utveckling tillsammans med det lärosätets övergripande organet Rådet för hållbar utveckling – samt policydokument som Plattform för Strategi 2020 – ger också god stadga för hållbarhetsarbetet. Personalens kompetensutveckling kring hållbar utveckling inom utbildningen förefaller också vara väl tillgodosedd. Det finns således en gedigen styrning vid lärosätet vad gäller främjandet av hållbar utveckling i utbildningen.

Däremot har bedömargruppen ett intryck av att samverkan med såväl studenter som arbetslivet är utvecklingsområden, delvis beroende på den knapphändiga information därom som ges i självvärderingen. Studentsamverkan när det gäller hållbar utveckling i utbildningen kan fördjupas och det är oklart i vilken utsträckning som samverkan med arbetslivet sker med fokus på hållbar utveckling. Inte minst en fördjupad studentsamverkan skulle kunna medföra att lärandet för hållbar utveckling följs upp på ett mer genomgripande vis än vad sker som i dagsläget. De kursklassningar avseende hållbar utveckling som genomförs är tydliga men de säger ganska lite om den undervisning och det lärande som sker i praktiken, inom ramen för dessa kurser. Här föreligger således ett annat utvecklingsområde. Fastän främjandet av hållbar utveckling vid lärosätet alltmer tycks ske "bottom up", kan en viss toppstyrning alltjämt skönjas i självvärderingen så till vida att redogörelsen för uppföljning av resultat inte är alls lika utförlig som beskrivningen av måldokumentet.

Den internationella forskningsförankringen vad avser hållbar utveckling i högre utbildning är en styrka för lärosätet som överlag har en god struktur och organisation för att främja hållbar utveckling, även om det är svårt att i självvärderingen se hur pass utvecklade forskningsanknytningen av utbildningen är med avseende på hållbar utveckling. Det finns likväl en hel del forskning vid lärosätet som har koppling både till hållbar utveckling och till samverkan med arbetslivet. Likaså återfinns vid lärosätet fina exempel på hur hållbar utveckling både som innehåll och arbetsätt har integrerats i utbildningen.

Högskolan i Gävles process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Högskolan i Halmstad

Aspektområde: Styrning och organisation

Det finns vid Högskolan i Halmstad lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling gällande utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Dessa får bedömas vara väl utvecklade och likaledes väl förankrade inom lärosätet, men beträffande forskarnivån så beskrivs detta i självvärderingen som ett utvecklingsområde. Samtliga utbildningar ska erbjuda studenterna utbildningsmoment relaterade till hållbar utveckling och vid nyinrättandet av program ska hållbar utveckling integreras "där så är lämpligt", vilket torde innebära att integrerandet av hållbar utveckling kan se olika ut beroende på vilket program och ämnesområde som det är fråga om. Lärosätet har tydliga riktlinjer för forsknings- och utbildningsnämnden angående integrering av hållbar utveckling i utbildningsprogram.

Lärosätet följer upp och utvecklar arbetet för hållbar utveckling inom utbildning på ett delvis strukturerat sätt. Högskolan förefaller ha ett delat operativt ansvar dels genom det råd för hållbar utveckling som inrättats under rektor för att leda och följa upp arbetet och dels genom det ansvar som åläggs programledningarna. Främjandet av hållbar utveckling organiseras vidare inom ramen för ett miljöledningssystem. Arbetet med hållbar utveckling får därigenom en årlig uppföljning och utveckling, men uppföljningen avseende just hållbar utveckling i utbildningen är inte helt tydligt beskriven i självvärderingen. Lärosätet hänvisar också, i en senare del av självvärderingen, till att systemet med uppföljning kommer att stärkas när det nya systemet för årlig uppföljning av utbildning är på plats.

Planer för införande av så kallade "Common Core-kurser" med fokus på digitalisering och hållbar utveckling är ett lovvärt initiativ. Dessa kurser är tänkta att läsas av samtliga studenter vid lärosätet och planeras uppehålla sig vid tvärvetenskapliga infallsvinklar på aktuella samhällsutmaningar.

Sammanfattningsvis bör forskarnivån inbegripas på ett tydligare vis i lärosätets arbete för hållbar utveckling i utbildningen. Likaså förefaller målen för hållbar utveckling behöva ses över för att öka möjligheten till systematisk uppföljning inom samtliga utbildningsnivåer.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

De för lärarna obligatoriska kurserna säkerställer en grundläggande nivå vad gäller deras kunskaper inom hållbar utveckling. Det finns lärare med kompetens inom delområden av hållbar utveckling på alla de fyra akademierna vid lärosätet, men deras gemensamma kunskapsbas är begränsad. I självvärderingen lyfts samverkan med företag och organisationer som ett sätt för lärare att förstå hållbarhetskonsekvenser av sina utbildningar, vilket förefaller vara en rimlig strategi under förutsättning att denna följs upp. Ett mål är etablerat i den gällande miljöhandlingsplanen om att stärka personalens kunskaper inom hållbar utveckling och det ska operationaliseras genom en riktad utbildning för studierektorer och programansvariga.

Det ges i självvärderingen ett antal goda exempel på samverkan med studenter inom hållbar utveckling och studenter finns representerade inom de organ där beslut fattas gällande integrering av hållbar utveckling. Att lärosätet uppmuntrar studenter till reflektion över arbetet kring hållbar utveckling inom ramen för uppsatser är föredömligt. Studentkoordinatörer för interdisciplinära samverkansplattformar – Hälsoveteknikcentrum i Halland och Arena grön tillväxt – ökar studentengagemanget generellt och på områden med tydlig koppling till hållbar utveckling. På en återkommande utställning exponeras studenters examensarbeten och bland dessa finns det flera som har tydliga kriterier avseende hållbar utveckling.

Lärosätet redovisar ett flertal exempel där arbetslivet har en tydlig roll i samband med både planering och genomförande av utbildning, med bransch- och programråd. Hållbar utveckling utgör där en integrerad aspekt. I självvärderingen beskrivs kurser som innefattar projekt- och utredningsarbeten där uppgifter tagits fram av

företag och organisationer. I kursen Hållbar design som ges under tredje året på programmet Digital design och innovation arbetar exempelvis lärarna aktivt med hållbar utveckling genom samverkan med arbetslivet, där företag och organisationer utarbetar "designbriefer" som studenterna får arbeta med. Det finns också ett par lärosättesövergripande samverkansfora med sinsemellan olika ämnesinriktning.

Självvärderingen lyfter fram ett väl utvecklat och integrerat exempel på interdisciplinär samverkan där hållbar utveckling utgör en central del: det tvärvetenskapliga temat hälsoinnovation som kan ingå i flera olika utbildningsprogram. Dessutom ges flera exempel på utbildningsprogram där olika discipliner kombineras och där en bas för en bred integration av hållbar utveckling därmed uppstår. Detta ger sammantaget intryck av att det finns en god förståelse inom lärosätet för både möjligheterna till och behoven av att koordinerat arbeta med flera olika disciplinära perspektiv på en given frågeställning, för att därigenom i förlängningen främja en hållbar utveckling. Det finns förvisso också utvecklingsområden både inom interdisciplinär samverkan och andra delar av detta aspektområde när det gäller att utöka och fördjupa integrationen av hållbar utveckling inom utbildningen. De många exemplen i självvärderingen på samverkan av olika slag ger emellertid ett överlag positivt intryck.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet redovisar ett flertal exempel på program och kurser där hållbar utveckling integrerats, både på grund- och avancerad nivå. Ett sådant exempel är kursen Hållbar ekonomisk tillväxt som ingår i utbildningsprogrammet Hållbar turismutveckling. Den innefattar bl.a. kritisk granskning av ekonomisk tillväxt utifrån olika synsätt och i relation till ekologisk och social hållbarhet. Ett annat exempel utgörs av programmet Energiingenjör – förnybar energi, där studenterna får lära sig om omvandling av energi med minimal miljöpåverkan, klimatfrågan, framtidens energitillförsel och ur miljösynpunkt riktig energianvändning. Det förekommer ofta ett flertal olika perspektiv inom programmen, ämnesmässiga såväl som företags-, myndighets och samhällsrelaterade, liksom praktiska övningar som ger möjlighet till informationsutbyte med relevanta aktörsgrupper.

Lärosätet har en uttalad rollfördelning för arbetet med integrering av hållbar utveckling i utbildningen, med operativt ansvar på såväl central nivå som i kärnverksamheten där studierektorer och programansvariga ges en central roll. Däremot är genomförandet av uppföljningen med avseende på hållbar utveckling olika långt kommet bland de fyra akademierna, vilket i självvärderingen också identifieras som ett utvecklingsområde. Det senare med en intention om att det nya kvalitetssäkringssystem som är under uppbyggnad även ska stödja integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Kursutvärderingar nämns inte i självvärderingen. En mer utpräglad systematik i uppföljningen och utvecklingen av hållbar utveckling i utbildningen är ett utvecklingsområde.

Lärosätet redovisar ett antal exempel på forskningsmiljöer med relevans för hållbar utveckling, där den forskande personalen också är engagerad i undervisning. Ett av dessa exempel handlar om forskning – inom ramen för forskningsfältet lärande och hållbar utveckling – kring hur hållbar utveckling uttrycks i skolans kurs- och läroplaner. Forskare inom den forskningsmiljön deltar bl.a. i lärosätets grundlärarprogram och ämneslärarutbildning. Andra exempel som i självvärderingen tas upp är från forskningsmiljön Centrum för forskning om välfärd, hälsa och idrott. Tvärvetenskaplig forskning om välfärds- och utbildningssystemen och om hälsa och hållbar uppväxt är framträdande inom denna forskningsmiljö. Exempel på utbildningsprogram i vilka forskare från denna miljö medverkar är Samhällsförändring och social hållbarhet, samt magisterprogrammet i handikappvetenskap.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet har utvecklat ett rimligt strukturerat arbetssätt i förhållande till hållbar utveckling och det finns lärosätessövergripande mål för hållbar utveckling som förefaller vara väl förankrade, fastän dessa uppenbarligen inte omfattar forskarnivå. Uppföljningen av målen avseende hållbar utveckling inom utbildningen behöver bli mer systematisk, bl.a. på så vis att även forskarnivån omfattas. Självvärderingen uppvisar överlag en medvetenhet om de utmaningar som föreligger, både organisatoriskt och innehållsmässigt. Det föreligger ett behov av vidareutveckling när det gäller systematiken i uppföljningen av hållbar utveckling i utbildningen, så att en högre grad av integration av hållbar utveckling inom kurser och program över hela lärosätet ska kunna säkerställas.

Ett styrkeområde är tvärvetenskapligt präglad samverkan med både studenter och arbetslivet, vilket det i självvärderingen ges flera goda exempel på. Det finns således en gedigen bas att bygga vidare på och beträffande interdisciplinär samverkan så förtjänar de höga ambitionerna med så kallade "Common Core-kurser" att omnämnas. Det är tydligt att hållbar utveckling är en framträdande aspekt inte minst i lärosätets olika samverkansprojekt med aktörer i högskolans omvärld.

Vid Högskolan i Halmstad finns det flera goda exempel på hur hållbar utveckling har integrerats i kurser och program på grundnivå och avancerad nivå. Inte minst förefaller den tvärvetenskapliga forskningsanknytningen inom olika kurser och program vara väl utvecklad. Vid lärosätet bedrivs i dagsläget bl.a. även pedagogisk forskning kring lärande för hållbar utveckling, vilken bidrar till utbildningen på lärosätets lärarprogram. Ett utvecklingsområde är emellertid systematiken vad gäller uppföljningen på operativ nivå av studenters lärande för hållbar utveckling.

Högskolan i Halmstads process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Det finns vid Högskolan i Skövde lärosätets övergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning. Målen som anges i dokumentet Utvecklingsplan för högskolan i Skövde 2017–2022 omfattar samtliga utbildningsnivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Självvärderingen visar på hur målen är väl förankrade inom lärosätet genom högskolans gemensamma, övergripande och samlande tema "digitalisering för hållbar utveckling". Det utvecklingsarbete som resulterat i formulerandet av detta tema har utgått från fler olika underlag, bland annat en intern utredning från 2012 som handlade om hur hållbar utveckling kan integreras i högskolans utbildningsprogram. En utgångspunkt för utvecklingsplanen 2017–2022 är FN:s hållbarhetsmål som dessa formuleras i Agenda 2030. Utvecklingsplanen behandlar personalens kompetensbehov, studenters lärande samt detta att samtliga utbildningar som ges vid högskolan på ett integrerat sätt ska ge kunskaper och färdigheter relaterade till hållbar utveckling.

Arbetet med den nya utvecklingsplanen tycks att döma av självvärderingen ha varit väl förankrat i hela organisationen, så till vida att interna såväl som externa utredningar innefattande hela organisationen genomfördes under 2015–2016. Under detta förberedande arbete ägnade sig en särskild projektgrupp med medlemmar från högskolans fem institutioner och studentkåren åt olika specifika teman, bland vilka hållbarhetsfrågor särskilt lyftes.

Det systematiska arbetet för hållbar utveckling i utbildningen kommer bland annat till uttryck i riktlinjerna för inrättande av utbildningsprogram, vilka sedan 2007 innehåller en aspekt om hållbar utveckling. Ett nytt lokalt system för utvärdering av utbildning startar 2017, där olika organisationsnivåer kvalitetssäkras i tre olika tidscykler. Hållbar utveckling blir en viktig aspekt inom ramen för samtliga cykler (1, 3 och 6 år), i och med att utvecklingsplanens gemensamma tema "digitalisering för hållbar utveckling" implementeras samtidigt som det nya kvalitetssäkringssystemet startar.

Högskolan har ett strategiskt investeringsprogram som inbegriper temat "digitalisering för hållbar utveckling". Självvärderingen beskriver hur medlen ska fungera som ett extra incitament för att föra samman hållbarhetsfrågor och digitalisering. Enligt styrelsebeslut är det rektors strategiska råd som har ett särskilt ansvar för investeringsprogrammet. I rådet ingår representanter från högskolans ledning och de fem institutionerna samt en studentrepresentant. Investeringsprogrammet och rådet borgar tillsammans för en god uppföljning av implementering och kvalitetssäkring med avseende på "digitalisering för hållbar utveckling".

Sammantaget visar underlaget att samtliga bedömningsgrunder är uppfyllda. Organisationen är väl avpassad och med en tydlig styrning mot ett internt systematiskt kvalitetsarbete. I självvärderingen framgår det hur lärosätets ledning betraktar hållbar utveckling som en del av kärnverksamheten, vilket kommer till uttryck genom upprättandet av "digitalisering för hållbar utveckling" som ett samlande tema. Självvärderingens beskrivningar av styrkor och utvecklingsområden i underlaget visar också på insikter om utvecklingsbehov gällande bland annat personalens kompetens inom hållbar utveckling. En styrka uppges vara ett väl utvecklat samarbete med studentkåren, men det ges inte några beskrivningar av hur det samarbetet är organiserat eller bedrivs. I inledningen nämns att högskolans verksamhet för hållbar utveckling tidigare har präglats av ett "bottom up"-perspektiv, men att det numera – i och med det lärosätets övergripande arbetet med utvecklingsplanen – även finns ett tydligt "top down"-perspektiv i form av ledningsorganisationens engagemang för hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Pedagogiska seminarier som rör hållbarhet – exempelvis vid institutionen för ingenjörsvetenskap – nämns i självvärderingen. Speciell kompetensutveckling genomförs för personal som har akademiska uppdrag som ämnesföreträdare och ämnesansvariga. Egen kompetens finns i god utsträckning inom olika professionsinriktade program och forskningen kring dem.

Lärosätet samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling. Studenter är delaktiga i olika nämnder och råd. De är representerade i samtliga råd liksom rektors strategiska råd, vilket innebär att de kan påverka beslut gällande utbildningsfrågor inom ramen för utvecklingsplanens tema "digitalisering för hållbar utveckling". Studenter är vidare med om att utveckla fristående kurser som t.ex. Hållbar utveckling och miljölagstiftning och Klimatambassadörer för klimatsmart samhälle. Representation och samverkan framstår som god, men självvärderingen är mindre tydlig beträffande hurdan organisationen för samverkan är.

Samverkan med arbetslivet sker inom ramen för kurser, programråd, partnerprogram och forskningsprojekt. I underlaget finns flera exempel på samverkan med företag, liksom på projekt finansierade av KK-stiftelsen (Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling). I kursen Hållbar utveckling analyserar studenterna hållbarhetsarbetet och formulerar en vision för hur detta kan utvecklas i privata eller offentliga företag. Exempelvis har detta gjorts tillsammans med Volvo och Västfastigheter.

I utvecklingsplanen uppmanas alla miljöer på högskolan att samverka över ämnes- och institutionsgränser. Det framgår i självvärderingen att det interdisciplinära arbetet sker både på programnivå, som t.ex. inom programmen i biovetenskap, på kursnivå och inom ramen för forskningsprojekt.

Sammanfattningsvis är samtliga bedömningsgrunder uppfyllda, men det finns utvecklingsmöjligheter i att fördjupa samverkan med studenterna för att behålla en bättre långsiktighet i deras initiativ. Exempelvis gavs kursen Klimatambassadörer för klimatsmart samhälle endast en gång 2015. I självvärderingen nämns också att studentsamverkan är ett utvecklingsområde. Kursutbudet vad gäller fristående kurser samt kurser inom program på kandidat- och magisternivå som är kopplade till hållbar utveckling måste betraktas som mycket stort.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det finns i självvärderingen flera exempel från grundnivå och avancerad nivå på att begreppet hållbar utveckling integrerats i utbildningsprogram. I dessa exempel förefaller ämnesinnehållet primärt utgöras av ett av perspektiven ekologi, ekonomi eller sociala frågor. Det tycks att döma av självvärderingen mestadels inte vara så att de tre perspektiven tillsammans är fullt integrerade. Dock finns det inslag i en del program där begreppet hållbar utveckling uppenbarligen representeras av alla tre perspektiven samtidigt. Exempel som kan nämnas är programmet Biovetenskap – biologiska resurser och hållbar utveckling, där bl.a. lärandemålet "visa kunskaper om interaktion mellan samhälle och ekosystem samt visa förmåga att diskutera människans ansvar för en hållbar utveckling" ingår i kursplanen. Ett annat exempel är programmet Informationsteknologi – User Experience Design som syftar till att bidra till ett hållbart arbetsliv och som bl.a. innefattar kunskap om hur systemdesign kan uppmuntra till exempelvis miljömässigt hållbara beteenden. Innehållsligt finns det således exempel på integration av hållbar utveckling, men förändrade arbetssätt – som till exempel syftar till att utveckla studenters förmåga till kritiskt tänkande eller till handlingsberedskap kopplad till hållbar utveckling – nämns inte i självvärderingen. Pedagogiken förknippad med lärande för hållbar utveckling förefaller således vara ett utvecklingsområde.

Som grund för det kontinuerliga systematiska kvalitetsarbetet utförs regelbundet utredningar vilka har goda kopplingar till hållbar utveckling. Uppföljningen och utvärderingen av hållbar utveckling kommer att ske

inom ramen för ett nytt kvalitetssäkringssystem som är anpassat till det nationella kvalitetssäkringssystemet (1, 3 och 6 årscykler). Uppdragsbeskrivningar för särskilda funktioner inom organisationen säkerställer utvärderingen på program- och kursnivå. Några exempel på utvecklingsarbete på utbildningsnivå är det utvecklingsarbete som skett på högskoleingenjörsprogrammen vad avser att tydliggöra aspekter som rör hållbar utveckling i utbildningarna.

I självvärderingen återfinns flera exempel på hur forskning används inom utbildningen. Exempelvis används forskning om livsstilsförändringar och hjärt-kärlsjukdomar i utvecklingslandet Nepal inom Folkhälsovetenskapligt program.

Sammanfattningsvis är samtliga bedömningsgrunder uppfyllda. Det finns inom lärosätet goda kunskaper om hur ämnesinnehåll av relevans för hållbar utveckling med de olika ingående perspektiven ekologi, ekonomi och sociala frågor – kan integreras i olika utbildningar. Olika dokument med riktlinjer och kvalitetsuppföljningen på central nivå avseende främjandet av hållbar utveckling inom organisationen förefaller vara bra. Däremot kan det finnas ett visst utvecklingsbehov i form av att göra uppföljningen gällande integrering av hållbar utveckling på akademi-, program- eller kursnivå mer systematisk. Kursvärderingar omnämns överhuvudtaget inte i självvärderingen. Någon aspekt av hållbar utveckling kan förväntas inrymmas i kursutvärderingar, eftersom hållbar utveckling finns med i riktlinjerna för inrättande av utbildningsprogram. Den tillämpade forskning som bedrivs i samverkan med externa aktörer stärker uppenbarligen utbildningen för hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid Högskolan i Skövde sker ett systematiskt och målmedvetet arbete med att utveckla organisationen för att möta tidigare mer individuella initiativ avseende integration av hållbar utveckling i utbildningarna. Således förefaller det ha etablerats en gedigen utvecklingsprocess för främjande av hållbar utveckling vid lärosätet. Strategiska medel satsas på ledningsnivå för att fördjupa utvecklingen och uppföljningen av arbetet med det samlande temat "digitalisering för hållbar utveckling". I självvärderingen framträder tydligt ett upplevt behov av att öka kompetensen hos alla medarbetare när det gäller utformning och genomförande av utbildning för hållbar utveckling.

Samverkan med studenterna skulle kunna vara ett utvecklingsområde så till vida att det torde gå att uppnå en större långsiktighet i studentinitiativen, även om samarbetet med studentkåren beskrivs som väl utvecklat i självvärderingen. Det ges där också exempel på hur ett stort engagemang hos studenter har omsatts i bland annat kursutveckling. Samverkan med aktörer i högskolans omvärld framstår som väl utvecklad, liksom även den interdisciplinära samverkan inom lärosätet.

Pedagogik och förändrade arbetssätt för lärande för hållbar utveckling omnämns i liten utsträckning i självvärderingen och detta skulle således kunna vara ett annat utvecklingsområde. Ett sammankopplande av digital teknik och pedagogik skulle exempelvis kunna rymmas inom temat "digitalisering för hållbar utveckling". I självvärderingen ges exempel på hur de tre dimensionerna av hållbar utveckling adresseras inom ramen för olika kurser och uppföljningen av lärandet för hållbar utveckling förefaller vara stadd i stark utveckling. De exempel som ges på hur forskning inom området hållbar utveckling stärker utbildningen ger också övertygande intryck. Det kan avslutningsvis nämnas att självvärderingen är mycket välformulerad och tydligt skriven.

Högskolan i Skövde har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Högskolan Kristianstad

Aspektområde: Styrning och organisation

Högskolan Kristianstad har en vision men saknar specifik policy och mål för hållbar utveckling inom utbildningen. Hållbar utveckling är emellertid ett prioriterat område inom högskolans strategi 2015–2020 och i självvärderingens inledning anges Brundtlandkommissionens definition av hållbar utveckling som en inspirationskälla. Miljöledningssystemet, certifierat enligt ISO 14001, har enligt självvärderingen övergetts till förmån för ett annat verksamhets- och uppföljningssystem. Lärosätet har dessutom anslutit sig till principprogrammet "Global Compact", vilket utgår från FN:s mål för hållbar utveckling. Detta framstår som ett slags komplement till systemet för verksamhetsutvecklingsplanering. Likväl förefaller lärosätet vara väl medvetet om bristen på operativa mål, fastän det påpekas i självvärderingen att detta i sig inte hindrar vare sig en förståelse av hur betydelsefullt det är att integrera hållbar utveckling i utbildningen eller genomförandet av åtgärder för att stödja sådan integrering. Självvärderingen ger härmed uttryck för ett "bottom up"-angreppssätt vad gäller främjandet av hållbar utveckling och att döma av självvärderingen tycks det finnas ett aktivt arbete med hållbar utveckling ute i organisationen. Bedömargruppen finner dock att självvärderingen är otydlig om huruvida integrerandet av hållbar utveckling i utbildningen följs upp på lärosätesövergripande nivå och hur den uppföljningen i så fall är utformad.

Utvecklingsmässigt förefaller det lyckat att frågan ägs av programledningarna och att hållbar utveckling där utgör ett prioriterat område i arbetet med verksamhetsutvecklingsplanerna. Det har även skett – förvisso sannolikt på grund av denna utvärdering – rundabordssamtal med programansvariga inom högskolan, för att diskutera integration av hållbar utveckling inom utbildningen. Nämnas kan också att hållbar utveckling fanns med som ett särskilt prioriterat område vid förra årets lärosätesövergripande utlysning av medel till kvalitetshöjande projekt, varvid etik, socialt ansvar, miljö och jämställdhet preciserades som aspekter av hållbar utveckling. Dessa lofvärda inslag i verksamheten kan dock inte fullt ut kompensera för den frånvaro av lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling som i dagsläget präglar högskolan.

Lärosätet behöver sammanfattningsvis utveckla samtliga delar av detta aspektområde, fastän det som nämnts finns viss aktivitet och engagemang vad avser integrationen av hållbar utveckling i utbildningen. Det är inte uppenbart varför ISO 14001 avvecklats då detta kvalitetssäkringssystem mycket väl kan fylla andra funktioner för lärosätet än dem som fokuseras i självvärderingen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling i utbildningen är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Beträffande kompetensutveckling av lärarstaben diskuteras i självvärderingen huruvida hållbar utveckling skulle kunna ingå som en rekryteringsgrund, vilket i dagsläget inte är fallet. Någon redogörelse för hur hållbar utveckling kommer in i introducerande och fortlöpande lärarutbildning eller annan kompetensutveckling saknas i självvärderingen. Inkluderande av hållbar utveckling som kriterium i samband med rekrytering vore förvisso en god start, men kompetensutveckling avseende hållbar utveckling skulle också behöva utsträckas över den tid den anställda arbetar på lärosätet.

När det gäller studentsamverkan hänvisas till formell studentrepresentation i beslutande organ och till kurs- och programutvärderingar. Självvärderingen ger dock inte uttryck för att något specifikt inslag om hållbar utveckling skulle förekomma i dessa sammanhang. Studentsamverkan bör emellertid vara ett område där ett lärosäte med ett förhållandevis utpräglat "bottom up"-perspektiv har god potential.

Det finns en tydlig arbetslivsanknytning inom utbildningarna i och med att samtliga utbildningsprogram innefattar verksamhetsförlagd utbildning. Denna kontaktyta mot arbetslivet skulle kunna ge insikter hos studenter och lärare om behovet av hållbar utveckling i utbildningarna, men dessa framstår i självvärderingen

som beroende av huruvida kompetens inom hållbar utveckling verkligen efterfrågas på arbetsmarknaden eller inte. Självvärderingen ger inte uttryck för att det skulle försiggå någon systematisk uppföljning av den verksamhetsförlagda utbildningen med avseende på hållbar utveckling. Denna del framstår inte desto mindre som den mest utvecklade inom detta aspektområde.

Interdisciplinär samverkan inom hållbar utveckling är inte ett område som lärosätet främjar i dagsläget, även om det vid de tidigare nämnda rundabordssamtalen sägs ha getts uttryck för en önskan om ämnesövergripande dialog kring hållbar utveckling i utbildningen. Ansvar för härvidlag hos högskolans ledning påtalades också vid dessa rundabordssamtal. Självvärderingen ger intryck av att det inom lärosätet finns en hel del egna idéer hos bl.a. lärare om hur interdisciplinär samverkan skulle kunna utvecklas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling i utbildningen är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Flera program med integration av hållbar utveckling i vid mening finns vid lärosätet. Två exempel lyfts fram i form av biologiprogrammet och förskollärarytbildningen. Det kan noteras att då en stor klassisk utbildning som ekonomiprogrammet tas upp i självvärderingen, så motsvaras hållbar utveckling där av företagsetik, medan miljöfrågor inte omnämns.

Självvärderingen nämner inget om institutionellt arbete med att systematiskt följa upp och utveckla integrering av hållbar utveckling i utbildningen. Ett uppenbart utvecklingsområde består i detta att uppföljning och utveckling avseende integrationen av hållbar utveckling i utbildningen behöver institutionaliseras vid lärosätet.

Det ges i självvärderingen ett antal exempel på forskning av uppenbar relevans för hållbar utveckling och som är mer eller mindre tydligt anknuten till utbildningarna. Sådana exempel är forskningsmiljöerna "Food and Meals in Everyday Life" som bl.a. ägnar sig åt framtidens hållbara mat och måltider och "Man & Biospheric Health" som uppehåller sig vid människans och ekosystemens ömsesidiga påverkan på varandra. Flera av forskarna inom dessa miljöer har enligt självvärderingen sin dagliga verksamhet inom olika utbildningsprogram vid lärosätet. Dessa och andra exempel som i självvärderingen ges på hur hållbar utveckling integrerats i utbildningen förtjänar att uppmärksammas.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Det finns vid Högskolan Kristianstad ett flertal initiativ att bygga vidare på, vad gäller såväl befintliga medarbetare som utbildning och forskning. Emellertid saknas i realiteten lärosätets övergripande och operativa mål för hållbar utveckling, fastän hållbar utveckling i självvärderingen anges vara ett prioriterat område i högskolans nuvarande strategi. Detta ger sammantaget en oklar bild av hur en eventuell uppföljning av arbetet för hållbar utveckling i utbildningen sker. Här finns således ett utvecklingsbehov.

Den existerande lokala kontexten – både i termer av biosfärområdet och näringslivet – utgör likaså goda förutsättningar för att bedriva utbildning för hållbar utveckling. Dock förefaller de eventuella inslagen av hållbar utveckling i exempelvis verksamhetsförlagd utbildning vara i hög grad beroende av intresse från samverkansparternas sida, vilket utgör en osäker grund för uppkomsten av ett lärande för hållbar utveckling. Kompetensutveckling av personalen och studentsamverkan kring hållbar utveckling vid lärosätet är att betrakta som utvecklingsområden. Vad avser kompetensutveckling finns dock tankar i självvärderingar kring kopplingen till hållbar utveckling.

Det finns både forskningsmiljöer och utbildningsprogram inom vilka hållbar utveckling är ett betydande inslag. Utbildningen förefaller även vara i hög grad forskningsanknuten, så till vida att lärosätets forskare i hög

utsträckning återfinns som lärare på utbildningsprogrammen. Då de forskande lärarna i flera fall är verksamma inom tvärvetenskapliga miljöer, föreligger goda förutsättningar för en interdisciplinär dialog som inverkar positivt också på utbildningens innehåll och utformning.

Högskolan Kristianstads process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Högskolan Väst definierar i sin självvärdering arbetet med hållbar utveckling såsom arbete med hållbar samhällsutveckling. I värdegrundsdokument framgår att hållbar samhällsutveckling ska vara vägledande för all verksamhet. I Vision med strategier mot 2022 sägs vidare att lärosätet även ska bidra till en lokal och global hållbar utveckling. Eftersom lärosätet har ett uttalat uppdrag att verka regionalt är detta ett särskilt intressant mål att peka ut. I Riktlinjer för hållbar utveckling från 2008 finns också långt framskrivna mål för lärosätet, varav ett är att kunskap och kompetens om hållbar utveckling ska integreras i den utbildning som bedrivs vid högskolan. Det finns således lärosätetsgemensamma mål fastställda för hållbar utveckling. Hållbar utveckling är i dokumentet Vision med strategier mot 2022 definierat som ett av flera kvalitetsbegrepp.

Enligt dokumentet Riktlinjer för hållbar utveckling ska hållbar utveckling i undervisningen konkretiseras i den treåriga Övergripande verksamhetsplanen och i de årliga verksamhetsplanerna för de olika arbetsenheterna. Dokumentation av arbetet med hållbar utveckling ska ske i den årliga verksamhetsberättelsen, samt i redovisning av miljöarbetet. I den övergripande verksamhetsplanen och i de av enheternas verksamhetsplaner som exemplifieras, konkretiseras begreppet hållbart samhällsbyggande i första hand som social hållbarhet med flera mål kring demokratiutveckling, breddad rekrytering, social inkludering och jämställdhet men också i ökad samverkan med samhället, ökad interdisciplinärhet, studentsamverkan samt för lärosätet det signifikanta arbetet med arbetsintegrerat lärande (AIL). Hållbar utveckling i sin integrerade definition av ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet är däremot inte särskilt framskrivet.

Institutionernas utvecklingsarbete följs upp i skriftlig dokumentation och i muntlig dialog med rektorn två gånger per år. Det övergripande och strategiska arbetet med hållbar utveckling följs upp av kvalitetsrådet enligt Riktlinjer för hållbar utveckling. Däremot saknas ett fullt utarbetat kvalitetssystem för utbildning på grund- och avancerad nivå, vilket är ett av verksamhetsmålen för lärosätet att utveckla under 2017, enligt den övergripande verksamhetsplanen. I en egen reflektion kring det pågående arbetet med uppföljning av hållbar utveckling i undervisningen pekar lärosätet på just bristen på ett utvecklat kvalitetssystem och bristen på tydliga instruktioner och mandat till högskolans fyra centrumbildningar för hur de systematiskt kan bistå till processen för att såväl integrera som följa upp hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet har alltså styrdokument och mål på plats och möjligheter att på flera plan arbeta för att förankra och integrera hållbar utveckling i verksamheten, i synnerhet i sin sociala dimension. Däremot saknas en systematisering av uppföljningen. Dessutom finns det en diskrepans mellan de breda direktiv för hållbar utveckling mot ett hållbart samhälle, som anges i riktlinjerna för hållbar utveckling i enlighet med högskolelagen, och de konkretiseringar som anges i den övergripande verksamhetsplanen och enheternas verksamhetsplaner, vilka i första hand riktar sig mot de sociala aspekterna av hållbar utveckling.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

I dokumentet *Riktlinjer för hållbar utveckling* skrivs att lärosätet ska integrera kunskap om hållbar utveckling i internutbildningar för högskolans personal. Lärosätet erbjuder också möjligheter till kompetensutveckling inom tjänst (upp till 20 procent av heltidstjänst årligen), och kopplat till kvalitetsarbetet kan man utläsa särskilda mål kring kompetensutveckling. Däremot är inte kompetens kring just hållbar utveckling särskilt framskrivet. En högskolegemensam kurs i normkritik har erbjudits vid upprepade tillfällen. Utöver detta ligger ansvaret för kompetensutveckling på institutionsnivå, och här exemplifieras med särskilda utvecklingsområden såsom normmedvetenhet och pedagogisk utveckling, men inte heller här specifikt med kompetensutveckling kring hållbar utveckling i en vidare tolkning. Centrum för hållbar utveckling, som har ett uppdrag att verka för att hållbar utveckling genomsyrar utbildningarna, har ett kontinuerligt program

med öppna föreläsningar för lärare och studenter, samt erbjuder undervisande personal att söka ekonomiskt stöd för kompetensutveckling inom hållbar utveckling. Deltagandet vid de öppna föreläsningarna anges dock i självvärderingen vara låg och det är oklart hur välinformerad lärarkåren är om de möjligheter som står till buds. I rekryteringar har lärosätet också formulerat att man särskilt uppmanar till rekrytering av "gränsgångare", dvs. de som besitter både akademisk och praktisk kompetens. Det finns således goda möjligheter för undervisande personal att vidareutveckla sin kunskap om hållbar utveckling, däremot är det inte formulerat hur kompetensutvecklingen systematiskt inbegriper hållbar utveckling.

Förutom lagstadgad representation i lärosätets beslutande organ och programverksamhet, och utöver de resultat studenterna visar upp i form av examensarbeten om hållbar utveckling, är studenterna drivande i initiativ som t.ex. Hållbart Campus. Här har särskilda studentarbeten och examensarbeten varit viktiga för att vidare utveckla den egna campusmiljön. Andra exempel pekar på hur studentutvärderingar bidragit till att nya kurser kring hållbar utveckling har tillkommit.

Lärosätet har ett särskilt uppdrag från regeringen kring arbetsintegrerat lärande (AIL). Samverkan med det omgivande lokalsamhället är också grundläggande för lärosätets tillblivelse och genomsyrar hela verksamheten, och samverkan syftar till att bidra till en hållbar utveckling där kompetensutvecklingen i regionen är försörjd och arbetsplatser skapas. Lärosätet har enligt självvärderingen också ett aktivt engagemang i regionens utvecklings- och omställningsarbete. Som ett exempel på detta sker inom AIL samverkan mellan studenter och samhälle i olika former som bl.a. kan bidra till kunskap om hållbar utveckling. AIL integreras i verksamheten på tre nivåer, från övergripande samverkansplattformar, via tematisk samverkan, till verksamhetsnära projektsamverkan. Ett intressant exempel på den förstnämnda nivån är Kommunakademien Väst, som startar under 2017 som en samverkansplattform mellan högskolan och 14 kommuner. Ett annat exempel är den av lärosätet finansierade ideella organisationen Miljöbron som verkar för organiserat samarbete mellan studenter och olika samhällsaktörer kring hållbar utveckling. Inom forskningen lyfts ett långtgående samarbete med ett asylboende fram, och de sociala och ekonomiska aspekterna av den asylsökandes situation. I övrigt sker samverkan via branschråd och representation från näringslivet, samt att lärosätet möter samhällets behov med särskilda uppdragskurser och uppdragsforskning. Centrum för hållbar utveckling anordnar även särskilda hållbarhetsdagar för studenter och samhälle.

Lärosätet har ett medvetet brett utbildningsutbud för att möjliggöra tvärkopplingar mellan de olika utbildningarna. På institutionsnivå sker samverkan mellan discipliner i särskilda ämnesbreda program, som t.ex. masterprogrammet Verksamhetsutveckling med inriktning mot arbetsintegrerat lärande som riktar sig mot fem ämnesområden. Andra exempel på kurser lyfts fram, där lärare från olika discipliner deltar för att visa hur olika ämnesområden kan samverka inom hållbar utveckling, eller där två institutioner tillsammans tagit fram kurser med interdisciplinärt fokus, eller vidare, i kurser som tagits fram av en bred grupp av forskare, studenter och lärare från olika discipliner. Centrum för hållbar utveckling har också gjort riktade särskilda utlysningar mot interdisciplinaritet.

Lärosätet har sin verksamhetsbas och pedagogiska kultur i samverkan och interdisciplinaritet. Studenternas närvaro i arbetslivet utgör också en bro mot samhälleliga utmaningar som kommer lärosätet och utbildningarna till godo. I självvärderingen påpekar lärosätet att erfarenheterna dock behöver bättre systematiseras för att spridas inom lärosätet på en bred nivå. Man ser också att när hållbar utveckling i utbildningarna systematiseras kommer kompetensutveckling inom hållbar utveckling att efterfrågas bredare.

Lärosätets har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet visar upp flertalet kurser som har hållbar utveckling som utbildningsmål. Inom t.ex. ingenjörsprogrammen finns kurser med hållbar utveckling i fokus. Inom ingenjörsprogrammet inom elkraft och maskin finns en kurs för att belysa alla aspekter av hållbar utveckling. Även inom ekonomiprogrammet har högskolan tydligare lyft in samhälleliga och etiska perspektiv och flertalet kursplaner i företagsekonomi beskriver arbetsintegrerat lärande kopplat till hållbarhetsfrågor. Inom programmet Digitala medier tas flera olika teman upp som berör hållbar utveckling, främst med fokus på social hållbarhet. Utifrån den målformulering som lärosätet ställt upp, där hållbart samhällsbyggande kopplas till demokratiutvecklingen i samhället, finns således ett särskilt stort kursutbud. Dessutom visas på ett brett intresse för pedagogikutveckling i form av metoder, verktyg och angreppssätt. I självvärderingen exemplifieras också med en rad utbildningar som till synes enbart tar upp social hållbarhet: t.ex. vårdutbildning, sociologi och lärarutbildning. Här pekas dock på teman som antingen är lagstadgade, som "god och jämlik vård", eller traditionellt alltid tillhört området, som "social rättvisa", "positiv självbild". Det framgår dock inte hur studenterna ges möjlighet att konfronteras med hållbar utveckling på ett integrativt och transformativt sätt, dvs. ifall de ska kunna relatera de sociala förhållandena till ekologiska och ekonomiska globala utmaningar, såsom klimatförändringar, naturresursproblematik, överkonsumtion, eller nödvändig samhällsomställning med dess mål- och värderingskonflikter. Här finns således ett särskilt utvecklingsområde.

Självvärderingen pekar på att utbudet av kurser med lärandemål kring hållbar utveckling är stort men däremot spretigt och ostrukturerat. Uppföljningen är idag systematisk och görs enligt självvärderingen på institutioner och program, men genom att definiera hållbar utveckling bredare i det kommande kvalitetsarbetet menar man att integration av hållbar utveckling i kurser kan ske än mer genomgripande i undervisningen och även upprätthållas som fördjupningsbar kunskap och efterfrågad kompetens. Lärosätet hoppas också att med en ny kursdatabas kunna märka kurser med hållbar utveckling och på det sättet göra hållbar utveckling sökbar och överblickbar i kursutbudet. Bedömgargruppen menar att uppföljning på utbildningsnivå avseende hållbar utveckling är ett utvecklingsområde för högskolan och ser positivt på att det finns en medvetenhet kring detta.

Aktuell forskning kring hållbar utveckling tillgodogörs i grundutbildningen i första hand genom inbjudna gästforskare och seminarier kring vetenskapliga artiklar. Samverkansperspektivet inom alla utbildningar vid lärosätet utgör dessutom en bas för forskningsföranckrad undervisning, då praxisnära forskare undervisar på alla nivåer. Men det finns, enligt självvärderingen, stora möjligheter att även utveckla en systematisk integrering av forskning kring hållbar utveckling i undervisningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Med sin nära koppling till samhället, till regionens utveckling och till praktik i stort, och genom sitt övergripande fokus på arbetsintegrerat lärande, har lärosätet en självklar och solid grund för sitt arbete med hållbar utveckling. Högskolan har framskrivna mål kring hållbar utveckling, varav ett är att kunskap och kompetens om hållbar utveckling ska integreras i den utbildning som bedrivs vid högskolan. De olika utbildningarna bidrar till fruktsamma interdisciplinära samarbeten både på grundnivå och avancerad nivå. De fyra centrumbildningarna är också ett viktigt instrumentellt och innehållsmässigt stöd för såväl det institutionella arbetet som för det lärosätetsövergripande arbetet kring hållbar utveckling. Självvärderingen är självreflekterande och analyserande och lärosätet kommer med ett antal intressanta förslag till förbättringar och utvecklingsmöjligheter. I stort handlar förslagen om att i större grad systematisera arbetet med hållbar utveckling, inte bara för att se att det görs i enlighet med lagtexten, utan framför allt för att gå vidare med den kunskap och erfarenhet som redan är vunnen och se hur denna kan komma lärosätet till godo och utgöra bas

för vidare utveckling. Självvärderingen pekar också på att centrumbildningarna i större grad kan ingå i detta arbete genom ett tydligare mandat och uppdrag. Lärosätet är således inne i ett pågående utvecklingsarbete där många bitar redan finns på plats. Dock saknas ett övergripande kvalitetssystem för att följa upp hållbar utveckling på övergripande nivå. Detta arbete förväntas göras under 2017.

Högskolan Västs process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Johannelunds teologiska högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Johannelunds teologiska högskola har antagit målsättningar för hållbar utveckling vid rektorsmötet, som är ett beslutande organ vid lärosätet. Målsättningarna innefattar både utbildningens karaktär och den fysiska miljöns utformning. Lärosätet skriver i självvärderingen att det i linje med lärosätets grundläggande idéstrukturer och värdegrund finns mycket som anknyter till perspektivet hållbar utveckling. Ett holistiskt angreppssätt inom utbildning, förvaltarekapsteorier och lärosätets internationella engagemang utgör för närvarande hållbar utveckling inom lärosätet. Det sociala perspektivet med människan i centrum präglar de argument som förs fram om hur arbetet med hållbar utveckling bedrivs vid lärosätet. De ekologiska och ekonomiska aspekterna framstår som sekundära i självvärderingen, men beskrivs som levande perspektiv. Förståelsen av hållbar utveckling som ett mångfacetterat begrepp beskrivs bland annat i resonemang kring människosyn och etiska och moraliska val.

Lärosätet uppger att självvärderingen aktualiserat perspektivet hållbar utveckling i utbildning. Ledningens stöd betonas återkommande och en rad kvalitetshöjande verksamheter på området planeras, såsom diskussionsfora där lärosätets ledning närvarar. Här ska progression och utveckling av de fastslagna målen för hållbar utveckling hanteras. Målet för denna systematiska ansats är att verksamheten inte enbart ska främja medvetenheten om utan också ge studenterna förmåga att förhålla sig till den praktiska aspekten av hållbar utveckling.

I självvärderingen beskrivs att samtals- och diskussionsmöjligheter årligen ska ges inom lednings- och personalmöten när det gäller undervisning, administrativa beslutsprocesser och fastighetsförvaltningen av högskolan. Dessa samtal ska bland annat främja hållbar utveckling. Genom dessa samtal och diskussioner ska den systematiska uppföljningen synliggöras och utvecklas. Detta är dock inte att betrakta som vedertagna metoder för uppföljning och utveckling i linje med det utvecklingsbehov som föreligger. En mer tydlig strategi för kvalitetsuppföljning av hållbar utveckling inom utbildning skulle därför kunna utgöra ett utvecklingsområde inom lärosätet.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Johannelunds teologiska högskola erbjuder fortbildning för skolans studenter och personal i symposieform. Enligt självvärderingen har några av dessa haft inslag av hållbar utveckling, men symposierna kan inte sägas säkerställa kompetensen inom hållbar utveckling hos lärosätets personal, och det framgår inte huruvida dessa evenemang är obligatoriska. Bedömaregruppen ser positivt på att Johannelunds teologiska högskola planerar en heldags dialogkonferens på temat hållbar utveckling.

Självvärderingen redogör för studenternas engagemang kring rättvisefrågor och de många olika aktiviteter där lärosätet praktiskt bidragit till social välfärd och rättvisa. Studenterna ges genom deltagande i olika beslutande instanser möjlighet att påverka sin utbildning. I självvärderingen är det dock svårt att förstå att detta påverkat hållbar utveckling inom lärosätets utbildning i andra former än rent fysisk organisation av arbetsmiljön.

Studenterna vid Johannelunds teologiska högskola har redan under sin utbildning nära kontakter med avnämare inom de professioner som lärosätet utbildar för. Det finns därmed en naturlig ingång till arbetslivet och det omgivande samhället. Aktiviteten i dessa samverkansformer kring explicit hållbar utveckling bedöms däremot av lärosätet som låg.

Teologiutbildningarnas grundläggande holistiska syn på ämnen som människosyn, förvalterskap och välfärdsfrågor kan, enligt bedömargruppen, betraktas som ett sätt att angripa komplexa samhällsproblem med ett interdisciplinärt förhållningssätt.

Självvärderingen har skapat uppmärksamhet kring frågor om hållbar utveckling vid lärosätet, som också själva anger flera befintliga strukturer som kan användas för att utveckla perspektivet ytterligare. Det framstår av självvärderingen som om en ökad samverkan mellan lärosätet och studenter kan utveckla utbildningens form och praktiska förhållningssätt för att på ett mer systematiskt sätt involvera hållbar utveckling. Ledningens roll i arbetet med hållbar utveckling beskrivs som medveten, men inte aktiv. Den holistiska grundsyn som råder vid lärosätet ger goda förutsättningar att arbeta aktivt med hållbar utveckling i samverkan mellan ledning, personal och studenter, vilket utgör ett utvecklingsområde. Lärosätets bakgrund och grundläggande idéer stödjer detta och det skrivs fram att lärosätets ledning visat en förståelse för att perspektivet ytterligare kan fördjupas och utvecklas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Johannelunds teologiska högskola är ett litet lärosäte, men det finns exempel på temakurser som präglas av hållbar utveckling, t.ex. Teologiska perspektiv på miljö, klimat och mat. Utöver en kurs i Teologisk etik med inslag av hållbar utveckling, framgår det dock inte om dessa temaföreläsningar med symposiediskussioner är obligatoriska för studenter och undervisande personal.

Systematisk uppföljning av perspektivet hållbar utveckling inom utbildning planeras för framtiden att ske genom årliga ledningsgruppsmöten, men förekommer inte i nuläget.

I självvärderingen framgår det inte tydligt om det finns eller planeras utbildningar där forskning om hållbar utveckling tillämpas. Johannelunds teologiska högskola redovisar däremot en lista över kurslitteratur som används vid kursen Teologiska perspektiv på miljö, klimat och mat.

Johannelunds teologiska högskola har visserligen utbildningar där hållbar utveckling integrerats, men införandet av systematisk uppföljning av hållbar utveckling i undervisningen kan betraktas som ett utvecklingsområde. Likaså är det något oklart i vilken utsträckning forskning för hållbar utveckling används i utbildning och vilka som nås av den.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområde Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sammanfattningsvis har Johannelunds teologiska högskola, utifrån sin grundläggande värdegrund och de nyligen formulerade målen, goda förutsättningar att implementera och fördjupa arbetet med hållbar utveckling. Ingen allmän strategi för kvalitetsuppföljning beskrivs i självvärderingen där hållbar utveckling kan involveras, vilket utgör ett utvecklingsområde för lärosätet. Det föreligger idag annars en risk att studenter vid lärosätet inte uttalat, eller endast vagt, möter kurser med inslag av hållbar utveckling där samtliga aspekter tydligt framträder, såväl sociala som ekonomiska och ekologiska. Kursen Teologisk etik beskrivs ligga inom spannet av obligatoriska kurser för de flesta programstudenterna.

En vana att vid lärosätet arbeta holistiskt med exempelvis rättvisefrågor och förvaltarteorier utgör en god bas att utgå ifrån. Denna erfarenhet och de strukturer som redan tillämpas grundar för en möjlig implementering och förstärkning av redan befintliga innehåll och ge studenterna förmåga att förhålla sig till den praktiska aspekten av hållbar utveckling inom utbildning vid lärosätet. Det skulle kunna handla om att arbeta processinriktat med verkliga exempel. Det finns stor potential även i lärosätets engagerade studenter,

vilka redan uppvisar sådana aktiviteter. Hur studenternas erfarenheter av uttryck inom hållbar utveckling förvaltas inom utbildningen är dock oklart och föremål för utveckling enligt bedömningsgruppen.

Lärosätet skulle sannolikt vinna på ett förtydligande av perspektivet hållbar utveckling i samverkan med både studenter och arbetslivet. Den holistiska grundsyn som råder vid lärosätet ger goda förutsättningar för att även förstärka den interdisciplinära samverkan och applicera forskning kring hållbar utveckling i utbildningen.

Ett tydligt engagemang genom ledningen är kanske att förvänta i framtiden då perspektivet systematiskt kommer uppmärksammas och följas upp inom denna grupp. Ett redan planerat årligt möte för uppföljning och utveckling är viktigt, men ledningens engagemang att operationalisera sådan utveckling av hållbar utveckling mellan dessa avstämningspunkter är ytterligare ett utvecklingsområde.

Johannelunds teologiska högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Det finns på Karlstads universitet en strategisk plan för 2014–16 där det fastställs att lärosätet ska "arbeta systematiskt för att studenterna ska få en förståelse för hur de i sin framtida yrkesroll kan bidra till en hållbar utveckling". Ett utvecklingsområde skulle därför kunna vara att också ha en målsättning för integrering av hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet ska utveckla en modell som indikator. Samtidigt finns ett miljöledningssystem där utbildning är en målsatt aspekt och det finns såväl policy som handlingsplan där hållbar utveckling i utbildningen ingår. I handlingsplanen fastslås att 80 procent av utbildningsprogrammen ska arbeta enligt modellen för hållbar utveckling i utbildningen, men eftersom modellen ännu inte är framtagen så har arbetet inte påbörjats ännu. Lärosätet har således övergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen, men man kan inte arbeta systematiskt mot målet, eftersom den modell som anges i målet ännu inte finns. Målen är således inte förankrade i verksamheten.

Det finns kvalitetsarbetssystem som "skapar förutsättningar för att arbeta systematiskt med hållbar utveckling", men "systematisk uppföljning av hållbar utveckling är ännu inte helt integrerad i verksamhetsplaneringen". Man har idag således ännu inte något systematiskt uppföljnings- och utvecklingsarbete. Ett universitetsövergripande råd, det Tematiska rådet, ansvarar för att "samordna, förankra och synliggöra kvalitetsarbetet (---) inom hållbar utveckling och internationalisering"

Lärosätet har lärosätesövergripande mål men dessa är inte tillräckligt förankrade i verksamheten och det finns inte någon systematisk uppföljning av hållbar utveckling. Lärosätet har planer för hur man ska skapa modeller för hur implementering av hållbar utveckling i utbildningen ska göras och följas upp och det finns konkreta mål för hur utvecklingen sedan ska gå vidare, men att få detta på plats är fortfarande ett utvecklingsområde.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation är i behov av utveckling.

I självvärderingen framgår att man "strävar efter att all personal har en grundläggande kompetens i hållbar utveckling" men att man inte har detta på plats för alla lärare. Inom ramen för miljöledningssystemet genomförs chefsutbildning, vilken också innehåller moment kring hur hållbar utveckling kan integreras i utbildningen. Det återstår att gå vidare och ge denna utbildning även till programledare och lärare. Forskningsbaserad kompetens säkerställs enligt självvärderingen genom att forskare inom hållbar utveckling deltar i utbildningen och därmed sprids också forskningsresultat i lärarlagen. Som bra exempel på hur lärosätet försöker säkerställa forskningsbaserad kompetens är att det i sjuksköterskeprogrammet finns ett särskilt "programpedagogiskt lärarlag" där man bl.a. diskuterar "hur aktuell forskning med relevans för hållbar utveckling bäst inkorporeras i undervisningen." Ett utvecklingsområde skulle kunna vara att sprida denna typ av arbetssätt till andra utbildningar.

Studenter har representation i råd och nämnder, inklusive det speciella tematiska rådet för hållbar utveckling. Om det finns program- och/eller kursmål inom hållbar utveckling så innehåller studenternas utvärderingar ibland frågor om detta, och deras svar påverkar därmed innehållet framöver. Studentföreningen Ingenjörer utan gränser genomför lärosätesövergripande miljöarrangemang, men det framgår inte i självvärderingen huruvida detta integreras i utbildningen. Det finns dock exempel på hur studenternas arbete inom ramen för kurser och program, i projekt och examensarbeten, påverkar det framtida innehållet i kurser, såsom t.ex. i Hållbar turism där studenterna själva tar fram fakta och prognosticerar konsekvenser, vilket sedan kan användas i framtida utbildning.

Lärosätet har omfattande samverkan med såväl näringsliv som offentliga organisationer på flera nivåer, dels extern medverkan i beslutande organ som nämnder etc., och dels strategisk samverkan mellan universitet och avnämare av utbildning och forskning (t.ex. sjukvården – i vissa fora). Det finns även en samverkan i program och kurser, där föreläsare kommer in. Det finns en "samverkansakademi" mellan universitetet och näringsliv/offentlig sektor för utveckling inom sex områden, med hållbar utveckling i målen. Samverkansparterna engageras också i utbildningarna. Studenter medverkar exempelvis i EU:s CAPS-projekt, "Collective Awareness Platforms for Sustainability and Social Innovation", som har hållbarhet som krav. Samhällsplaneringsprogrammet har exempelvis gästföreläsare som har fokus på hållbar utveckling, och gör relevanta studiebesök och exkursioner inom ramen för utbildningen. I programrådet vid ett av civilingenjörsprogrammen finns representantation från arbetslivet och hela rådet arbetar med hållbar utveckling. Årligen genomför ekonomiprogrammen en "Sustainability Day" där såväl forskare som företrädare för arbetslivet föreläser om hållbar utveckling.

Vid lärosätet finns flera tvärvetenskapliga forskningscentra med fokus på hållbar utveckling. Självvärderingen ger ett antal exempel på hur samverkan mellan sådan forskning inom olika discipliner används i utbildningen. T.ex. samarbetar forskare inom Miljö- och energisystem med forskare inom psykologi och med Centrum för tjänsteforskning, vilket återspeglas i kursen Design för hållbar utveckling. Samverkan mellan medie- och kommunikationsvetenskap, företagsekonomi samt Centrum för klimat och säkerhet återfinns i utbildningen i Turismprogrammet. Sammantaget finns många exempel på tvärvetenskaplig samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa kompetensen inom hållbar utveckling, men denna insats har hittills enbart nått chefsnivån. Studentsamverkan sker främst i det tematiska rådet för hållbar utveckling och i vissa fall i kursvärderingarna. Lärosätet samverkar också med arbetslivet genom exempelvis "samverkansakademien". Interdisciplinär samverkan sker främst genom de olika tvärvetenskapliga forskningscentra.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet ger exempel på integrering av hållbar utveckling i kurser och program på grundnivå, avancerad nivå och forskarutbildningsnivå. I kurserna i design för hållbar utveckling ges exempel på hur utbildningen fått en speciell utformning där studenterna ska genomföra egen beteende-förändring och därefter räkna på effekter på olika nivåer. Hållbar utveckling förekommer främst inom program som har examensmål i högskoleförordningen, dvs. lärarprogram och ingenjörsprogram.

När det gäller lärarutbildningen särskiljer man i inledningen "hållbarhetsaspekter" och "hållbar utveckling". Man ger sedan många exempel på "där hållbarhetsaspekter berörs", men få exempel där hållbar utveckling är integrerat. Det är främst i de naturvetenskapliga kurserna som hållbar utveckling lyfts fram, menar lärosätet. Detta görs då på ett integrativt sätt, som t.ex. i kursen Naturvetenskap och teknik där "naturliga kretslopp och människans delaktighet i dessa" behandlas. I ingenjörsprogrammet finns ett antal exempel på kurser som behandlar livsstil, mänskligt beteende och naturmiljöförändringar på ett integrerat sätt. Ekonomiprogrammet förbereder en anslutning till "Principles for Responsible Management Education", PRME, och har därför ett aktivt arbete med att inventera och utveckla hållbar utveckling i samtliga sju ämnen. PRME är ett FN-initiativ, som är baserat på sex grundprinciper och riktar sig till världens handelshögskolor som vill utbilda ledare med kunskaper om hållbar utveckling och samhällsansvar. I programmet Personal och arbetsliv diskuteras hur organisationsförändringar relateras till konsekvenser för social hållbarhet. Ett utvecklingsområde skulle här kunna vara att också relatera till ekologisk hållbarhet, dvs. hur organisationers förändring påverkar naturmiljö och klimat och vilka målkonflikter som då kan uppstå. Psykologprogrammet på avancerad nivå har de sociala hållbarhetsaspekterna som en strimma genom programmet, men moment av miljöpsykologi

skulle kunna vara ett utvecklingsområde. Lärosätet ger i sin självvärdering exempel på utbildningar som har med vissa dimensioner av hållbar utveckling men där dessa kan utvecklas ytterligare till att omfatta fler dimensioner, exempelvis inom psykologprogrammet och magisterprogrammet för projektledning. Även sjuksköterskeprogrammet skulle kunna utvecklas ytterligare för att komplettera social hållbarhet med fler dimensioner av hållbar utveckling, genom att t.ex. belysa vårdens påverkan på miljön och klimat samt klimat- och miljöförändringars påverkan på hälsan.

Inom program och kurser där det finns framskrivna lärandemål såsom i lärarprogram, ingenjörprogram och i turismprogram finns system för uppföljning och utveckling. Lärosätet använder ett system där målmatriser visar uppfyllandet av ett visst mål. Målmatriserna följs sedan upp i verksamhetsplaneringen. Programledare vid utbildningar där hållbar utveckling finns i examensmålen bevakar därför detta systematiskt. Vissa kurser har också tagit ett särskilt ansvar för att utveckla kurser med temat hållbar utveckling, såsom exempelvis kursen Design för hållbar utveckling.

Det finns forskning inom hållbar utveckling som används i undervisningen vid lärosätet, och i andra fall används vetenskapliga publikationer. Forskare inom exempelvis tjänsteforskning med kollektivtrafik i fokus, klimat och säkerhet, regionalt samhällsbyggande, materialforskning, skogsbaserad bioekonomi deltar också i utbildningen. Lärosätet har också stark forskning om lärande för hållbar utveckling i olika skolämnen utifrån ett flervetenskapligt perspektiv.

Sammanfattningsvis integreras hållbar utveckling i utbildningen, framförallt i utbildningar som har hållbar utveckling i examensmålen, dvs. lärarprogram och ingenjörprogram. Något systematiskt utvecklingsarbete inom området finns dock inte beskrivet. Däremot finns flera exempel på hur forskning inom hållbar utveckling används i utbildningen, framförallt inom områden som samhällsbyggnad, kollektivtrafik och materialforskning.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet planerar att skapa en modell för hur hållbar utveckling ska integreras i utbildningen, vilket därmed skulle göra uppföljningen och utvecklingen av den fortsatta integreringen av hållbar utveckling i utbildningen tydlig och lättare att följa, och förhoppningsvis också göra det lättare för lärare att förstå vad som krävs.

Det saknas idag en säkerställd kompetensutveckling av berörda lärare, vilket man dock har konkreta planer för. Det finns exempel från ett område på aktiv samverkan med studenter för hållbar utveckling i utbildningen, som skulle kunna utgöra en modell även för andra utbildningar. Samverkan med arbetslivet i utbildningen är brett och sker på flera nivåer. Den interdisciplinära samverkan säkerställs inom flera områden genom starka tvärvetenskapliga forskargrupper inom hållbar utveckling utifrån exempelvis teknik, psykologi, samhällsbyggande, klimat, hållbarhetsdidaktik i skolan, kollektivtrafik och materialforskning. Det finns också utbildningar där dessa forskare deltar, framförallt gäller detta utbildningar som har nationella examensmål för hållbar utveckling.

I vissa av exemplen är det dock snarare "hållbarhetsaspekter" än hållbar utveckling som behandlas. Men det finns också exempel där hållbar utveckling har integrerats. Detta gäller särskilt när utbildningen har nationella examensmål för hållbar utveckling. Men det finns också andra utbildningar där man enbart har inkluderat sociala hållbarhetsaspekter, såsom t.ex. sjuksköterskeutbildningen, trots att det inom området finns internationell forskning som skulle kunna användas. Uppföljning sker framförallt i utbildningar där lärandemål för hållbar utveckling finns. Flera exempel på hur forskning används i utbildningen ges.

Sammanfattningsvis har lärosätet ambitiösa planer för ett mera systematiskt arbete med integrering av hållbar utveckling i utbildningen med hjälp av tydliga mål och en utarbetad modell för hur integrering, uppföljning och utveckling ska gå till. Lärosätet har också startat kompetensutveckling av chefer, vilket är en viktig grupp att utbilda och samarbeta med. Dock är det mycket som ännu inte är på plats när det gäller styrning och organisation.

Karlstads universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

I Karolinska institutets handlingsplan för miljö och hållbar utveckling 2016–2018, beslutad den 20 december 2016, finns övergripande mål för utbildningen: "Stärka KI:s utbildning inom hälsa och hållbar utveckling i linje med KI:s strategi 2018". Detta mål finns också för forskarutbildningen: "Stärka KI:s forskarutbildning inom hälsa och hållbar utveckling i linje med Strategi 2018". För de olika nivåerna finns målsättningen att "Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå präglas av en tydlig medvetenhet om hållbar utveckling och dess betydelse för hälsa samt hälso- och sjukvårdens organisation", samt motsvarande för forskarutbildningsnivå.

Hållbar utveckling är en del av de uppföljningar som görs av respektive verksamhetsstyrelse, enligt självvärderingen, men på grundnivå och avancerad nivå finns också en särskild återrapporteringspunkt för hållbar utveckling. Kurs- och programkommittén på forskarnivå ger också "programspecifik återkoppling" för hur hållbar utveckling kan utvecklas vidare i forskarutbildningen. En gemensam samordnare för de två nivåerna har utsetts.

Det finns övergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen, men dessa kan sannolikt göras tydligare så att lärosätet lättare kan följa upp och avgöra om en positiv förändring har skett. Lärosätet anger själva att det finns en brist på stringens i återrapporteringen från institutioner och utbildningsnämnder och att man kommer att se över det system man har idag.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Flera lärosätessövergripande utbildningsinsatser har genomförts i form av teman på lärardagar och utbildningskongresser. Dit har all personal varit inbjuden, men enligt självvärderingen har deltagandet varit lågt på de seminarier som berör hållbar utveckling. Lärosätets arbete med kompetensförsörjning inom hållbar utveckling är således begränsat till sin omfattning. Här finns stora möjligheter till utveckling. För handledare i forskarutbildningen är dock hållbar utveckling integrerat i den obligatoriska grundkursen i forskarhandledning. Denna kurs behandlar dock hållbar utveckling endast i relation till forskarutbildning.

Vid sidan av den regelmässiga studentrepresentationen i de organ som utvecklar utbildningen framhålls att lärosätet särskilt "uppmuntrar studenter och doktorander att ta egna initiativ till utbildningsaktiviteter inom hållbar utveckling". Av självvärderingen framgår dock inte tydligt i vilken utsträckning sådana initiativ tas. Tidigare har man stött nätverket Stockholm Students for Sustainability, Triple S, som arrangerade en tvärvetenskaplig workshop om hållbar utveckling 2014. Det framgår inte av självvärderingen om det skett någon aktivitet i nätverket sedan dess. Inga tydliga och aktuella exempel på samverkan med studenter specifikt inom hållbar utveckling i utbildningen ges.

Arbetslivssamverkan identifieras som den verksamhetsförlagda utbildningen i vården och på kliniska träningscentra, där studenter "introduceras till respektive kliniks/verksamhets riktlinjer för miljöpåverkan avseende exempelvis läkemedel, kemikalier och avfall". Det framgår inte hur detta formaliserats i utbildningen och om det innebär något mer än att man får instruktioner för hanteringen av läkemedel, kemikalier och avfall, som till exempel hur vårdens globala ansvarstagande ser ut för de material, metoder och naturresurser som vården använder. Samverkan med arbetslivet inom utbildningen skulle kunna göras mer systematisk och på ett tydligare sätt inkludera hållbar utveckling. Ett område som skulle kunna utvecklas och fördjupas är till exempel vårdens arbete med att minska sin negativa påverkan på klimat och naturmiljö via läkemedelshantering, kemikalier, transporter, energi, upphandling etc.

Ifråga om interdisciplinär samverkan beskrivs i självvärderingen främst interprofessionell samverkan, dvs. samverkan mellan olika professioner inom hälsa och vård, vilket kopplas till att lärosätet är ett "enfakultetsuniversitet". Inom ramen för det samarbetet erbjuds kurser med globalt perspektiv på till exempel sexuell och reproduktiv hälsa och nutrition. Bedömaregruppen uppfattar det interprofessionella perspektivet som en begränsning i förhållande till det bredare begreppet interdisciplinaritet. Den interdisciplinära samverkan skulle kunna utvecklas genom utökade kontakter – kanske även utanför Karolinska institutet – med andra vetenskapsområden än det medicinska, till exempel naturvetenskap eller samhällsvetenskap.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

I självvärderingen framhålls följande: "Utbildning som belyser sambandet mellan hälsa, socioekonomiska faktorer och mänsklig miljöpåverkan är av särskild vikt för en långsiktig hållbar utveckling." Av de fyra exempel som därefter ges från grundnivå och avancerad nivå, innehåller två detta integrativa perspektiv. I psykologprogrammet diskuteras i socialpsykologikursen sociala dilemman, prosocialt beteende och konkurrens om naturresurser. I barnmorskeprogrammet diskuteras hormonspridning i ekosystem i en kurs. I de forskarutbildningskurser som anges är inslagen av "mänsklig miljöpåverkan" eller globala klimat- och naturmiljöförändringar relaterat till global hälsa mindre genomgående. Ett internationellt Centrum för social hållbarhet har skapats och "bidrar till kunskap om hur människor kan samverka mer effektivt och hur det ekologiska perspektivet på ett hållbart samhälle inkluderar mänskliga relationer". Utbildningen som centret ger riktar sig i första hand till doktorander. Det finns således exempel på utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Möjliga utvecklingsområden skulle kunna vara att i högre grad inkludera aspekter såsom hälso- och sjukvårdens och den egna livsstilens påverkan på klimat- och naturmiljöförändringar.

Förutom den sedvanliga uppföljningen av utbildningsverksamheten där hållbar utveckling är en särskild "återrapporteringspunkt" har en gemensam samordnare utsetts med uppgift att samordna uppföljningarna och driva utvecklingen och synliggöra och stärka hållbarhetsarbetet inom alla utbildningsnivåer. Samordnaren gör detta genom bland annat att hjälpa styrelserna med målformulering och uppföljning, samt genom att anordna seminarier och event inom hållbar utveckling. Därmed bedöms att det vid lärosätet sker ett systematiskt arbete med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet beskriver att många doktorander driver projekt med "tydlig koppling till hållbar utveckling" och att doktoranderna i sin tur undervisar. Målsättningen är att all utbildning ska vara forskningsanknuten. Forskning i hållbar utveckling finns enligt självvärderingen inom ett flertal forskningsområden och integreras även i utbildningen på olika nivåer. Det finns redovisat en rad exempel på egen forskning inom hållbar utveckling och hälsa, och på hur forskning för hållbar utveckling används i utbildningen. Dock finns det utvecklingsmöjligheter i att den egna forskningen kommer utbildningarna till del i högre utsträckning. Bland annat skulle den egna forskningen inom klimat och hälsa, och inom naturmiljöförändringar och hälsa, komma utbildningen på grundnivå och avancerad nivå till del på ett tydligare sätt.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vad gäller Styrning och organisation så har lärosätet övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildningen och också tydliga krav på uppföljning. Målen kan dock göras tydligare och mer mätbara. En ökad stringens i återrapporteringen har identifierats av lärosätet som ett utvecklingsområde.

Inom aspektområdet Miljö, resurser och område saknas ett utvecklat säkerställande av lärarnas kompetens inom hållbar utveckling. Här finns stora möjligheter till utveckling eftersom man har egen kompetens inom forskning i hållbar utveckling och hälsa och också säkert skulle kunna samverka med andra lärosäten. Samarbetet med studenter i utbildningen behöver också utvecklas. Samarbetet med arbetslivet i utveckling av utbildningen har också en stor utvecklingspotential, eftersom vårdverksamhet liksom annan offentlig verksamhet också aktivt arbetar med hållbar utveckling i upphandling och i miljöledning. I självvärderingen nämns inte mycket om interdisciplinär samverkan utan tonvikten ligger istället på interprofessionell samverkan, vilket utgör en begränsning. Interdisciplinär samverkan är ett utvecklingsområde, och till exempel kan man överväga stärkt samverkan med de lärosäten och andra verksamheter i regionen som arbetar med forskning och utbildning inom hållbar utveckling.

Inom aspektområdet Utformning, genomförande och resultat ges exempel på utbildning på olika nivåer där hållbar utveckling har integrerats även om det integrativa perspektivet på hållbar utveckling ibland är svårt att se. En styrka är att det finns personer utsedda att samordna och stödja processen med uppföljningar och utveckling. På lärosätet finns forskning inom flera områden av hållbar utveckling och hälsa och det finns exempel på hur forskningen också kommer grundutbildningen till godo. Här finns dock även en utvecklingspotential för att mer utbildning ska få inslag kopplade till hållbar utveckling, såsom klimat och hälsa, global hälsa etc.

Karolinska institutets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Konstfack

Aspektområde: Styrning och organisation

Hållbar utveckling är vid Konstfack inskrivet i såväl värdegrunden som visionen för grundutbildning och forskning. Ur självvärderingen kan man utläsa två fokus för Konstfack där hållbarhet formuleras och på olika sätt infogas i undervisningen. Det handlar dels om en stark koppling mellan kunskapen om den fysiska miljön och undervisningen, dels om en koppling mellan hållbarhet och produkt som ligger implicit i konst- och konsthantverksutövandet, såsom en diskurs om verket och tingets tillblivelse, konsumtion och varaktighet.

Uppföljningen av hållbar utveckling sker systematiskt från och med 2017, utifrån dokumentet Konstfacks kvalitetssystem för utbildning på grund- och avancerad nivå, där hållbar utveckling finns angivet som en kvalitetsaspekt för samtliga utbildningar. Detta dokument ligger under Utbildnings- och forskningsnämndens (UFN) ansvarsområde och ska uppdateras årligen om så anses nödvändigt. Det är således ett pågående arbete och nämnden ansvarar också för uppföljning och utvärdering av utbildningarna. I självvärderingen hänvisas också till årsredovisningen som ett årligt vittnesmål om hur värderingar och visioner konkretiseras. Varje institution redogör då enligt självvärderingen för vad de gjort under året för att integrera hållbar utveckling i utbildningen, och detta möjliggör en årlig återkoppling och reflektion på institutionsnivå.

Vidare refereras i självvärderingen till Vårutställningen, ett årlig publikt evenemang då skolan genom de enskilda studenternas arbeten ger ett samlat intryck av vilka frågor som är centrala för studenternas gestaltande. Lärosätet beskriver även Vårutställningen som en möjlighet att följa upp och utvärdera hur perspektiv kring hållbar utveckling har gjort avtryck i utbildningen. Om, hur och huruvida lärosätet har för avsikt att göra detta arbete systematiskt är inte preciserat. Utöver Vårutställningen visar självvärderingen på hur olika årligen återkommande aktiviteter för skolans undervisande personal möjliggör gemensamma tematiska samtal kring möjligt utvecklingsarbete.

I Konstfacks miljöpolicy, som citeras i självvärderingen, anges bland annat att miljöfrågor inom utbildningen ses som en källa till kunskap som är central för studentens kommande yrkesliv, och att studenterna efter avslutad utbildning ska ha lärt sig ett användande av konstnärliga tekniker som är förenligt med gällande lagstiftning. Arbetsmiljön följs upp årligen genom arbetsmiljöfrågor i enkätsvar. Här är dock svarsfrekvensen låg och det framgår inte av självvärderingen om de delar av miljöpolicyen som är kopplade till lärande omfattas av uppföljningen. Det pågår dock en utredning kring rutiner och arbetsmiljö. Bedömaregruppen finner att det är viktigt att i detta arbete få med även en systematisk uppföljning av det utpekade sambandet mellan arbetsmiljöfrågor och kunskap om hållbar utveckling. Vilka nya kunskaper och erfarenheter skapas, och hur kommer de studenternas utbildning till godo?

Hållbar utveckling i undervisning är sammanfattningsvis uttryckt i lärosätesövergripande mål samt kopplat till ett kvalitetsarbete för grund- och avancerad nivå, vars systematiska uppföljning är påbörjad. Här finns dock utvecklingsområden, bland annat genom att arbetsmiljöuppföljningen skulle kunna kopplas tydligare till studenternas lärande. Utöver detta visar lärosätet på hur olika årligen återkommande format för skolans undervisande personal möjliggör gemensamma tematiska samtal kring möjligt utvecklingsarbete.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

För kompetenshöjning för undervisande personal finns på övergripande nivå en obligatorisk högskolekurs i pedagogisk utbildning på 7,5 högskolepoäng. Denna har inte hållbar utveckling inskriven som lärandemål, men däremot kunskap om maktperspektiv, vilket i självvärderingen kopplas till social hållbarhet. För nyanställningar är bedömningsgrunder ett verktyg att säkerställa kunskap om hållbar utveckling. Enligt självvärderingen tillämpas bedömningsgrunder kopplade till hållbar utveckling "regelbundet" vid nyanställningar, men det framgår inte om det sker regelmässigt. De exempel som lyfts fram visar framför allt på säkerställd

kunskap om normkritik. Såväl den pedagogiska utbildningen som bedömningsgrunderna vid nyanställning innehåller alltså aspekter som kan vara relevanta med avseende på hållbar utveckling, men inte hållbar utveckling som en integrerad kompetens.

För undervisande personal finns det ett stort utbud av aktiviteter med tvärvetenskapligt fokus att tillgå, som öppna ämnesorienterade föreläsningar och doktorandseminarier organiserade på central nivå, samt institutionella initiativ som ämnesorienterade konferenser och endagsaktiviteter. Detta möjliggör men säkerställer inte kompetensutveckling inom hållbar utveckling. En systematisk uppföljning av lärarkompetens, samt hur kopplingen mellan kompetens och skolans övergripande vision ser ut, blir därför ett viktigt arbete. Det arbetet planeras ske under 2017 under ansvar av Utbildnings- och forskningsnämnden. Bedömaregruppen välkomnar detta, då utvecklingsmöjligheter finns vad gäller lärosätets arbete med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal kring hållbar utveckling som ett integrativt begrepp.

Självvärderingen ger exempel på studentinitiativ som bidrar till arbetet för hållbar utveckling, kring såväl utbildning som den undervisande miljön. Gruppen Sustainable Konstfack (som får institutionellt stöd – dock inte preciserat i vilken form) är ett studentinitiativ som driver en hållbar utveckling för hela Konstfack genom att organisera workshops och aktiviteter för både personal och studenter, dela ut ett hållbarhetspris osv. Studenterna har också uppmanat till att lärosätet samlar på information som gör det möjligt att göra hållbara materialval, vilket kommer att följas upp av Konstfacks miljöledning.

Enligt självvärderingen finns också utrymme för studenter att delta i initiativ till förändringsarbete och dels påverka utbildningen, genom dagliga informella samtal med lärarkåren, inom olika fora, samt inom den rådande organisations- och delegationsordningen. Då studentinitiativ ofta är kopplade till engagerade individer, finner bedömaregruppen att det är viktigt att resultaten av förändringorienterade och kunskapsutvecklande studentinitiativ också förankras och "institutionaliseras" så att de kan verka över studentkullar och ge transformativa och långsiktiga avtryck i verksamheten. Sammantaget bedöms att lärosätet aktivt samverkar med studenter i arbetet med hållbar utveckling, även om strukturerna för att ta vara på ny kunskap och föra den vidare till nya studentkullar kan ses som ett vidare utvecklingsområde.

Lärosätet samverkar med olika kulturinstitutioner – Arkitektur- och designcentrum och Forum för levande historia nämns som några exempel. Här blir samarbetet i första hand en gemensam kulturproduktion kring en frågeställning kopplad till hållbar utveckling, såsom en utställning, en publikation, seminarier etc. Huruvida kunskapsutbytet förändrar och influerar de samverkande institutionerna i sitt sätt att arbeta med hållbar utveckling, är inte kommenterat. Utbildningarna kring design och konsthantverk har en naturlig koppling till näringslivet i olika former, vilken delvis bärs av den undervisande personalen som har sin praktik utanför Konstfack. De exempel som lyfts fram visar på hur hållbar utveckling blir central i t.ex. samarbeten med elektronik- eller möbeltillverkare, och visar även på en tydlig integration i utbildningen. Det finns alltså flera exempel på samverkan med omgivande samhälle men det kan noteras att i och med att de ofta bärs på individ- eller möjligen institutionsnivå, kan de också vara sårbara. Lärosätet säger sig vilja upparbeta mer varaktiga relationer med arbetslivet, vilket skulle kunna anges som ett utvecklingsområde. Mer specifikt skulle samverkan kunna utvecklas i högre grad med den offentliga och idéburna sektorn, där också en naturlig koppling finns i och med Konstfacks uttryckta fokus på makt- och demokratifrågor.

Interdisciplinär samverkan anges i självvärderingen äga rum både mellan Konstfacks olika utbildningar och med externa aktörer. Lärarutbyte över institutioner finns på plats som ett möjligt sätt att verka för detta. Programansvarig har i uppdrag att se till samarbeten mellan program. Ett medvetet överförande av denna typ av kunskap och nätverk kan bidra med ytterligare kunskapsutbyte mellan utbildningarna. Det mest övertygande exempel som lyfts fram av interdisciplinär art är ett samarbete mellan programmet Industridesign och Kungl. Tekniska högskolan där olika studentkompetenser involverats i samma projekt. Således uppmanar Konstfack till interdisciplinär samverkan, men det finns troligen mer landvinningar att göra kring delande av metoder och kunskap om olika perspektiv av hållbar utveckling som delvis är kopplade till de olika utbildningarna.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Konstfack bedriver en i huvudsak praktikbaserad undervisning, där miljöaspekter blir centrala för såväl processarbetet som för innehållsfrågor. Kunskap om, och hanterande av, material ur ett hållbarhetsperspektiv utvecklas inom respektive utbildning.

Hållbar utveckling integreras i kurser via läroplan och lärandemål. Designorienterade kurser och kurser för slöjdlärare har t.ex. lärandemål kring livscykelanalys, där hållbarhetsaspekten enligt självvärderingen omfattar såväl miljömässig som social och etisk hållbarhet; cirkulär ekonomi; återvinning och återbruk. Utbildningen inredningsarkitektur omfattar rättviseperspektiv, och andra utbildningar såsom konst, konsthantverk och grafisk form driver bl.a. diskurser om konsumtion, makt och normer.

Ett intressant exempel som lyfts fram är regelbundna seminarier med fokus på design för hållbar utveckling inom industridesignutbildningarna. Dessa är obligatoriska för såväl kandidat- som masternivå, samt öppna för allmänhet och för fackmän. Föreläsningarna filmas dessutom och läggs ut på hemsidan.

Det är Utbildnings- och forskningsnämndens ansvar att följa upp utbildningarnas kvalitet på en övergripande nivå, medan utvecklingen av kurser äger rum på en institutionsnivå via ämnesråd och programråd. Kursansvarig lärare har ansvar för att kursutvärderingar kommer till stånd och en sammantagen analys av resultaten utgör grund för eventuella förändringar på förslag från kursansvarig. Det framgår inte av självvärderingen om de processer för uppföljning som sker på institutionsnivå regelmässigt inkluderar hållbar utveckling. Enkäten som verktyg utvecklas under 2017 (enligt dokumentet Kursutveckling på Konstfack. Process och riktlinjer för kursutvärdering) vilket kommer att möjliggöra att synpunkter från studenter kring hållbar utveckling fångas upp mer systematiskt.

Självvärderingen ger exempel på hur forskning för hållbar utveckling används i utbildningen. Forskningsveckan är ett årligen återkommande evenemang med offentliga samtal kring pågående forskning av och med skolans doktorander och professorer, samt nationella och internationella gästföreläsare och gäster. Att delta i forskningsveckan är obligatoriskt för masterstudenter och särskilda workshops ordnas för dessa. Här exemplifieras från 2017 med en doktorand som har hållbar utveckling som central fråga i sitt doktorandarbete, samt med ett antal inbjudna föreläsare och workshopledare. Exempel visar också på hur kurser knyts till forskarmiljöer utanför Konstfack, t.ex. Live-In Lab, en testmiljö för forskning och företag vid Kungl. Tekniska högskolan. Ytterligare exempel berättar om hur en masterutbildning i sig blir underlag för forskning om designens förnyade roll i relation till komplexa samhällsutmaningar.

Sammanfattningsvis är hållbar utveckling väl integrerat i många kursers innehåll och i undervisningens form, såsom en medvetenhet kring material, miljö och ekonomi. Utvecklingsarbete pågår kring Konstfacks övergripande kvalitetssystem, men också kring kursutvärderingar och kring arbetsmiljörutiner, för att vidare kunna fördjupa kunskap om miljö och försäkra sig om att nya erfarenheter kommer nästa studentgeneration till godo. Forskning kring hållbar utveckling integreras i undervisningen framförallt genom en obligatorisk forskarvecka där skolans mastersstudenter har möjlighet att ta del av forskning genom föreläsningar och i workshops. Utvärdering av och kommentarer om hur framgångsrik forskarveckan är ur masterstudenternas perspektiv saknas och kan vara värd att beskriva, eftersom detta är en stor årlig satsning som har många viktiga syften att fylla. Samarbete med externa forskarmiljöer där Konstfacks masterstudenter använder sig av forskarresultat och i sin tur bidrar till annan forskning har testats, och vore intressant att utvärdera och utveckla vidare.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Konstfack visar på en stor medvetenhet kring hållbar utveckling och griper sig an frågan brett, kopplat till samtida globala utmaningar. Lärosätet är mitt uppe i ett antal utvecklingsprocesser för att systematisera kvalitetsarbete och uppföljning av olika kunskapsprocesser. Självvärderingen visar också på en medvetenhet om vilken roll den fysiska miljön spelar för såväl undervisning som för att skapa en etisk undervisningskultur präglad av hållbar utveckling, och lärosätet driver ett förändringsarbete även här. Vid Konstfack finns en aktiv studentgrupp som initierat förändringsprocesser för hållbar utveckling, vilka på olika sätt griper in i undervisningen. Konstfack hyser stor tilltro till de samtal som äger rum till vardags och informellt mellan student och lärare. För att inte byråkratisera processer som idag äger rum, är lärosätets strategi snarare att stötta genom att ge utrymme för dessa i interna forum såsom utställningar, årliga workshops etc. Dock vill bedömargruppen framhålla vikten av ett systematiskt arbete, inte minst för att dra nytta av goda erfarenheter och för att göra dessa till institutionell kunskap och del av ett institutionellt förändringsarbete som kan leva över enskilda individers initiativ. Självvärderingen visar på en medvetenhet om dessa utvecklingsmöjligheter.

Konstfack har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Kungl. Konsthögskolan

Aspektområde: Styrning och organisation

Kungl. Konsthögskolan konstaterar i sin självvärdering att frågan om hållbar utveckling inte artikuleras i de styrdokument som reglerar lärosätets undervisningsverksamhet. Det saknas således lärosätets övergripande mål, vilket utgör ett område med utvecklingspotential för lärosätet.

Kungl. Konsthögskolan skriver också i sin självvärdering att man som en följd av detta inte heller genomför någon regelbunden utvärdering av hur undervisning om hållbar utveckling bedrivs.

Lärosätet konstaterar dock att flera aspekter av begreppet hållbar utveckling, såsom arbetsmiljöfrågor, redan finns internaliserade. Att en mer aktiv inställning till hållbar utveckling behöver introduceras vid lärosätet framkommer också i de enkätsvar som lämnats i samband med en utvärdering. Detta utgör en bra grund att utgå ifrån när det mer systematiska arbetet för hållbar utveckling ska utvecklas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområde Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Hållbar utveckling som ett artikulert och medvetet perspektiv har enligt bedömarnas tolkning av självvärderingen inte någon given plats i de kompetensutvecklingsplaner som Kungl. Konsthögskolan formulerat.

I självvärderingen beskriver lärosätet hur man samverkar med studenter i nämnder och råd, bland annat i arbetsmiljönämnden. Utöver det beskrivs ingen samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling.

Det finns en tydlig arbetslivsanknytning, bl.a. genom att undervisande lärare har egen konstnärlig verksamhet. Lärosätet beskriver dock ingen specifik koppling till hållbar utveckling i sin samverkan med arbetslivet i självvärderingen.

Den interdisciplinära samverkan som sker vid lärosätet handlar enligt självvärderingen främst om studenternas möjligheter att ta del av respektive områdes resurser. Man beskriver alltså ingen specifik interdisciplinär samverkan rörande hållbar utveckling. Senare i rapporten nämns dock exempel på en kurs som bedrivs i extern samverkan med Abisko polarforskningsstation samt även kurser med Konstfack. Detta skulle kunna utgöra ett intressant forum varifrån inspiration till ett arbete mot hållbar utveckling kan inhämtas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

I självvärderingen ges flera exempel på kurser med koppling till hållbar utveckling. Hur denna koppling ser ut framgår dock inte tydligt. För kursen Critical Habitats sägs exempelvis frågan om ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet vara utgångspunkten. Det framgår dock inte tydligt av kursplanen, där annat innehåll framhålls som utgångspunkt och där ordet "hållbar utveckling" eller dylikt inte förekommer. Ytterligare en kurs som lyfts fram är Arctic Artistic Residency, där studenterna får tillbringa tid vid en polarforskningsstation. Enligt självvärderingen uppmärksammas här klimatförändringar, utvinning av naturresurser och spänningar som uppstår på grund av att stationen finns på mark som tillhör en ursprungsbefolkning, men i kurskatalogen nämns inte detta, i stället lyfts annat kursinnehåll fram. Ytterligare ett exempel är kursen In the Field of Public Art, som enligt självvärderingen bl.a. diskuterar begreppet antropocen och människans påverkan på klimat och ekosystem, och som enligt självvärderingen problematiserar politiska och sociala dimensioner. I kurskatalogen där kursen beskrivs nämns dock inte frågor om antropocen, klimat och ekosystem. Utifrån bedömningsgruppens tolkning av innehållet i Kungl. Konsthögskolans kurskatalog finns flera kurser som berör hållbar utveckling, men som inte sätts i ett sådant sammanhang. Det blir därmed oklart hur och i vilken

utsträckning hållbar utveckling har integrerats i kurserna. Självvärderingen visar dock att frågor kopplade till hållbar utveckling verkar levandegöras inom delar av lärosätet. Ett utvecklingsområde skulle då kunna vara att integrera detta i ett bredare och mer övergripande perspektiv.

Studenterna arbetar enligt självvärderingen med att analysera konstnärsmaterial ur ett arbetsmiljöperspektiv. Bedömaregruppen anser att analyser av materialet ur ett hållbarhetsperspektiv, dvs. analys av globala, ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter på utvinning, tillverkning och kassering av konstnärsmaterial, skulle kunna tillföra ett intressant inslag.

Bedömaregruppen konstaterar att lärosätet inte på ett systematiskt sätt följer upp om hållbar utveckling integreras i utbildningen. Lärosätet beskriver inte heller några exempel på att konstnärlig forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet saknar övergripande mål och processer för uppföljning. Ingen uttalad kompetensutveckling inom området förekommer, och ingen eller endast en begränsad samverkan med studenter och arbetsliv kopplat till hållbar utveckling beskrivs. En interdisciplinär samverkan finns dock i kurser med Konstfack och vid Abisko polarforskningsstation, vilket utgör en god grund att utveckla arbetet för hållbar utveckling vidare.

Kopplingen mellan konstnärlig forskning för hållbar utveckling och undervisning berörs inte i självvärderingen. Flera kurser på Kungl. Konsthögskolan berör frågor kring hållbar utveckling, men det verkar inte som de placeras i ett sådant sammanhang att det tydligt framgår att en sådan koppling till utbildningsområdet görs. Lärosätet beskriver också att de i arbetet med självvärderingen identifierat flera utvecklingsområden. När lärosätet arbetar vidare med detta finns det mycket att bygga vidare på som redan internaliserats, såsom relevanta kurser och viss interdisciplinär samverkan.

Kungl. Konsthögskolans process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm

Aspektområde: Styrning och organisation

Lärosätet menar att det inte finns möjligheter att diskutera hållbar utveckling inom ämnesområdet musik på en nivå som motsvarar högskolenivå. Det finns inte angivet några övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildningen och således finns inte heller någon systematisk uppföljning. Det finns alltså inget material att bedöma.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Det finns inte angivet några exempel inom aspektområdet Miljö, resurser och område.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det finns inte angivet några exempel inom aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet anger inledande att ämnesområdet musik påverkar människans sociala välfärd men att det inte finns möjligheter att diskutera hållbar utveckling inom ämnesområdet musik på en nivå som motsvarar högskolenivå. Således finns inget material att bedöma.

Det är dock anmärkningsvärt att lärosätet avfärdar relevansen för hållbar utveckling inom den egna verksamheten, med tanke på att högskolelagen fastslår att högskolorna ska främja en hållbar utveckling (5 §). Bedömargruppen vill framhålla att konsten och konstnären har en central roll i den samhälleliga processen att ta ett ansvar för vår gemensamma framtid.

Anmärkningsvärt är också att lärosätet väljer att skicka in en självvärdering som är så kortfattad att någon mer djupgående bedömning av arbetet med hållbar utveckling inom utbildning inte är möjlig.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholms process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Kungl. Tekniska högskolan

Aspektområde: Styrning och organisation

Kungl. Tekniska högskolan beskriver i sin självvärdering ett systematiskt arbete med att, inom ramen för sitt miljöledningssystem, bygga kompetens hos lärare och studenter och att integrera hållbar utveckling i utbildningen. KTH Sustainability Office, som är en del av universitetsförvaltningen, har en nyckelroll. Enheten arbetar med mål och åtgärder på övergripande nivå och har i uppdrag att stödja arbetet med att integrera hållbar utveckling inom alla utbildningsprogram vid Kungl. Tekniska högskolan. Självvärderingen tar sitt avstamp 2011, vilket är det år då det systematiska arbetet inleddes. Innan dess hade under många år enskilda lärare drivit arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningsprogrammen.

Sedan 2013 finns övergripande miljömål – som 2016 ersattes av övergripande hållbarhetsmål – för verksamheten. Ett av målen rör utbildning och innehåller en progression mellan åren: Först skulle alla program vid lärosätet redogöra för hur högskoleförordningens lärandemål om miljö och hållbar utveckling uppnås och utvecklas, 2013–2015. Sedan 2016 och fram till 2020 lyder målet att hållbar utveckling ska vara integrerat i alla utbildningsprogram på samtliga nivåer så att studenterna efter examen ska kunna bidra till en hållbar utveckling. Det finns även ett mål som innehåller progression för lärares och studenter kunskap om och engagemang i frågor som rör hållbar utveckling. Beslutet om hållbarhetsmålen fattades av rektor efter diskussion i olika grupper där studenter ingår och, i en av konstellationerna, ingick även näringslivsrepresentanter. Centrala resurser har avsatts till arbetet. Till de övergripande målen finns handlingsprogram både på central nivå och på skolnivå där aktiviteter definieras för att målen ska uppnås. Vidare finns i de verksamhetsuppdrag som formuleras till de tio skolorna för 2017 uppdrag att arbeta med integrering av hållbar utveckling inom samtliga utbildningsprogram i enlighet med hållbarhetsmålen.

Ledningen gör årligen en genomgång av miljöledningssystemets funktionalitet m.m. Systemet genomgår också årlig intern och extern revision samt stickprovskontroller. Även alla mål och verksamhetsuppdrag följs upp årligen.

Kungl. Tekniska högskolan ger både exempel på aktiviteter som är byggstenar i systemet med att integrera hållbar utveckling i utbildning och beskriver en systematik i uppföljning av integreringen, som påbörjades 2012. Det året gjordes en utvärdering av måluppfyllelsen av hållbarhetsmålen på civilingenjörs-, högskoleingenjörs- och arkitektprogram. Den ledde till att handlingsprogram togs fram för programutveckling inom hållbar utveckling för utbildningarna. Tre år senare gjordes en ny uppföljning av målen för hållbar utveckling inom yrkesutbildningarna. Även utvecklingsbehovet för varje program undersöktes, för att kunna stödja det framtida arbetet med att integrera hållbar utveckling inom alla utbildningsprogram. Under 2016 upprättade alla program på grundnivå och avancerad nivå nya handlingsplaner, vilka innehöll aktiviteter, utifrån de övergripande hållbarhetsmålen. Handlingsprogram för forskarutbildningen ska upprättas under 2017 av samtliga skolor. Kungl. Tekniska högskolan skriver att samtliga handlingsprogram kommer att ingå i miljöledningssystemet och följas upp årligen, både via interna och externa revisioner. Arbetet kommer även att integreras med det nya kvalitetsuppföljningssystemet som lärosätet håller på att implementera. I det ingår årliga kvalitetsdialoger mellan skolorna och fakultetsledningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Kungl. Tekniska högskolan beskriver hur lärosätet på flera olika sätt arbetar för att säkerställa berörd personals pedagogiska kompetens. Det handlar t.ex. om delfinansiering så att undervisande personal kan delta i internationella nätverk och aktiviteter, och en högskolepedagogisk kurs på 4,5 högskolepoäng om lärande för hållbar utveckling som utvecklats utifrån ett identifierat behov. Kursen ges årligen på svenska eller engelska och knappt 80 lärare har hittills deltagit. I en så kallad verktygslåda, som publicerats på en öppen webbplats, finns

goda exempel som är tänkta som inspiration och stöd för lärare att utveckla lärandemål, lärandeaktiviteter och examination av frågor som rör hållbar utveckling. Ett annat exempel är det nätverk, som fanns under en tid 2013, där programansvariga för högskoleingenjörsutbildningarna diskuterade integrering av hållbar utveckling i respektive program.

Såväl forskning i hållbar utveckling som för hållbar utveckling finns sedan länge vid Kungl. Tekniska högskolan och integreras stegvis i utbildningen. Självvärderingen ger flera exempel på hur man arbetar för att forskningen ska komma in i utbildningen, men hur lärosätet aktivt säkerställer berörd personals forskningsbaserade kompetens är inte lika tydligt framskrivet. Ett exempel kan dock illustrera båda dessa uppgifter, samt visa på tvärvetenskapliga möten mellan forskare. Enligt lärosätet har arbetsstättet i fråga även bidragit till en bredare syn på frågor om hållbar utveckling. Det handlar om en strategi att engagera spetsforskare på ett systematiskt sätt i utvecklingen av nya kurser och utbildningsprogram, inklusive övergripande lärandemål och detaljerade målbeskrivningar på kursnivå. Detta kan ibland involvera forskare och lärare från flera skolor som arbetar tillsammans. I utvecklingen av civilingenjörsprogrammet Energi och miljö resulterade arbetet dessutom i kursmoment och aktiviteter – t.ex. strategispel, systemanalytiska metoder och scenariobyggande – som kunnat integreras i andra program.

Studentsamverkan finns i många olika former, såväl inom organisatoriska delar som påverkar utbildningen på Kungl. Tekniska högskolan (KTH), som enstaka och återkommande aktiviteter och kompetensutveckling. Till exempel har KTH Sustainability Office fungerat som en slags nod för att diskutera nya idéer inom hållbar utveckling med studenter, och sedan 2012 ingår studentrepresentanter i en akademisk referensgrupp för integrering av hållbar utveckling i undervisning, forskning, forskning och samverkan. Inom samarbetet mellan KTH Sustainability Office och studentkåren genomfördes 2014 en utbildning i hållbar utveckling för studentrepresentanter på alla utbildningsprogram vid lärosätet. Ett annat initiativ är det så kallade Stockholm PhD Student Dialogue on Sustainability, som 2013 arrangerades av doktorander vid Kungl. Tekniska högskolan tillsammans med KTH Sustainability Office för att stärka forskningssamarbeten över disciplin- och institutionella gränser. Till dialogen bjöds doktorander in från fem lärosäten i Stockholmsregionen. Initiativet har fortsatt och Kungl. Tekniska högskolan har i samarbete med de andra lärosätena genomfört liknande evenemang på olika teman inom hållbar utveckling. Totalt har över 150 doktorander från nio lärosäten hittills deltagit.

Kungl. Tekniska högskolan beskriver i sin självvärdering samverkan med olika lärosäten och mellan olika enheter inom lärosätet kring konkreta och angelägna samhällsförändringsprojekt.

Samverkan med arbetslivet är väl utbyggt, via bl.a. strategiska partnerskap där hållbar utveckling har en central roll. En del av dessa samarbeten bidrar även direkt till utbildningen. Utöver gästföreläsare och enstaka evenemang, ger självvärderingen exempel på att lärosätet aktivt arbetar för att underlätta för personer och personalkategorier att röra sig mellan verksamheten och omvärlden på ett sätt som bidrar till utbildningen. De 14 adjungerande professorerna med koppling till miljö och/eller hållbar utveckling som anställts på senare år deltar på olika sätt i undervisningen. Lärosätet har även anordnat seminarier och mötesplatser där lärare, forskare och studenter mött arbetslivsrepresentanter i syfte att bland annat ta fram förslag på examensarbeten och att diskutera vilka kunskaper och färdigheter kopplade till hållbar utveckling som lärosätets studenter behöver utrustas med för att bidra till en hållbar samhällsutveckling. Ett annat exempel är lärosätets exjobbportal som har ämneskategorier för hållbar utveckling.

Kungl. Tekniska högskolan har utvecklat ett flertal kursmoduler för att underlätta interdisciplinär integrering av hållbar utveckling, ofta kring aktuella, verklighetsnära, frågor och i samarbete med företag och studenter.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Kungl. Tekniska högskolan (KTH) skriver i självvärderingen att hållbar utveckling förs in i utbildningen dels genom särskilda utbildningsprogram med hållbar utveckling i fokus, dels genom att integrera hållbar utveckling i de övriga programmen. Varje år avsätts medel, främst inom budgeten för KTH Sustainability Office, till aktiviteter och projekt, bland annat till utlysningen "Miljö och hållbar utveckling på tvärs". Flera av projekten som finansierats på detta sätt har handlat om integrering av hållbar utveckling i kurser och om att öka studenternas kunskaper och färdigheter inom hållbar utveckling.

Självvärderingen innehåller många exempel på utbildningar som har utformats och genomförs så att hållbar utveckling, eller aspekter på hållbar utveckling, integreras på alla utbildningsnivåer. T.ex. OpenLab där studenter från Kungl. Tekniska högskolan, tillsammans med studenter från Karolinska institutet, Stockholms universitet och Södertörns högskola, arbetar i projektform med utmaningar för framtida hållbara lösningar för infrastruktur, boende och miljö i regionen. Ett annat exempel är ett samarbete med universitet i fyra afrikanska länder som syftar till att integrera sociala utmaningar inom den ordinarie ingenjörsutbildningen.

Vidare har tre moduler om vardera 1,5 högskolepoäng utvecklats som kan läggas in i kurser som de är eller justeras så att de får relevans för kärnämnet. Syftet med modulerna är att underlätta integreringen av hållbar utveckling i utbildningen. Den ena av modulerna är en interaktiv introduktion till hållbar utveckling, den andra handlar om den sociala aspekten på hållbar utveckling och den tredje behandlar hållbar affärsutveckling.

Ytterligare ett exempel är lärandemålen inom industriell ekonomi. Utöver de mål som specificeras i högskoleförordningen ska en civilingenjör

- visa djup kunskap inom industriell ekonomi samt om relationen teknik-ekonomi-samhälle
- visa förmåga att bedöma huruvida tekniska system och verksamheter bidrar till utvecklingen av ett hållbart samhälle
- ha ett reflekterande förhållningssätt till ansvarstagande och etiska frågor inom tekniska, organisatoriska, ekonomiska, ekologiska och samhälleliga system.

Kungl. Tekniska högskolan har visat att det finns särskilda funktioner och enheter som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor om hållbar utveckling i utbildningen. Vilka de är har anpassats över tid efter vilka behov som identifierats i uppföljningarna och i dialoger med berörd personal. Lärosätet avsätter även särskilda resurser för att stödja arbetet t.ex. på program- och kursnivå.

Att i stort sett alla lärare och forskare undervisar, menar lärosätet, säkerställer att forskningen används i undervisningen. Den tidigare nämnda strategin att engagera spetsforskare, som arbetar tillsammans med lärare för att utveckla nya kurser och program, är ett sätt att ta tillvara forskningen i utbildningen. Självvärderingen innehåller även andra exempel där forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Kungl. Tekniska högskolan har lämnat in en mycket omfattande och reflekterande självvärdering som beskriver ett systematiskt, utvecklingsdrivet arbetssätt där mål sätts, organisation och aktiviteter riggas, det tas fram handlingsprogram och arbetet följs upp efter en tid. Utifrån resultatet från uppföljningen justeras modellen och en ny fas påbörjas. På olika sätt säkerställer lärosätet att det finns kompetens för att integrera hållbar utveckling i utbildningen, och samverkan som bidrar till utbildningen sker på många olika sätt.

Bedömargruppen ser positivt på att lärosätet på senare år har börjat arbeta systematiskt med uppdraget om att främja hållbar utveckling i sin utbildningsverksamhet. Högskolelagen har sedan 2006 innehållit en särskild uppgift till högskolor och universitet om att främja en hållbar utveckling – som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och

rättvisa – i sin verksamhet. Högskolor och universitet, som kunskapsbyggande och utbildande institutioner, har en mycket viktig roll att spela och ett ansvar för att bidra till en hållbar utveckling, vilket återspeglas i högskolelagen och som uppmärksammats bl.a. av FN.

Kungl. Tekniska högskolans självvärdering ger insiktsfulla exempel på utmaningar och lärdomar. De senaste årens ambitionsökningar är påtagliga och i självvärderingen ges många exempel på utvecklingsområden inför nästa fas. Lärosätet planerar att fortsätta arbetet med att operationalisera lärosätets övergripande mål om en hållbar samhällsutveckling och att systematiskt via olika kvalitetssystem följa upp och vidareutveckla planer och aktiviteter. Nya former av samverkan inom lärosätet och med externa aktörer planeras. Ett ökande engagemang från och samverkan med studenter och arbetslivet kring lokala och globala samhällsutmaningar är löftesrikt. Bedömaregruppen menar att fler integrerade forskningsprogram, som spänner över ämnes- och fakultetsområden och olika skolor, skulle kunna inspirera till framtida utbildningsprogram inom hållbar utveckling.

Självvärderingen innehåller en mycket stor bredd och kan i delar eller som helhet inspirera andra lärosäten i deras arbete med att integrera hållbar utveckling i utbildningen.

Kungl. Tekniska högskolan har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Linköpings universitet (LIU) har som ett av sina miljömål följande: "Studenterna vid LIU ska, senast år 2018, inom sina utbildningsprogram/kurser få en grundläggande kännedom om och förståelse för hur hållbar utveckling är relevant inom respektive utbildning". Det framgår inte explicit om detta gäller alla utbildningsnivåer, alltså även på avancerad och forskarnivå. Indikatorn för uppföljning av målet är dock "Antalet grundutbildningsprogram/kurser där hållbar utveckling är tydligt integrerat" vilket indikerar att forskarutbildning inte ingår. I självvärderingens avsnitt om uppföljning beskrivs inte heller hur lärosätet arbetar med uppföljning av forskarutbildning.

Även Linköpings universitets strategikarta tar upp hållbar utveckling och beskriver målet att "attrahera och examinera eftertraktade studenter för ett hållbart samhälle i en föränderlig värld". Det är dock otydligt på vilket sätt detta mål och miljömålet är förankrat inom lärosätet. Lärosätet konstaterar i självvärderingen att för flertalet av lärosätets utbildningar är inte hållbar utveckling ett fastställt examensmål. I självvärderingen beskriver lärosätet hur man i sitt kvalitetsarbete följer upp examensmålen. Det sägs dock ingenting explicit om hållbar utveckling. Om hållbar utveckling finns med bland examensmålen utgår bedömargruppen från att ordinarie kvalitetsarbete fångar upp frågor kring hållbar utveckling. Om hållbar utveckling inte finns med i examensmålen så finns det dock ingenting i självvärderingen som beskriver hur hållbar utveckling följs upp. Eftersom lärosätet konstaterar att det för många program saknas examensmål för hållbar utveckling är därmed risken stor att hållbar utveckling inte följs upp på ett systematiskt sätt. Det framgår inte explicit av självvärderingen om detta uppföljningssystem omfattar alla nivåer, men de dokument lärosätet hänvisar till verkar i första hand hänvisa till grundläggande och avancerad nivå. Forskarutbildning verkar alltså inte ingå.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

I självvärderingen beskrivs hur Linköpings universitet arbetar generellt för att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal. Det ges dock bara begränsad information om hur kompetens som rör hållbar utveckling hanteras. Det som nämns är att i den andra stegkursen för lärare ingår ett moment kring bland annat hållbar utveckling. Det nämns inte heller i självvärderingen huruvida kursen är obligatorisk för lärare, men däremot framhålls att det i universitetets anställningsordning krävs 15 högskolepoäng med högskolepedagogiska kurser oavsett lärarkategori. I kursplanen som lärosätet länkar till nämns dock inte begreppet hållbar utveckling. Linköpings universitet arrangerade också två seminarier kring hur lärare kan integrera hållbar utveckling i undervisningen under hösten 2016.

Lärosätet samverkar med studenter på olika sätt. Bland annat ingår studenter i beredande och beslutande organ. Om frågor kring hållbar utveckling diskuteras i dessa organ, så blir därmed studenter involverade. I självvärderingen beskrivs det elektroniska kursutvärderingssystemet. I det fångas frågor kopplade till lärandemål upp. Om hållbar utveckling inte finns med som lärandemål är det dock osäkert om det fångas upp. I de gemensamma föreskrifter rörande elektroniska kursutvärderingar som självvärderingen hänvisar till finns inget specifikt om hållbar utveckling.

Självvärderingen beskriver flera studentarrangemang kring hållbar utveckling. Flera av dem kan lyftas fram som goda exempel på studentsamverkan. Studentföreningarna bedriver intressant verksamhet; som exempel kan nämnas LinTek Näringslivs klimatvecka. Möjligheten för kårernas sektioner att diplomera sig som gröna sektioner är ett initiativ som flera lärosäten kan låta sig inspireras av. Lovvärd är också möjligheten för studentföreningar att söka miljöstöd från lärosätet till aktiviteter som bidrar till hållbar utveckling genom att miljöfrågor belyses. Dessa aktiviteter berör tydligt hållbar utveckling, men det framgår inte om de har någon direkt koppling till utbildning.

Enligt självvärderingen utgår samverkan med arbetslivet från ambitionen att fördjupa lärosätets roll som långsiktig kunskapsresurs och kunskapsnav i en långsiktig och hållbar samhällsutveckling. På den webbsida om samverkan som självvärderingen hänvisar till nämns dock inte hållbar utveckling. I den inledande texten om samverkan i självvärderingen görs inte heller någon direkt koppling till hållbar utveckling. Det är därför oklart utifrån denna beskrivning hur Linköpings universitet samverkar med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Att det finns sådan samverkan framgår dock på andra sätt. Exempelvis har några av de utbildningsexempel som ges på annan plats i självvärderingen samverkan med arbetslivet, som t.ex. Miljövetarprogrammet.

I självvärderingen beskrivs flera intressanta centrumbildningar och forskningsprogram med tydliga kopplingar till hållbar utveckling. De är också goda exempel på hur lärosätet arbetar tvärvetenskapligt. För några av dessa exempel finns det viss koppling till utbildning. Ett exempel är det gemensamma forskningscentret om hållbar stadsutveckling i Kina, där lärosätet nämner studentutbyte som en aktivitet. Forskarskolan i energisystem bidrar också till forskarutbildning och Centrum för kommunstrategiska studier nämner på sin hemsida en uppsatstävling för studenter.

Linköpings universitet (LiU) är organiserat i stora interdisciplinära institutioner. Även utbildningsprogrammen med koppling till hållbar utveckling har ofta interdisciplinär samverkan. LiU Sustainable är också ett bra exempel på interdisciplinär samverkan. Det är ett nätverk för närmare 300 forskare inom området miljö och hållbar utveckling från alla fakulteterna. Det är ett bra exempel på samverkan som skulle kunna vara intressant också för andra lärosäten.

Linköpings universitet beskriver i sin självvärdering hur man arbetar för att säkerställa kompetens, hur man arbetar med studenter och arbetsliv och hur man arbetar interdisciplinärt. Inom samtliga områden finns processer på plats. Det är dock inte alltid tydligt hur det kopplar till hållbar utveckling, eller utbildning. Det samlade omdömet är att det finns väl utvecklade processer, då de exempel som framhålls i självvärderingen sammantaget bedöms visa på att det sker samverkan med studenter och arbetsliv, liksom interdisciplinär samverkan, i arbetet med hållbar utveckling inom utbildning. Dock finns det alltså ett stort utrymme för vidareutveckling, vilket gäller inte minst kompetensutveckling av personal. Vad gäller samverkan med studenter finns utrymme att stärka kopplingen till hållbar utveckling inom utbildning i dessa processer. I vissa av de exempel på samverkan med studenter som nämns finns koppling till antingen utbildning eller hållbar utveckling, men inte alltid i samma sammanhang. Motsvarande gäller samverkan med arbetslivet, där kopplingen till utbildning och hållbar utveckling också skulle kunna stärkas.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Linköpings universitet redovisar i sin självvärdering flera exempel på utbildningar som integrerat hållbar utveckling i utbildningen. Från filosofiska fakulteten ges exempel på miljövetenskapliga utbildningar som integrerar hela definitionen av hållbar utveckling enligt högskolelagen, liksom en slöjduitbildning. För övriga exempel anger lärosätet att hela definitionen av hållbar utveckling inte täcks in. Hållbar utveckling finns inte heller med bland lärandemålen för några av de utbildningar som ges som exempel. Linköpings universitets har en övergripande målsättning på lärosätetsnivå, att "Studenterna vid LIU ska, senast år 2018, inom sina utbildningsprogram/kurser få en grundläggande kännedom om och förståelse för hur hållbar utveckling är relevant inom respektive utbildning".

Vad gäller området för utbildningsvetenskap ingår hållbar utveckling i utbildningsplanerna för forskollärare, grundlärare, ämneslärare och yrkeslärare, som en följd av att hållbar utveckling finns med bland högskoleförordningens examensmål för lärarutbildningarna. Dessa mål följs också upp.

För Tekniska fakulteten anges flera exempel på utbildningar där hållbar utveckling integrerats. Självvärderingen beskriver också hur fakulteten arbetat med uppföljning av målen. Alla programnämnder fick

under våren 2016 redovisa hur de arbetat med frågan. Det har också lett till förändringar och inrättande av nya kurser. Det är ett bra exempel på hur tydliga mål kombinerat med uppföljning också leder till förändring.

Självvärderingen visar således att lärosätet har utbildningar som integrerar hållbar utveckling. Lärosätet redovisar flera exempel som innehåller både breda och smala utbildningar. Inget exempel är dock från forskarnivå.

Linköpings universitet har ingen separat enhet för uppföljning av hållbar utveckling i utbildningen utan detta sker genom det löpande arbetet. Som diskuterats ovan finns det processer som följer upp programmets examensmål och lärandemål. Exempelvis beskrivs i självvärderingen hur programnämnderna vid Tekniska fakulteten arbetar för att ge studenterna förutsättningar att nå målen kring hållbar utveckling. Bland de åtgärder som vidtagits nämns att det på civilingenjörsprogrammet Industriell ekonomi har införts en ny obligatorisk kurs i hållbar utveckling och företagande.

Vid Linköpings universitet bedrivs forskning för hållbar utveckling. Forskningen är organiserad i mångvetenskapliga forskningsmiljöer, varav ett flertal har koppling till hållbar utveckling. Ett exempel bland många är Tema miljöförändring. Genom att forskningsmiljöerna enligt självvärderingen alla fungerar som forskningsöverbyggnad till grundutbildningsprogram, kan forskningen naturligt användas inom undervisningen genom att forskande personal undervisar och utvecklar utbildningsprogrammen.

Sammanfattningsvis har Linköpings universitet exempel på utbildningar där man integrerat hållbar utveckling och på att forskning används inom utbildningen. Lärosätet har däremot inte system för att systematiskt följa upp integrering av hållbar utbildning i alla utbildningsprogram. Detta kan därmed framhållas som ett utvecklingsområde. Sammantaget ges en bild där det finns målsättningar på central nivå som inte alltid implementeras och följs upp, samtidigt som det dock nerifrån i organisationen har vuxit fram flera intressanta och bra initiativ.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet har behov av att utveckla sina processer för integrering av hållbar utveckling. Lärosätet har ett övergripande mål, men det beskrivs inte hur det implementeras som examensmål eller lärandemål för de olika programmen. Bland de exempel som självvärderingen visar upp finns också program som saknar lärandemål för hållbar utveckling. Om hållbar utveckling inte finns med som examensmål eller lärandemål så kommer de inte heller med i det kvalitetsuppföljningssystem som utvecklas. Linköpings universitet har inte heller någon separat organisation för att följa upp frågor kring hållbar utveckling i utbildningen, vilket kanske inte skulle behövas om det var väl integrerat i alla program. Men i och med att det inte är väl integrerat i alla program, så skulle ett separat uppföljningssystem kunna behövas. De exempel och beskrivningar som ges, handlar i stort sett inte alls om forskarutbildning. Det antyder att det är ett område som behöver utvecklas. För en del program finns det behov av att bredda definitionen av hållbar utveckling så att den omfattar hela formuleringen om hållbar utveckling i högskolelagen. Lärosätet kan också behöva utveckla arbetet för att säkerställa kompetensen rörande hållbar utveckling hos undervisande personal.

Linköpings universitet har en tradition att arbeta interdisciplinärt och det gynnar även utbildning inom hållbar utveckling. Det finns också flera exempel på utbildningar som integrerar hållbar utveckling. Tekniska fakulteten följer upp programmålen och genomför förändringar baserat på dessa. Lärosätet har flera intressanta studentprojekt, bland annat kopplat till sektionerna som kan diplomerats som gröna sektioner. För både samverkan med arbetsliv och studenter beskrivs arbetet i generella termer med svag koppling till hållbar utveckling och utbildning. Bland de exempel på forskningsmiljöer och utbildningar som ges finns dock exempel på samverkan med arbetslivet också i utbildning. Sammantaget ges en bild där det finns målsättningar på central nivå som inte alltid implementeras och följs upp. Styrningen uppifrån har därmed stannat upp. Nerifrån i organisationen har det dock vuxit flera intressanta och bra initiativ inom utbildning och samverkan. Det ger därmed en splittrad bild av lärosätet. För att säkerställa det systematiska arbetet behöver Linköpings universitet utveckla sina processer för integrering av hållbar utveckling.

Linköpings universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Linnéuniversitetet har en strategi för hållbar utveckling inom utbildning, operativa mål fastställda, ansvar tydliggjort på de olika relevanta nivåerna i organisationen, samt en procedur för uppföljning och utveckling. De innevarande målen, för perioden 2016–2018, är en vidareutveckling av de som gällde för den första perioden, 2013–2015. Lärosätet visar prov på reflektion och lärande i förhållande till arbetet för hållbar utveckling över tid. I lärosätets dokument Vision och strategi 2015–2020 slås det fast att samtliga studenter och medarbetare är bärare av tankar om hållbar utveckling. Det finns också treåriga hållbarhetsmål i en handlingsplan för hela universitetet gällande 2016–2018 som inkluderar utbildning, samverkan, studentmedverkan, forskning och kompetensutveckling av medarbetare. Vid lärosätet finns även en särskild kommitté för hållbar framtid, och universitetsledningens kansli har två koordinatörer för hållbar utveckling. En prorektor har formellt ansvar för området hållbar utveckling. I lärosätets dokument Policy för hållbar utveckling framgår att dess definition av hållbar utveckling utgår från FN:s hållbarhetsmål och "globala värden" i vilka internationalisering och lika villkor finns integrerade med hållbar utveckling.

Den interna och externa kommunikationen av arbetet för hållbar utveckling ses som ett utvecklingsområde och förefaller vara viktig för att föra hållbar utveckling ännu högre upp på agendan. Det är utifrån självvärderingen oklart hur och i vilken utsträckning som verksamheten kring hållbar utveckling i praktiken även innefattar forskarutbildningen. I den nämnda handlingsplanen för de treåriga hållbarhetsmålen anges emellertid att varje fakultet ska utveckla fakultetsövergripande forskarutbildningskurser inom hållbar utveckling. Forskarutbildningen är således att betrakta som ett av lärosätet självt väl identifierat utvecklingsområde när det gäller hållbar utveckling i utbildningen.

Ett instrument för uppföljning är den årligen återkommande Linnébarometern där studenter bl.a. får ange huruvida de anser sig ha upplevt att hållbar utveckling behandlats i utbildningen. Vid lärosätet genomförs även årligen en inventering av andelen examensarbeten som är relaterade till hållbar utveckling. Dessutom kontrolleras i samband med interna miljörevisioner hur väl hållbar utveckling integrerats i utbildningsprogram.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Självvärderingen visar på en bredd av aktiviteter som stärker medarbetares kompetens inom hållbar utveckling och som stödjer uppbyggandet av en miljö för främjande av hållbar utveckling. Styrkan ligger i mångfalden och de olika slags möjligheter som ges för lärare, studenter och arbetsliv att engagera sig och torde därigenom lämpa sig väl för de delar av verksamheten där det finns ett uttalat intresse för hållbar utveckling. Detta är en rimlig utgångspunkt för att åstadkomma framsteg vad gäller främjandet av hållbar utveckling, men en fråga som infinner sig är hur kompetensen kan säkerställas beträffande de medarbetare som inte har ett sådant uttalat intresse. Lärosätets redovisning av utvecklingsområden tyder emellertid på självreflektion och vilja till förbättring, bland annat beträffande möjligheterna att genom de beskrivna aktiviteterna stimulera intresse för hållbar utveckling bland lärosätets olika medarbetare. Detta att de uppsatta hållbarhetsmålen inkluderar kompetensutveckling för medarbetare, involvering av studenter och samverkan med arbetslivet gör också aktiviteterna på dessa områden transparenta och uppföljningsbara.

Lärosätet har en dedikerad kurs till vilken också deltagare från andra lärosäten bjuds in: Lärande för hållbar utveckling. Hållbar utveckling utgör också en del i introduktionen för nyanställda och en verktygslåda har tagits fram med tips till lärare som vill integrera hållbar utveckling i sin undervisning.

Studenterna är representerade i arbetsgrupper och beslutande organ. Studentinitiativ på campus stöts med särskilda medel. Årliga temadagar för hållbar utveckling, ett hållbarhetspris till studenter som gjort betydande insatser för hållbar utveckling och hållbarhetscaféer till vilka externa föreläsare bjuds in är exempel på aktiviteter riktade till studenter.

Samverkan med arbetslivet eftersträvas i utbildningen på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. I självvärderingen redovisas ett antal exempel på aktiviteter och nätverk som stödjer denna samverkan. Bland sådana nätverk och projekt som lärosätet medverkar i kan nämnas Algoland – industri och ekologi tillsammans, Kalmarsundsveckan och Sustainable Småland.

Interdisciplinärt främjande av hållbar utveckling inom utbildning främjas genom tvärvetenskapliga arenor i form av till exempel lärarutbildning, temadagar för hållbar utveckling och Hållbarhetscaféer. I dessa verksamheter avses enligt självvärderingen att stimulera till fakultetsövergripande samarbeten.

Ett av de utvecklingsområden som nämns handlar om att åstadkomma en genuint tvärvetenskaplig forskningsanknytning av utbildningen, vilken skulle gynna främjandet av hållbar utveckling. Inte desto mindre tyder de olika exempel på samverkan av olika slag som anförs i självvärderingen på att lärosätet har en hög ambitionsnivå vad gäller såväl personalens kompetensutveckling som ämnesövergripande samverkan med det omgivande samhället.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

De exempel på utbildningar som ges visar att det finns en god integration av hållbar utveckling i utbildningen, med ett flertal exempel där alla tre dimensionerna av hållbar utveckling finns representerade, samt en bred flora av kurser med tydlig integration av hållbar utveckling med avseende på en eller två dimensioner. Ett exempel på det förstnämnda är masterprogrammet i akvatisk ekologi, där förutom frågeställningar kring marin ekologi också färdigheter lämpliga för konsultverksamhet inom området tränas och globala och mångkulturella perspektiv ingår. Kursen Litteratur och ekokritik är ett av flera exempel på hur en eller två dimensioner av hållbar utveckling beaktas i utbildningen och denna kurs syftar till att studenterna ska kunna analysera hur relationen mellan natur, kultur och text kan gestalta sig i skönlitterära texter.

Institutionaliseringen av arbetet för integration av hållbar utveckling i utbildningen tillåts ske på olika sätt inom de olika fakulteterna, vilket kan vara klokt. Ambitionerna framstår i självvärderingen som höga och det ges flera exempel på hur uppföljning med avseende på hållbar utveckling i utbildningen går till vid olika fakulteter. Vid fakulteten för hälso- och livsvetenskap finns exempelvis sedan 2016 en samordnare med uppgift att systematisera arbetet med hållbar utveckling.

Forskning av relevans för hållbar utveckling finns tydligt representerad i kurser och utbildningsprogram vid lärosätet. Självvärderingen ger flera exempel på hur forskning av relevans för utbildningar på olika nivåer vid lärosätet anknyts till ämnesspecifika kurser och program som innefattar aspekter av hållbar utveckling. Samtliga fakulteter finns representerade i denna redovisning, vilket antyder att integrationen av hållbar utveckling i utbildningen är en angelägenhet för hela organisationen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Linnéuniversitetet har ett välorganiserat och sammanhållet arbete för integration av hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätetsövergripande mål, ansvarsfördelningen och resurser på central lärosätetsnivå ger en rad olika möjligheter för de studenter och den personal som vill engagera sig i arbetet med hållbar utveckling.

Beträffande uppföljningen är arbetssätten olikartade på fakultets- och kursnivå och kopplingen till de lärosätetsövergripande målen är där inte så tydlig. Att åstadkomma en större samordning beträffande uppföljningen på fakultets- och kursnivå av de lärosätetsövergripande målen för hållbar utveckling framstår som ett utvecklingsområde, liksom även att bedriva sådan uppföljning också på forskarnivå. Uppföljningen på central nivå förefaller däremot ske på ett bra sätt. Både studentsamverkan och samverkan med arbetslivet präglas av flera inslag av hållbar utveckling, både i form av återkommande evenemang och i form av olika slags nätverk.

I självvärderingen redovisas ett flertal exempel på utbildning av relevans för hållbar utveckling, där också forskningsanknytningen är betydande. Det faktum att lärosätets samtliga fakulteter återfinns i exemplifieringen ger ett intryck av att integrerandet av hållbar utveckling i utbildningen är väl förankrat inom organisationen. Självvärderingen präglas även av viss självkritik och en medvetenhet om inom vilka områden det finns en förbättringspotential, vilket måste bedömas som positivt i perspektivet av hållbar utveckling.

Linnéuniversitetet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Luleå tekniska universitet

Aspektområde: Styrning och organisation

Luleå tekniska universitet (LTU) redovisar i sin självvärdering inga fastställda lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning. I miljöpolicy från februari 2005 framgår att miljöfrågor ska integreras i utbildningarna, men inte explicit att hållbar utveckling ska integreras.

I självvärderingen skriver lärosätet att "Målsättningen för universitetet är att studenterna genom universitetets program och kurser (---) ska bära med sig kunskap (---) som ger dem verktyg att bidra till ett attraktivt hållbart samhälle (---). Detta förhållningssätt (---) återfinns i examensmålen för de utbildningsprogram som ges vid LTU." Lärosätet anknyter dock inte denna målsättning till något förankrat beslut. En genomläsning av examensmålen för ett par program på universitetets hemsida visar att hållbar utveckling inte alltid finns med som explicit målsättning. Det är därför, utifrån redovisningen i självvärderingen, något oklart var lärosätet befinner sig i processen med att förankra explicita mål för hållbar utveckling i alla utbildningar.

Lärosätets modell för uppföljning av utbildningar bygger på uppföljning av examensmål. Det innebär att i de fall det inte finns några examensmål för hållbar utveckling så kan inte heller arbetet för hållbar utveckling följas upp på ett systematiskt sätt. Det finns en modell för systematisk uppföljning och utveckling av utbildningar, men det anges inget i underlaget om någon särskild anknytning till hållbar utveckling.

En samlad bedömning av detta aspektområde är att Luleå tekniska universitet behöver formulera tydliga lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling i utbildning och utveckla processer för att följa upp dessa mål. Universitetet konstaterar också i självvärderingen att det finns ett behov av att förtydliga universitetets styrning av det strategiska miljö- och hållbarhetsarbetet, och LTU har nystartat sitt miljöledningsarbete. Lärosätet lyfter också frågan om att se över modellerna för utvärderingar av utbildningar.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

I självvärderingen konstaterar lärosätet att det inte finns någon särskild återkommande kurs för lärare om hållbar utveckling, inte heller några seminarier eller liknande aktiviteter på temat. Luleå tekniska universitet redovisar dock ett pedagogiskt projekt som genomfördes 2016 som syftade till att stärka lärares kompetens då det gäller att synliggöra och införliva frågor om hållbar utveckling i utbildningar. Genom projektet drogs bland annat slutsatsen att det finns ett behov av att utveckla styrning och ledning av universitetets arbete för hållbar utveckling. Lärosätet ger också förslag på aktiviteter som det kan vara intressant att arbeta vidare med.

Studenter ingår i de programråd som finns för varje utbildning. Ett exempel på lärosätets samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling är seminarieserier med Ingenjörer utan gränser och Teknologkåren. Lärosätet beskriver också i sin självvärdering samarbetsprojektet Cirkeln ska slutas tillsammans med fastighetsägare och Luleå Renhållning, där man informerade om källsortering i hemmet och på universitetet.

Som exempel på samverkan med arbetslivet nämner Luleå tekniska universitet också studentprojekt med koppling till hållbar utveckling, liksom ett hackathon-evenemang för programmerare. Inom masterutbildningen i distribuerade datorsystem för hållbar utveckling (PERCCOM) finns ett fokus på grön IT och IT för hållbar utveckling för jobb inom industrin. Gällande utbildningen generellt nämns samarbete med flera organisationer och företag som fokuserar på IT och hållbar utveckling. Inom programmet Civilingenjör Maskinteknik nämns tre kurser där personal från företag handleder studenter.

Det ovan nämnda pedagogiska projektet om att stärka lärares kompetens inom hållbar utveckling utgör också ett exempel på hur Luleå tekniska universitet stödjer interdisciplinär samverkan. De elva deltagande lärarna i projektet utgör numera basen för ett fakultetsövergripande nätverk.

Den samlade bedömningen är att Luleå tekniska universitet har processer inom detta aspektområde, men utvecklingsmöjligheter finns. Inte minst för att säkra kompetensförsörjning med koppling till hållbar utveckling, vilket bör omfatta all undervisande personal. Detta har också lärosätet i självvärderingen identifierat som ett utvecklingsbehov. Det nätverk som skapats genom det pedagogiska projektet under 2016 skulle kunna utgöra en bas som lärosätet kan bygga fortsätta aktiviteter kring.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Luleå tekniska universitet har utbildningar där hållbar utveckling. Exempel på kurser ges från flera olika nivåer och program, varav flera från ingenjörsprogrammen, men också från andra utbildningsområden. Det finns, inte minst på ekonomisidan, en tonvikt på miljöfrågor bland de exempel som redovisas. Ett exempel på en kurs som integrerar olika aspekter av hållbar utveckling är Hållbart byggande som ges bland annat inom programmet Väg- och vattenteknik. Ett annat exempel är kursen Hållbar utveckling i programmet Industriell ekonomi. Samma institution ger också en kurs i hållbar utveckling på forskarnivå.

Utifrån självvärderingen framgår det inte tydligt huruvida det finns någon institution eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. De uppföljningssystem som beskrivs bygger på att utvärdera examensmålen och att lärandemålen uppfylls. Utan några specifika mål för hållbar utveckling inom utbildning, kan inte heller någon uppföljning av hållbar utveckling ske.

Luleå tekniska universitet bedriver forskning inom flera områden med koppling till hållbar utveckling och det är också områden inom vilka lärosätet undervisar. Exempel ges inom energiteknik och miljöekonomi. Resultat från forskningen kommer också till användning inom utbildningen. Lärosätet redovisar även exempel på kurser, såsom Hållbar utveckling på forskarnivå, där forskningsresultat används i utbildningen.

Sammantaget visar lärosätet exempel där hållbar utveckling har integrerats i utbildningsprogram. Luleå tekniska universitet applicerar också forskning inom hållbar utveckling i sina utbildningar. Däremot verkar det inte finnas några funktioner på lärosätet som ansvar för att systematiskt följa upp och vidareutveckla hållbar utveckling i utbildningen, vilket är att betrakta som ett utvecklingsområde.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid en samlad bedömning drar bedömaregruppen slutsatsen att processen för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning vid Luleå tekniska universitet är i behov av utveckling. Ett utvecklingsområde är att formulera lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning, implementera dem på programnivå och skapa institutioner eller funktioner som har som ansvar att följa upp dem.

Luleå tekniska universitet har nystartat sitt miljöledningsarbete, vilket skulle kunna utgöra en bas att utveckla arbetet från. Det pedagogiska utvecklingsprojektet om lärande för hållbar utveckling är ett positivt exempel på en aktivitet som har gett konkreta resultat i form av ett existerande fakultetsövergripande nätverk och konkreta förslag. Det är dock viktigt att samtlig undervisande personal tar del av detta.

Sammantaget visar självvärderingen att universitetet till viss del samverkar både med studenter och interdisciplinärt inom hållbar utveckling. Det finns dock en utvecklingspotential för ett utökad samarbete med arbetslivet.

Luleå tekniska universitet ger intressanta exempel på existerande kurser, även på forskarnivå. Lärosätet redovisar också exempel på kurser, såsom kursen Hållbar utveckling på forskarnivå, där forskningsresultat används i utbildningen. Det framgår dock inte tydligt hur lärosätet arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.

Luleå tekniska universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Lunds universitet

Aspektområde: Styrning och organisation

Lunds universitet ger i sin självvärdering en informativ bakgrundsbeskrivning till arbetet med att införa hållbar utveckling i utbildning. Lärosätet har bland annat utgått från policydokument, kontaktpersoner på fakultetsnivå och protokoll från berörda organ, men också intervjuer med personer som på ett eller annat sätt har nyckelfunktioner inom området hållbar utveckling. I självvärderingen beskrivs att hållbarhetsfrågor funnits i lärosätets strategiska planer sedan 2007 och hållbarhetspolicyn sedan 2006. Lärosätet har en lärosätessövergripande målformulering som återkommer i flera policydokument, och som pekar på en tydlig ambition att lärosätets studenter under sin utbildningstid ska få insikter i och kunskaper om ämnesrelevanta aspekter gällande hållbar utveckling. I hållbarhetspolicyn uttrycks att lärosätet ska bidra till genomförandet av Agenda 2030 och FN:s 17 globala hållbarhetsmål. Med de exempel, som i självvärderingen lyfts fram inom utbildning och forskning, och i samverkan med arbetsliv och studenter, ter sig målformuleringen förankrad inom lärosätet och den uppträder på samtliga utbildningsnivåer.

Lärosätet beskriver ett uppföljningsarbete, inom ramen för miljöorganisationen vid universitetsförvaltningen, som fokuserar på organisationens miljöarbete utan direkt koppling till utbildning, t.ex. tillstånds- och avfallsfrågor och remissarbete. Lärosätet skriver fram ledningens genomgång av miljöfrågor som ett möjligt forum för uppföljning av hållbarhet i utbildning, men så används det inte idag. Istället beskrivs strategiska utbildningsfrågor som huvudsaklig uppgift för den fakultetsöverskridande utbildningsnämnden. Här konstaterar lärosätet att "Samtidigt som det finns flera exempel på att hållbarhetsfrågan uppmärksammas i utbildningsnämnden visar protokollen inte på något mer systematiskt uppföljnings- eller utvecklingsarbete inom området för hållbar utveckling inom utbildning under de senaste åren." Ett utvecklingsområde för Lunds universitet vore därför att fördjupa arbetet för en systematisk uppföljning.

Lärosätet lyfter dock fram flera exempel på systematisk utveckling i arbetet för hållbar utveckling inom utbildning. Ett sådant exempel är Hållbarhetsforum, vilket är en universitetsövergripande paraplyorganisation som på uppdrag av rektor arbetar med att binda samman och stödja universitetets klimat-, energi- och hållbarhetsforskning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätets beskrivning av arbetet med att säkerställa pedagogisk och forskningsbaserad kompetens hos berörd personal i frågor som rör hållbarhet i utbildning pekar på att detta är ett utvecklingsområde. Avdelningen för högskolepedagogisk utveckling beskrivs som en universitetövergripande organisation med flera uppdrag och kan betraktas som ett stöd för hållbar utveckling. Bedömargruppens tolkning av den verksamhet som beskrivs i självvärderingen får anses spegla allmänt gällande principer för lärosäten i Sverige i samband med rekrytering och högskolepedagogiskt stöd. Digitala lär- och kommunikationsverktyg är goda exempel på hur modern teknik kan integreras i utbildning, men kopplingen till hållbar utveckling inom utbildning är inte uppenbar.

Lärosätet beskriver att nätverk och konferensinitiativ till hållbarhetsfrågan är på agendan, dels vid Lunds tekniska högskola (LTH), Ekonomihögskolan och Internationella institutet för industriell miljöekonomi (IIIEE). Goda exempel är Ekonomihögskolans "Dialogue Forum: Sustainability and Responsibility" – ett dialogforum för att stärka medarbetarnas kompetens i hållbarhetsfrågor, och ett initiativ med motsvarande ambitioner är Parallellt lärande vid Lunds tekniska högskola. Ett utvecklingsområde för Lunds universitet är att mer aktivt arbeta med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling.

Lärosätet samarbetar med studenter via representation i olika styrande organ vid lärosätet och studenterna finns representerade i Hållbarhetsforum.

Lärosätet lyfter fram flera exempel på samarbeten med arbetslivet inom hållbar utveckling och också hur dessa samarbeten omfattar studenterna och deras lärandeprocesser. Ett exempel är Miljöbron, en ideell organisation som länkar arbetsliv och universitet avseende miljö- och hållbarhetsfrågor. Vid Ekonomihögskolan bedrivs praktik och självständiga arbeten i samarbete med arbetslivet och det finns också en tävling, Sustainable Business Challenge, som sätter hållbarhet i fokus i samarbetet mellan lärosätet, studenterna och arbetslivet. Motsvarande finns t.ex. inom Lunds tekniska högskola och inom Centrum för miljö- och klimatforskning. Ett annat exempel är Socialhögskolans samarbete med The Social Impact Accelerator, SoPact, och därigenom Helsingborgs stad. Inom samarbetet finns en uttalad ambition att tillsammans med arbetslivet och kommunen hitta innovativa lösningar på sociala hållbarhetsproblem.

I självvärderingen beskrivs flera tvärvetenskapliga miljöer och program, t.ex. masterprogram som signalerar ett huvudsakligt fokus på hållbarhetsfrågor.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lunds universitet lyfter fram flera exempel på utbildningar där hållbar utveckling integrerats och det finns exempel som omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska dimensioner från samtliga utbildningsnivåer. Flera kurser och program lyfts fram från t.ex. Lunds tekniska högskola, Ekonomihögskolan, psykologprogrammet, journalistutbildningen. Vid sociologiska institutionen finns kursen Managing Sustainability, Society and Collective Behaviour. Sedan 2007 finns vid Lunds tekniska högskola obligatoriska kurser med hållbarhetsfokus vid civilingenjörs- och arkitektutbildningen, såsom kursen Miljösystemanalys och hållbar utveckling. Ekonomihögskolan har också kurser med hållbarhetsperspektiv och är undertecknare av PRME, Principles for Responsible Management Education. Detta FN-initiativ är baserat på sex grundprinciper och riktar sig till världens handelshögskolor som vill utbilda ledare med kunskaper om hållbar utveckling och samhällsansvar.

I självvärderingen beskrivs att uppföljning- och utvecklingsarbete för att förbättra Lunds universitets utbildningar sker på olika sätt och på olika nivåer, där även "hållbarhetsperspektivet" integreras. Lärosätet beskriver dock inga konkreta exempel på hur detta går till, vilket gör det svårt att utläsa om det finns systematisk uppföljning av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet nämner kursutvärderingar som en bas för utveckling, men det är inte uttalat hur lärosätet integrerar hållbar utveckling i sitt kvalitetssystem för utbildning. Den beskrivning som görs får anses gälla för etablerade lärosäten i Sverige.

Sammantaget visar självvärderingen att det vid lärosätet finns utbildningar där forskning för hållbar utveckling tillämpas, och att även forskning inom Hållbarhetsforum integreras. Ett exempel är ett samarbete mellan Lund University Center for Sustainability studies, LUCSUS, och Leuphana University of Lüneburg i Tyskland.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning inom aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet har kommit en bit på väg i sin process med arbetet för hållbar utveckling inom utbildning och ger flera goda exempel på det i sin självvärdering. Man har arbetat strategiskt och målmedvetet med frågan sedan länge och tydliga lärosätessövergripande måldokument finns på plats. Ett utvecklingsområde är dock att följa upp och utveckla detta arbete. Baserat på självvärderingen kan det inte styrkas att arbetet i dagsläget bedrivs på ett systematiskt sätt.

Bedömargruppen ser möjligheter för lärosätet att även utveckla sitt arbete med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos personalen inom hållbar utveckling. Här kan troligen avdelningen för högskolepedagogisk utveckling vara till nytta.

Lunds universitet samarbetar med studenterna, bl.a. inom Hållbarhetsforum. Självvärderingen ger många exempel på samverkan med arbetslivet genom olika former av projekt, där även studenter ibland involveras. Gällande interdisciplinär samverkan hänvisar lärosätet till olika tvärvetenskapliga program och miljöer där hållbar utveckling är en viktig del.

Lärosätet ger även flera exempel på utbildningar där hållbar utveckling finns integrerat. De är även undertecknare av Principles for Responsible Management, PRME.

Självvärderingen innehåller få tydliga, konkreta exempel på hur utbildningsansvariga följer upp och utvecklar integreringen av hållbar utveckling explicit. Det finns även här behov av att säkerhetsställa att utvecklingen systematiskt följs upp av utbildningsansvariga inom lärosätet.

Slutligen ger lärosätet ett par exempel som visar att det finns utbildningar där forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Lunds universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Malmö högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

I Malmö högskolas Strategi 2020 finns verksamhetsidén, som beskrivs som "Utbildning och forskning för hållbar utveckling". Ett rektorsbeslut i juni 2016 gav uppdraget "att inventera hur hållbar utveckling är integrerad i högskolans utbildningar". Lärosätet antog då också högskoleövergripande mål: "Hållbarhetsfrågor ska vara en naturlig del i såväl studenternas utbildning som medarbetarnas kompetensutveckling", med delmålet: "Inom grund-, avancerad- och forskarutbildning identifieras och synliggörs hållbarhetsfrågorna". Detta delmål handlar dock snarast om att identifiera och synliggöra och mindre om att främja hållbar utveckling i utbildningen, det vill säga att integrera, öka och förstärka inslagen av hållbar utveckling. Enligt en handlingsplan för miljömål, som avser 2016 och 2017, ska detta synliggörande ske genom att alla program senast under 2017 redovisar hur man arbetar med hållbar utveckling.

Inom ramen för lärosätets kvalitetsarbete i utbildning på grundnivå och avancerad nivå finns ett antal kvalitetsaspekter: hållbar utveckling, likabehandling, jämställdhetsintegrering, internationalisering och samverkanssäkring. Hållbar utveckling är då en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Det finns dock ingen mer utförlig beskrivning av hur systematisk uppföljning av just hållbar utveckling sker inom ramen för detta kvalitetsarbete. Det nämns exempel på uppföljning och åtgärder som sker på fakultetsnivå eller lägre nivåer i högskolans organisation, men deras koppling till lärosätetsövergripande mål är oklar.

Det finns således lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen. Målet är att hållbarhetsfrågor ska vara en naturlig del i utbildningen. Delmålen innebär "identifiering och synliggörande" av de inslag som finns. Ett utvecklingsområde för lärosätet är att ta fram mål och delmål som innebär att inslagen av hållbar utveckling i utbildningarna förstärks och integreras, samt underlättar uppföljning. Lärosätet bör även skapa ett robust lärosätetsövergripande uppföljningssystem avseende hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Enligt självvärderingen arbetar Malmö högskola med "kompetensförsörjningsplaner för rekrytering och meritering/kompetensutveckling i syfte att säkerställa (---) forskningsbaserad kompetens, också vad avser hållbar utveckling". Detta skulle alltså innebära att det finns planer för kompetensförsörjning inom hållbar utveckling, vilka inbegriper både kompetensutveckling av lärare och aktiv rekrytering. För den pedagogiska kompetensen inom lärande för hållbar utveckling hänvisas till den högskolepedagogiska kompetensutvecklingen där teman som heterogena studentgrupper, etik och värdegrund nämns. Man erbjuder en högskolepedagogisk kurs i utmaningsbaserat lärande, men hur denna anknyter till hållbar utveckling finns inte närmare beskrivet, och inte heller hur många lärare som har tagit del av denna utbildning. Det finns ett samarbete med Kingston University i London där lärande för hållbar utveckling ingår, vilket därmed kan innebära en utvecklingsmöjlighet.

Förutom till lagstadgad representation i vissa organ bjuds studenter också in till andra sammanhang där även hållbar utveckling i utbildningen diskuteras. Någon specifik studentsamverkan i utveckling av hållbar utveckling i utbildningen nämns inte förutom att "studenter och medarbetare arbetar fram fler aspekter av hållbar utveckling i utbildningen och att det öppnar upp för gemensamma projekt kring frågan". Det finns dock ingen mer specifik förklaring av vad detta innebär och om det är ett systematiskt arbete. Det finns ett antal studentorganisationer som arbetar med event och konferenser inom miljö och hållbar utveckling, men det är oklart om detta används i utbildningen. Dessa studentföreningar skulle dock kunna ge inspel till arbetet med hållbar utveckling i utbildningen, varför detta kan beskrivas som ett utvecklingsområde.

I självvärderingen nämns flera exempel på hur samverkan inom hållbar utveckling, med såväl näringsliv som offentliga organisationer och staden, påverkar utbildningen eller blir inslag i utbildningen. För kursen Grafisk design III finns exempel på hur arbetsliv i form av offentlig verksamhet och företag ger studenterna uppdrag som behandlar komplexa samhälleliga utmaningar med såväl ekologiska som sociala och beteendemässiga dimensioner i utbildningen. Malmö stad och Malmö högskola samverkar i Institutet för hållbar stadsutveckling som identifierar kunskapsbehov inom stadsutveckling, som också är ett komplext och interdisciplinärt område, och studenterna gör examensarbeten utifrån identifierade kunskapsbehov. Tillsammans med Naturskyddsföreningen och Malmö stad utvecklas lärande för hållbar utveckling i skolan i lärarutbildningen. Det finns också exempel på samverkan inom specifikt sociala områden.

Lärosätet är organiserat i fem flervetenskapliga fakulteter och enligt självvärderingen rekryteras lärare och forskare som "ska socialiseras in i en flervetenskaplig utbildnings- och forskningsmiljö". Det framgår dock inte vad detta innebär för utbildningen inom respektive huvudområde och om det påverkar undervisningen i hållbar utveckling.

För kompetensutveckling av berörd personal hänvisar lärosätet till att man vid rekrytering säkerställer kompetensen. Lärosätet hänvisar också till högskolepedagogiska kurser, men där är kopplingen till hållbar utveckling inte helt klar och det framgår inte hur många lärare högskolan når genom dessa kurser. Något övrigt arbete för att säkerställa pedagogisk och forskningsbaserad kompetens inom hållbar utveckling finns inte beskrivet. Den medvetna rekryteringen av medarbetare med aktuell kompetens är en viktig del, men även tidigare anställda behöver kompetensutveckling inom områden som hållbar utveckling och lärande för hållbar utveckling, områden som idag utvecklas snabbt. Någon specifik samverkan med studenter i utbildningen för hållbar utveckling vid sidan av studenternas normala representation i nämnder och organ kan inte tydligt utläsas. Studentorganisationer har verksamhet inom hållbar utveckling och miljö, men det framgår inte om denna används i utbildningen. Det finns däremot intressanta exempel på samverkan med arbetsliv i utbildning för hållbar utveckling där studenter inom designutbildning får möta komplexa, verkliga, samhälleliga utmaningar kopplade till hållbar utveckling. Hur lärosätets organisation i flervetenskapliga utbildnings- och forskningsmiljöer ger interdisciplinär samverkan i utbildningen framgår inte tydligt.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet ger exempel på utbildningar från samtliga nivåer, men exemplen visar på mycket olika grad av integrering av hållbar utveckling. I programmet Produktdesign får studenterna hantera komplexa utmaningar som har såväl ekologiska som ekonomiska och sociala dimensioner och en rad olika intressenter. Inom bland annat program som Byggingenjörsprogrammet, International Relations, Miljövetenskap: Människa, miljö, samhälle, Transport Management och Hållbar stadsutveckling ges studenterna möjlighet till att förstå och hantera samhälleliga problem och hållbar utveckling interdisciplinärt och integrativt.

För flera av de övriga exemplifierade programmen och kurserna gäller att det integrativa inslaget saknas eller är otydligt, det vill säga att någon dimension av hållbar utveckling finns med, men inte alla. Till exempel finns det program och kurser där beskrivningen av hållbar utveckling till stor del kommit att endast innefatta sociala förhållanden. Här finns stora möjligheter till utveckling eftersom det finns internationell forskning inom hållbar utveckling i de aktuella områdena, såsom t.ex. hälsa, idrottsvetenskap, socialt arbete. Även studenter inom de här områdena kan ges möjlighet att hantera komplexa samhällsutmaningar inom ramen för sitt område. Det gäller inte bara sociala frågor utan också livsstilens, konsumtionens, levnadsvanornas påverkan på klimat- och naturmiljöförändringar, och tvärtom, samt de pågående samhällsomställningarna i globalt perspektiv med målkonflikter och intressesmottagningar. Detta gäller även till exempel sjuksköterskeprogrammet, där också fler inslag skulle kunna utvecklas som är specifikt anpassade för att studenterna ska förstå hur sättet att bedriva vård, dess material och metoder påverkar klimat och naturmiljö och andra människors livsvillkor globalt.

Uppföljning sågs ske inom ramen för normal kvalitetsuppföljning. I den mån det finns lärandemål i kurs- och utbildningsplaner följs dessa upp enligt normala rutiner där kursansvarig har ett stort ansvar. I självvärderingen ges flera exempel på utveckling som skett i utbildningar kring hållbar utveckling till följd av utvärderingar. I magisterprogrammet Leadership for Sustainability infördes fler praktiska moment efter synpunkter från studenterna i en utvärdering. Vidare har exempelvis kursnämnden vid institutionen konst, kultur och kommunikation under 2016 gett ett stöd till ett lärarlag kring hur hållbarhetsaspekter ska beaktas i kursplanerna. Det kan dock framhållas som ett utvecklingsområde för lärosätet att mer aktivt och systematiskt följa upp och utveckla integreringen av hållbar utveckling i utbildningen.

Programmen Produktdesign, International Relations och Transport Management är några av de program där lärosätet tydligt visar på hur forskning för hållbar utveckling används i utbildningen.

Det finns flera exempel på utbildningar som genomförs så att hållbar utveckling integrerats. Några exempel visar på att hållbar utveckling behandlas på ett integrativt sätt medan i andra exempel enbart sociala frågor behandlas. Integreringen av de olika dimensionerna av hållbar utveckling kan därför lyftas fram som ett utvecklingsområde vad gäller ett flertal utbildningar vid lärosätet. För uppföljningen av hållbar utveckling hänvisas till den normala kvalitetsuppföljningen som sker relativt lärandemål i kurser och program. Det anges några konkreta exempel på hur hållbar utveckling i utbildningarna följs upp och utvecklas, och i flera program finns tydliga exempel på hur forskning inom hållbar utveckling används inom utbildningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet har som ett övergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen att "hållbarhetsfrågor skall vara en naturlig del i studenternas utbildning", med ett delmål att identifiera och synliggöra hållbarhetsfrågor. Det finns alltså lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning, men ett utvecklingsområde för lärosätet är att formulera tydligare mål om att och hur hållbar utveckling ska främjas och integreras i utbildningen. Uppföljning anges ske genom att hållbar utveckling är en särskild kvalitetsaspekt. En systematisk, lärosätets övergripande utveckling av arbetet med hållbar utveckling i arbetet finns däremot inte beskriven. Att döma av självvärderingen pågår ett arbete med att konkretisera arbetet med hållbar utveckling. Processen för arbetet inom området Styrning och organisation är i behov av utveckling.

Inom området Miljö, resurser och område saknas en beskrivning av hur den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal säkerställs. Även samverkan med studenter, samt interdisciplinär samverkan, inom utbildning för hållbar utveckling är områden som kan utvecklas. Ett par exempel visar på hur arbetslivet deltar aktivt i utbildningen genom att studenterna får lära hållbar utveckling arbetar med verkliga komplexa fall i samhället, fall som har såväl ekologiska som sociala och ekonomiska aspekter och där mål- och värderingskonflikter blir till utmaningar att analysera och hantera. Där lär sig studenter att hantera komplexa problem med många dimensioner och värderingskonflikter, vilket är positivt. Modellen för hur studenter arbetar med fall kring hållbar utveckling stämmer väl med vad den pedagogiska forskningen har visat vara ett effektivt sätt för lärande för hållbar utveckling och kan kanske utvecklas inom fler discipliner. Arbetet inom aspektområdet Miljö, resurser och område är sammantaget i behov av utveckling.

Inom området Utformning, genomförande och resultat ges ett antal bra exempel på utbildningar på samtliga nivåer, som genomförs så att hållbar utveckling integrerats på ett interaktivt sätt, till exempel utbildningar som behandlar stadsutveckling, design, internationella relationer, transporter. Det finns också exempel på utbildningar som bara har fokus på sociala förhållanden, men där det finns stora möjligheter till utveckling eftersom det finns internationell forskning inom hållbar utveckling i de aktuella områdena.

Malmö högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Mittuniversitetet

Aspektområde: Styrning och organisation

Mittuniversitetets policy för miljö anger att utbildningarna ska ge studenterna en möjlighet att medverka till en hållbar samhällsutveckling. Vidare finns följande formulering under rubriken Miljömål: "Mittuniversitetet ska (i enlighet med högskolelagen 1 kap 5§) i vår verksamhet främja hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. De sociala, ekonomiska och ekologiska dimensionerna speglas i Mittuniversitetets verksamhet inom både utbildning och forskning." Till policyn finns även en handlingsplan som ger dekanerna ansvar för att såväl forskning som utbildning lever upp till högskolelagens krav att främja hållbar utveckling. Det framgår dock inte om den övergripande målformuleringen konkretiseras till mer specifika mål kring hållbar utveckling inom utbildning, eller om den förankras och tillämpas på andra nivåer än den lärosätesövergripande. Lärosätet anger också i sin självvärdering att det inte finns någon lärosätesövergripande strategi för just hållbar utveckling inom utbildning.

Den ovan nämnda miljöpolicy, med dess mycket övergripande formuleringar om hållbar utveckling i utbildning, följs årligen upp av rektors ledningsgrupp. För utbildningar där någon aspekt av hållbar utveckling ingår som lärandemål, följs det upp på samma sätt som andra lärandemål. Det framgår inte om det sker någon lärosätesövergripande uppföljning av mål kopplade specifikt till hållbar utveckling inom utbildning. Självvärderingen påpekar en medvetenhet om detta, och under 2016 genomfördes följaktligen en kvantitativ inventering av utbildningsverksamheten på alla nivåer med avseende på hållbar utveckling i utbildningen, vilken ger en bild av hur man inom olika program och ämnen arbetar med detta.

Behov av utveckling finns därför både vad gäller lärosätesövergripande och förankrade mål inom hållbar utveckling i utbildning, och vad gäller uppföljning av dessa mål. Däremot finns en god grund för att formulera lärosätesövergripande mål och uppföljning för utbildningen i lärosätets policy för miljö.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

I självvärderingen hänvisas till rekryteringsrutiner och anställningsprofiler vad gäller både ämnesmässig och pedagogisk kompetens. Dock kan sägas att vare sig gällande den forskningsbaserade eller den pedagogiska kompetensen, inklusive kompetensutveckling vid lärosätet, finns något särskilt fokus på hållbar utveckling i utbildningen. I självvärderingen erbjuds visserligen ett exempel på behörighet och bedömningsgrunder i en platsannons med relevans för hållbar utveckling i utbildning, med tillägget att för tjänster inom utbildningsområden som rör hållbar utveckling speglas detta i anställningsprofilen. Det framgår däremot inte hur bedömningen görs av inom vilka utbildningsområden det är viktigt att ha kunskap inom hållbar utveckling.

Studenter ska på sedvanligt sätt vara representerade i Mittuniversitetets beslutande och beredande organ. Dock saknas studentrepresentanter i många ämneskollegier och programråd på grund av svårigheter att rekrytera studenter, och en kartläggning har gjorts i samarbete med studentkårerna för att säkerställa representationen. Vad gäller samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling specifikt, finns det i självvärderingen inga uppgifter om detta.

I självvärderingen nämns ett exempel på ett utbildningsprogram vid lärosätet där samverkan sker med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling: masterprogram i ekoteknik och hållbar utveckling, där projekt utförs i samverkan med näringsliv och andra organisationer. Samverkan med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling skulle dock kunna ske på ett mer systematiskt sätt och omfatta fler utbildningar, och kan alltså lyftas fram som ett utvecklingsområde.

Vad gäller interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling finns det ett betydligt större engagemang vid Mittuniversitetet än för samverkan med studenter och arbetsliv i samma arbete. Ett dialogmöte om hållbar utveckling genomfördes 2016, varefter rektor avsatte medel för att tillvarata det engagemang som där visades upp och för att öka möjligheterna till både intern och extern samverkan. En inventering av aktiviteter inom området hållbar utveckling har också nyligen genomförts, liksom en efterföljande workshop. Självvärderingen visar att en viss del av denna interdisciplinära samverkan handlar om utbildning, men det är otydligt i vilken utsträckning. Sammanfattningsvis bedöms att det finns exempel på att lärosätet främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. De initiativ som tagits kring interdisciplinär samverkan för hållbar utveckling, skulle dock med fördel också kunna komma lärosätets utbildningar till del på ett mer systematiskt sätt.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det finns utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integreras till innehållet, till exempel programmet turism- och destinationsutveckling på kandidatnivå, masterprogrammet i Ekoteknik och hållbar utveckling, och forskarutbildningsämnet ekoteknik och miljövetenskap. Ett annat exempel är Socionomprogrammet, som utformats med en global profil där klimat- och miljöförändringar tillsammans med sociala villkor relateras till bland annat människors utsatthet och migration. Bland de exempel som lärosätet nämner i övrigt, förekommer det i ett flertal fall att en enskild aspekt av hållbar utveckling tas upp i någon av de utbildningar som nämns – den ekologiska i vissa, den sociala i andra, och den ekonomiska i ytterligare andra utbildningar. Mittuniversitetet menar att man bland annat genom dessa utbildningar som lärosäte totalt sett främjar en sådan hållbar utveckling som föreskrivs i högskolelagen. Just dessa exempel kan dock inte sägas visa på att hållbar utveckling integrerats i utbildningen, då hållbar utveckling som ett sammanhållet begrepp inte integreras i de enskilda studenternas utbildning.

Det finns ingen lärosätesövergripande systematik i att följa upp eller utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. Däremot sker uppföljning av hållbar utveckling i utbildningen för ovan nämnda utbildningsprogram. Här kan programmet Turism- och destinationsutveckling på kandidatnivå framhållas, där ett digitalt verktyg i form av en databas tillämpas för att följa upp integreringen av bland annat ett hållbarhetsperspektiv i de olika kurserna inom programmet. Exempel finns alltså på institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av hållbar utveckling i utbildningen.

Forskningsanknytningen bedöms vara stark vad gäller hållbar utveckling i ovan nämnda utbildningsprogram. Till exempel kan masterprogrammet i Ekoteknik och hållbar utveckling framhållas, där studenterna får genomföra ett projekt relaterat till pågående forskning vid Avdelningen för ekoteknik och hållbart byggande.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vad gäller aspektområdet Styrning och organisation finner bedömargruppen att processen för arbetet med hållbar utveckling är i behov av utveckling. Det finns en grund för lärosätets övergripande mål i lärosätets policy för miljö men ett utvecklingsområde är att konkretisera målen och knyta dem tydligare till utbildning.

Behov av utveckling finns också vad gäller aspektområdet Miljö, resurser och område. Ett utvecklingsområde är att i kompetensutvecklingen hos personalen anknyta till hållbar utveckling. Samverkan med studenterna och arbetslivet avseende hållbar utveckling skulle kunna utvecklas mer vad avser systematik och omfattning. Det finns ett fungerande arbete med interdisciplinär samverkan avseende hållbar utveckling samt en stark forskningsanknytning vad gäller dessa frågor. De initiativ som tagits kring interdisciplinär samverkan för hållbar utveckling, skulle dock med fördel också kunna komma lärosätets utbildningar till del på ett mer systematiskt sätt.

Mittuniversitetet redovisar ett antal exempel på utbildningar där hållbar utveckling integrerats. Detta gör att lärosätet bedöms ha en väl utvecklad process inom aspektområdet Utformning, genomförande och resultat. Bland de positiva exemplen finns Socionomprogrammet, vars globala profil innebär att klimat- och miljöförändringar tillsammans med sociala villkor relateras till bland annat människors utsatthet och migration.

Mittuniversitetets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Lärosätets vision och målbild för verksamheten vid Mälardalens högskola beskriver att utbildning och forskning ska bidra till en långsiktig och hållbar kunskapsbas och ett hållbart samhälle. Det kan därmed sägas att högskolan har lärosätetsövergripande mål.

Ett profilarbete kring hållbar utveckling över tid har lagt en gedigen grund för lärosätets möjligheter att implementera och förankra hållbar utveckling på samtliga utbildningsnivåer. Resultatet av profilarbetet är bland annat nätverket HU2 och ett omfattande arbete med översyn av den egna verksamhetens kopplingar till hållbar utveckling. Översynen aktualiserade och realiserade komplexa samhällsutmaningar och deras koppling till lärosätet. Profilarbetets grund beskrivs som avgörande för att hållbar utveckling ska verka som ett levande perspektiv i utbildning över tid. Flera av de specifika sammanhang där hållbar utveckling har varit ett levande perspektiv för utveckling vid lärosätet (kommittéer, profilarbete, specifika skrivelser) har idag tonats ned till förmån för andra utvecklingsområden. Samband, och sammanhang som beskrivs som lärosätets nuvarande starkt utvecklande område knyts an till hållbar utveckling på ett naturligt sätt då dessa frågor bearbetas i samma sammanhang där tidigare frågorna om hållbar utveckling diskuterats och utvecklats. Hållbar utveckling färgas därmed in i nya utvecklingsområden på ett naturligt sätt.

Det finns få specifika uttryck för arbetet med hållbar utveckling i lärosätets beskrivning av hur kvalitet granskas och upprätthålls, vilket beror på den ovan beskrivna nedtoningen av arbetet med hållbar utveckling, och på ett delvis omarbetat arbete kring hållbar utveckling. Däremot uppvisas en stor förtrogenhet med vilka aspekter hållbar utveckling kan innehålla, såsom samverkan, internationalisering och mångfald. Lärosätet framhåller att miljöområdet årligen granskas. Enbart miljöperspektivet av hållbar utveckling utgör en för begränsad bild för att kunna fastställa att lärosätet utvecklar ett främjande av hållbar utveckling som helhet. På basis av självvärderingen är det svårt att förstå att lärosätet tydligt följer upp och utvecklar hållbar utveckling specifikt på ett lärosätetsövergripande sätt inom utbildning, utan snarare som ett perspektiv på samverkan och arbetsmiljö. Det forna profilarbetet verkar antingen ha fördjupats åt ett nytt håll som för vidare men försvagar perspektivet hållbar utvecklings tidigare framskjutna position på Mälardalens högskola. Alternativt har nya frågor ersatt den vida ansatsen i arbetet med hållbar utveckling, som t.ex. arbetsmiljö, vilket indirekt påverkar men smalnar av utbildningens kontakt med hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis finns lärosätetsövergripande mål för hållbar utveckling i vision och målbild, men tydligheten i målbilden kan förstärkas. Ett utvecklingsområde är att följa upp och utveckla arbetet med hållbar utveckling på ett mer systematiskt sätt.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Lärosätet anger inga specifika kompetensinsatser inom hållbar utveckling för personalen. De anger däremot en nära samverkan mellan forskning och undervisande pedagoger som inom båda utbildningsnivåerna har kunniga individer med en god kompetens inom hållbar utveckling. Efterfrågestyrd kompetensförsörjning som föreslås av lärosätet är vagt och innebär inga garantier för att just en efterfrågan kring frågor om hållbar utveckling aktualiseras inom de anställdas kompetensförsörjning. Genom att synliggöra hållbar utveckling i vad Mälardalens högskola kallar strimmor av tvärvetenskaplig karaktär i sina lärarutbildningsprogram menar lärosätet att insikten om kompetensbehovet följer som en konsekvens av detta synliggörande. Bedömaregruppen menar dock att detta inte i tillräcklig utsträckning säkerställer kompetensen inom hållbar utveckling.

Lärosätet beskriver hur studenter är delaktiga på olika nivåer inom lärosätet. De har på så sätt makt och möjlighet att påverka innehållet av hållbar utveckling i lärosätets kunskapsutbud. Inom de samverkansråd som

kallas branschråd anger lärosätet att studenter är med. Branschråden säkerställer att utbildningen är relevant och svarar mot arbetslivets krav på kompetens, och hållbar utveckling uppges vara en sådan kompetens som inom flera områden behandlas i dessa samverkansråd. Inga explicita exempel där studenterna påverkat kursinnehåll eller aktiviteter inom utbildning redovisas dock i självvärderingen.

Mälardalens högskola har en uttalad profil att samverka och samarbeta med det omgivande samhället. Lärosätet anger att samverkan är ömsesidig och utvecklar utbildningar på Mälardalens högskola. Flera och ingående exempel på samverkan kring frågor starkt knutna till hållbar utveckling beskrivs. Inom lärarutbildningsprogrammen framgår också att hållbar utveckling är centralt under den verksamhetsförlagda praktiken för pedagoger. Inom lärarutbildningen samverkas också med resursprogrammet Den globala skolan kring språkutveckling och interkulturell förståelse.

Som en fördel vad gäller möjligheten att samverka över discipliner framhåller lärosätet sin samlade organisation med endast fyra akademier och en beslutande fakultetsnämnd. Ett exempel på samverkan över discipliner är det nya civilingenjörsprogrammet industriell ekonomi där samverkan skett vid planering av programmet, vilket ännu inte har startat. Frågor om hållbar utveckling beaktas inte enbart till sitt innehåll i denna kurs utan stor vikt läggs vid vilka förväntningar som finns på studenters uttryck som aktiva samhällsförändrare.

Sammanfattningsvis är lärosätet i behov av utveckling vad avser kompetensutveckling inom hållbar utveckling. Samverkan med studenterna behöver också utvecklas med avseende på hållbar utveckling. Samverkan med arbetslivet och den interdisciplinära samverkan fungerar väl tack vara aktiva branschråd och samarbete inom ramen för verksamhetsförlagd utbildning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Ett omfattande antal utbildningar beskrivs, inklusive hur de genomförs med integrering av frågor kring hållbar utveckling. En hög förståelse av hållbar utveckling som olika perspektiv vilka bildar en holistisk helhet beskrivs. Exempelvis teknisk och samhälllig utveckling inom Civilingenjörsprogrammet, samt kurser inom lärarutbildningen med socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv. Genomförande och arbetssätt redogörs vidare för, till exempel bjuds externa föreläsare in. Kursinnehåll kopplas till samtiden. Lärosätet påpekar vikten av att arbeta och förhålla sig till vilka förväntningar som finns på hållbar utveckling inom yrkesgrupper. Inom lärarutbildningar finns t.ex. ett mandat i styrdokument för professionen vilket ger möjlighet och krav att arbeta med hållbar utveckling med en bred ansats. Inom energiteknik är det främst framtida lösningar på problem som rör hållbar utveckling som fokuseras.

Hållbar utveckling följs upp med lärosätets kvalitetsgranskning vad avser ämnesmatriser, då som innehåll och inte som uttryck inom utbildningen. Vidare tillämpas extern ackreditering av några av lärosätets program för granskning av hållbar utveckling. Ackrediteringar är generella och omfattande men med specifika krav på hållbar utveckling. En översyn av hållbar utveckling inom förskolläraryrket har vidare genomförts. Arbetet innebär att det finns en erfarenhet att förhålla sig till frågor som rör hållbar utveckling på ett systematiskt och utvecklande sätt.

Flera forskningsområden med direkt eller indirekt anknytning till hållbar utveckling är aktiva på Mälardalens högskola och påverkar innehållet i kursutbudet, vilket beskrivits i samband med de exempel på kurser som redovisas i Mälardalens högskolas självvärdering.

Sammanfattningsvis har lärosätet utbildningar som genomförs så att hållbar utveckling integreras och det finns enheter som arbetar systematiskt med att följa upp hållbar utveckling i utbildningen. Det finns även utbildningar där forskning kring hållbar utveckling används i utbildningen.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Arbetet med hållbar utveckling har pågått under en längre tid och har därför också förändrats både vad gäller uttryck och form. Lärosätet främjar en hållbar utveckling med stöd från lärosätets vision, samt stöd från högskolans ledning. Uttryck för hållbar utveckling finns i högskolans vision samt forsknings- och utbildningsstrategi, men tydlig utveckling och uppföljning av hållbar utveckling saknas i lärosätets kvalitetsverktyg. Lärosätets utveckling och uppföljning hanteras och beskrivs i dagsläget främst utifrån det nya utvecklingsområdets samverkan. Initiativ till systematisering av hållbar utveckling på ett nydanande sätt redogörs för genom en beskrivning av det nybildade Civilingenjörs- programmet i industriell ekonomi. Programmet banar väg för nya sätt att tänka kring uppföljning och utveckling av hållbar utveckling inom utbildning. Programmet planeras utifrån ett progressionstänk där studenter ska uppnå olika nivåer av förståelse för etiska frågeställningar och frågeställningar om hållbar utveckling för att uppnå examensmålet. Det tvärdisciplinära arbetssättet som denna progression kommer utgöra är ett nytt och innovativt sätt att jobba med kvalitet vid Mälardalens högskola. Lärosätet själv hyser förhoppningar om att det enskilda programmet kan påverka andra utbildningsprogram vad avser implementering av hållbar utveckling i utbildning. Lärosätets gedigna grund inom hållbar utveckling som en del av utbildning verkar över tid ha tonats ned. Lärosätet besitter kompetens och erfarenhet av att arbeta med hållbar utveckling och kan därmed genom relativt enkla åtgärder, vilket också är lärosätets egen reflektion, stärkas för att mer systematiskt hantera hållbar utveckling inom utbildning.

Efterfrågestyrd kompetensförsörjning som föreslås av lärosätet är vagt och innebär inga garantier för att just en efterfrågan kring frågor om hållbar utveckling aktualiseras inom de anställdas kompetensförsörjning. Sådana utbildningar och initiativ bör formaliseras vid lärosätet. Hållbar utveckling utvecklas framgångsrikt i samverkan med det omgivande samhället och genom interdisciplinär samverkan. Studenter bedöms inte vara så aktiva i denna process relaterat till det som skrivs fram i självvärderingen, där exempel på studenters initiativ till att bidra till kompetensutveckling inom hållbar utveckling saknas. Förutsättningar för samverkan bedöms i övrigt goda och utvecklande vid lärosätet och bör därför inkludera studentinitiativ och arenor för studenter att agera inom hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis har Mälardalens högskola en lång historia vad gäller hållbar utveckling, som över tid ägnats stort intresse. Lärosätet vittnar om hur långsiktighet och hållbarhet över tid tar sig nya former bättre anpassade till samhället. Som lärosätet själva skriver fram är skrivningarna om hållbar utveckling omfattande. En ökad utveckling och systematisering kring frågornas efterlevnad är dock centrala för att inte riskera att frågorna stagnerar eller att lärosätet tappar fokus på hållbar utveckling.

Mälardalens högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Newmaninstitutet

Aspektområde: Styrning och organisation

Newmaninstitutet har ett övergripande målarbete för hållbar utveckling i utbildningen. I Principer, historia och mål för Newmaninstitutets arbete för hållbar utveckling, som närmast kan beskrivas som ett visionsdokument, finns sedan mars 2017 mål för de tre kommande åren, vilka delvis har att göra med hållbar utveckling inom utbildning men som mer fokuserar lärosätets verksamhet och miljöpåverkan.

Självvärderingen ger vid handen att hållbar utveckling följs upp av högskolestyrelsen enligt i övrigt fastställda rutiner för uppföljning och kvalitetskontroll. Högskolestyrelsen ansvarar även för strategiska beslut och inriktningar på kurser och program. Det finns i den operativa verksamheten ingen särskild ansvarig för systematisk uppföljning eller för utvecklingsarbete avseende hållbar utveckling i utbildningen, men att ett utvecklingsarbete – dock inte ett systematiskt sådant – pågår framgår i en senare del av självvärderingen.

Aspektområdet bedöms vara i behov av utveckling, dels på grund av att arbetet med hållbar utveckling bara delvis berör just utbildning, och dels för att arbetet med hållbar utveckling i de fall det berör utbildning ter sig mycket nytt och därför inte är systematiskt uppföljt eller integrerat.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet säkerställer på ett föredömligt sätt forskningsbaserad kompetens inom hållbar utveckling genom ett samarbete med en annan lärandemiljö, nämligen med Stockholm Environment Institute och Stockholm Resilience Centre. Säkerställande av pedagogisk kompetens i relation till hållbar utveckling i utbildningen kommenteras inte i självvärderingen.

Lärosätet samverkar med studenterna, men inte specifikt i arbetet med hållbar utveckling. Den samverkan som anges i självvärderingen består av vad som är sedvanligt vid svenska lärosäten, dvs. kursvärderingar som sedan påverkar och utvecklar kommande årskurser. Studenter är representerade i beslut vid lärosätet, men det framgår inte om studenter medverkar eller är representerade vid de planeringsmöten som nämns i självvärderingen, dvs. i beredning av beslut. En sådan samverkan med studenter kan annars med fördel utvecklas och beröra hållbar utveckling i utbildningen.

Någon samverkan med arbetslivet i arbetet med just hållbar utveckling finns inte, men kommer enligt självvärderingen att utvecklas när utbildningsprogram i hållbar utveckling inrättas.

Lärosätet utvecklar inte något explicit svar gällande interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling. Däremot går att utläsa av självvärderingen att man strävar efter att ha ett integrativt perspektiv mellan olika ämnesområden, och här anges även hållbar utveckling i utbildningen som ett möjligt integrativt perspektiv.

Sammanfattningsvis bedöms lärosätet arbeta aktivt med att säkerställa kompetensen, dock är samverkan med studenter och arbetslivet i behov av utveckling. Eftersom lärosätet inte främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen specifikt, bedöms även detta i behov av utveckling även om det är positivt att lärosätet strävar efter ett integrativt perspektiv.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet har sedan år 2013 utvecklat ett sammanhängande kursutbud som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integreras i utbildningen när det gäller miljö, hållbarhet och rättvisa, och två exempel på kurser ges i självvärderingen.

Vid lärosätet arbetar man fortlöpande med utvecklingen av kursutbud och program inom hållbar utveckling och med integration mellan dessa och andra kurser. Någon systematisk uppföljning av hållbar utveckling i utbildningen sker inte inom den operativa verksamheten, men väl årligen av högskolestyrelsen.

Som ovan nämnts använder lärosätet forskare från Stockholm Environment Institute och Stockholm Resilience Centre i sina kurser om hållbar utveckling.

Sammanfattningsvis har lärosätet en relativt hög ambitionsnivå för att vara ett litet lärosäte. Att uppföljning än så länge sker av styrelsen och inte i den operativa verksamheten, har inte påverkat denna bedömning. Påpekas kan dock att det föreligger ett utvecklingsbehov vad gäller systematik i uppföljningen av studenternas lärande vad gäller hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sammantaget finns höga ambitioner och god utvecklingspotential för en systematisering av arbetet med hållbar utveckling i utbildningen vid lärosätet i de nya mål som satts upp för området och det sammanhållna utbildningsprogram i hållbar utveckling som planeras. Målen är dock nyligen framtagna. Självvärderingen ger uttryck för en visionär hållning när det gäller utvecklingsarbete vid lärosätet. Lärosätet säkerställer på ett föredömligt sätt forskningsbaserad kompetens inom hållbar utveckling genom ett samarbete med ett annat lärosäte. Som påpekats ovan ses en utvecklingspotential i att införa ett systematiskt och strukturerat kvalitetsarbete, vilket på sikt skulle kunna främja utbildningen vid lärosätet, inte minst i hållbar utveckling.

Newmaninstitutets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Röda Korsets Högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

Röda Korsets Högskola skriver i sin självvärdering att det vid lärosätet finns "fastställda mål och strategier som stödjer hållbar utveckling inom utbildningen", men att explicita mål för hållbar utveckling inom utbildningen saknas. Angivna mål behandlar organisation, medarbetarskap, ekonomi och samverkan. I bakgrundstexten anges att högskolans "utbildningsverksamhet utgår från ett globalt humanitärt perspektiv, med fokus på utsatthet och jämlikhet".

Bedömargruppen gör slutsatsen att då det inte finns några uttalade mål för hållbar utveckling i utbildningen, kan det rimligtvis inte heller förekomma någon specifik uppföljning.

Ett utvecklingsområde för att säkerställa arbetet med integrering av hållbar utveckling i utbildning skulle därför kunna vara att formulera lärosätets övergripande mål för respektive utbildningsnivå utifrån högskolelagens skrivning. Utifrån dessa lärosätets övergripande mål skulle därefter en process med systematisk uppföljning utvecklas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Röda Korsets Högskola beskriver i sin självvärdering inga särskilda kompetenskrav eller kompetensutveckling inom hållbar utveckling. Dock har lärosätet satsat på en strategi att utveckla och förstärka forskningsteman med global profil. Det kan fortfarande betraktas som ett utvecklingsområde att ombesörja att den undervisande personalen tillgodoses en kompetensutveckling.

Någon samverkan med studenter i arbetet med hållbar utveckling i utbildning anges inte i självvärderingen. En fråga i en programutvärdering som genomfördes hösten 2016 ges som exempel på studenters utvärdering av hållbar utveckling i utbildningen. Frågan handlar dock om huruvida studenterna anser sig ha fått en värdegrund för ett professionellt förhållningssätt i "rättsfrågor som likabehandling oberoende av nationalitet, etnisk tillhörighet".

I utbildningen sker samverkan med vårdenheter genom uppdragsutbildning samt med centra för krigsskadade och för migration och integration, men någon explicit samverkan inom området hållbar utveckling finns inte beskriven. Lärosätet framhåller att de samarbetar och samverkar såväl nationellt som internationellt och lokalt, med exempel från Stockholms södra förorter, "beträffande hur vård och hälsa formas i de utmaningar som pågående samhällsomvandlingar av urbanisering, globalisering och digitalisering utgör". Röda Korsets Högskola redogör dock inte för hur denna samverkan relaterar till hållbar utveckling inom utbildningen.

Interdisciplinär samverkan beskrivs som samverkan mellan olika vårdutbildningar, men någon uttalad samverkan gällande utbildning för hållbar utveckling framgår inte. Samverkan sker också med samhällsvetenskapliga ämnen i uppbyggnaden av ett folkhälsovetenskapligt kandidatprogram.

Bedömargruppen tolkar utifrån läsningen av självvärderingen att ett arbete för säkerställande av pedagogisk och forskningsmässig kompetens inom hållbar utveckling saknas vid Röda Korsets Högskola, liksom specifik samverkan med studenter inom området. Lärosätet beskriver samverkan med vårdenheter, nationella och internationella samverkanspartner samt med enheter i regionen inom områden där konsekvenserna av globalisering och pågående samhällsomvandlingar är tydliga. Dessa samarbeten kunde utgöra arenor där kunskap inom hållbar utveckling blir viktig och användbar. Bedömargruppen ser här en utvecklingspotential. Samarbetet med samhällsvetenskapliga ämnen i utvecklingen av ett folkhälsovetenskapligt program kan medföra att hållbar utveckling blir ett tydligare fokus också i andra kurser och program.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Röda Korsets Högskola utbildar sjuksköterskor på grund- och avancerad nivå, dvs. sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. Lärosätet poängterar att utbildningen vilar på den internationella rödakorsrörelsens grundprinciper, med särskilt fokus på humanitet, opartiskhet och neutralitet. I de olika exempel som lyfts fram från utbildningarna finns hållbar utveckling inte framskrivet, däremot finns många exempel på kursmoment där mångfalds- och rättvisefrågor i relation till hälsa och vård ingår. Lärosätet framhåller att "exempel på viktiga aspekter är socioekonomiska konsekvenser för vård och hälsa, ojämlikhet, sårbarhet, utsatthet och rättvisa". Ett förslag till utvecklingsområde skulle kunna vara kursinslag där t.ex. klimat- och naturmiljöförändringar relateras till sociala förhållanden, hälsa och vård.

Det anges i självvärderingen att kursutvärderingar genomförs efter avslutade kurser och att dessa används som grund för vidare utveckling av kurserna. I den senaste programutvärderingen inom sjuksköterskeutbildningen frågas särskilt om hållbar utveckling. Ett utvecklingsområde är dock att mer systematiskt arbeta för att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling inom alla utbildningar.

Självvärderingen beskriver inga exempel på hur forskning för hållbar utveckling används i utbildningen, vilket därför också är att betrakta som ett utvecklingsområde.

I de kurser som beskrivs i såväl sjuksköterskeprogrammet som specialistsjuksköterskeprogrammet framhålls innehåll av sociala och ekonomiska villkor kopplat till hälsa och vård, lokalt, nationellt och globalt. Det framgår inte om utbildningarnas globala fokus också innefattar studier av komplexa samband mellan globala klimatförändringar, naturresursfrågor och människors hälsa. Inte heller framgår hur världens utformning och resursanvändning påverkar klimat, naturmiljö och människors villkor i globalt perspektiv. Det kan naturligtvis inte uteslutas att det finns utbildningar där hållbar utveckling alla aspekter integrerats, även om en tydlig koppling inte kan göras genom en läsning av självvärderingen. Röda Korsets Högskola skriver dock att temat hållbar utveckling förstärkts i arbetet med ny utbildningsplan för sjuksköterskeprogrammet, vilket innebär att ett utvecklingsarbete till viss del har påbörjats. Ett tydligare inslag av internationell forskning om relationen mellan miljö- och klimatförändringar och människors livsvillkor och hälsa ("planetary health") skulle kunna inspirera processen ytterligare.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Röda Korsets Högskola använder begreppet hållbar utveckling i flera olika sammanhang, utan att närmare precisera innebörden. För Röda Korsets Högskola är det naturligt att lägga större tonvikt på vissa komponenter inom begreppet hållbar utveckling. Det finns däremot fördelar att vinna för lärosätet genom att överväga att tydligare begränsa och definiera sin unika utgångspunkt utifrån den givna beskrivningen av begreppet som helhet.

Utifrån detta resonemang utgör formulering, introduktion och uppföljning av lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning ett utvecklingsområde.

Utifrån självvärderingen framgår inte hur man arbetar med kompetensutveckling för undervisande personal specifikt inom hållbar utveckling, eller hur samverkan sker med studenter eller arbetslivet. Dessa områden definieras således av bedömningsgruppen vara i behov av utveckling. Det interdisciplinära samarbetet med samhällsvetenskapliga ämnen för att utveckla ett folkhälsovetenskapligt program skulle exempelvis kunna fungera som en bas för att utveckla kunskaper om hållbar utveckling, så att hela dess komplexitet och dess olika dimensioner kan integreras i alla utbildningar.

Exemplen från självvärderingen visar att lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet i utbildningen med sociala förhållanden i relation till hälsa och vård såsom rättvisa, jämlikhet och mångfald. I något mindre utsträckning diskuteras ekonomiska och globalt miljömässiga förhållanden. Här finns utrymme för utveckling

av utbildningen, vilket med fördel även kan inkludera uppföljning och utveckling av frågor kring utbildningen. Lärosätet bedriver ingen egen forskning, men ett tydligare inslag av internationell forskning om relationen mellan miljö- och klimatförändringar och människors livsvillkor och hälsa ("planetary health") skulle kunna inspirera processen. Likaså ett utökat samarbete med andra discipliner, vilket lärosätet också påbörjat i utformningen av ett folkhälsovetenskapligt program.

Röda Korsets Högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Skandinavians Akademi för Psykoterapiutveckling

Aspektområde: Styrning och organisation

Skandinavians Akademi för Psykoterapiutveckling har övergripande mål som berör delar av begreppet hållbar utveckling. Akademien skaffar sig underlag för utveckling av verksamheten på ett flertal sätt, inklusive kursutvärderingar, intervjuer med studenter efter avslutad utbildning, studentråd samt ett nöjd kund-index. Självvärderingen gör troligt att relevanta aspekter på hållbar utveckling behandlas i dessa sammanhang.

Akademien identifierar själv behoven av att inkludera ytterligare aspekter av hållbar utveckling och skapa centrala styrdokument och rutiner för implementering av arbetet med hållbar utveckling. I det arbetet bör också mätbara mål tas fram.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet har etablerat ett forskningsråd och en Advisory Board som har en direkt kontakt med verksamheten och har därmed en bra kanal till aktuell forskning. Däremot är det mindre tydligt vilken roll detta har för arbetet med hållbar utveckling.

Det finns naturliga kopplingar till hållbar utveckling i ämnesinnehållet och därtill även en nära koppling till både studenter och arbetsliv. Däremot framkommer det inte närmare vilka aspekter av hållbar utveckling som är prioriterade och hur dessa följs upp.

Interdisciplinär samverkan anses inte vara relevant på grund av den begränsade storleken på verksamheten.

För samtliga delar av aspektområdet finns betydande utvecklingsbehov. Med tanke på den goda koppling som finns till de berörda aktörerna bör det finnas en utmärkt grund för ett brett och väl förankrat arbete med hållbar utveckling.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet ger exempel på kurser där aspekter av hållbar utveckling utgör en integrerad del av lärandet, med delkursen Handledning som det mest övertygande exemplet.

I vilken utsträckning som arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen följs upp och utvecklas är oklart. Ansvaret för att göra detta är integrerat i ledningen av den ordinarie verksamheten.

Lärosätet anser inte att koppling till forskning i utbildning är relevant då de saknar forskarutbildning.

Lärosätets process för hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

En styrka finns i att hållbar utveckling har ett flertal beröringspunkter till kärnverksamheten. Däremot är hållbar utveckling otydligt definierat, vilket gör det svårt för lärare och studenter att formulera och följa upp lärande för hållbar utveckling, och lärosätet förefaller inte ha reflekterat över utbildningens relation till alla delar av begreppet. Ett exempel på det senare skulle kunna vara stress orsakad av oro för miljöproblem. Storleken på verksamheten är givetvis en utmaning när det gäller att hantera något så brett som hållbar utveckling, men är samtidigt en möjlighet att åstadkomma en väl integrerad utbildningsverksamhet med avseende på hållbar utveckling.

Skandinavians Akademi för Psykoterapiutvecklings process för arbete med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Sophiahemmet Högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

I ett nytt policydokument som fastställdes vid Sophiahemmet Högskola i mars 2017 beskrivs hållbar utveckling i utbildningen inom ett av de fyra perspektiven som behandlas i policyn: "Vi integrerar hållbarhetsfrågor i forskning och utbildning." Däri nämns också att "studenter och medarbetare bidrar genom kunskap och engagemang till en framtida hållbar samhällsutveckling". I sin självvärdering framhåller lärosätet att policyn är internt förankrad genom att den är publicerad på lärosätets hemsida, men huruvida den kommunicerats till medarbetare och studenter även på annat sätt framgår inte i självvärderingen. Sophiahemmet Högskolas ledningsarbete gällande organisation, struktur och arbetsordning fastställdes under början av 2017 och redogör även för ansvariga för integreringen av hållbar utveckling i utbildningarna. Ledningsgruppen har även hållbar utveckling som stående punkt på samtliga möten och ett systematiskt hållbarhetsarbete finns även inskrivet som mål i verksamhetsplanen för 2017. Ett utvecklingsområde för Sophiahemmet Högskola skulle dock kunna vara att avgränsa och definiera vad utbildning för hållbar utveckling inom hälsoutbildningar kan innebära för lärosätet. Lärosätet har ett certifierat miljöledningssystem, men utbildning ingår inte som ett uttalat inslag i detta.

Sophiahemmet Högskola skriver i sin självvärdering att de under de tre senaste åren arbetat på ett övergripande sätt med att integrera hållbar utveckling i policydokument, verksamhetsmål och utbildning. Enligt lärosätet håller handlingsplaner på att formuleras med mål, uppföljning och utveckling av hållbar utveckling i utbildningen. Således finns en policy på plats, men förankrade verksamhetsplaner och handlingsplaner med mål och uppföljning för hållbar utveckling i utbildningen är fortfarande ett utvecklingsområde. En fördel för Sophiahemmet Högskola skulle kunna vara att tydligare definiera vad hållbar utveckling inom hälsoutbildningar skulle kunna innebära.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Arbetet med kompetensutveckling av lärare inom hållbar utveckling har påbörjats och ett par aktiviteter genomfördes under 2016. Lärosätet har en miljöutbildning som alla anställda förväntas delta i. Under hösten 2016 beslutades om nya utbildningsinsatser för lärare inom hållbar utveckling, vilket inkluderade en hållbarhetsdag med workshop för all personal och med en extern föreläsare från Kungl. Tekniska högskolan samt efterföljande gruppdiskussioner. I december ordnades en webbaserad utbildningsaktivitet för lärare och studenter på temat FN:s globala mål för hållbar utveckling. Även terminsavslutningen för medarbetare hade de globala målen som tema. En pedagogisk kurs, Lärande för hållbar utveckling, planeras att genomföras tillsammans med andra lärosäten under 2018.

I arbetet med självvärderingen har grupper av studenter i sjuksköterskeprogrammet deltagit och bidragit med goda idéer inför framtida integrering av hållbar utveckling i utbildningen. I övrigt beskrivs att studenter finns representerade i nämnder och råd, i enlighet med högskolelagen och högskoleförordningen, där frågor om utbildningen bereds och beslutas om. Lärosätet beskriver en framtidsvision om att studenterna ska involveras i arbetet för hållbar utveckling inom campusområdet.

Utbildningarna utformas således i dialog med studenter men även med intressenter från vården. Det framgår inte helt tydligt om frågor om hållbar utveckling hanteras särskilt med sådana referensgrupper. Samverkansformer med sjukvården och andra intressenter finns dock på plats och här skulle eventuellt samarbetet för hållbar utveckling i utbildningen kunna fördjupas ytterligare.

Ifråga om interdisciplinär samverkan beskrivs i självvärderingen främst interprofessionell samverkan, dvs. samverkan mellan olika professioner inom hälsa och vård. Bedömargruppen uppfattar dock det interprofessionella perspektivet som en begränsning i förhållande till det bredare begreppet interdisciplinarity. Sophiahemmet Högskola ger exempel från utbildning i interprofessionellt lärande inom

hälsa och vård där de inblandade yrkesgrupperna lär sig att samarbeta med varandra. Någon särskild punkt för hållbar utveckling omnämns dock inte här. Den ovan nämnda högskolepedagogiska kursen för lärare utformad i samverkan med andra lärosäten innebär en potentiell kompetensutveckling förutsatt att den blir obligatorisk för berörda lärare. Ett sådant interdisciplinärt samarbete för hållbar utveckling skulle eventuellt också kunna omfatta studenter. Ett sådant studentsamarbete har också påbörjats i samband med arbetet med denna utvärdering.

Bedömargruppen identifierar primärt interdisciplinärt arbete och samverkan med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling som potentiella utvecklingsområden för lärosätet.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Som utgångspunkt för lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen anges Agenda 2030 med FN:s globala mål för hållbar utveckling. Lärosätet konstaterar att de 17 målen "är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga", såsom det står i FN-dokumentet. Det finns dock inga exempel från kurser eller program där en sådan integration tydligt framgår. I exemplen berörs miljöbegreppet utifrån olika utgångspunkter såsom ekosystem, biologisk mångfald och patientens närmaste omgivning. Hållbar kan på samma sätt innebära både "hållbart medarbetarskap" eller "hållbar hälsa" till FN:s globala mål för hållbar utveckling.

Det integrativa perspektivet på hållbar utveckling appliceras i kursen i Folkhälsa där ett lärandemål innebär att studenten ska redogöra för olika aspekter av hållbar utveckling. Folkhälsans bestämningsfaktorer innefattar såväl ekonomiska som miljömässiga och sociala faktorer och skulle kunna vara ett tillfälle att diskutera klimat- och naturmiljöförändringars samverkan med sociala och ekonomiska faktorer och påverkan på hälsan. I den valbara kursen Global hälsa studeras "centrala begrepp" inom just global hälsa och FN:s 17 milleniemål. Övriga exemplen från kursutbudet innehåller traditionella utbildningsinriktningar såsom hand- och sjukhushygien, utbrändhet, personcentrerad vård, medlidande, jämställdhet, arbetsvillkor, jämlikhet, välbefinnande, livskvalitet, etc. Det finns också exempel på hur lärosätet arbetar med att öka kunskapen om t.ex. källsortering och resurssparande. Däremot framgår inte om utbildningen innehåller kursinslag där material, metoder och konsumtion inom vården relateras till naturmiljö- och klimatförändringar samt människors förutsättningar på olika platser och deras villkor i samband med de mål- och intressekonflikter som detta innebär.

Vid samtliga tre institutioner finns studierektorer, programansvarig och kursledare som systematiskt följer upp och utvecklar integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. I början på 2017 fastställdes en arbetsordning för hur lärosätet ska följa upp och utveckla arbetet för hållbar utveckling på ett systematiskt sätt. I en befattningsbeskrivning för studierektor och programansvarig finns hållbar utveckling angivet som ett särskilt ansvarsområde att integrera i utbildningarna.

Det framgår inte i självvärderingen huruvida forskning inom hållbar utveckling, t.ex. inom området "planetary health", används i utbildningen.

I självvärderingen ges exempel där det tydligt framgår att utbildningen utformas och genomförs så att hållbar utveckling integreras. Det finns också beskrivet ett systematiskt arbete med uppföljning och utveckling av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. Däremot ges inga exempel på hur forskning för hållbar utveckling används inom utbildningen, vilket skulle kunna vara ett utvecklingsområde.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sophiahemmet Högskola har på lärosätets övergripande nivå tydliga ambitioner med sitt arbete med hållbar utveckling i utbildningen. Ett utvecklingsområde för Sophiahemmet Högskola skulle därför vara att avgränsa och definiera vad utbildning för hållbar utveckling inom hälsoutbildningar kan innebära för lärosätet.

Det finns ett övergripande policydokument där hållbar utveckling i utbildningen framhålls. Och ett utvecklingsområde är att formulera specifika mål i verksamhetsplaner samt att förankra policyn i verksamheten. Därtill följer också en systematisk uppföljning av policy och mål.

Den pedagogiska kursen Lärande för hållbar utveckling planeras till 2018, vilket med fördel kan inkludera all undervisande personal. Bedömargruppen ser positivt på att samverkan med studenter har inletts i samband med självvärderingen, dock är det oklart huruvida frågor om hållbar utveckling tas upp i samverkansorganen med arbetslivet. En interprofessionell samverkan inom hälsoområdet nämns i självvärderingen, men kopplingen till hållbar utveckling är oklar. Det kan därför finnas en utvecklingspotential inom området interdisciplinär samverkan.

I självvärderingen ges exempel på hur hållbar utveckling integrerats i utbildningen på ett integrativt sätt framförallt inom Folkhälsa och Global hälsa utifrån FN:s 17 mål för hållbar utveckling. Bedömargruppen hade välkomnat mer konkreta exempel på hur de tre dimensionerna av hållbar utveckling balanseras och integreras inom utbildningarna, och ser möjligheter till utveckling genom ett mer stringent användande av begreppet hållbar utveckling, som bättre överensstämmer med de utgångspunkter lärosätet anger. Sophiahemmet Högskola har ett visst samarbete med andra lärosäten för kompetensutveckling inom hållbar utveckling, vilket eventuellt också skulle kunna användas inom utbildningen. Exempel på hur forskning inom hållbar utveckling appliceras i utbildningen skulle också kunna vara ett område för utveckling.

Sophiahemmet Högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping är en stiftelsehögskola med fyra fackhögskolor. Lärosätet beskriver i sin självvärdering att organisationsformen skapar en decentraliserad styrning och att ansvaret för att följa lagar, t.ex. högskolelagen, åligger respektive fackhögskola. Lärosätet anger även att det inte finns någon gemensam definition av hållbar utveckling dokumenterad, men att Brundtlandkommissionens formulering har utgjort en grund att utgå från över tid.

På lärosätesövergripande nivå finns en vision som uttrycker att högskolan attraherar människor från hela världen, bidrar till ett hållbart välbefinnande i regionen och banar väg för kunskapsbaserad innovation och företagsamhet. Lärosätet menar att visionen uttrycker att man bidrar till hållbar utveckling där lärosätet verkar, och att detta implicerar såväl ekologiskt, ekonomiskt som socialt hållbar utveckling. På lärosätesnivå finns sedan 2008 en policy för miljö och hållbar utveckling, som uttrycker att Stiftelsen Högskolan i Jönköping som lärosäte har ett ansvar för utvecklingen mot en bättre miljö och en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Utöver policyn på lärosätesnivå finns också mål och principer för respektive fackhögskola. Dessa mål och principer finns uttryckta i verksamhetsplaner eller som miljömål, och följs upp via olika revisioner. Lärosätet skriver att examensmål med relevans för hållbar utveckling utgör centrala mål i kvalitetssäkrings- och förändringsarbetet för de fyra fackhögskolorna.

I beskrivningen framstår det som att fackhögskolorna Tekniska högskolan och Handelshögskolan har kommit längst i en systematik för att sätta mål som rör större delen av utbildningen, att operationalisera målen och följa upp dem samt därefter utveckla utbildningen. Konkret finns det mål för alla tekniska utbildningsprogram examensmål inom hållbar utveckling genom att Tekniska högskolan har kompletterat examensmålen för yrkesexamen i högskoleförordningen med två närliggande egna mål för de generella examina på avancerad nivå. För Handelshögskolan (JIBS) är "Responsible in action" en av de vägledande principerna i den strategiska planen. Principen uttrycker ett åtagande att vara "a role model for ethics, responsible conduct and sustainable business for everyone who connects with JIBS...". Fackhögskolans systematiska arbete med hållbar utveckling har även utformats utifrån PRME, Principles for Responsible Management Education – ett FN-initiativ som är baserat på sex grundprinciper och riktar sig till världens handelshögskolor som vill utbilda ledare med kunskaper om hållbar utveckling och samhällsansvar – och har anpassats till bl.a. EQUIS, som är ett ackrediteringssystem för ekonomiska högskolor.

För forskarutbildningen saknas i dagsläget explicita mål för hållbar utveckling i utbildningen, men skrivningen "... bidra till samhällets utveckling..." menar lärosätet indirekt skulle kunna omfatta hållbar utveckling.

Miljöledningssystemet är navet i lärosätets arbete med hållbar utveckling och det granskas externt för de fackhögskolor som genomgår miljödiplomering. Det operativa förbättringsarbetet sker i en normalt årlig förbättringscykel på både program- och kursnivå och tar avstamp i uppsatta verksamhetsmål samt kurs- och utbildningsplaner. Det ges flera exempel på hur området hållbar utveckling följs upp eller utvärderas, antingen internt eller via extern granskning. Vid varje bolag finns en eller flera personer med uppgift att driva på utvecklingen och följa upp verksamheten.

En grupp lärare och forskare från 2013 pedagogiska medel för att kartlägga undervisning om och för hållbar utveckling vid hela lärosätet. Gruppen konstaterade att det fanns skillnader mellan fackhögskolorna i hur frågorna om hållbar utveckling inkluderades i undervisningen. Förutom en analys och utvärdering resulterade arbetet i fem rekommendationer. Gruppen lyfter bl.a. fram behovet av en mer holistisk kompetens inom hållbar utveckling hos personalen, tydligare mål för hållbar utveckling i utbildningen och engagemang från ledningen.

Lärosätet ger flera exempel på fastställda lärosätesövergripande respektive fackhögskoleövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildningen. Självvärderingen beskriver ett relativt diversifierat systematiskt arbete med att följa upp, åtgärda och vidareutveckla arbetet med hållbar utveckling generellt och inom utbildningsområdet.

Lärosätets har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Självvärderingen beskriver ett systematiskt arbete med kompetensförsörjning och kompetensutveckling för all personal inom alla ämnes- och kompetensområden, också när det gäller hållbar utveckling där så är relevant. För alla lärare avsätts resurser för kompetensutveckling för utbildning, och för att läsa in sig på aktuell forskning, vilka kan användas för hållbar utveckling inom utbildningen. The Sustainable Network, en plattform sprungen ur kartläggningen som gjordes 2013–14, samlar ett femtiotal lärare och personal med intresse för hållbar utveckling i utbildningen. Det framgår emellertid inte tydligt av självvärderingen hur lärosätet aktivt säkerställer specifikt den pedagogiska kompetensen.

Det finns ett antal forskningsgrupper och -miljöer där forskningen tydligt inriktas på olika aspekter av hållbar utveckling och forskare deltar i flera nätverk inom hållbar utveckling, t.ex. ett som bidrar till forskningsdelmiljön Sustainability Education Research, där studenter och personal samverkar. Personal deltar även i nätverket HU2, som arbetar för att integrera hållbar utveckling i högre utbildning. Det anordnas återkommande konferenser, workshops och temadagar inom området hållbar utveckling.

Lärosätet presenterar flera studentorganisationer som är engagerade i miljöfrågor och hållbar utveckling. Samverkan mellan lärosätet och studenterna inom utbildningen sker genom den s.k. "Sustainability Day", som 2017 kommer att riktas till studenter vid hela lärosätet. Dagen planeras tillsammans med flera av studentorganisationerna med målet att studenterna ska välja ut innehållet och ta ansvar för egna programpunkter.

Lärosätet och dess personal deltar aktivt i många lokala och globala nätverk med arbetslivsrelevans. Genom dessa kan studenter få verklighetsbaserade problemformuleringar att arbeta med samt examensarbeten, praktik och projektarbeten som handlar om hållbar utveckling. Även gästföreläsare från företagen anlitas. Ett exempel där forskning, utveckling och utbildning integreras i en samverkan med arbetslivet, och som innehåller både en global och en lokal dimension, är ett internationellt undervisningsmaterial – "The parts and the whole" – som fackhögskolan Högskolan för lärande och kommunikation tagit fram tillsammans med SWEDESD 2012 inom "The Essa partnership". Materialet syftar bl.a. till att ge eleverna ett mer holistiskt förhållningssätt inom hållbar utveckling. Det är främst avsett för högstadiet (Södra Afrika), men har sedan dess använts vid högskolans grundlärautbildning.

Lärosätet skriver att allt eftersom den mer holistiska synen på hållbar utveckling får en mer och mer framskjuten roll inom undervisningen vid lärosätet ökar det interdisciplinära samarbetet inom utbildningen. Många exempel ges på interdisciplinaritet i kurser och utbildningsprogram där hållbar utveckling belyses från olika vetenskapsområden, som naturvetenskap, teknik, samhällsvetenskap etc., och med lärarpersonal från flera områden.

Självvärderingen visar att det vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping finns ett strategiskt kompetensförsörjningsarbete, där hållbar utveckling ingår när området är relevant. Lärare och personal med intresse för hållbar utveckling i utbildningen sammanstrålar sedan 2015 i ett nätverk. Personalen kan delta i konferenser, workshops och temadagar inom hållbar utveckling. Lärosätet beskriver flera studentinitierade föreningar och deras verksamhet, och ger ett exempel på samverkan med studenter som påverkar utbildningen. Genom fackhögskolornas samverkan med arbetslivet, främst företag, erbjuds studenterna examensarbete, praktik, gästföreläsare, projekt m.m. Flera exempel ges på kurser och utbildningar där de tre aspekterna inom hållbar utveckling belyses från olika vetenskapsområden.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Lärosätet skriver i sin självvärdering att huvudfokus i utbildningen ligger på det innehållsliga, men att även arbetssättet i vissa avseenden är anpassat till utbildning för hållbar utveckling. Genom åren har undervisningen vid lärosätet framför allt utvecklats utifrån ett miljöperspektiv. I rapporten ges ett flertal exempel från fackhögskolorna, där hållbar utveckling har integrerats både till innehåll och arbetssätt i utbildningen. En del av exemplen är så nya att de ännu inte genomförts. Ett exempel från fackhögskolan Tekniska högskolan handlar om obligatoriska poäng i utbildningen. Åren 2013–2016 användes ett utbildningskoncept som garanterade 6–9 högskolepoäng inom hållbar utveckling i varje utbildning. Konceptet följdes upp och vissa brister identifierades. Från 2017 införs därför ett nytt koncept där man vill uppnå en bättre och jämnare balans mellan de tre aspekterna inom hållbar utveckling – ekologisk, ekonomisk och social hållbar utveckling. I det nya konceptet har man även försökt föra in frågorna om hållbar utveckling i mer naturliga sammanhang i kurserna.

Utbildningsledningen för lärar- och förskollärarytbildningen har valt att utveckla en kurs om 7,5 högskolepoäng för respektive utbildningsinriktning i syfte att balansera de tre aspekterna på hållbar utveckling. Kurserna ges på engelska. I kurserna ingår en uppgift att studenten ska förbereda antingen undervisning inom hållbar utveckling på en skola eller skapa ett eget projekt om hållbar utveckling. Examinationen genomförs på en redovisningsdag och med en skriftlig inlämningsuppgift. Vidare undervisar forskare som ingår i forskningsdelmiljön Sustainability Education Research, där bl.a. forskning om handlingskompetens och skolträdgårdar ingår, inom sina områden på lärarutbildningen.

Inom två av byggprogrammen börjar den första kursen (Samhällsbyggnad, 15 högskolepoäng) med en introduktion som utgår från aktuella samhällsplaneringsområden inom Jönköpings kommun. Studenten ska genomföra en föreläsning och utgå ifrån bl.a. IPCC -rapporten (FN), Boverkets vision, Sveriges miljömål, m.fl. för att analysera och värdera Jönköpings arbete utifrån olika aspekter på hållbar utveckling. Senare i samma kurs finns uppgifter där stadsdelar i Jönköping används i analyser. I en av dessa ställs frågan: "Är området planerat och utformat på ett hållbart sätt?".

Självvärderingen ger även ett exempel på hur forskningsanknytningen stärkts och balansen mellan ekonomisk, ekologisk och social hållbar utveckling förbättrats som ett resultat av en uppföljning. Det var i kursen Sustainable Communication på 15 högskolepoäng, som ligger på avancerad nivå, som brister identifierades. I samförstånd med den närliggande forskningsmiljön reviderades kursen och kurslitteraturen. Forskningsartiklar som bättre speglar de tre aspekterna på hållbar utveckling lades till i litteraturlistan och en analyserande examinationsuppgift med hållbar utvecklingsfokus infördes. Forskare från forskningsmiljön undervisar i programmet International Communication på 120 högskolepoäng där kursen ingår, och undervisningen baseras på deras forskning.

Lärosätet anger att processen för hållbar utveckling i utbildningen ligger i linjeorganisationen och sammanfaller med övrigt kvalitetsarbete. Därmed är utbildningschefer, programansvariga och kursansvariga ansvariga för hur en utbildningsplan revideras, en kurs utvärderas och en examination ändras. I självvärderingen ges exempel på hur kurser har förändrats efter ett lokalt uppföljningsarbete, såsom exempelvis inom programmet hållbar journalistik.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Vid Stiftelsen Högskolan i Jönköping, med sina fyra fackhögskolor, bildar miljöledningssystemet ett nav för arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Vid Handelshögskolan har även PRME (Principles for responsible management education) på senare år bidragit med systematik till arbetet. Redan före 2006 pågick verksamhet, inledningsvis med miljöfokus men begreppet hållbar utveckling har breddats över tid, en utveckling som fortsätter.

Det finns lärosätessövergripande mål för hållbar utveckling i utbildningen och de fyra fackhögskolorna har även egna mål. Lärosätet beskriver ett kontinuerligt lärande, med hjälp av återkommande interna och externa granskningar genom åren. Självvärderingen ger flera exempel på ett fortgående och löftesrikt utvecklingsarbete, där hållbar utveckling integreras djupare i olika utbildningsprogram. Bedömarens intryck är att utvecklingen går mot mera ämnesövergripande upplägg, större forskningsanknytning och mer koppling till verkliga globala och lokala samhällsproblem.

Självvärderingen beskriver såväl lärosätets gemensamma, generella, arbete för att främja hållbar utveckling i verksamheten, som de fyra fackhögskolornas olika arbetssätt inom utbildningsområdet. Den decentraliserade organisationen erbjuder möjligheter att pröva olika arbetssätt och att lära av varandras erfarenheter. Bedömarens grupp ser positivt på att lärosätet redovisar ett relativt brett arbete med hållbar utveckling i utbildningen samt identifierar och reflekterar över olika utvecklingsområden att arbeta vidare med. Ett sådant område är att lärare och forskare bör erbjudas en högskolepedagogisk fortbildningskurs där de tre aspekterna på hållbar utveckling ingår kopplade till undervisning. Ett annat möjligt utvecklingsområde är att stärka uppföljningen genom regelbundna interna utvärderingar liknande den som gjordes 2013–14 av hållbar utveckling i utbildningen.

Sammantaget förefaller Stiftelsen Högskolan i Jönköping ha kommit långt i sitt utvecklingsarbete med att integrera hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätets erfarenheter borde kunna utgöra inspiration och lärande för andra lärosäten.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut

Aspektområde: Styrning och organisation

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut sätter – gällande de utbildningar som lärosätet har examensrätt för – hållbar utveckling i relation till de mål som formulerats för utbildning för hållbar utveckling av The United Nations Economic Commission for Europe, UNECE (se *UNECE – Strategi för utbildning för hållbar utveckling*, 2005). Målen har ett fokus på immateriella värden, kritiskt tänkande i lokala och globala sammanhang, systemtänkande, praxisnära utbildning, interaktiva processer och lagarbete. De inslag i kommissionens måldokument som rör den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling refererar lärosätet däremot inte till i denna självvärdering. I lärosätets utvecklingsplan knyter lärosätet an till valda delar från kommissionens strategier, samt till sitt eget visionsarbete där kulturens vikt för demokratisk utveckling är ett övergripande mål. Dessa mål finns dels formulerade som pedagogiska mål i vissa kurser, men framförallt i lärosätets övergripande pedagogiska praktikbaserade förhållningssätt till undervisning. I självvärderingen görs gällande att perspektiven på miljö och fysiska värden i relation till hållbar utveckling är integrerade i utbildningarna såsom goda förhållningssätt bl.a. hos studenterna, i relation till resurser och miljö, snarare än att vara representerade i form av lärandemål. Något om dessa goda förhållningssätt återfinns emellertid inte i lärosätets övergripande mål och de senare kan därför inte sägas omfatta hållbar utveckling i utbildningen. Det är förtjänstfullt att det pedagogiska praktikbaserade förhållningssättet är centralt för lärosätet, och lärosätets systematiska uppföljning gäller alltså primärt detta pedagogiska förhållningssätt. Emellertid kan denna uppföljning inte ersätta en systematisk uppföljning av hållbar utveckling inom utbildning.

Utvecklingsplanen ingår som ett av fyra grunddokument i lärosätets kvalitetspolicy. Förutom att förankra lärosätets visioner har kvalitetspolicyen också som syft att "med hög kvalitet uppfylla högskolans mål och visioner, såväl de egna som de av staten beslutade och av omvärlden förväntade". Kvalitetspolicyen beskriver ett väl utvecklat system för att se till att lärosätets övergripande mål integreras och följs upp i utbildningen och att dessa sedan också utvärderas samt leder till ett kontinuerligt förändringsarbete.

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut beskriver sig i självvärderingen som en lärande institution, vilket märks tydligt i styrdokument och i form av ett väl systematiskt kvalitetsarbete. Hållbar utveckling i den avgränsade bemärkelse som lärosätet utgår från med referens till FN:s kommission UNECE – dvs. med fokus på den pedagogiska formen för utbildning för hållbar utveckling – är integrerad i såväl målformulering som styrning, samt del av en kontinuerlig utveckling av utbildningen. Det måste emellertid påpekas att hållbar utveckling som begrepp har en vidare innebörd än den som kommer till uttryck i lärosätets självvärdering.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet bedriver en praktikbaserad undervisning i tät kontakt med omgivande samhälle, vilket präglar såväl den pedagogiska personalens som studenternas kunskapsinhämtning och möjlighet att påverka utbildningen via praktiska erfarenheter. Att relationen till praktik och omgivande samhälle är väl utvecklad är också en förutsättning för det formativa lärande som äger rum såväl hos studenter som hos undervisande personal. Självvärderingen beskriver hur lärarkåren är praktiserande utanför lärosätet och hur den därigenom har nära kontakt med de arbetsfält som lärosätet utbildar för. I självvärderingen framträder här en bild av en aktuell och kontextualiserad utveckling av verksamheten.

Kompetensutveckling erbjuds till lärare inom tjänsten, både i form av egen tid till forskning och utvecklingsarbete, men också genom anordnad fortbildning. Lärosätet erbjuder t.ex. en kurs i högskolepedagogik med kollegial handledning. Detta är ett exempel på hur kompetensutvecklingen relaterar till de mål i FN-kommissionen UNECE:s strategi som lärosätet refererar till i självvärderingen, så som ett exempel på lagarbete inom utbildningen. Därtill ordnas kontinuerligt föreläsningar, seminarier

och workshops med nationella och internationella gäster. Viss fortbildning för lärare kombineras också med uppdragsutbildning t.ex. för kommuner, i vilken hållbar utveckling kan utgöra ett tema som exempelvis i utbildningen Dansa barnkonventionen för förskolepersonal. För att lärosätet ska kunna erhålla spetskompetens inom vissa områden anställs ett stort antal lärare på timbasis. I självvärderingen framhåller lärosätet att resurser i form av teknik och utrustning fortlöpande behöver uppdateras för att inte äventyra verksamheten, såväl utifrån ett arbetsmiljöperspektiv som utifrån ett utbildningsperspektiv.

Lärosätets utbildning är studentcentrerad, i den bemärkelsen att studenternas förkunskaper och kompetens ses som en resurs och en grundval i undervisningen. Den är likaså aktionsorienterad, med återkommande inslag av verksamhetsförlagd utbildning. Möten mellan student och lärare sker otvunget och studenterna har ett stort ansvar för sin egen utbildning. Dessa egenskaper är karakteristiska för lärande för hållbar utveckling, men några särskilda studentinitiativ vid lärosätet gällande hållbar utveckling nämns inte i självvärderingen.

Ett nära samarbete med andra aktörer är prioriterat och en förutsättning för lärosätets verksamhet i linje med de mål i FN-kommissionen UNECE:s strategi som handlar om praxisnära utbildning. Personal och studenter är i tät kontakt med bl.a. de svenska musik- och kulturskolorna, men också med det fria kulturlivet samt med andra lärosäten via lärarnas egen praktik och/eller forskning vid annan institution. Lärosätets anställda är även rådgivare vid andra utbildningar inom grundskola och kulturskola. Dessutom bedrivs uppdragsutbildningar för kommuner. Auskultation av andras undervisning är också ett viktigt inslag i verksamheten. Också dessa egenskaper hos utbildningen utgör goda förutsättningar för lärande för hållbar utveckling, men i självvärderingen redogörs dock inte för några kontakter med samhällsaktörer andra än "mottagarna" av utbildningarna eller med aktörer utanför de egna utbildningsfälten.

Då utbildningarna vid Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut riktar sig mot musik- och röstfälten äger interdisciplinära verksamheten inom lärosätet rum inom dessa fält. I kurser såsom Ämnesdidaktik, och Didaktik och samverkan, finns moment som riktar sig mot förmågan att samverka med andra konstarter. Därtill erbjuds fristående kurser av interdisciplinär karaktär såsom t.ex. Estetik och lärande. Tvärvetenskaplighet är också ett karaktärsdrag i lärande för hållbar utveckling, men någon interdisciplinär samverkan med ämnesområden utanför det estetiska och konstnärliga området tycks att döma av självvärderingen inte ske – förutom inom det pedagogiska området.

Lärosätets verksamhet bygger i stor utsträckning på samverkan och studentdeltagande i enlighet med vissa av FN-kommissionen UNECE:s riktlinjer för hållbar utveckling i utbildningen. Detta framställs i självvärderingen som en viktig pedagogisk strategi och drivkraft för att skapa en utbildning i nära kontakt med det samhälle lärosätet utbildar för, men också för att uppfylla målet om att vara en lärande institution. En anledning till att särskilda studentinitiativ för hållbar utveckling inte tycks förekomma skulle kanske kunna vara att studenterna tillbringar en ganska stor del av sin studietid på annan plats. Det finns system för kompetensveckling och det exempel som nämns i självvärderingen visar hur pedagogisk utveckling sker via kollegial handledning, vilket ligger i linje med lärosätets formativa lärande. Interdisciplinarity mellan utbildningarna skapas via vissa kurser, men kan även utläsas i kvalitetspolicyn där lärosätets utbildningsplattform beskrivs som att "alla delar av utbildningen samverkar till en helhet". Det verkar dock, från självvärderingen, som om kompetensutveckling och olika slags samverkan har ganska begränsade inslag av hållbar utveckling. Det finns en uttalad förhoppning om att detta och andra relaterade utvecklingsområden ska kunna hanteras mer genomgripande efter att en förestående flytt till campus Flemingsberg under 2017 ägt rum. Till exempel hoppas lärosätet att kunna genomföra ett mer interkulturellt arbete och nyttja en större interdisciplinarity inom undervisningen än vad som äger rum idag.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Utbildningsverksamheten vid Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut är praktiskt orienterad, aktionsforskande, kontextualiserad utifrån både lärarens och studentens perspektiv, inkluderande, formativ och föränderlig. Till exempel ingår i kursen Didaktik och samverkan en delkurs vilken bl.a. innefattar samtal och grupparbeten "som behandlar och prövar idéer om kunskapsutveckling och förståelsearbete i och genom estetiska och konstnärliga uttryck". I lärosätets utbildningsprogram ingår som nämnts verksamhetsförlagd utbildning och i kursen Kommunikation och ledarskap utgör exempelvis "kommunikation i ett inkluderande pedagogiskt arbetssätt" ett moment. Dock har ingen kurs av dem vars kursplaner är länkade till i självvärderingen hållbar utveckling inskrivet i lärandemålen, även om sambandet mellan människa och miljö ingår i flera kurser. Lärosätet är medvetet om att miljöperspektivet inom hållbar utveckling inte finns uttalat som kursmål och uttrycker i självvärderingen att detta förhållande skulle behöva åtgärdas pedagogiskt. Detta är således ett utvecklingsområde.

Kvalitetssystemet är väl utvecklat med en tydlig ansvarsfördelning och ett genomtänkt uppföljningssystem. Studenterna rapporterar även praktikbaserade erfarenheter i samband med verksamhetsförlagd utbildning i loggböcker, vilka utgör underlag för examination. Det är emellertid inte främst med utgångspunkt från lärandemål som hållbar utveckling följs upp, utan snarare genom det sätt på vilket det pedagogiska systemet är utformat i enlighet med de mål i FN-kommissionen UNECE:s strategi som lärosätet refererar till. Således verkar det pedagogiska systemet för ett livslångt och formativt lärande och mot målet att bli en lärande institution. Gällande kvalitetssystemet har ett vidare revideringsarbete av styrdokument påbörjats, så också en revidering av utbildningarnas struktur och kursinnehåll. Huruvida detta revideringsarbete också innefattar ett fokus på hållbar utveckling i utbildningen framgår inte av självvärderingen.

På pedagogisk grund ingår forskningsfördjupning i grundutbildningen. Teori och forskningsmetodik finns närvarande i obligatoriska kurser för alla programstudenter, samt genom den undervisande personal som också bedriver egen forskning. De öppna föreläsningsserierna och seminarierna med forskande gästlärare kommer även vissa studenter till godo. Det har också tagits initiativ till en elektronisk europeisk tidskrift med fokus på teoretiska och filosofiska problemställningar inom utbildningsområdena konst och estetik. Dessutom är ett nationellt kunskapscentrum för musikmetodik under uppbyggnad vid lärosätet. Utifrån en ämnesorienterad forskning betonas i självvärderingen att lärosätet inte lägger sitt forskningsfokus på hållbar utveckling som ett särskilt fenomen, utan att hållbar utveckling kan återfinnas inom de principer som ligger till grund för de olika ämnesområdenas praktik. Hållbar utveckling som ämnesinnehåll beskrivs därmed inte i självvärderingen i relation till forskningens roll i utbildningen.

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut uppvisar en studentcentrerad pedagogisk verksamhet med inslag av aktionsforskningsliknande arbetssätt, vilken genomsyras av självreflexivitet och nyskapande. I självvärderingen betonas att hållbar utveckling inte är ett lärandemål i sig, utan i stället är integrerad i den pedagogiska verksamheten. Hållbar utveckling utgör inte ett egentligt ämnesinnehåll i utbildningen vid lärosätet.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut bedriver en verksamhet med ett medvetet fokus på hållbar utveckling som lärosätet självt definierar denna med hänvisning till valda delar av FN-kommissionen UNECE:s strategi för lärande för hållbar utveckling. En övergripande målsättning är att verka för kulturens betydelse för demokratisk utveckling. Självvärderingen ger uttryck för en medvetenhet om att hållbar utveckling i förhållande till miljö och resurser inte är ett undervisningsmål i sig vid lärosätet.

Lärosätet visar i självvärderingen hur det bedriver en självreflekterande och formativ pedagogik och att en systematisk verksamhetsutveckling i nära relation till omgivande samhälle äger rum. De utvecklingsområden som pekas ut i självvärderingen hoppas lärosätet kunna hantera på ett mer genomgripande sätt än tidigare efter att en flytt till campus Flemingsberg ägt rum 2017. Till exempel hoppas lärosätet då på att kunna genomföra ett mer interkulturellt arbete och nyttja en större interdisciplinarity inom undervisningen än vad som äger rum idag. Inom denna utvecklingsprocess borde också hållbar utveckling som innehåll kunna rymmas och härigenom integreras mer fullödigt i lärosätets pedagogiska arbete.

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Instituts process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Stockholms konstnärliga högskola betonar att det är den sociala dimensionen av hållbar utveckling som har relevans för lärosätets utbildningar, medan de båda andra dimensionerna har mindre relevans. I självvärderingen hävdas att "Mycket lite av vår utbildning och forskning rör direkt människans påverkan på den ekologiska miljön eller de ekonomiska strukturer som påverkar förutsättningarna för hållbarhet." I stället lyfts högskolans arbete med breddad rekrytering fram. Detta har genomsyrat verksamheten på olika nivåer, alltifrån översyn av processen för rekrytering av studenter till kompetensutveckling, geografisk placering av delar av undervisningsverksamheten, val av samarbetspartners och kursinnehåll. Arbetet med breddad rekrytering är baserat på ett beslut kring aktiv medveten inkludering (AMI). Beslutet innehåller en vision för lärosätet där en "mångfald i deltagande och perspektiv" är central – något som utgör gynnsamma förutsättningar för lärande för hållbar utveckling. Utöver den sociala hållbarheten pekas i självvärderingen också på möjligheter att utveckla diskurser om hållbart konstnärskap och om konstnärens roll i att skapa hållbara framtidsbilder för samhället.

De styrdokument som visar hur hållbar utveckling integreras i undervisningen är i första hand den strategiska planen för 2016–19, den övergripande verksamhetsplanen för 2017 och miljöpolicyen. Värdegrunds- och profi-ument ska utvecklas under 2017. I de två första styrdokumenterna är mångfald och demokratibegrepp centrala, tillsammans med skrivningar om utvecklandet av konstnärens kompetens i relation till framtida utmaningar och samhällsförändringar. Däremot lyfts i Miljöpolicyen även ekologisk och ekonomisk hållbarhet fram i relation till undervisning och resurser. Där skrivs att Stockholms konstnärliga högskola ska "verka för att integrera miljöperspektivet i utbildningen, i forskningen och i det konstnärliga utvecklingsarbetet". I det senare dokumentet Redovisning av miljöledningsarbetet 2016 står vidare att högskolan ska "verka för att integrera ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet på alla nivåer i den strategiska och operativa verksamheten." I denna redovisning betonas också att undervisning och forskning är den verksamhet vid lärosätet som har störst indirekt miljöpåverkan.

Det föreligger en diskrepans här. Å ena sidan påstås i självvärderingen att verksamheten inte berörs av människans påverkan på den ekologiska miljön eller de ekonomiska strukturer som påverkar förutsättningarna för hållbarhet. Å andra sidan gör miljöpolicyen gällande att hållbar utveckling i alla dess dimensioner också rymms inom lärosätet, vilket snarare pekar på möjligheterna att – i en tid präglad av klimatförändringar och geopolitiska konflikter – med performativ och mediabaserad konst beforska och gestalta sådana komplexa frågor. Det fick således anledning att syntetisera det inledande uttalandet, som också står att läsa i årsredovisningen för 2016, med skrivningarna i miljöpolicyen och i Redovisning av miljöledningsarbetet till en sammanhängande vision om hur hållbar utveckling i undervisningen ter sig vid Stockholms konstnärliga högskola.

Lärosätets ganska korta existens som samlat lärosäte bidrar troligen till att en systematisk uppföljning av arbetet med hållbar utveckling, t.ex. inom ramen för ett kvalitetsarbete, ännu inte finns på plats. Aspekter av hållbar utveckling återfinns i bl.a. verksamhetsplaner för 2017 men är definierade som olika delbehov eller omnämnda såsom delvis påbörjade processer.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

I självvärderingen diskuteras ett antal olika kompetensutvecklande insatser som gjorts eller kommer att iscensättas för lärarkåren under 2017, dels på övergripande lärosätetsnivå och dels inom de olika i lärosätet ingående skolorna, utifrån erfarenheter som gjorts med olika samarbetspartners. I relation till lärosätets fokus på social hållbarhet har samtliga ledamöter i antagningskommittén t.ex. genomgått obligatorisk utbildning kring normkritik. Det har också getts lärosätetsövergripande kurser i normkritik för samtliga lärare och studenter. En högskolepedagogisk kurs för samtliga lärare är beslutad att starta 2017, vilken bl.a. har som lärandemål att visa på ett reflekterande förhållningsätt till lärosätets värdegrund, där hållbarhet utgör en del. Enligt Redovisning av miljöledningsarbetet 2016 har också flertalet av högskolans nyrekryterade meriterade lärare ett tydligt miljöperspektiv i sitt konstnärliga och pedagogiska arbete. Med tanke på de nya satsningar på kompetensutveckling som planeras enligt självvärderingen, blir det också relevant att se uppföljning av kompetensutveckling kring hållbar utveckling som en del i det kommande kvalitetsarbetet. Detta är således att betrakta som ett utvecklingsområde.

I en performativt baserad utbildning som delvis bygger på en tradition av mästare-elev-pedagogik ser man informella samtal mellan lärare och elev som en del av utvärderingsarbetet. Dock anges i självvärderingen inte någon särskild situation då denna typ av samtal har bidragit till att hållbar utveckling integrerats i utbildningen. Utöver lagstadgad studentrepresentation nämns att studenterna bjuds in att delta i utvecklingsåtgärder som t.ex. aktiv medveten inkludering. Som ett studentdrivet initiativ av relevans för hållbar utveckling nämns en examensproduktion tillsammans med Unga Klara baserad på diskussion om Sveriges koloniala förflutna. Utöver detta beskrivs inte några särskilda transformativa studentinitiativ kring hållbar utveckling som påverkat undervisningen utanför fastställda utbildningsformat. Det exempel på studentinflytande i samverkan med aktörer i högskolans omvärld som redovisas i självvärderingen visade sig i hög grad engagera och aktivera studenter.

Det framhålls i självvärderingen att lärosätet mår om samarbeten med omgivande samhälle där återigen mångfaldsperspektivet ligger till grund, exempelvis samarbeten med funktionsvarierade dansare, med en gymnasieskola för nyanlända, och med Botkyrka kommun dit också vissa kurser lokaliserats på heltid. Det inledningsvis nämnda perspektivet på konstnären som skapare av alternativa framtidsbilder skulle även kunna utvecklas tillsammans med samarbetspartners och samhälle, utifrån perspektivet på konststudenten som samhällselitförändringsaktör.

Lärosätet visar ett starkt engagemang i interdisciplinära utbildningssituationer, där också hållbarhet är centralt antingen som tematik (t.ex. i samarbetet mellan kandidatprogrammet i cirkus och Kungl. Tekniska högskolan kring resiliensbegreppet), eller som metod (t.ex. i en obligatorisk kurs om konstnärliga processer där lärandemålet "att kunna reflektera över egna och andras yrkesrelaterade erfarenheter ur teoretiska perspektiv och utifrån samhälls- och etiska aspekter" ingår). Självvärderingen lyfter också fram ett utbildningssamarbete med Sveriges lantbruksuniversitet där transdisciplinarity som angreppssätt står i fokus.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet är inne i en utvecklande fas med etablering av egen forskarutbildning och examinationsrätt, samt med konsolidering av många internationella forskarkontakter. Flertalet av kurserna vid Stockholms konstnärliga högskola innehåller lärandemål som svarar mot lärosätets fokus på den sociala aspekten av hållbarhet. Vidare har lärarutbildningarna fokus på solidaritet och interkulturalitet. Exempelvis syftar kursen Konst, kropp och kultur inom ämneslärarprogrammet i dans till "att studenten utvecklar en förmåga till kritisk reflektion där interkulturella perspektiv utgör en bas för en konstnärligt och kulturellt grundad yrkesroll". Ett annat exempel är kursen Cirkus i omvärlden 1, vars kursplan bl.a. innehåller lärandemålen "kunna identifiera etiska frågor i arbetet med cirkus" och "kunna identifiera politiska och sociala dimensioner i cirkusarbete".

Begreppet hållbart konstnärskap diskuteras även i vissa kurser samt i den nyetablerade forskarutbildningen, och lärosätet har enligt självvärderingen för avsikt att systematiskt föra detta begrepp in i samtliga utbildningar. I Redovisning av miljöledningsarbetet 2016 står att läsa att "miljöfrågor har dock beretts utrymme i kurser och undervisningsmoment där det finns möjlighet". Av kursplaner på grundnivå framgår dock inte hur detta är gjort, utöver den tidigare nämnda samarbetskursen med Sveriges lantbruksuniversitet. Detta är ett utvecklingsområde för grundutbildningen. Däremot diskuteras inom forskarutbildningen människans sociopolitiska relation till sin miljö.

Studenters utvärderingar av kurser har tidigare inte skett systematiskt, men utifrån resultaten från en tidigare granskning av Universitetskanslersämbetet har riktlinjer för kursvärderingar införts och ska iscensättas under 2017. Ansvaret för uppföljning av kursvärderingar och för integrering av hållbar utveckling (och aktiv medveten inkludering) på kursnivå ligger inom ramen för respektive verksamhetsledares kursansvar. En genomlysning av aktiv medveten inkludering i hela kursutbudet har genomförts under 2016 och en gemensam uppsättning kriterier ska formuleras för att säkerställa att aktiv medveten inkludering främjas i formulerandet av kurs- och utbildningsplaner. Sammantaget är uppföljningsarbetet en del av den pågående utvecklingen av ett systematiskt kvalitetsarbete. Att verka i linje med definitionerna från Redovisning av miljöledningsarbetet 2016 – dvs. att följa upp hur såväl ekologisk som ekonomisk och social hållbarhet är integrerad i undervisningen – är ett utvecklingsområde.

Konstnärlig forskning kring hållbar utveckling kommer utbildningen till godo delvis genom doktoranders tjänstgöring inom undervisningen. Pågående doktorandprojekt berör tillit och trygghet som fundamentala aspekter för utveckling av ett hållbart samhälle, kapitalismens krav på det konstnärliga subjektet och konstnärliga processers oberoende av dagens produktionsapparat.

Även undervisande lektorer och professorer har forskningstid inom sin tjänstetid, och som ett exempel nämns ett forskningsprojekt där relationen människa och natur är i fokus. I självvärderingens exemplifieringar av forskningsanknytning är i princip enbart den sociala dimensionen av hållbar utveckling representerad, vilket stämmer med de inledande skrivningarna om hur ekologisk miljö och ekonomiska strukturer har liten relevans för lärosätets utbildningar, men för att ge den konstnärliga forskningen större plats bör perspektivet på hållbar utveckling vidgas.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet är inne i en utvecklande fas med etablering av egen forskarutbildning och examinationsrätt, samt med konsolidering av många internationella forskarkontakter. Inom den konstnärliga forskningen ser lärosätet stora möjligheter i att utveckla det konstnärliga perspektivet på hållbar utveckling och att skapa integrationsmöjligheter med utbildningarna.

Högskolans genuina intresse för transdisciplinaritet och många externa samarbetspartners är en stor tillgång för arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen. Det inledningsvis nämnda perspektivet på konstnären som skapare av alternativa framtidsbilder skulle även kunna utvecklas tillsammans med samarbetspartners och samhälle, utifrån perspektivet på konststudenten som samhällelig förändringsaktör.

Studenternas lagstadda närvaro i beslutande organ kan utgöra en drivkugge i arbetet med hållbar utveckling vid lärosätet. Det exempel på studentinflytande i samverkan med aktörer i högskolans omvärld som redovisas i självvärderingen visade sig i hög grad engagera och aktivera studenter. Ett mer utvecklat tillvaratagande av studentinitiativ i de fall då det är starkt kan också bli en sprängbräda i högskolans agenda för arbetet med att säkerställa integration av hållbar utveckling i utbildningen.

Självvärderingen ger dock en delvis motsägelsefull beskrivning av hur lärosätet ser på hur hållbar utveckling på lämpligt vis ska kunna integreras i utbildningen. Å ena sidan betonar lärosätet hur endast den sociala dimensionen har relevans för verksamheten och lyfter fram ett pågående och omfattande arbete

för att integrera denna dimension. Å andra sidan pekar miljöpolicyen på att hållbarhetsbegreppets samtliga dimensioner ska genomsyra allt operativt och strategiskt arbete. I relation till pågående kvalitetsarbete borde bägge förhållningssätten kunna syntetiseras i styrdokumentet och arbetet med att reducera undervisningens klimatpåverkan borde kunna bli ett kreativt och profilerande utvecklingsområde. Att också säkerställa uppföljning av hållbar utveckling i grundutbildningen, i linje med vad som skrivs i Redovisning av miljöledningsarbetet 2016, är ett vidare utvecklingsområde.

Stockholms konstnärliga högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Lärosätets utgångspunkt är att all verksamhet vid Stockholms universitet bidrar till att ge den breda kunskap som är nödvändig för samhällets hållbara utveckling. I självvärderingen framhålls att lärosätet således betraktar hållbar utveckling som en integrerad del av hela universitetet och det refereras där till Brundtlandkommissionens definition av hållbar utveckling samt till FN:s Agenda 2030. Organisationen kring och utvecklingen av arbetet med hållbar utveckling i utbildning beskrivs som nerifrån och upp, dvs. drivet från institutionsnivå, där utbildningar skapas på initiativ från dem som forskar och undervisar och det gäller även för de utbildningar som direkt rör hållbar utveckling.

Vid lärosätet finns ett miljöråd som ansvarar för att bygga upp, upprätthålla och dokumentera lärosätets miljöledningssystem. Rådet ska också samordna och strategiskt driva miljöarbetet framåt. Rådets arbete ter sig utifrån självvärderingens beskrivning som centrerat och starkt kopplat till den miljöcertifiering som erhöles 2014. Miljörådet inventerade via enkäter under år 2013 lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen. Hälften av institutionerna svarade. Av de svarande angav 75 procent att de inte arbetar med hållbar utveckling som integrerat perspektiv/förhållningssätt i utbildningen. Lärosätet anger den oklara definitionen av hållbar utveckling som en del av förklaringen. Miljörådet identifierade också ett behov av intern kompetenshöjning i frågan hos lärosätets lärare.

Lärosätet beskriver att de har en miljöhandlingsplan för 2016–2017 och vad den syftar till, nämligen att "minska verksamhetens negativa miljöpåverkan och öka dess positiva miljöpåverkan". Självvärderingen betonar att hela universitetet omfattas av miljöhandlingsplanen, inklusive utbildningsverksamheten. Handlingsplanen uppges vara tvåårig och innefattar åtta olika målområden, vilka utgår från universitetets miljöpolicy. Bland dessa miljömål återfinns ett som specifikt gäller utbildning för hållbar utveckling: "Stockholms universitet ska lyfta fram hållbarhetsperspektivet i utbildningsprogram i enlighet med högskolelagen". Självvärderingen anger vidare att hållbar utveckling här definieras i enlighet med högskolelagen 1 kap. 5 §. Baserat på lärosätets självvärdering och UKÄ:s vägledning för utvärderingen – som medger en variation vad gäller tonvikt och definition av hållbar utveckling – anser bedömargruppen att varken en miljöhandlingsplan med huvudsaklig inriktning på verksamhetens direkta miljöpåverkan eller nämnda hänvisning till högskolelagen utgör belegg för att Stockholms universitet i tillräckligt hög utsträckning kan sägas ha lärosätets övergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildningen. Således kan inte bedömargruppen finna att det vid lärosätet finns mål avseende hållbar utveckling som är förankrade och som omfattar samtliga utbildningsnivåer. Det ges i självvärderingen inte heller några egentliga belegg för att lärosätet följer upp och utvecklar arbetet för hållbar utveckling inom utbildningen på ett systematiskt sätt.

Självvärderingen ger intryck av att det huvudsakliga lärosätets övergripande arbetet i dagsläget är inriktat på universitetets egna direkta miljöpåverkan, utan någon explicit koppling till studenternas lärande eller lärandeprocesser. Under rubriken "Utmaningar och lärdomar hittills i arbetet med hållbar utveckling" tillkännager lärosätet att en utmaning är att se över bemanningen på central nivå för lärosätets övergripande arbete med hållbar utveckling. Med de forskningsmiljöer och det stora kunnande inom lärosätet som självvärderingen beskriver, finns goda förutsättningar att utveckla lärosätets övergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildningen och organisera systematiska uppföljningsrutiner med avseende på lärande i och om hållbar utveckling inom utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

När det gäller lärosätets arbete för att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen, så klargörs i självvärderingen att sådant säkerställande sker i de fall berörd personal bedriver egen forskning relaterad till hållbar utveckling. Lärosätet skriver: "Den vetenskapliga kompetensutvecklingen inom hållbar utveckling sker normalt kopplat till egen forskning." Självvärderingen nämner också att om en lärartjänst innebär undervisning om hållbar utveckling, så inkluderas detta i kompetenskraven och blir därmed en del av rekryteringsprövningen. Likaså tillkännages att lärosätet arbetar "integrerat i verksamheten med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos lärarna i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen". Kompetensprövning avseende hållbar utveckling i samband med rekrytering sker således endast då sådan kompetens är relevant för anställningen och den pedagogiska kompetensutvecklingens inriktning är likaledes beroende på anställningens inriktning.

Universitetet har en central enhet för pedagogik och lärande: Centrum för universitetslärarutbildning. Centrumet ger behörighetsgivande kurser som fortbildningskurser riktade till universitetets lärare. Som exempel på att vissa kurser och aktiviteter handlar om olika aspekter av hållbar utveckling nämns "Intercultural issues for teaching and learning in higher education". Kursen har som huvudsakligt syfte att lära om hur lärare kan vara inkluderande i sin undervisning i mångkulturella studentgrupper. Ett utvecklingsområde för lärosätet är att mer aktivt arbeta för att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen i bredare bemärkelse.

Lärosätets beskrivning av samverkan med studenterna i arbetet med hållbar utveckling ger en bild av studentinflytande i enlighet med hur det kan förväntas se ut vid ett svenskt lärosäte. Studenterna finns representerade i beslutande och beredande organ på alla nivåer inom universitetet. I miljørådet finns också studeranderepresentanter liksom i områdesövergripande rådet, som är ett beredande organ för rektor. Enligt lärosätets beskrivning är detta de centrala instanser där beredning och beslut gällande hållbar utveckling äger rum. Således finns de formella organ inom vilka studenterna kan utöva sitt inflytande (bl.a. när det gäller integrering av hållbar utveckling i utbildningen) på plats. Under 2017 planeras miljørådet föras samman med rådet för arbetsmiljö och lika villkor (RALV) som i dagsläget har tre studentrepresentanter, vilket enligt självvärderingen skulle innebära uppkomsten av "ett enda centralt råd, med ansvar för hållbarhetsfrågor ur ett brett perspektiv". Detta skulle möjligen kunna medföra att också hållbar utveckling i utbildningen främjas vid lärosätet, på ett mer genomgripande sätt än hittills.

Lärosätet lyfter fram den ideella organisationen Sustainergies som ett exempel på studentsamverkan i hållbarhetsfrågor. Det är ett samarbete som initierades under 2016 tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan, Sveriges lantbruksuniversitet och Malmö högskola. I självvärderingen anges att Sustainergies syftar till "att skapa möjligheter för studenter att jobba med hållbarhet i praktiken", vilket torde medföra att berörda studenters kompetens inom hållbar utveckling stärks. Sustainergies "förmedlar bland annat studentuppdrag, praktikplatser och utformar projekt i nära samarbete med akademien samt företag och organisationer inom privat, offentlig och idéburen sektor". Således utgör detta exempel samtidigt ett exempel på samverkan med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen, men det framgår i självvärderingen också att det är oklart huruvida samarbetet med Sustainergies kommer att fortsätta under 2017.

Mastersprogrammet i miljö- och hälsoskydd lyfts därutöver fram som ett program där samverkan sker med arbetslivet. Andra exempel kommer från utbildningar som på ett eller annat sätt berör någon dimension av hållbar utveckling: global utveckling, samhällsplanering, sociologi, biologi m.fl.

Sammantaget är det svårt att dra några slutsatser om huruvida de här exemplen representerar samverkan med arbetslivet i största allmänhet eller samverkan med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling. Då sådan samverkan sker är det av allt att döma ofta fråga om en av de tre dimensionerna av hållbarhetsbegreppet, d.v.s. antingen den sociala, den ekonomiska eller den ekologiska dimensionen. Det framstår således som ett utvecklingsområde att tydligare koppla arbetslivsamverkan till hållbar utveckling.

Lärosätets beskrivning av interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen tar avstamp i att en "stor mängd utbildningar vid universitetet främjar interdisciplinär samverkan vad gäller arbetet med hållbar utveckling i utbildningen". Ett framstående exempel är Stockholm resilienscentrum. Detta är en tvärvetenskaplig miljö som fokuserar på hållbar utveckling ur såväl ett naturvetenskapligt som humanvetenskapligt perspektiv. Centret erbjuder forskarutbildning, samt ett mastersprogram och ett antal fristående kurser inklusive en MOOC ("Massive Open Online Course"). All utbildning som här erbjuds har sin bas i den forskning som sker inom centret. Ett annat exempel som tas upp i självvärderingen utgörs av Kandidatprogrammet i geografi. Detta är ett program som ges gemensamt av institutionen för kulturgeografi (inom humanvetenskap) och institutionen för naturgeografi (inom naturvetenskap), vilket innebär att det finns en interdisciplinär förankring inom universitetets båda vetenskapsområden. Stora delar av utbildningen är centrerad kring hållbarhetsfrågor som naturresurshushållning, klimatförändringar, globalisering, och befolkningstillväxt. De här exemplen representerar tydligt ett främjande av interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildningen är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Självvärderingen visar på utbildningar där hållbar utveckling utgör en central del i det ämnesmässiga innehållet. Gällande innehåll har lärosätet utbildningar på samtliga nivåer och inom de två vetenskapliga områden som lärosätet definierar: humanvetenskap och naturvetenskap. I självvärderingen visas på ett stort antal exempel. Som exempel från den humanistiska fakulteten nämns en kurs i global etik där problem tas upp som bara kan lösas globalt. Vid den juridiska fakulteten finns sedan 2011 ett integrerat spår av miljörätt och frågor kring hållbar utveckling och vid samhällsvetenskapliga fakulteten finns ett magisterprogram i globalisering, miljö och social förändring som har ett tvärvetenskapligt angreppssätt på globala miljö- och samhällsförändringar. Hos institutionen för barn- och ungdomsvetenskap finns en kurs som behandlar hållbar utveckling utifrån ett förskoledidaktiskt perspektiv. På naturvetenskapliga fakulteten centreras exempelvis stora delar av kandidatprogrammet i geografi kring frågor om hållbar utveckling i samband med naturmiljö och samhällsutveckling.

När det gäller frågan om det finns institutioner, programansvariga eller motsvarande som systematiskt arbetar med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen hänvisar lärosätet till institutionernas, fakulteternas och områdenas verksamhet när det gäller kvalitetssäkring av utbildningar. I självvärderingens inledning skriver lärosätet att "Kvalitetssäkringen av kurser och program sker dock på fakultets- respektive områdesnivå, dels inför att utbildningarna inrättas, och dels löpande i universitetets kvalitetssäkringssystem, vilket ger de olika ledningsnivåerna inom universitetet möjlighet till strategisk styrning av utbildningarna." Detta kan tolkas som att systematisk uppföljning och utveckling beträffande hållbar utveckling i utbildningen sker i de fall då hållbar utveckling utgör ett centralt inslag i det ämnesmässiga innehållet hos en kurs eller ett program.

Vid lärosätet finns utbildningar där forskning för hållbar utveckling används i utbildningen, vilket i självvärderingen visar sig i form av att de institutioner där utbildningsansvaret för ovan nämnda kurser ligger också har forskning av relevans för hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Det lärosätesövergripande arbetet för hållbar utveckling vid Stockholms universitet framstår som företrädesvis inriktat på universitetets direkta miljöpåverkan, utan någon tydlig koppling till studenternas lärande. Miljöhandlingsplanens huvudsakliga inriktning mot verksamhetens direkta miljöpåverkan är inte tillräckligt för att belägga förekomsten av lärosätesövergripande mål fastställda för just hållbar utveckling inom utbildningen. Likaledes förefaller miljørådets uppdrag, utifrån hur det beskrivs i självvärderingen, sakna koppling till två av de tre dimensionerna av hållbar utveckling och till integration av hållbar utveckling i utbildningen. Miljørådet ger i likhet med miljöhandlingsplanen intryck av att ha primärt fokus på direkt miljöpåverkan, d.v.s. på den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Det planerade inrättandet av ett nytt centralt råd – där olika slags likabehandlings- och miljöfrågor enligt självvärderingen kommer att behandlas tillsammans – vore härvidlag en positiv utveckling, i den mån den bidrar till att hållbar utveckling inom utbildningen får en mer framskjuten position på central nivå. Detta skulle i så fall innebära ett värdefullt komplement till det arbete för hållbar utveckling på institutionsnivå som uppenbarligen äger rum.

Lärosätet klargör i självvärderingen att en angelägen insats är att se över bemanningen på central nivå för lärosätesövergripande arbete med hållbar utveckling inom utbildningen. Här kan särskilt stödet till lärare när det gäller utbildning för hållbar utveckling – för att därigenom säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen inom området – nämnas som ett utvecklingsområde. Ett annat utvecklingsområde är att på ett tydligare sätt knyta den studentsamverkan och samverkan med arbetslivet som uppenbarligen finns till hållbar utveckling.

Lärosätet har ett stort antal utbildningar där hållbar utveckling har integrerats i kurserna. Ett utvecklingsområde är dock integrationen av hållbar utveckling också i sådana utbildningar där denna inte utgör det huvudsakliga ämnesinnehållet. Med de framstående forskningsmiljöer och det kunnande som finns vid lärosätet ter det sig som att förutsättningar för att utveckla lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildningen är goda, liksom även möjligheterna att organisera systematiska uppföljningsrutiner med avseende på lärande för hållbar utveckling.

Stockholms universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Svenska Institutet för Kognitiv Psykoterapi

Aspektområde: Styrning och organisation

Svenska Institutet för Kognitiv Psykoterapi fokuserar i huvudsak på utbildning inom psykoterapi och annan psykologisk behandling, där lärosätet ser möjligheter att "främja en hälsosam miljö och stärkt social välfärd". Lärosätet påpekar vikten av att för sina studenter begripliggöra hur samhället ser ut och fungerar med avseende på social interaktion, samt att skapa förståelse även av andra kulturer och internationellt arbete. I samband med självvärderingen tillsattes en arbetsgrupp med ledningsfunktioner som utifrån policy- och styrdokument diskuterat och sammanställt hur arbetet för hållbar utveckling bedrivs. Lärosätet nämner exempelvis motto, kursplaner, likabehandlingsplan, vilka dock inte har någon tydlig koppling till hållbar utveckling.

Lärosätet beskriver den generella uppföljning som sker av utbildningarna, vilken förefaller vara relativt väl utvecklad, men den saknar direkt koppling till hållbar utveckling.

Ett utvecklingsområde som lärosätet själva identifierar är behovet av tydligt formulerade riktlinjer och rutiner för hållbar utveckling.

Sammantaget visar underlaget på att lärosätet ser sin roll i samhällets utveckling mot en mer hållbar utveckling främst ur ett socialt hänseende. Det framgår inte huruvida ekologiska eller ekonomiska perspektiv på hållbar utveckling ingår, vilket skulle kunna vara ett utvecklingsområde.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Hållbar utveckling nämns inte i samband med kompetensförsörjning, och inga exempel ges på fortbildningsseminarier eller dylikt för att utveckla kompetensen inom hållbar utveckling. I självvärderingen nämns olika forskningsprojekt, men även här utan koppling till hållbar utveckling.

Lärosätet säger sig genomföra uppföljning genom samtal med studenter i form av elevrådsträffar med studentrepresentant, kursledning och kursammanuens närvarande. Elevrådet träffas två gånger per termin, men inget nämns om att hållbar utveckling uppmärksammas specifikt. I övrigt finns studenter generellt representerade i beslutande beredningar och organ enligt gängse bestämmelser. Även återkommande utvärderingar nämns, men inget nämns specifikt om hållbar utveckling.

Samverkan med arbetslivet gäller utvecklingen mot den blivande professionen.

De discipliner som nämns är i första hand den sociala dimensionen och de övriga perspektiven inom hållbar utveckling uppfattas av bedömargruppen inte vara inkluderade.

Sammanfattningsvis beskrivs i självvärderingen en verksamhet som inte lyfter hållbar utveckling specifikt i något avseende, vilket därför är att betrakta som ett utvecklingsområde. Förankringen i yrkesverksamheten identifierar lärosätet själva som en möjlig plattform för integrering av perspektiv av hållbar utveckling.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Det saknas exempel på utbildningar, program eller kurser som arbetar med hållbar utveckling på ett mer utvecklat sätt vare sig innehållsmässigt eller pedagogiskt. Lärosätet beskriver dock förekomsten av undervisningsaspekter som kretsar kring förändringshinder, som kan belysas ur ett enskilt, men även samhälls- och globalt perspektiv. Detta kan utgöra en bas för att integrera hållbar utveckling i arbetssätt och innehåll.

Det finns inget beskrivet systematiskt utvecklingsarbete som beaktar hållbar utveckling, vilket också betraktas som ett utvecklingsområde.

Av självvärderingen framgår inte huruvida det finns forskning som anknyter till hållbar utveckling och som kommer till uttryck i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Enligt självvärderingen har lärosätet i dagsläget få aktiviteter som uppfyller bedömningsgrunderna beträffande hållbar utveckling inom utbildningen. Bedömargruppen önskar se en höjd ambitionsnivå inför det framtida utvecklingsarbetet för hållbar utveckling. De försök som redovisas mot att börja arbeta mer med hållbar utveckling är en indikation på att ambitionerna för att främja en hållbar utveckling enligt högskolelagens intentioner i någon mening uppmärksammas men det finns varken ett integrerat perspektiv på hållbar utveckling, någon tydlig inriktning, eller någon struktur för detta arbete. Interaktionen med arbetslivet och studenterna ger dock en bra utgångspunkt för utveckling av arbetet med hållbar utveckling. Underlaget gav sammanfattningsvis inga exempel på utbildningsverksamheter, organisationsstrukturer eller forskning som främjar en hållbar utveckling på lärosätet, vilket är ett utvecklingsområde.

Samverkan interdisciplinärt med studenter och arbetsliv kan utgöra intressanta plattformar för att initiera nya samarbeten och projekt kring hållbar utveckling. Lärosätet skulle med fördel för det egna utvecklingsarbetet kring hållbar utveckling på sikt kunna tydliggöra psykoterapins roll i en hållbar samhällsutveckling, bl.a. med avseende på sin särskilda kunskap kring social interaktion.

Svenska Institutet för Kognitiv Psykoterapis process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

I Sveriges lantbruksuniversitets värdegrund, vision och verksamhetsidé skrivs på olika sätt fram ett främjande av hållbarhet. Tydliga lärandemål presenteras i den hållbarhetsstrategi som senast reviderades 2014. Målen omfattar skrivningar om lärares kompetenser, progression inom utbildning för hållbar utveckling och att samtliga studenter ska nås av denna kunskap. Strategidokumentet omfattar samtlig verksamhet vid lärosätet. Inom miljöledningssystemet vid lärosätet finns en strategisk och lärosätesövergripande satsning på att ledare inom utbildning, både program- och kursansvariga, besitter hög kompetens och är utbildade inom hållbar utveckling på lärosätet. Detta är ett löpande och pågående arbete med hög efterlevnad och det fastslagna målet är att samtliga ledare på alla nivåer ska vara utbildade för att säkerställa att hållbar utveckling är en del av utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet. Målen är därmed förankrade. De ekologiska aspekterna av hållbar utveckling är i relation till lärosätets karaktär mycket starka, de samhällsvetenskapliga aspekterna lyfts också fram i beskrivningar av hur de ekologiska frågorna relateras till samhällets utveckling. Den ekonomiska aspekten av hållbarhet benämns inledningsvis i självvärderingen "människans förvaltande". Det är något vagt men är tydligt framskrivet i miljöledningssystemet, där det slås fast att sociala, ekonomiska och ekologiska perspektiv utgör hållbar utveckling vid Sveriges lantbruksuniversitet.

I dagsläget följs hållbar utveckling upp genom ett väl utvecklat miljöledningssystem vilket innefattar utbildning vid Sveriges lantbruksuniversitet. Ett nytt och mer övergripande kvalitetssystem för hela lärosätet utformas, vilket tydligare ska koppla till miljöledningssystemet. Utbildningsfrågorna kommer då tillskrivas specifika utbildningsmål och indikatorer. I dagsläget finns målen för utbildning inom miljöledningssystemet och avser då främst tillgängligheten av utbildad ledning för samtliga kurser och program vid lärosätet. Frågor med hållbarhetskaraktär ingår också enligt beslut vid lärosätet i samtliga kursutvärderingar.

Sammanfattningsvis finns lärosätesövergripande mål fastställda som omfattar samtliga nivåer och är förankrade på lärosätet. Arbetet med hållbar utveckling följs också upp på ett systematiskt sätt.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Personal i ledningsfunktion (programrektorerna och kursansvariga) ska enligt rektorsbeslut genomgå kurs i hållbar utveckling. Perspektivet hållbar utveckling behandlas vidare i den pedagogiska utbildning som krävs för exempelvis docentutnämningar vid Sveriges lantbruksuniversitet. Utbildningarna sker för att säkerställa en inkludering av hållbarhetsfrågor vid lärosätet. Sveriges lantbruksuniversitet framhåller kurser i kritiskt tänkande och tvärvetenskap som ett viktigt bidrag i dessa sammanhang, alltså inte enbart ett innehållsmässigt fokus på hållbar utveckling utan också former för dess uttryck i lärande. Utbildningarna sker över alla utbildningsnivåer. Nätverk, material, utbildningsformer och samarbeten som tillämpas vid utbildningarna redogörs för i självvärderingen. Kompetensförsörjningen av hållbar utveckling bedöms som omfattande och varierad vid lärosätet.

Studenter erbjuds vid Sveriges lantbruksuniversitet egna arenor för uttryck inom hållbar utveckling, till exempel CEMUS, ett studentinitierat och drivet centrum för tvärvetenskapliga studier tillsammans med Uppsala universitet. Ett annat exempel är lärosätets studentpool där studenter föreläser för allmänheten om teman kopplade till hållbar utveckling. Studentengagemanget inom hållbar utveckling bedöms enligt ovan vara omfattande. Lärosätets erbjuder arenor och kontakter vad gäller praktiska verksamheter till studenter.

Lärosätet har samverkan som en del av lärosätets inriktningsstrategi för 2017–2020. Samverkan sker på alla utbildningsnivåer i form av bransch-samverkan, t.ex. riktade erbjudanden till det omgivande samhället i form av kunskapsfördjupning eller information om lärosätets arbete. Tanken är att samverkan mellan Sveriges lantbruksuniversitet och det omgivande samhället ska skapa samhällsnytta och i utbyte höja kvaliteten i

lärosätets utbildningar. Framtida planer på specifika centrumbildningar, så kallade Green Innovation parks, inom de ekologiska hållbarhetsfrågorna planeras till 2020.

Sveriges lantbruksuniversitet arbetar främjande med interdisciplinär samverkan. De skriver fram tvärvetenskap i sina inriktningsdokument för verksamhetens utformning 2017–2020. Exempel på tvärvetenskaplig samverkan redovisas i studentiniterade kurser samt i de utbildningssatsningar som genomförs för programrektorer och kursansvariga vid lärosätet.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

I självvärderingen beskrivs ett omfattande antal utbildningar och hur de genomförs med integrering av hållbar utveckling. Det framgår att det finns en hög förståelse av hållbar utveckling som olika perspektiv, vilka tillsammans bildar en holistisk helhet. En övervägande del av programmen har enligt självvärderingen hållbarhetsaspekter som en tydlig del av programmets profil. Sveriges lantbruksuniversitet skriver också fram internationalisering som en viktig aspekt av hållbar utveckling och beskriver deras omfattande arbete.

På både grund- och avancerad nivå samt forskarnivå redogör lärosätet för utvecklingsprojekt där deras egen utbildning inom hållbar utveckling används för att bygga broar till internationella arenor. Lärosätet redogör även för externt finansierade utvecklingsprojekt samt för forskarskolornas påverkan på andra utbildningsnivåer. Inom exempelvis agronomutbildningens ekonomiinriktning integreras hållbar utveckling genom att studenterna får ta sig an världens livsmedelsförsörjning ur en mängd olika synvinklar. Inom exempelvis utbildningen Hållbar stadsutveckling används ett tvärvetenskapligt perspektiv för att se staden som en helhet där olika delar vävs samman.

Genom inriktningsdokument för utbildningarna, tillsammans med övergripande kvalitetssystem och miljöledningssystem, följs arbetet med hållbar utveckling upp. Programstudierektorerna är här viktiga komponenter för att säkerställa inkludering av hållbar utveckling i utbildning, de har också ett ansvar att följa upp och utveckla just detta perspektiv enligt ovan så att det blir synligt i praktisk verksamhet och utbildningens genomförande.

Grundutbildning och forskning samverkar i utvecklande syfte kring hållbar utveckling. Ett exempel från ett masterprogram i miljökommunikation beskriver hur en progression av det som undervisas och det som forskas inom har utvecklats över tid. Lärosätet uppger vidare att de också använder extern forskning i sina kurser. Drygt 40 procent av undervisande personal på Sveriges lantbruksuniversitet bedriver forskning vilket grundar för att denna kommer till uttryck också på andra nivåer inom lärosätets utbildningssystem.

Sammanfattningsvis finns många exempel på utbildningar där hållbar utveckling integreras och där forskning används. Det finns även enheter som arbetar systematiskt med att följa upp och integrera hållbar utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sveriges lantbruksuniversitets självvärdering är löftesrik vad avser ett förverkligande av hållbar utveckling inom högre utbildning. Intentionen att vara pådrivande och utvecklande har tagit och tar sig olika uttryck både inom själva utbildningarnas innehåll och utförande. Interdisciplinära ingångar och samverkansformer i anslutning till det omgivande samhället är båda starka utvecklingsområden, enligt lärosätets inriktningsstrategi 2017-2020. Redan nu finns konkreta praktiska verksamheter med dessa förtecken förankrade inom lärosätet. Kompetensförsörjning och studenters medverkan i detta arbete är omfattande och varierat och hållbar utveckling är ett levande perspektiv inom lärosätets alla utbildningsnivåer.

Det finns övergripande visioner och mål för hållbar utveckling vid lärosätet. Förutom policydokument som säkerställer detta finns ett omfattande arbete att säkerställa anställdas kompetens inom området, vilket SLU menar är en strategi till ett förverkligande och säkerställande av hållbar utveckling. Kvalitetsuppföljning av hållbar utveckling sker främst genom lärosätets miljöledningssystem men nya initiativ att detta ska ingå i det mer generella kvalitetssystemet är beslutade och under utformning.

Studenter vid lärosätet erbjuds arenor för engagemang och aktiviteter kopplade till hållbar utveckling. Initiativen leder till att lärosätet sprider kunskap och fördjupning inom det omgivande samhället och specifika kurser med inriktning på hållbar utveckling erbjuds studenter. Inom dessa initiativ är interdisciplinära samarbeten och tvärvetenskap levande och väl utvecklade. Det är dock oklart hur mycket dessa erfarenheter av hållbar utveckling som sprids inom lärosätet till övriga program. Ett sådant utvecklingsarbete kan förverkligas i och med de kvalitetsdialoger som planeras i det nya kvalitetssystemet vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Lärosätet arbetar mycket aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Sveriges lantbruksuniversitet ger sedan länge mycket stor uppmärksamhet åt hållbar utveckling inom hela sin verksamhet. Det skulle vara av stort intresse att ta del av hur detta arbete koordinerats till samtliga verksamhetsdelar som har stor geografisk spridning: Alnarp, Skara, Umeå och Uppsala. Sådana och andra exempel och erfarenheter enligt ovan borde komma andra lärosäten till godo.

Sveriges lantbruksuniversitet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Södertörns högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

En lärosätesövergripande mål- och handlingsplan för miljö och hållbar utveckling fanns vid Södertörns högskola under åren 2013–2015, och genom ett senare beslut kom planen att gälla till och med 2016. För närvarande utarbetas en ny plan som ska gälla från 2017. Den mål- och handlingsplan som gällde till och med 2016 omfattade utbildning. Som ett högskolegemensamt mål anges att ”integreringen av hållbar utveckling i mål, innehåll och examinationer för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid Södertörns högskola ska öka”, och åt fakultetsnämnden uppdras att ”i samverkan med miljösamordnaren och Högskolebiblioteket inventera nuläget avseende integrering av hållbar utveckling i utbildning och forskning vid högskolan”. I självvärderingen uttrycks dock en tveksamhet kring att dessa mål var förankrade. Lärosätet påpekar också i självvärderingen att för att förankra arbetet med hållbar utveckling i utbildning krävs verksamhetsutveckling. Sammantaget kan det inte sägas finnas lärosätesövergripande mål fastställda för hållbar utveckling inom utbildning, som är förankrade inom lärosätet.

Även uppföljning och utveckling av arbetet för hållbar utveckling inom utbildning saknar en genomgående systematik. Arbetet har skett stötvis och uppföljningen har varit oregelbunden. I det senaste uppföljningsarbetet medverkade mindre än hälften av lärosätets program, och lärosätets egen tolkning är att de som medverkade förmodligen är de som uttalat fokuserar hållbar utveckling i utbildningen.

Bedömaregruppen vill framhålla möjligheten att i kommande utvecklingsarbete bygga på det arbete som tidigare utgjort grund för organisation och styrning av hållbar utveckling inom utbildningen, och vill även lyfta fram att ledningens stöd samt ett systematiskt förankringsarbete utgör viktiga framgångsfaktorer i denna process.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Södertörns högskola är angelägen om hög forskningskompetens hos personalen. Vad gäller hållbar utveckling finns dock ingen pedagogisk kompetensutveckling vid lärosätet, utöver en presentation av miljö- och hållbarhetsfrågor i introduktionen för nyanställd personal, även om detta har diskuterats vid den högskolepedagogiska enheten. Ett utvecklingsområde är därmed att mer aktivt arbeta med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet samverkar med studenter, men då det saknas en agenda för hållbar utveckling i utbildningen saknas även samarbete på detta område. Lärosätet nämner att man kan stödja studenter i frivilliga föreningar om de vill arbeta med hållbar utveckling, men detta beror helt på frivilliga initiativ från enskilda studenter. I självvärderingen nämns endast ett specifikt exempel på studentsamverkan: inom programmet Miljö och utveckling ger huvudansvarig institution ekonomiskt stöd till en årlig miljövetardag som arrangeras av studenter. Lärosätet kan därför inte sägas samverka med studenter i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. En systematik skulle med fördel kunna utvecklas, både för att tillvarata studentinitiativ och för att överhuvudtaget utveckla studenternas medverkan i utbildningen inom detta område.

Lärosätet samverkar med arbetslivet i form av inbjudan av externa föreläsare, alumnnätverk och studiebesök. Men även vad gäller denna samverkan finns ingen särskild betoning på hållbar utveckling – lärosätet nämner endast några enskilda föreläsningar på temat. I viss mån och inom vissa program finns samarbete om hållbar utveckling mellan studenter och arbetsliv inom ramen för examensarbeten. Samverkan med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling kan lyftas fram som ett utvecklingsområde för lärosätet.

Lärosätet främjar interdisciplinär samverkan, och i några fall relaterar detta till hållbar utveckling i utbildningen. En institution har exempelvis tilldelats utvecklingsmedel för utveckling av temat hållbar

samhällsutveckling i en institutionsövergripande masterutbildning, och exempel på kurser kring hållbar utveckling som genomförs interdisciplinärt nämns också.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet diskuterar inte huruvida hållbar utveckling har integrerats i utbildningar i form av arbetssätt, vilket alltså kan framhållas som ett utvecklingsområde. Däremot finns det vid lärosätet utbildningar som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integreras till sitt innehåll. Ett positivt exempel är Turismprogrammet, som innehåller en delkurs om 7 högskolepoäng som ägnas helt åt hållbar utveckling. Kursen behandlar turismens lokalpåverkan och tar upp både sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska dimensioner. Även från lärarutbildningsprogrammen ges flera exempel på kurser som har lärandemål där hållbar utveckling ingår. Ett utvecklingsområde för lärosätet är att mer systematiskt ta vara på och sprida erfarenheter från de utbildningar där hållbar utveckling har integrerats.

Programsamordnare och programråd följer systematiskt upp och utvecklar utbildningar, även vad gäller utbildningar med hållbarhetsprofil, men självvärderingen ger inte vid handen huruvida programråd eller -samordnare utvecklar integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildning.

Lärosätet har gett ett antal litteraturlistor som exempel, för de utbildningar där hållbar utveckling finns med som tydlig inriktning inklusive progression, och anger att forskning för hållbar utveckling förmedlas vid seminarier och föreläsningar. Exempel på att forskning för hållbar utveckling används i utbildningen finns bland annat i kursen Politik och styrning för hållbar regional och lokal utveckling, på 7,5 högskolepoäng, inom programmet Miljö och utveckling.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Styrning och organisation, inklusive systematik i utveckling, uppföljning och förankring av hållbar utveckling i utbildning, utgör tydliga utvecklingsområden för lärosätet. Bedömargruppen vill framhålla möjligheten att bygga på det arbete som tidigare utgjort grund för organisation och styrning av hållbar utveckling inom utbildningen, och vill även lyfta fram att ledningens stöd samt ett systematiskt förankringsarbete utgör viktiga framgångsfaktorer i denna process. Även inom området Miljö, resurser och område ser bedömargruppen ett behov av utveckling. Vad gäller såväl kompetensförsörjning som den samverkan som sker med studenter och med arbetslivet kan hållbar utveckling lyftas fram och ges en högre prioritet än som är fallet idag. Det finns utbildningar vid Södertörns högskola där hållbar utveckling har integrerats på ett framgångsrikt sätt, bland annat kurser inom Turismprogrammet samt lärarutbildningsprogrammen, vilket avspeglas i att bedömargruppen finner att lärosätet har väl utvecklade processer inom aspektområdet Utformning, genomförande och resultat. Ett utvecklingsområde för lärosätet är att mer systematiskt ta vara på och sprida erfarenheter från de utbildningar där hållbar utveckling har integrerats.

Södertörns högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Teologiska Högskolan, Stockholm

Aspektområde: Styrning och organisation

Vid Teologiska Högskolan, Stockholm, finns, i de övergripande målen i lärosätets årligen uppdaterade likabehandlingsplan, lärosätets övergripande mål för hållbar utveckling, dock inte specifikt för arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Det saknas systematisk uppföljning och utveckling av arbetet för hållbar utveckling inom utbildning vid lärosätet. Lärosätet anger att vad avser att bevaka och följa upp hur lärosätets övergripande mål främjas i kurs- och utbildningsprogram, så ska det ske kontinuerligt i lärarkollegiet och även i ämnesföreträdarkollegierna. I lärarkollegiet bevakas också hur olika teman, t.ex. hållbar utveckling, är integrerat på olika nivåer i utbildningsprogrammen. Däremot framgår inte i självvärderingen huruvida lärosätet främjar just en systematisk uppföljning och utveckling av arbetet för hållbar utveckling inom utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa den pedagogiska och forskningsbaserade kompetensen hos sin personal, men självvärderingen ger inte vid handen att detta görs särskilt för frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätets studenter är på sedvanligt sätt representerade i arbetsgrupper och beslutande organ, men inte specifikt beskrivs gällande arbetet med hållbar utveckling. Däremot anges i självvärderingen att studenterna genom utbildningen vid Teologiska Högskolan, Stockholm, får verktyg att själva engagera sig i samhället, och exempel anges som berör dimensioner av hållbar utveckling.

Lärosätet samverkar med en rad aktörer i det omgivande samhället, av vilka flera arbetar med dimensioner av hållbar utveckling eller med verksamhet som har bäring på hållbar utveckling. Lärosätet medverkar också i ett antal samarbeten som har direkt att göra med hållbar utveckling. Lärosätets verksamhet fokuserar främst på sociala aspekter av hållbar utveckling, men inte enbart.

Så långt som möjligt samverkar lärosätet interdisciplinärt med tanke på lärosätets relativt få ämnesområden, inte minst vad gäller utbildningsprogram inom mänskliga rättigheter. Den interdisciplinära samverkan märks också i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Dock är det främst den sociala aspekten av hållbar utveckling som berörs.

Sammanfattningsvis har studenterna på olika sätt bra verksamheter att delta i avseende hållbar utveckling, men utanför ordinarie utbildningsutbud av program och kurser. Samverkan på ett mer systematiskt sätt och inom utbildningen är inte utbyggd. Medan samverkan med det omgivande samhället finns, fokuserar denna enbart på det sociala perspektivet av hållbar utveckling. Interdisciplinär samverkan finns, men endast i ett tidsbegränsat projekt och inte inom den ordinarie utbildningsverksamheten.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Flera kurser vid lärosätet har lärandemål som relaterar till hållbar utveckling – detta gäller särskilt på högre nivå inom kandidatprogram samt på avancerad nivå. En rad exempel ges. Emellertid är det även här endast det sociala perspektivet av hållbar utveckling som behandlas. En integrering av samtliga perspektiv utgör en utvecklingspotential för lärosätet.

All undervisning vid Teologiska Högskolan, Stockholm, utvärderas på sedvanligt sätt kontinuerligt av både studenter och lärare. Uppföljning av övergripande mål i kurser och utbildningsprogram görs som redan

nämnts vid lärosätets tre olika kollegier, särskilt lärarkollegiet. I självvärderingen anges inte huruvida det finns någon systematisk uppföljning eller utveckling med att integrera just frågor kring hållbar utveckling i utbildningen. Självvärderingen anger att baskurser är kopplade till hållbar utveckling, men det framgår inte på vilket sätt.

Självvärderingen kommenterar inte huruvida det vid lärosätet finns utbildningar där forskning om eller för hållbar utveckling används.

Sammanfattningsvis skulle ett systematiskt arbetssätt vad avser uppföljning och utveckling samt forskning kunna främja hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Den samlade bedömningen av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen är att det är i behov av utveckling. Detta betyder dock inte att lärosätet, särskilt med tanke på lärosätets relativa litenhet, inte har kommit en bit på väg vad gäller detta arbete. Det finns mycket goda möjligheter att genom integrering av främst ekologiska perspektiv i lärosätets utbildning skapa ett mer integrerat arbete med hållbar utveckling i utbildningen, exempelvis genom en vidareutveckling av samverkansprojektet Cusanus. Där kan även ekologiska och ekonomiska perspektiv befrukta de sociala perspektiven som på ett naturligt sätt dominerar utbildningsverksamheten, och ur detta kan interdisciplinära kurser utvecklas för att erbjudas inom det ordinarie utbildningsutbudet. Ett utvecklingsområde är också en bättre och mer organiserad samverkan med studenter för att ytterligare utveckla lärosätets process att främja hållbar utveckling.

I självvärderingen anger lärosätet att man har god potential att utveckla nya kurser och utbildningsprogram i hållbar utveckling, särskilt inom ramen för lärosätets baskurser, men att resurser utgör en flaskhals i detta sammanhang.

Teologiska Högskolan, Stockholms process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Enligt självvärderingen har det vid Umeå universitet sedan 2007 i olika omgångar funnits lärosätess övergripande mål fastställda för hållbar utveckling. I dagsläget finns dock stora utvecklingsmöjligheter vad gäller målformuleringar för hållbar utveckling i utbildning. Dokumentet *Umeå universitet 2020 – Vision och mål* anger att lärosätet ska verka för ett hållbart samhälle, men behandlar inte hållbar utveckling i utbildningen. Inte heller den treåriga verksamhetsplanen, där måldokumentet bryts ned i konkreta delmål, behandlar detta område, utan fokuserar något snävare på miljömål och på att minska den direkta miljö- och klimatpåverkan av universitetets verksamhet. Vidare anger självvärderingen att vare sig någon av fakulteterna eller Lärarhögskolan valt att inkludera det delmål som är kopplat till hållbar utveckling i sina verksamhetsplaner för 2016–2018.

I universitetets miljöpolicy uttrycks en ambition att göra studenter och anställda medvetna om miljöfrågor och på så sätt stimulera till handlingar som främjar en hållbar utveckling. Denna ambition konkretiseras dock inte vidare, och kan därmed inte sägas utgöra en målsättning för hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätet konstaterar att de mål för hållbar utveckling som tidigare funnits i olika omgångar, inte har följts upp enligt plan. Inte heller i dagsläget finns något system på plats som innebär att mål kring hållbar utveckling i utbildning regelmässigt följs upp, bland annat som följd av att fakulteter och motsvarande organisatoriska enheter kan välja att inte prioritera dessa mål i sina verksamhetsplaner. Det senare kan dock eventuellt komma att ändras i och med en översyn som ska genomföras under 2017.

Lärosätet framhåller självt att man ser goda möjligheter att tydliggöra målen för och förbättra den systematiska uppföljningen av hållbar utveckling i utbildning. Samtidigt framhålls i självvärderingen att lärosätet har kommit långt i sitt eget utvecklingsarbete för kvalitetssäkring av utbildning på alla nivåer. Bedömaregruppen vill framhålla att efter att tydliga lärosätess övergripande mål för hållbar utveckling i utbildning införts, skulle de två etablerade strategiska verksamhetsråden – ett för utbildning på grund- och avancerad nivå och ett för forskning – som finns vid lärosätet, kunna användas för systematisk kvalitetssäkring och uppföljning av hållbar utveckling.

Behov av utveckling finns, särskilt vad gäller arbetet med att följa upp och utveckla arbetet för hållbar utveckling i utbildning på ett systematiskt sätt, men i relativt stor utsträckning även vad gäller förekomsten av lärosätess övergripande och förankrade mål för hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

I självvärderingen redogör Umeå universitet för säkerställande av forskningsanknytning och pedagogisk kompetens i allmänhet, men detta kopplas endast i mindre utsträckning till hållbar utveckling i utbildningen, särskilt vad gäller det universitetsövergripande arbetet. Lärosätet anger dock att vissa insatser som den universitetsövergripande enheten Universitetspedagogik och lärandestöd gör bidrar till socialt hållbar utveckling, till exempel genom att institutioner får hjälp med att anpassa undervisningen till gällande eller krympande ekonomiska ramar. Även om universitetet anger att de har velat göra sin självvärdering kring innehållet av, snarare än användningen av, begreppet hållbar utveckling, ter sig detta och flera exempel inte tillämpligt här, då de inte på något tydligt sätt kopplar till hållbar utveckling som vare sig begrepp eller innehåll. Däremot anges exempel från enskilda fakulteter på lärarfortbildningsinsatser inom hållbar utveckling. Den tekniska-naturvetenskapliga fakulteten samt Handelshögskolan framhålls. Trots att arbetet alltså kommit längre inom vissa fakulteter, kan det dock inte sägas att lärosätet arbetar aktivt med att säkerställa pedagogisk och forskningsbaserad kompetens i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.

De ovan nämnda lärarfortbildningsinsatserna tillgodogörs i förlängningen studenterna, som även får komma med förslag och förväntningar på framtidens utbildningar, inte minst vad gäller hållbar utveckling. Självvärderingen beskriver vidare generella processer för studentinflytande genom studentorganisationer samt representation i olika organ, dock utan att i detta sammanhang ge konkreta exempel på att hållbar utveckling har berörts i dessa processer. Studenter inkluderas också i flera EU-finansierade samverkansprojekt, genom öppna evenemang. Däremot är kopplingen till utbildning utifrån självvärderingens beskrivning inte tydlig i dessa fall, och det framgår inte heller om studenterna inte bara deltar i evenemangen utan även varit med i deras utformning.

Lärosätet är inriktat på samarbete med omvärlden, och ser på samverkan som en kvalitetshöjande verksamhet. Det finns i designhögskolan ett relevant exempel på samverkan med arbetslivet för hållbar utveckling, där studenter på uppdrag av Akademiska hus tog fram förslag på hur universitetsstaden Umeå kan bli mer hållbar. Även inom ramen för EU-finansierade samverkansprojekt finns flera exempel på samverkan med arbetslivet kring hållbar utveckling, liksom inom ramen för Företagsforskarskolan, Lärarhögskolan och Handelshögskolan. Därmed är bedömningen att lärosätet samverkar med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Umeå universitet har flera interdisciplinära centrumbildningar med forskningsverksamhet inom olika aspekter av hållbar utveckling. Däremot är det utifrån självvärderingen osäkert huruvida någon av dessa fokuserar hållbar utveckling i utbildningen. Forskningen kan, som anges i självvärderingen, naturligtvis kopplas till lärares kompetens och i förlängningen genomslaget i utbildningen, men detta är beroende av centrumbildningarnas organisering och forskarnas och lärarnas deltagande i utbildningen, vilket inte framgår av självvärderingen.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Lärosätet har utbildningar på grund- och avancerad nivå, samt forskarutbildningsnivå, som utformas och genomförs så att hållbar utveckling integreras. Flera utbildningar ges också som har examensmål som direkt berör hållbar utveckling. Självvärderingen lyfter fram sju omfattande exempel som omfattar samtliga vetenskapsområden, inte minst följande tre: Handelshögskolan, där hållbar utveckling i samtliga dess aspekter integreras i utbildningen, dessutom med tydlig progression; Enheten för epidemiologi och global hälsa, där rättvis och hållbar utveckling finns i enhetens vision och där utbildningarna på alla nivåer ska ge studenterna handlingsberedskap för hållbar utveckling lokalt och globalt; samt civilingenjörsutbildningarna, som sedan många år har ett obligatorium om 7,5 högskolepoäng inom området teknik för hållbar utveckling och där det även finns några kurser för studenterna inom programmen att välja mellan.

Varje examen följs upp via en handläggningsordning, där matriser används för att visa hur examensmål ska uppnås i ingående kurser. Vid Handelshögskolan, som har en egen hållbarhetspolicy, finns ett ledningssystem för hållbar utveckling som Rådet för hållbar utveckling ansvarar för. Handelshögskolan utlyser även ett årligt uppsatspris för studenter med fokus på hållbarhet och företagsetik. Det finns alltså exempel på institutioner, programansvariga eller motsvarande som arbetar systematiskt med att följa upp och utveckla integreringen av frågor kring hållbar utveckling i utbildningen.

Vad gäller samtliga ovan nämnda exemplifierade utbildningar används också forskning om hållbar utveckling i utbildningen. Det gäller bland annat masterprogrammet i folkhälsovetenskap, vid Enheten för epidemiologi och global hälsa, där lärosätet särskilt lyfter fram en kurs som startar våren 2017 och som bygger på forskning inom klimat och hållbarhet som bedrivs vid Umeå universitet.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Inom aspektområdet Styrning och organisation ser bedömargruppen ett behov av utveckling. Målformulering, styrning och systematisk uppföljning av integreringen av hållbar utveckling i utbildningen kan stärkas väsentligt. Här finns dock goda ansatser. Självvärderingen signalerar att det finns anledning att se över hur hållbar utveckling kan inkluderas i direktiv för verksamhetsplaner och uppföljning på ett tydligare sätt, något bedömargruppen instämmer i. Även vad gäller aspektområdet Miljö, resurser och område finns det behov för lärosätet att utveckla sina processer, inte minst när det gäller tillgången på universitetspedagogiska resurser. Ifråga om det tredje aspektområdet, Utformning, genomförande och resultat, finner bedömargruppen att lärosätet har väl utvecklade processer, då man visar på flera exempel på utbildningar där hållbar utveckling framgångsrikt har integrerats i utbildningen. Den analys som lärosätet självt gör av läget är mycket rimlig, det vill säga att en högre grad av central samordning och vägledning skulle stärka det arbete som vid flera fakulteter, institutioner och program fungerar väl, inte minst genom att kunskap och goda exempel sprids till andra delar av verksamheten.

Umeå universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

I sin självvärdering beskriver Uppsala universitet hur arbetet med hållbar utveckling inom utbildning vuxit fram sedan 2005. En arbetsgrupp lämnade under 2006 en rapport till universitetets rektor med konkreta förslag om hur arbetet kunde organiseras. Ett av de initiativ som har sitt ursprung i förslagen är inrättandet av Uppsala centrum för hållbar utveckling (Uppsala Center for Sustainable Development, CSD Uppsala).

Uppsala universitet har under 2015 fastställt ett universitetsövergripande och strategiskt måldokument inom hållbarhetsområdet: Program för hållbar utveckling. Arbetet med att ta fram programmet beskrivs som en berednings- och förankringsprocess där studenter och medarbetare från hela universitetet medverkat. Programmet syftar till att stimulera till engagemang, initiativ och nytänkande inom hållbarhetsområdet och inkluderar sex strategier för att uppnå målen inom utbildningsområdet.

Kontinuerlig utveckling av innehåll, pedagogik och didaktik för tvärvetenskapliga angreppssätt beskrivs av lärosätet som en viktig förutsättning för att nå programmets mål. Uppsala universitet (UU) skriver att det finns en handlingsplan för 2016–2018, som kopplar direkt till programmet. Där beskrivs insatser såsom att inkludera hållbarhetsperspektiv i tillämpliga utbildningsplaner, kursplaner och verksamhetsplaner, som ett led i det övergripande målet att "alla studenter vid UU ska ges möjlighet att tillägna sig kunskaper och färdigheter som gör att de kan bidra till hållbar utveckling". Det framkommer också av skrivningarna att det finns ett rektorsråd för hållbar utveckling som tillsammans med universitetsledningen ska följa upp och utvärdera program och handlingsplan. Det finns även en plan för uppföljning- och utvärdering som är knuten till programmet och handlingsplanen. Uppföljningen ska ske vartannat år och den första avrapporteringen är planerad till våren 2017. Lärosätet beskriver att hållbarhetsperspektivet finns med i de kontinuerliga utvärderingar av utbildningar som görs vid universitetet. Lärosätet nämner i självvärderingen att ett utvecklingsområde är att ge utökad stöd till enheter med begränsad erfarenhet av att integrera hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Styrning och organisation.

I *Program för hållbar utveckling* och handlingsplanen beskrivs insatser för att säkerställa pedagogisk och forskningsbaserad kompetens hos den undervisande personalen. Det kan enligt självvärderingen avse både undervisningsinnehåll och didaktisk kompetens. Systemet tycks finnas på plats och är tydligt uttryckt i program och handlingsplan. Det framkommer dock i självvärderingen inte några konkreta exempel på hur kompetensutvecklingen går till, i vilken omfattning och om samtlig undervisande personal omfattas. Lärosätet lyfter dock att ett utvecklingsområde är att bättre integrera arbetet för hållbar utveckling i sitt pedagogiska program och att införliva detta i den universitetspedagogiska utbildningen, samt att möjliggöra för lärare att tillämpa relevanta didaktiska metoder och verktyg i olika ämnen. Dessutom anser lärosätet att befintliga kompetenscentra och relevanta forskningsmiljöer skulle kunna nyttjas bättre.

Lärosätet beskriver hur de via avdelningen för kvalitetsutveckling bedriver ett utvecklingsarbete kring aktiv studentmedverkan. Detta beskrivs också i relation till hållbar utveckling inom utbildning som ett utvecklingsområde. Ett rektorsråd för hållbar utveckling har utsetts som bland annat samarbetar med studeranderepresentanter. Det finns också exempel från verksamheten på hur lärare samverkar med studenter i arbetet med att utveckla kunskaper och förmågor med relevans för hållbar utveckling, utformning av utbildning och kursutvärderingar, bl.a. från Teologiska fakulteten, Farmaceutiska fakulteten och Medicinska fakulteten, så sammantaget bedöms lärosätet samverka med studenter i arbetet med hållbar utveckling.

Samverkan med arbetslivet beskrivs som inkluderat i lärosätets mål- och strategidokument samt i ovanstående program. I sin tillämpning lyfts CSD som en plattform för regional samverkan, med Region Gotland, via Regional Centre of Expertise inom lärande för hållbar utveckling. Regional Centre of Expertise

ingår i ett globalt nätverk av regionala centra för expertis inom hållbarhet inom utbildning, både formell och informell samt för alla åldrar. Bland de exempel som lyfts fram vid Uppsala universitet finns studiebesök som Institutionen för kostvetenskap gör hos till exempel sjukhuskök för att ta reda på hur dessa arbetar med matsvinn och avfallshantering kopplat till miljöpåverkan. Vid den teologiska institutionen förekommer praktikinslag kopplat till mänskliga rättigheter. Ett annat exempel är samarbetsavtalet med Stiftelsen för samverkan mellan universiteten i Uppsala, näringslivet och samhället (STUNS), vid den Tekniska-naturvetenskapliga fakulteten. Avtalet syftar till att öka antalet innovativa och entreprenörsdrivna företag med potential att verka på den internationella marknaden. De ska också verka för Uppsalaregionen som en miljö för kundnära och kommersiell verifiering av hållbar energi- och miljöteknik.

Gällande interdisciplinär samverkan lyfter lärosätet CEMUS, Centrum för miljö- och utvecklingsstudier. Sedan 1990-talet bedrivs här tvärvetenskaplig och transdisciplinär kursverksamhet inom utbildning för hållbar utveckling. Uppsala universitet har som målsättning att fler studenter ska ta del av CEMUS kurser.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Universitetet har två centra, CSD Uppsala och Swedish International Centre of Education for Sustainable Development, SWEDESD, med uppdrag att "bedriva respektive beforska och utveckla" hållbar utveckling inom utbildning. Bedömargruppen får intrycket att aktiviteterna inom dessa centra kommer lärosätets verksamhet till gagn avseende alla aspektområden. Inom ramen för SWEDESD:s arbete har det exempelvis skett en inventering av utbildning för hållbar utveckling inom lärarutbildningen och en utveckling av en hållbarhetsprofil inom ämneslärarprogrammet pågår.

Lärosätet beskriver att handlingsplanens innehåll är direkt relaterad till de övergripande mål som bl.a. berör integrering av kurser om hållbar utveckling i utbildningsprogram. Områdes- och fakultetsnämnder uppmanas till att skapa fler utbildningar med fokus på hållbar utveckling, och enligt självvärderingen strävar lärosätet efter att "alla tillämpliga utbildningar" ska innehålla hållbarhetsperspektiv. En extern utvärdering, med en inventering av Uppsala universitets arbete med hållbar utveckling i förhållande till FN:s 17 globala utvecklingsmål i Agenda 2030, visade att kurs- och programutbudet innehåller många exempel som adresserar ett eller flera av dessa mål. I självvärderingen listas också flera exempel från olika utbildningar på olika utbildningsnivå, såsom exempelvis att litteraturvetenskapliga institutionen på kandidatnivå ger kursen Människa och miljö – natur, kultur och historia, som direkt utgår från temat hållbar utveckling och förmedlar tvärvetenskapliga perspektiv. Vid Företagsekonomiska institutionen ges en ettårig magisterutbildning i hållbart företagande.

Lärosätet beskriver också en struktur med rektorsrådet, områdes- och fakultetsansvariga, centra, och programkoordinatorer som systematiskt arbetar med att följa upp och utveckla integreringen av hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätet ger exempel från flera institutioner där den undervisande personalen även bedriver forskning med anknytning till hållbar utveckling, vilket då kommer studenterna till del.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområde Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Lärosätet har kommit en god bit på väg i sin process mot hållbar utveckling inom utbildning. I självvärderingen redogörs tydligt för hur arbetet planerats strategiskt. Under 2015 fastställdes ett universitetsövergripande och strategiskt måldokument inom hållbarhetsområdet: *Program för hållbar utveckling*. Det finns även ett rektorsråd för hållbar utveckling som tillsammans med universitetsledningen ska följa upp och utvärdera program och handlingsplan.

Dokument finns på plats för att säkerställa pedagogisk och forskningsbaserad kompetens hos den undervisande personalen. Dock saknas konkreta exempel på hur kompetensutvecklingen går till och vilka som omfattas. Ett utvecklingsområde, vilket lärosätet själv nämner, är att bättre integrera hållbar utveckling i sitt pedagogiska program och i den universitetspedagogiska utbildningen samt att bättre nyttja befintliga kompetenscentra och relevanta forskningsmiljöer. Om Uppsala universitet integrerar detta på det sätt som de själva beskriver skapas goda förutsättningar för hantering av framtida utmaningar och genomförande av de goda initiativ som nämns i självvärderingen.

Lärosätet ger i sin självvärdering många intressanta exempel på hur samarbetet med studenterna och arbetslivet går till rörande hållbar utveckling och utbildningen. Beträffande interdisciplinär samverkan lyfter lärosätet den tvärvetenskapliga och transdisciplinära kursverksamheten inom CEMUS, och en uttalad målsättning är att fler studenter ska ta del av deras kurser.

Universitetet har två centra, med uppdrag att "bedriva respektive beforska och utveckla" hållbar utveckling inom utbildning. Det finns även flera exempel från olika institutioner där den undervisande personalen applicerar sin egen forskning kring hållbar utveckling i utbildningen.

Uppsala universitet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning.

Örebro Teologiska Högskola

Aspektområde: Styrning och organisation

I självvärderingsunderlaget från Örebro Teologiska Högskola finns inga fastställda lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildningarna nämnda som färdiga men däremot beskrivs det att de är föremål för utveckling inom kort. En hållbarhetspolicy med handlingsplaner kommer att fastställas under läsåret 17/18, vilka i första hand kommer att inriktas mot lärosätets resursanvändning och energirelaterade frågor. En arbetsgrupp ska bildas vars mål är exempelvis att uppdatera hemsidan med minst en sida om lärande för hållbar utveckling. Rektor uppmanar kursansvariga att inför läsåret 17/18 inrätta kursmoment som ansluter till hållbar utveckling. I inledningen av självvärderingen beskrivs att lärosätet är litet, med 90 platser för heltidsstudier, och det innebär att behovet av en utvecklad organisation för styrningen också därmed blir litet. Det är i huvudsak rektor som direkt tar de flesta initiativen för att åstadkomma förändringar, som att inrätta en arbetsgrupp som ska börja integrera hållbar utveckling i utbildningen. Detta arbete kan förväntas ta en viss tid att utveckla och organisera, medan dokumentationen om inriktning, omfattning och placering av frågor och arbetssätt knutna till hållbar utveckling i utbildningarna kan utvecklas inom en kortare tidsram. Arbete med lärosätesövergripande mål kan med fördel påbörjas omgående.

Självvärderingsunderlaget från lärosätet är kortfattat vilket gör det svårt att mer specifikt bedöma arbetet med den systematiska kvalitetssäkringen av att implementera och utvärdera frågor relaterade till hållbar utveckling. I underlaget nämns att rektor och vice rektor ansvarar för kvalitetssäkringen av utbildningen generellt. Hållbar utveckling i utbildningen behandlas som en fråga bland många andra men i vilken utsträckning det sker i praktiken är svårt att bedöma.

Sammantaget visar underlaget att båda bedömningsgrunderna behöver utvecklas. Lärosätet har framtidsambitioner med avseende på hållbar utveckling men få beslut om detta är ännu fattade. Den särskilda arbetsgruppen som ska inrättas blir viktig i lärosätets organisation för att påbörja förändringsarbete för att enligt högskolelagens skrivning från 2006 främja en hållbar utveckling i utbildningen. Ett utvecklingsområde är att formulera och fastställa lärosätesövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Aspektområde: Miljö, resurser och område

Det finns enligt underlaget planer på att genomföra pedagogiskt seminarium för undervisande lärare under det kommande året. Det förekommer en del forskning men den har traditionellt fäst liten vikt vid ekologiska kriser eller global rättvisa. Nu introduceras däremot ett nytt forskningsprojekt som ska studera utmaningarna exempelvis inom Pingströrelsens relation till miljö och global rättvisa. Studentkåren är aktiv i upphandling av miljö och Fairtradevaror men samverkan i utbildning för hållbar utveckling är begränsad. En global vecka per år nämns som den enda regelbundna samverkan med avseende på hållbar utveckling.

Samverkan med kyrkor och trossamfund är god, men temat hållbar utveckling har hittills begränsats till några enstaka seminariedagar. En representant från arbetslivet kommer att ingå i den arbetsgrupp som ska ta fram handlingsplaner som stödjer implementeringen av hållbar utveckling i undervisningen. Interdisciplinär samverkan i undervisningen förekommer i någon enstaka seminariekurs. Det åstadkoms exempelvis med inbjudna gästföreläsare från andra discipliner.

Sammanfattningsvis behöver samtliga bedömningsgrunder utvecklas. Kopplingen till hållbar utveckling är svår att finna i miljö och samverkan. I självvärderingen beskrivs i ett eget stycke med rubriken "självvärdering", att samverkan med arbetslivet fungerar väl; samverkan med studenterna är det önskvärt att förstärka. Formuleringen visar att det finns en god självinsikt de lokala utvecklingsbehoven.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Innehållsmässigt finns hållbar utveckling med i ett antal kurser som relaterar till frågor som exploatering, resursfördelning, makt, rättvisa och jämlikhet. Förmågor som att lära sig analysera, se samband och att göra jämförelser nämns i underlaget förekomma i enstaka kurser där studenter förväntas ta ställning i etiska frågeställningar inom diskussioner om hållbar utveckling. Under nästkommande läsår 17/18 planeras ytterligare någon kurs som mer specifikt arbetar med frågor om hållbar utveckling. Fokus ser ut att fortsättningsvis vara på innehållsfrågan då kursen Ekoteologi studerar hur skapelsestexter relaterar till ekologi och klimathot. Innehållsmässigt finns enstaka kopplingar till de globala utvecklingsmålen men om kurserna genomförs med olika arbetssätt och arbetsformer finns inte med i underlaget.

Det framkommer i självvärderingen ingen synlig utveckling eller uppföljning som sker på ett systematiskt sätt i relation till att implementera hållbar utveckling i undervisningen. Det finns ingen specifik funktion för detta. I underlaget finns exempel på kommande seminariekurser och mer sporadiskt förekommande aktiviteter som studenters val av hållbar utveckling som tema till självständiga arbeten på 15 högskolepoäng och Minor Field Studies. På lärosätet förekommer en del aktiviteter som erbjuds studenterna utöver ordinarie kursutbud.

I underlaget framkommer inte om det finns forskning för hållbar utveckling som används i utbildningen.

Sammanfattningsvis kan bedömningsgrunden om att det finns utbildningar som har ett innehåll mot hållbar utveckling vara uppfyllt. Däremot behöver den systematiska kvalitetsuppföljningen utvecklas. I underlaget inom detta aspektområde finns ett stycke med rubriken "självvärdering" där det beskrivs att det finns inslag av hållbar utveckling i kurser och den samlade högskolemiljön. Men det saknas en utvärdering av hur studenterna uppfattar att detta bearbetas under och efter genomförd utbildning. I lärosätets självvärdering föreslås att hållbar utveckling behöver omfattas i pågående kursutvärderingar liksom den avslutande utvärderingen efter fullföljda studier. Lärosätets utvecklingsområden är redan kända vilket visar på en god självinsikt.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Sammanfattningsvis är samtliga aspektområden i behov av utveckling. Lärosätet har ambitioner att kommande läsår 17/18 fullfölja flera av de visioner om att implementera hållbar utveckling i undervisningen och utbildningar som lyfts fram i bedömningen ovan. Det är dock svårt att i underlaget finna exempel på att arbetet hittills skett på ett systematiskt sätt utan det skrivs fram som en mängd spridda initiativ tidigare i form av enstaka seminariedagar som nu ska sammanföras av en arbetsgrupp. Det handlar om att sammanföra kursutveckling, kursutvärderingar och ett nytt forskningsprojekt. Det finns således flera exempel på initiativ men en del av dem ligger inte under ordinarie kursverksamhet och utbud. Det är däremot värdefullt att etikkursen TL251R som främst arbetar med hållbar utveckling är obligatorisk och därför når alla studenter.

Ett utvecklingsbehov för att främja hållbar utveckling är att någon eller några i ledningen har ett explicit mandat för detta och uttrycker det i officiella dokument som lärosätets övergripande mål. Ett annat organisatoriskt behov är att upprätta en grupp med representation ur ledning och personal samt att arbeta i nära samverkan med studenter och med studentkåren. Detta upplägg ger goda förutsättningar för att hållbar utveckling i utbildningen kontinuerligt aktualiseras och utvecklas. Flera av de initiativ som nämns i underlaget är i första hand olika individuella studentinitiativ som kan utvecklas och bli en del av det gemensamma kursutbudet.

Örebro Teologiska Högskolas process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Örebro universitet hade i sin miljöpolicy fram till 2017 lärosätessövergripande mål för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning, där dock betoningen låg på den ekologiska dimensionen. Emellertid beslutades i februari 2017 om en policy för hållbar utveckling för lärosätet, där huvudsyftet är att integrera samtliga dimensioner av hållbar utveckling i bland annat samtliga nivåer inom utbildningen. Det finns ännu inte någon handlingsplan knuten till policyn, men lärosätet anger att en sådan ska tas fram under våren 2017. Lärosätets arbete med att integrera hållbar utveckling i utbildningen kan därför tolkas som om den befann sig på institutionsnivå snarare än på lärosätessövergripande nivå, och att den lärosätessövergripande förankringen ännu inte är fullt realiserad.

En strateg för hållbar utveckling, samt ett stödande Råd för miljö och hållbar utveckling, finns vid lärosätet sedan 2016. Denna strateg har i ansvar att ta fram en lärosätessövergripande systematik och arbetsprocess för hur hållbar utveckling ska integreras i hela verksamheten. Ett systematiskt lärosätessövergripande utvecklingsarbete finns vid ansökningar om inrättande av huvudområden, övriga områden, ämnen samt vid inrättande och revidering av utbildningsprogram, där hållbar utveckling alltid ska ingå. Fakultetsnämnderna har dessutom sedan år 2009 i uppdrag av universitetsstyrelsen att kontinuerligt genomföra utbildningsuppföljningar på alla utbildningsnivåer, och hållbar utveckling beaktas här särskilt. Även om uppföljning av arbete med hållbar utveckling alltså äger rum i viss utsträckning, har denna uppföljning hittills inte anknutit till några lärosätessövergripande mål för hållbar utveckling inom utbildning, eftersom några sådana mål inte funnits utan i nuläget är under utveckling. Därmed görs bedömningen att lärosätet inte på ett systematiskt sätt följer upp och utvecklar arbetet för hållbar utveckling inom utbildning.

Sammanfattningsvis finns ett behov av utveckling, då lärosätets hållbarhetspolicy är mycket ny, handlingsplan ännu saknas, och hållbarhetsstrategens arbete med systematisk integrering av hållbar utveckling är under utveckling. Lärosätet har även innan beslutat om en hållbarhetspolicy och tillsättandet av en hållbarhetsstrateg under flera år haft en viss systematik i utvecklingsarbetet kring hållbar utveckling i utbildningen, liksom en viss lärosätessövergripande målsättning för detta, dock begränsat till den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Det planerade arbetet kan med fördel ta hänsyn till lärdomar från och uppföljning av detta arbete.

Lärosätet pekar själv på det utvecklingsarbete som under 2017 ska genomföras som en möjlighet att förbättra förutsättningarna för att hållbar utveckling integreras på ett systematiskt sätt i lärosätets utbildningar och genomsyrar hela lärosätet. I detta arbete ämnar lärosätet även ta i beaktande den erfarenhet och den kompetens som finns vid de institutioner vid lärosätet som systematiskt arbetar för att integrera hållbar utveckling i utbildning, vilket bedöms som en god ambition.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Styrning och organisation.

Lärosätets behörighetsgivande kurs i universitetspedagogik innehåller sedan år 2016 ett moment om lärande för hållbar utveckling. Lärosätet har även hållit en lärosätessövergripande utbildningsdag kring lärande för hållbar utveckling, varefter en tvärdisciplinär grupp av lärare har bildats med syfte att utforma workshops för studenter. Vidare nämns i självvärderingen att ett heldagsseminarium om mångfald, jämlikhet och hållbar utveckling finns inplanerat under 2017, vilket kommer att ha fokus på utbildning och kommer att vara öppet för all personal vid universitetet. Örebro universitet bedöms således bedriva ett aktivt arbete med att säkerställa den pedagogiska kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet kommenterar dock inte i sin självvärdering den forskningsbaserade kompetensen hos undervisande personal i frågor som rör hållbar utveckling i utbildningen.

Lärosätet samverkar enligt självvärderingen med studenter i arbetet med hållbar utveckling på så sätt att enheten för externa relationer hjälper till med marknadsföring av studentprojekt som kan ha hållbar utveckling som profil. I självvärderingen nämns dock inte några ytterligare initiativ från lärosätets sida för att samverka med studenter i arbetet med hållbar utveckling vad gäller specifikt utbildning. Ett utvecklingsområde för lärosätet är att på ett tydligare sätt göra studentinitierade projekt kring hållbar utveckling till en varaktig del av utbildningsverksamheten.

Lärosätet samverkar i dagsläget inte i någon stor utsträckning med arbetslivet i arbetet med hållbar utveckling. Diskussioner förs däremot om framtida samverkan.

Vad gäller interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen, pågår en sådan samverkan sedan år 2015, då en lärosätesövergripande utbildningsdag kring lärande för hållbar utveckling genomfördes. Året därpå hölls universitetets första återkommande hållbarhetskonferens, som även kommer att äga rum 2017. Konferensens syfte är att arbeta programövergripande och tvärvetenskapligt med frågor kring lärande för hållbar utveckling. Genom att studenter från olika program tillsammans arbetar i blandade grupper med frågor som rör hållbar utveckling, kan de lära av varandra och ta del av varandras olika perspektiv. Bedömningen är att detta utgör ett gott exempel på att lärosätet främjar interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen.

Sammanfattningsvis finns ett behov av utveckling, särskilt ifråga om samverkan med studenter och arbetsliv i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Lärosätet främjar däremot interdisciplinär samverkan i arbetet med hållbar utveckling i utbildningen. Vad gäller kompetensen hos berörd personal i frågor som rör hållbar utveckling, är bedömningen att lärosätet bedriver ett aktivt arbete för att säkerställa denna. Att säkerställa den forskningsbaserade kompetensen är dock ett utvecklingsområde.

Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling avseende aspektområdet Miljö, resurser och område.

Aspektområde: Utformning, genomförande och resultat

Arbetet med att integrera hållbar utveckling i utbildningen bedrivs vid Örebro universitet huvudsakligen på institutionsnivå, även om det finns exempel på lärosätesövergripande initiativ. Medan några av lärosätets utbildningar och kurser specifikt är inriktade mot hållbar utveckling, har institutioner vid lärosätet även i övrigt arbetat med detta i ett flertal utbildningar. Självvärderingen erbjuder flera exempel, där samtliga utbildningsnivåer finns representerade. Bland dessa exempel finns Samhällsplanerarprogrammet på 180 högskolepoäng, där de lokala examensmålen specificerar att studenten efter avslutad utbildning ska visa kunskaper och kompetens för att kunna integrera hållbar utveckling och genusperspektiv i arbetet med samhällsplanering, och som innehåller flera kurser där hållbar utveckling ingår. Ett annat exempel är ekonomutbildningarna vid universitetet, där samtliga studenter läser ett moment om 3 högskolepoäng som ägnas åt "hållbarhetsaspekter av företagande", där både ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner ingår.

Enligt självvärderingen pågår vid flera institutioner ett systematiskt arbete med att på olika sätt stärka hållbar utveckling i utbildningen, och programansvariga arbetar på flera håll med att tydliggöra, medvetandegöra och utveckla detta mål. Dock anges inga tydliga exempel på ett sådant systematiskt arbete.

Lärosätets självvärdering ger vid handen att det råder god forskningsanknytning inom utbildningen vad gäller hållbar utveckling inom flera program, och ett antal exempel ges. Bland annat framhålls att på samtliga kurser vid Handelshögskolan vid Örebro universitet där frågor kring hållbar utveckling behandlas, används aktuell internationell forskning inom området. Vid lärosätet bedrivs exempelvis forskning om hållbarhetsredovisning, och på kursen Externredovisning i tid och rum på 15 högskolepoäng används en kursbok i hållbarhetsredovisning skriven av forskare vid lärosätet. Även i övrigt finns vid lärosätet välmeriterade forskarnätverk inom området hållbar utveckling, vilket utgör en god förutsättning för forskningsanknytning inom utbildningen. Självvärderingen preciserar dock inte hur den forskning som bedrivs inom dessa nätverk kommer utbildningen till godo.

Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning avseende aspektområdet Utformning, genomförande och resultat.

Sammanvägd bedömning av lärosätets arbete med hållbar utveckling i utbildningen

Det lärosätesövergripande arbetet med hållbar utveckling i utbildningen är relativt nytt och i några avseenden ännu inte fastställt. Bedömargruppen konstaterar att det på detta område finns en stor utvecklingspotential. Lärosätet pekar själv på det utvecklingsarbete som under 2017 ska genomföras som en möjlighet att förbättra förutsättningarna för att hållbar utveckling integreras på ett systematiskt sätt i lärosätets utbildningar och genomsyrar hela lärosätet. I detta arbete ämnar lärosätet även ta i beaktande den erfarenhet och den kompetens som finns vid de institutioner vid lärosätet som systematiskt arbetar för att integrera hållbar utveckling i utbildning, vilket bedöms som en god ambition. Bedömargruppen noterar också att goda och lärosätesövergripande initiativ har tagits för att stärka kompetensen hos berörd personal inom hållbar utveckling, bland annat genom utbildningsdagar och seminarier på temat, samt genom att lärande för hållbar utveckling numera ingår i den behörighetsgivande högskolepedagogiska kursen. Det finns exempel på studentinitierade projekt kring hållbar utveckling, men ett utvecklingsområde för lärosätet är att på ett tydligare sätt göra dessa till en varaktig del av utbildningsverksamheten. Även samverkan med arbetslivet kring hållbar utveckling i utbildningen framstår som ett utvecklingsområde.

Örebro universitets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

www.uka.se

